



Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

PARADA SAHTECİLİK SUÇU

Engin TEKİN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

PARADA SAHTECİLİK SUÇU

Engin TEKİN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Engin TEKİN tarafından hazırlanan “Parada Sahtecilik Suçu” başlıklı bu çalışma 19.08.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Prof. Dr. Çetin ARSLAN (Başkan-Danışman)

[İ m z a]

Doç. Dr. Önder TOZMAN

[İ m z a]

Doç. Dr. Ali Rıza TÖNGÜR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir.
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

..18. / ...09 / 2019

(İmza)
Engin TEKİN

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Prof. Dr. etin ARSLAN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)
Engin TEKİN

TEŞEKKÜR

İlk olarak, benim için planladığımdan daha uzun ve yorucu geçen yüksek lisans öğrenim sürecimi tamamlarken tezimin sonunda bu aşamaya gelmiş olmaktan duyduğum mutluluğu bu satırlara sığdıramasam da paylaşmak istiyorum.

Bu vesileyle, öncelikle eğitim-öğrenim hayatımda önemli yer tutan ilkokul öğretmenim İlknur Akbulut'a, üzerimde emekleri olan ve o yıllarda ikinci ailem olan İstanbul Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi öğretmenlerine, geçirdiğim lisans öğrenimim zarfında kaliteli bir hukuk eğitimi sunan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne, engin bilgilerini ve samimiyetini bizlerden esirgemeyip Ceza Hukuku ile beni tanıştıran ve bu alana ilgi duymama vesile olan Prof. Dr. Türkan Yalçın Sancar'a ve kendime yeni bir şeyler katabilmeme olanak sağlayıp verimli bir yüksek lisans süreci geçirmemi sağlayan Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

Tez çalışmamın hazırlanmasında tecrübelerini ve desteklerini esirgemeyen, yüksek lisans sürecimde ceza hukuku eğitimime iz bırakacak dokunuşlarda bulunan, kendisinden ders almış olmayı ayrıcalık olarak gördüğüm kıymetli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Çetin Arslan'a ayrıca içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez jürime katılarak görüşlerini belirten ve değerli zamanını bana ayıran saygıdeğer hocam Prof. Dr. Doğan Soyaslan'a ve tezime dair görüş ve eleştirileri sayesinde tezimi geliştirmemi sağlayan Doç. Dr. Önder Tozman'a teşekkür ederim.

Son olarak, tezime ilişkin çeşitli zamanlarda fikri ve manevi destekte bulunan değerli arkadaşım Abdullah Çelik'e, tezimi bitirebilmem konusunda beni motive eden, yardımlarını esirgemeyen Av. Eylül Erdem'e ve kütüphanelerde birlikte dirsek çürüttüğümüz, tez çalışmamın başından sonuna kadar yanımda olan meslektaşım Av. Abdülhamid Zor'a ayrı ayrı şükranlarımı sunarım.

ÖZET

TEKİN, Engin. *Parada Sahtecilik Suçu*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

“*Parada sahtecilik suçu*”, günümüzde teknolojik yenilikler sonucu gün geçtikçe artmakta ve daha farklı bir boyut kazanmaktadır. Ülke ekonomileri ve kamunun güveni için ciddi bir tehdit unsuru olmaya devam etmektedir. Bu kapsamda, incelenen suç tipi, sadece ulusal düzeyde değil uluslararası düzeyde de mücadele edilmesi gereken bir konu olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Nitekim, bu durum da ülkeleri işbirliği yapmaya ve bu konuda çeşitli önlemler almaya itmektedir. Bu sebeple, ülkemizde de 765 sayılı Türk Ceza Kanunu zamanında olduğu gibi yine yoğun bir uygulama alanı bulmuştur. Ancak, buna rağmen doktrinde bu suç tipi üzerinde yeterli çalışma da yapılmadığı gözlenmiştir. Her ne kadar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girmeden önce konuyla ilgili öğretilerde birtakım doyurucu çalışmalar olsa da iki kanunda yer alan düzenlemeler birçok yönden farklılık içermektedir. Bu sebeple eskiden oluşan doktrinel çalışmalar ve uygulamalardan yararlanma imkânı oldukça kısıtlıdır.

Anılan eksikliklerin giderilmesine kısmen de olsa katkı sağlayabilmek amacıyla hazırlanan çalışmamızda, tartışmalı noktalar ön plana çıkarılmak suretiyle, suça ilişkin temel kavramlar, suçun yapısal unsurları incelenmiş; bu kapsamda “*sahte üretim*”, “*sürüm yeteneği*” gibi bu suç açısından önem arz eden kavramlar detaylı şekilde irdelenmiştir. Ayrıca, çalışma yapılırken konuya ilişkin örneklerle ve güncel vakalara sık olarak olarak başvurulmakla birlikte; özellikle Yargıtay içtihatlarına da mümkün olduğunca yer verilmeye çalışılmıştır. Son olarak, suçun özel görünüş şekilleri, yaptırımı ve ceza muhakemesi sürecinde gösterdiği bazı özellikler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Parada sahtecilik, sürüm yeteneği, ekonomi, kamu güveni.

ABSTRACT

TEKİN Engin. *Counterfeiting on Money Crime*, Master Thesis, Ankara, 2019.

Thanks to new technological innovations, the counterfeiting money is increasing and altering from its former concept day by day. It is still posing a considerable threat for state economies and public order. The subject which is examined in this thesis is not only a national security issue but also an international one. Therefore, it prompts the states to cooperate and take measures against counterfeiting money. As an example of the measures, the former Turkish Criminal Code 765 applied to counterfeiting money cases numerous times. However, during the times of the Code, any sufficient studies for the subject were not carried out. Although there are some studies for the subject before the current Turkish Criminal Code 5237, the Codes are differentiating strikingly each other on numerous points and it causes the studies are out-of-dated and inapplicable for reference.

Assessment of the crime of counterfeiting money will be an important and original contribution to the literature. In this thesis, doctrinal analysis is employed and the elements of the crime is examined as well as controversial points. Furthermore, the terms, “*counterfeiting production*” and “*circulation talent*”, who are essential for the subject are discussed. In the thesis, related cases and current examples are examined often and Supreme Court of Appeals of Turkey’s cases are applied at necessary times. Last but not least, the aggravated types of the crime, penalties and the related criminal procedure are examined and discussed.

Keywords

Counterfeiting on money, circulation talent, economy, public confidence.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
GRAFİK DİZİNİ.....	xiv
ŞEKİL DİZİNİ	xv
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: PARA KAVRAMI, PARANIN TANIMI, İŞLEVLERİ, ÇEŞİTLERİ, PARANIN ÜRETİMİ, SAHTECİLİK KAVRAMI, KAMU GÜVENİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR.....	3
1.1. PARA KAVRAMI.....	3
1.2. PARANIN İŞLEVLERİ.....	4
1.2.1. Değişim Aracı Olma İşlevi	4
1.2.2. Değer Saklama Aracı Olma.....	6
1.2.3. Hesap Birimi Olma.....	7
1.3. PARANIN HUKUKİ TANIMI	8
1.4. PARANIN ÇEŞİTLERİ.....	10
1.4.1. Mal Para.....	10
1.4.1.1. Madeni Para	11

1.4.2. Temsili Para.....	13
1.4.3. Kâğıt Para	13
1.4.4. Banka Parası (Kaydi Para).....	14
1.4.5. Plastik Para	15
1.4.6. Elektronik Para (E-Para).....	16
1.4.7. Kripto Para.....	19
1.5. PARANIN ÜRETİMİ	20
1.5.1. Kâğıt Para Üretimi.....	20
1.5.2. Madeni Para Üretimi	22
1.6. SAHTECİLİK KAVRAMI.....	23
1.6.1. Sahtecilik Kavramı	23
1.6.1.1. Geniş Anlamda Sahtecilik Kavramı	24
1.6.1.2. Dar Anlamda Sahtecilik Kavramı.....	25
1.7. KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR.....	26

2. BÖLÜM: PARADA SAHTECİLİK KAVRAMI, PARADA SAHTECİLİĞİN TARİHİ, PARADA SAHTECİLİĞİN ÖNELENMESİNE DAİR ULUSLARARASI DÜZENLEMELER, KANUNİ DÜZENLEME, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DÜZENLENİŞ ŞEKLİ, BENZER SUÇ TİPLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER..... 28

2.1. PARADA SAHTECİLİK KAVRAMI.....	28
2.2. PARALARDA SAHTECİLİĞİN TARİHİ	32
2.2.1. Dünyada Parada Sahteciliğin Tarihi	32
2.2.2. Dönemler İtibariyle Türklerde Paralarda Sahtecilik.....	35
2.2.2.1. Osmanlı Öncesi Dönem.....	35
2.2.2.2. Osmanlı Dönemi	35
2.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi	37

2.3. PARADA SAHTECİLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI DÜZENLEMELER.....	39
2.3.1. Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme	39
2.3.2. 29 Mayıs 2000 tarihli AB Çerçeve Kararı.....	41
2.4. KANUNİ DÜZENLEME	43
2.5. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DÜZENLENİŞ ŞEKLİ.....	44
2.5.1. Genel Olarak.....	44
2.5.2. Almanya	45
2.5.3. Fransa	47
2.5.4. Hollanda	48
2.5.5. İngiltere.....	49
2.5.6. Danimarka	51
2.6. BENZER SUÇ TİPLERİYLE MUKAYESESİ.....	52
2.6.1. Genel Olarak.....	52
2.6.2. Hırsızlık Suçu	52
2.6.3. Dolandırıcılık Suçu.....	54
2.6.4. Zimmet Suçu	57
2.7. KORUNAN HUKUKİ DEĞER	58
3. BÖLÜM: SUÇUN UNSURLARI.....	63
3.1. GENEL OLARAK	63
3.2. TİPİKLİK	63
3.3. MADDİ UNSURLAR.....	64
3.3.1 Genel Olarak.....	64
3.3.2. Fiil.....	64
3.3.2.1. Genel Olarak	64

3.3.2.2. Kanunen Tedavülde Bulunan Parayı, Sahte Olarak Üretmek, Ülkeye Sokmak, Nakletmek, Muhafaza Etmek veya Tedavüle Koymak.....	67
3.3.2.2.1 Sahte Para Üretmek.....	68
3.3.2.2.2. Ülkeye Sokmak.....	77
3.3.2.2.3. Nakletmek.....	78
3.3.2.2.4. Muhafaza Etmek.....	80
3.3.2.2.5. Tedavüle Koymak.....	80
3.3.2.3. Sahte Parayı Bilerek Kabul Etmek	81
3.3.2.4. Sahteliğini Bilmeden Kabul Ettiği Parayı Bu Niteliğini Bilerek Tedavüle Koymak.....	82
3.3.3. Netice.....	84
3.3.4. Nedensellik Bağı	88
3.3.5. Fail.....	88
3.3.6. Mağdur	91
3.3.7. Konu	93
3.3.7.1. Para	94
3.3.7.1.1. Paranın Kanunen Tedavülde Bulunması.....	94
3.3.7.1.2. Para Tedavül Yeteneğini Kaybetmemiş Olmalı	96
3.3.7.2. Paraya Eşit Sayılan Değerler	100
3.3.7.2.1. Devlet Tarafından İhraç Edilip de Hamiline Yazılı Bonolar, Hisse Senetleri, Tahviller ve Kuponlar	101
3.3.7.2.2. Yetkili Kurumlar Tarafından Çıkarılmış Olup da Kanunen Tedavül Eden Senetler, Tahviller ve Evraklar	102
3.3.7.2.3. Milli Ziynet Altınları.....	103
3.3.8. Suça Etki Eden Nedenler.....	105

3.4. MANEVİ UNSUR	106
3.5. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	108
4. BÖLÜM: KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER, SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ, YAPTIRIMI VE CEZA MUHAKEMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER.....	111
4.1. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER	111
4.2. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ.....	112
4.2.1. Teşebbüs	112
4.2.2. İştirak	115
4.2.3. İçtima	119
4.3. YAPTIRIM	122
4.3.1. Genel Olarak	122
4.3.2. Ceza	123
4.3.2.1 Etkin Pişmanlık.....	128
4.3.3. Güvenlik Tedbirleri	131
4.3.3.1. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma	131
4.3.3.2. Müsadere.....	132
4.3.3.3. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri.....	134
4.4. CEZA MUHAKEMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER.....	135
4.4.1. Soruşturma ve Kovuşturma	135
4.4.2. Koruma Tedbirleri	138
4.4.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme	139
4.4.4. Zamanaşımı	142
SONUÇ.....	144
KAYNAKÇA	150
YARARLANILAN İNTERNET SİTELERİ.....	156

Ek 1: Orijinallik Raporu	158
Ek 2: Etik Kurul ya da Muafiyet İzni	159
ÖZGEÇMİŞ.....	160



GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1: Türkiye’de 2012-2016 Yılları Arası Ele Geçirilen Sahte Banknot Sayıları.....	30
Grafik 2: Türkiye’de 2012-2016 Yılları Arası Parada Sahtecilik Şüpheli ve Olay Sayıları.....	31



ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1: 200 TL Örneğinde Banknot Üzerinde Yer Alan Bazı Güvenlik Önlemleri.....	71
--	----



KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AT	: Avrupa Topluluğu
ATM	: Automatic Teller Machine
ATRG	: Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	:Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EFT	: Electronic Fund Transfer
EMI	: European Money Institute
E-TCK	: 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu
EU	: European Union
gbi.	: Geniş bilgi için
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
md.	: Madde
M.Ö.	: Milattan önce
M.S.	: Milattan sonra
MUHPBHK	: Madeni Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun
NAC	: National Analysis Center
NCAC	: National Coin Analysis Center
no.	: Numara
RG	: Resmî Gazete

s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SÜ	: Selçuk Üniversitesi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TL	: Türk lirası
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
YTL	: Yeni Türk Lirası



GİRİŞ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK)¹ özel hükümlerine ilişkin “*İkinci Kitabı*”nın “*Toplum Karşı Suçlar*” başlıklı üçüncü kısmının dördüncü bölümünde “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar (md. 197-212)*” düzenlenmiştir. Bu bağlamda, “*parada sahtecilik (md. 197)*”, “*kıymetli damgada sahtecilik (md. 199)*”, “*mühürde sahtecilik (md. 202)*”, “*resmi belgede sahtecilik (md. 204)*”, “*özel belgede sahtecilik (md. 207)*” gibi suçlara yer verilmiştir. Anılan suçlarla, özel veya kamu hukukunun kanıtlama gücü tanıdığı şey, şekil ve alamelere karşı toplumda var olan genel güvene aykırı kimi fiiller yaptırım altına alınmıştır². Bu açıdan, toplumun inanma ve bireyin aldatılmama hakkı kamu güvenini oluşturmaktadır. Kamunun güvenine karşı suçlar ise, bu bölümde yer alan suçlar nazara alındığında geniş anlamda sahtecilik suçlarıdır³. TCK’de bu bölümde yer alan düzen, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki (E-TCK) dağınkılığı gidermesi bakımından isabetli olmuştur.

Çalışmamızda, kanunun bu bölümünde düzenlenen ve toplumsal/ekonomik hayatın güven içinde işlemesi için uygulamada oldukça önem arz eden⁴, ceza kanunlarında ve toplum yaşamında uzun süredir yer alan ancak doktrinde üzerine yeterince detaylı yazın bulunmayan “*parada sahtecilik suçu (TCK md. 197)*” ele alınmıştır. Öyle ki, bu suç, tarihin en eski zamanlarından beri işlenen suçlardan biri olmuştur. Bu kapsamda, paranın icadından kısa bir süre sahte paralar da dolaşıma konmuştur. Günümüz itibariyle, para sahtekârlığı da, gelişen teknolojinin sunduğu imkanlar ve küreselleşmenin etkisi sayesinde daha kolay işlenebilir bir suç haline bürünmüştür. Hatta, sahtecilik konusunda teknik yeterliliğe ve donanıma sahip kişiler tarafından işlenen ve kimi zaman uluslararası neticeleri olan bir suç olmuştur. Nitekim, geçirdiği

¹ RG, 12.10.2004/25611.

² **Kaylan, Keskin**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, TBB. Ankara 2004, s. 163.

³ **Güngör, Devrim**, Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s. 17.

⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre; “... Ülkemizde *parada sahtecilik suçlarına ilişkin olarak 2012 yılında 6.422 olayda 7.824 şüpheli, 2013 yılında 4.965 olayda 5.902 şüpheli, 2014 yılında 5.285 olayda 5.731 şüpheli, 2015 yılında ise, 5.500 olayda 6.276 şüpheli hakkında yasal işlem yapılmıştır.*” detaylı istatistiki bilgi için bkz. Emniyet Genel Müdürlüğü KOM 2016 Raporu, s. 9-12. www.kom.pol.tr/Documents/Raporlar/2016.pdf 17.11.2018.

bu süreç itibariyle, her geçen gün daha da yaygınlaşıp ülke ekonomilerini bile tehdit edici boyutlara ulaşmıştır.

Bu minvalde, günümüzde hemen hemen herkesin maruz kalabileceği parada sahtecilik suçu, doktrinel çalışmalara kısmen de olsa katkı sunabilmek ve eksik gördüğümüz hususları giderebilmek amacıyla incelenmiştir. Bu yapılırken çalışmamız kapsamında, mümkün olduğunca detaya inilmek suretiyle suçun unsurları, özel görünüş şekilleri gerek doktrindeki görüşlere gerekse Yargıtay kararlarına yer verilerek tartışmalı konular hakkındaki kanaatlerimiz açıklanmıştır.

Bu doğrultuda, çalışmamızın birinci bölümünde, parada sahtecilik suçunun daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli olan para kavramı üzerinde durulmuştur. Buna göre, paranın tanımı, işlevleri, çeşitleri ve üretim süreci gibi hususlara yer verilmiştir. Yine, bu bölümde bu suç hakkındaki diğer önemli kavramlar olan sahtecilik ve kamu güveni kavramları irdelenmiştir.

İkinci bölümde, parada sahtecilik suçu hakkında genel bilgilere ve bu suçun tarihi gelişimine genel olarak yer verildikten sonra, parada sahtecilik suçunun önlenmesine dair uluslararası alanda dönüm noktası olan ‘‘Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Cenevre Sözleşmesi’’ ele alınmıştır. Akabinde, anılan suçun kanuni düzenlemesi, karşılaştırmalı hukukta nasıl düzenlendiği, benzer suç tipleriyle mukayesesi konularına değinildikten sonra suçla korunan hukuki değer ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, parada sahtecilik suçunun unsurları ayrıntılı olarak ele alınmış olup bu çerçevede sırasıyla tipiklik unsuru, maddi unsur, manevi unsur ve hukuka aykırılık unsuru incelenmiştir. Suçun unsurları ele alınırken de yer yer E-TCK’de bu suça tekabül eden ve ilgili düzenlemelere de değinilmiştir. Bu bölümde, özellikle, maddi unsur kapsamında suç oluşturan fiiller üzerinde detaylıca durulmuştur.

Dördüncü bölümde, bu suç tipi açısından kusurluluğu etkileyen haller, suçun özel görünüş biçimleri, yaptırım ve ceza muhakemesi sürecine dair hükümler ele alınmış olup söz konusu hükümlere ilişkin görüşlerimiz açıklanmıştır.

Çalışmamızın sonuç kısmında ise, parada sahtecilik suçu açısından yapmış olduğumuz değerlendirme, eleştiri ve sorun olarak tespit ettiğimiz yerlere ilişkin çözüm olabileceğini düşündüğümüz hususlara yer verilmiştir.

1. BÖLÜM

PARA KAVRAMI, PARANIN TANIMI, İŞLEVLERİ, ÇEŞİTLERİ, PARANIN ÜRETİMİ, SAHTECİLİK KAVRAMI, KAMU GÜVENİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR

1.1. PARA KAVRAMI

Farsça “pare” yani parça sözcüğünden dilimize geçen “para” kelimesi, günlük hayatımızda, genellikle servet, nakit, kazanç gibi anlamlarda kullanılmaktadır⁵. Ancak, “para” kavramı değişken bir kavram olup tanımı kullanıldığı alana ve zamana göre farklılık arz etmektedir. İşte, bu yüzden, parayı bütün özellikleri ile kapsamlı, kesin ve tek bir tanıma bağlamak güçtür. Nitekim, ekonomik koşullar ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak paranın tanımı sorununun devam edeceğini söylemek de mümkündür. Bu açıdan, ekonomistler arasında paranın tanımı noktasında herhangi bir görüş birliği mevcut değildir. Çünkü, para olarak itibar edilen araçların devamlı değişmesi ve gelişmesi nedeniyle uygulamada neyin para olduğu konusunda tam bir netlik oluşmamaktadır⁶. Ancak, para olarak kabul edilecek şeye ilişkin genel kabul gören belli standartlar mevcuttur. Şöyle ki, para olarak kullanılacak mal çok nadir kullanılan bir mal olmamalıdır ve birim başına makul bir fiyatının olması gereklidir. Bunlara ek olarak, para olarak kullanılacak olan şey kolayca bozulmamalı, aynı zamanda standart ve bölünebilir olmalıdır⁷.

Günümüzde para olarak kullanılan şeylerin çok çeşitli görünümlere sahip olduğu da düşünüldüğünde parayı maddi görünümü veya özellikleri ile tanımlamak neredeyse imkansızdır. Bu nedenle, parayı sahip olduğu işlevlerinden hareketle tanımlamak gerekmektedir⁸. Buna göre, paranın ekonomik tanımı üç temel fonksiyona dayanmaktadır. Bunlar; genel kabul görmüş değişim aracı olma, birikim aracı olma ve

⁵ Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr/> 23.03.2018.

⁶ Güven, Özcan, Para Teorisi, Fatih Yayınevi Matbaası, İstanbul, 1984, s. 3.

⁷ Parasız, M. İlker, Para Teorisi ve Politikası, Ezgi Kitabevi, 2. Bası, İstanbul 2009, s. 7-8.

⁸ Dinler, Zeynel, İktisada Giriş, 5. Basım, Ekin Kitabevi, Bursa 2000, s. 358.

hesaplama birimi olma işlevleridir⁹. Bu fonksiyonları bünyesinde barındıran her şeyin ekonomik anlamda para olarak nitelendirilmesi mümkündür. Aşağıda, paranın sahip olduğu bu işlevlere ayrıntılı olarak yer verilecektir.

1.2. PARANIN İŞLEVLERİ

1.2.1. Değişim Aracı Olma İşlevi

Para, insan hayatına girmeden önce, insanlar ellerindeki ihtiyaç duydukları miktarın üzerindeki malları, daha çok ihtiyaç duydukları başka mallarla değiştirmek zorundaydılar. Trampa denilen bu işlem, ticari açıdan elverişsiz bir yöntemdi ve bünyesinde bir çok zorluk barındırıyordu. Takas işlemini gerçekleştirecek kişilerin karşılıklı olarak birbirinden takas edeceği miktar ve mallara ihtiyaç duymaları ve biraraya gelerek anlaşmaları gerekiyordu¹⁰. İnsanların duyduğu bu değişim zorunluluğuyla birlikte bazı aracı malların ortaya çıkmasının sebebi de bu olmuştur. Bir dönem keçi boynuzu, deniz kabuğu gibi maddelerin üstlendiği bu fonksiyonu daha sonra altın, gümüş vb. madenler devam ettirmiştir. Günümüzde de kullanılan paralar bu aracı malların gelişmesi sonucu ortaya çıkmış ve para, değişim aracı olma işlevini üzerine almıştır¹¹.

Açıklamalar ışığında, paranın değişim aracı olarak kullanılması, mal ve hizmetlerin önce para ile değiştirilip daha sonra bu paranın istenilen mal ve hizmetlerle değiştirilmesini ifade etmektedir. Bu açıdan, para, mal ve hizmet değişiminde (mübadele) genel olarak kabul edilen değişim aracı olarak tanımlanabilmektedir¹². Bunun yanında aynı zamanda, borçların ifasında da genel kabul gören bir ödeme aracıdır. Bunun sebebi de paranın uhdesinde bulunan kişiye genel bir satın alma gücü temin etmesidir.

⁹ Kimi yazarlar paranın ekonomi politikası aracı olma işlevini de bu işlevlere katmaktadır. Bkz. **Dinler**, s. 358. Kimi yazarlar da paranın işlevlerini asli ve tali işlevler olarak tasniflendirip incelemektedir. Bu konuda gbi bkz. **Parasız**, s. 325.

¹⁰ **Dinler**, s. 356; **Zarakolu, Avni**, Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Türkiye İş Bankası Vakfı, Ankara 1989, s. 2.

¹¹ **Zarakolu, Avni**, İktisat İlminin Temel İlkeleri, Olgaç Matbaası, Ankara 1981, s. 3.

¹² **Parasız**, s. 5; **Dinler**, s. 355.

Para, bir değişim aracı olduğundan, piyasaya arz edilen herhangi bir mala dönüştürülebilir¹³. Bu durum, paranın likit olma özelliğinden kaynaklanmaktadır. Likidite ise, satın alma gücünün kullanıma hazır olmasıdır. Bu da bir şeyin pazarlanabilirlik, değişim değerine güven, dolaşım kabiliyeti ve istenilen miktara bölünebilirliği ile orantılıdır¹⁴.

Değişim aracı olma işlevi, paranın iş görme güdüsüyle talep edilmesini açıklar. Buna göre, paranın çok olduğu zamanlar mübadele kolaylaşacak, kıt olduğu zamanlar ise, ağırlaşacaktır¹⁵.

Para dolaşımı, para miktarına ve dolaşım hızına göre gerçekleşir; para miktarı, işlemlerin yapılması için yeterli değilse, paranın el değiştirme hızı artarak bu açık kapatılmaya çalışılır, çok fazla kıtlık olması halinde ise, para dolaşımının bunu telafi edebilecek bir hıza varması mümkün değildir. Bu nedenle, paranın dolaşım hızı dikkate alınarak para miktarını ekonominin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde tutmak¹⁶ gerekmektedir¹⁷.

Para miktarının gereğinden fazla olması¹⁸ ise, fiyatların artmasına neden olacak ve bunun sonucunda fiyat istikrarı bozulup ekonomideki güven ortamı zedelenecektir. İnsanlar yapacağı işlemlerde tereddüte düşecek ekonomik yaşam sekteye uğrayabilecektir. İşte, siyasi amaçlarla piyasaya çok büyük miktarda sahte para

¹³ **Parasız**, s. 7.

¹⁴ **Yurtççek, M. Sıddık**, Hukuki Açıdan Elektronik Para, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, Şubat 2013, s. 25.

¹⁵ **Kılıç, Aynur**, Paralarda Sahtecilik Konusundaki Ülkemiz Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Bazı Ülke Düzenlemeleri, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Emisyon Genel Müdürlüğü, Ankara, Ekim 2004, s. 12.

¹⁶ “Bir memleketin kuvveti ve kudreti normal tedavülde olan parasının kuvveti ile ölçülür denilirse yanlış bir şey söylenmiş olmaz. Her devlet kendi parasının kıymetinin daima düşmemesi için elinden gelen her şeyi yapmak ister.” **Korhan, Orhan**, Banka ve Sahte Paralar (Tanınması ve Cezai Müeyyideleri), Yayla Yayınları, Ankara 1967, s. 39.

¹⁷ **Öçal, Tezer**, Para Teorisi ve Politikası, Gazi Üniversitesi Yayın No:66, Ankara 1985, s. 4-5.

¹⁸ E-TCK'de işlenen sahtecilik fiilinin, herhangi bir devletin parasının değerinin düşmesine ya da itibarının tehlikeye düşmesine neden olması hususu cezayı ağırlaştırıcı bir hal olarak düzenlenmişti. Şöyle ki; “**Madde 319-** Yukarıki maddelerde yazılı olan fiiller (md. 316,md. 317 ve md. 318) Devletin, veya yabancı bir Devletin parasının kıymetten düşmesini mucip olmuş veya dahilde veya yabancı memleketlerde Devletin veya parası taklit edilen yabancı Devletin itibarını tehlikeye düşürmüş ise hükmolunacak cezaya asıl cezanın altında birinden yarısına kadar zammolunur.”

sürmekle hedeflenenlerden biri de ekonomik düzende bu tür zararlar meydana getirmektir¹⁹.

1.2.2. Değer Saklama Aracı Olma

Bir değişim aracı olan para, aynı zamanda bir genel satın alma gücünü temsil eder ve kişiler parayı, bu satın alma gücünü kullanacakları zamana kadar servet olarak elde tutabilirler. Paranın bu bakımdan hemen harcanmayıp bir süre saklanması, satın alma gücünün depolanması anlamına gelir²⁰. Paranın bu işlevi, istendiğinde satın alma gücüne çevrilebilir bir birikimi olanaklı kılmaktadır ve likiditesi tam olan yani anında paraya çevrilebilen tek değişim aracı da paradır²¹. Paranın uhdede bulundurulduğu süre, çok kısa (anlık) ya da daha uzun bir zaman dilimi olabilmektedir.

Öte yandan, değer saklama yönünden para, diğer mallara karşılık bir çok kolaylığa sahiptir. Malların uzun süre saklandıklarında bozulma ihtimali, dayanıklı olsalar bile, belli bir süre sonra kıymetlerinin yitirilme olasılığı, saklanmalarının paraya göre daha maliyetli ve zor oluşu gibi nedenler değer saklama işlevi yönünden parayı öne çıkarmıştır²².

Para, bu işleviyle mali güç ve servetin göstergesidir. Bu yönüyle para, toplumda ortak değer ölçüsü ve alışveriş aracı olarak kabul edilen, servet birikimi ve muhafazasını kolaylaştıran bir araç olmuştur²³.

Para, üretildiği kâğıt ya da madenin değerinden bağımsız olarak üzerinde yer alan değeri ihtiva eder ve paranın el değiştirmesiyle birlikte üzerinde yazılı bu kıymet de transfer edilir.

¹⁹ Tarihte, siyasi amaçlar için sahte paraların kullanıldığı en dikkat çekici örnek; 2. Dünya Savaşı sırasında, Hitler Dönemi Almanyası'nın, sahtecilik konusundaki yetkin kişileri toplama kamplarında onlara özel imkanlar sağlayarak biraraya getirip İngiltere para rezervinin 4 katı tutarında 132 milyon sterlin olacak şekilde sahte sterlinler üretilip İngiltere ekonomisinin çöküşünü planlamış olmasıdır. Bu açıdan, bu olay, Dünya'nın gelmiş geçmiş en büyük kalpazanlık eylemi olarak kabul edilmektedir. **Ruzowitzky, Stefan; "The Counterfeiters"** filminden.

²⁰ **Parasız**, s. 5; **Dinler**, s. 357.

²¹ **Ana Britannica**, C. 25, Hürriyet Ana Yayıncılık, 1993, s. 63.

²² **Parasız**, s. 5.

²³ **Akyıldız, Ali**, Osmanlı Finans Sisteminde Kâğıt Para ve Sosyo-Ekonomik Etkileri, Eren Yayıncılık, İstanbul 1999, s. 17.

1.2.3. Hesap Birimi Olma

Para, mal ve hizmetler için ortak bir ölçü, bir hesaplama birimidir. Bu sayede, her bir malın başka bir mal cinsinden değerini belirlemek yerine her bir mal ve hizmetin para ile ölçülen fiyatının belirlenmesi mümkündür. Bu işlev, paranın tüm mal ve hizmetlerin ölçülmesinde kullanılmasına olanak sağlamakta ve parayı değer ölçümünün genel paydası haline getirmektedir²⁴. Paranın bu işlevi, ölçü birimi, değer ölçüsü ya da muhasebe birimi gibi isimlerle de anılmaktadır²⁵.

Paranın hesap birimi olma işlevi, sadece değişimlerde değer ölçüsü olarak kullanılmakla kalmayıp malların, borçların, gelirin ve servetin değerinin ölçülmesinde de kullanılır. Ayrıca, paranın bu özelliği sayesinde, ortada fiziken bir para bulunmasa bile günümüzde alışverişlerin gerçekleştirilmesi sağlanabilmekte ve bunun belirlenmesi için yeterli olmaktadır. Bu doğrultuda, iktisadi anlamda, vadesiz mevduat hesapları, paranın hesap birimi olma işlevi sayesinde para olarak kabul edilmektedir²⁶.

Öte yandan, paranın bu işlevini iyi bir şekilde yerine getirebilmesi için kendi değerinin istikrarlı olması gerekmektedir. Çünkü, değeri sık sık değişen bir para bu işlevi yerine getiremeyecektir. Günümüzde, paranın enflasyon vb. nedenlerle kendi değeri sabit kalmamakta ve değişime uğramakta olduğundan para, bu işlevini yerine getirmekte zorlanmaktadır²⁷.

Son olarak, kalpazanları sahte para üretme yoluna yönlendiren etkenin paranın hesap birimi ve değişim aracı olma işlevleri olduğunu söylememiz gerekmektedir²⁸. Buna göre, failin, çoğu zaman yüksek değerli sahte olarak ürettiği banknotu küçük meblağlı alışveriş için sunarak yaptığı ödemenin karşılığında sahte paranın üstünü gerçek para olarak almasına ilişkin örneklerde; işlenen suçta paranın değişim aracı olma ve hesap birimi olma işlevlerinden yararlanılmakta olduğu açıkça görülmektedir.

²⁴ Yurtççek, s. 26-27.

²⁵ Parasız, s. 5.

²⁶ Kılıç, s. 13. Kılıç'a göre, elektronik para gibi yeni para türleri karşısında giderek artan oranda hesap birimi olma işlevi önem kazanmaktadır.

²⁷ Bahadır, Mehmet, Paralarda Sahtecilik Suçları, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, s. 2.

²⁸ Kılıç, s. 12.

1.3. PARANIN HUKUKİ TANIMI

Hukuki anlamda para, esasen, paranın işlevlerini içeren iktisadi para tanımına dayanmakla beraber, ekonomistler tarafından yapılan tanımlar paranın hukuki fonksiyonunu yeteri kadar ifade etmeye elverişli değildir.

Hukuki açıdan para, bir değişim aracı olmasından ziyade bir ödeme aracı olarak önem arz etmektedir. Buna göre, hukuki anlamda paranın en önemli özelliği, bir ödeme aracı olarak parasal edim yükümlülüklerini sona erdirmesidir²⁹. Ödeme ise, borcu ifa edecek kadar paranın borçludan alacaklıya aktarımıdır³⁰. Gerçekten, paranın hukuki tanımı yapılırken para kavramı ve ödeme kavramının birbirine geçtiği görülmektedir.

Buna karşın, para kavramının hukuk biliminde taşıdığı anlamın belirlenmesi, bu kavramın hem özel hem kamu hukukuna dahil özellikleri ihtiva etmesi, birden fazla anlam içermesi ve kapsamının ekonomik gelişimlere paralel olarak değişmesi nedeniyle güçtür³¹. Nitekim, Türk Borçlar Kanunu³², İsviçre Borçlar Kanunu ve Alman Medeni Kanunu'nda para tanımına yer verilmemiş olması da kanunkoyucunun para kavramının zaten bilindiği ve bu kavramın kendiliğinden anlaşılır olduğunu varsaydığını göstermektedir³³.

Bu doğrultuda, sözlük anlamıyla, para, “*devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı*” olarak ifade edilmekte³⁴ ve bir yaklaşıma göre, para teriminden, bir para borcunun ifası için alacaklı tarafından kabulü mecburi olan ve devlet tarafından tanınmış bulunan mübadele vasıtaları anlaşılmaktadır³⁵. Başka bir görüşe göre ise, para, bir değer ölçüsü, tedavül eden bir değişim ve nihayet yasal,

²⁹ Yurtçiçek, s. 28.

³⁰ Yılmaz, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Yenilenmiş 4. Baskı, Ankara 2010, s. 577.

³¹ Barlas, Nami, Para Borçlarının İfasında Temerrüt ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1991, s. 5.

³² RG, 04.02.2011/ 27836 .

³³ Barlas, s. 6.

³⁴ Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr/> 20.11.2018. Bu konuda gbi bkz. Arslan, Çetin/Kırmızı, Mustafa, Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, s. 37.

³⁵ Bozer, Ali, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2007, s. 166. Buna karşılık, dar anlamda, para, borçlunun alacaklıya ödemesi gereken kanuni ödeme aracı; geniş anlamda ise, paranın yabancı ülke parasını da kapsadığı şeklindeki görüş için bkz. Pekcanitez, Hakan, Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yabancı Para Alacaklarının Tahsili, Yetkin Yayınları, Ankara 1998, s. 20.

zorunlu bir ödeme aracıdır³⁶. Bu görüşlerin birlikte değerlendirilmesiyle paranın unsurları tespit edilebilmektedir. Buna göre; yasal olması, değer ölçüsü olarak kullanılması, ödeme vasıtası olarak kabulünün zorunlu olması, kâğıt veya metalden taşınabilir bir şey olması; hukuki anlamda paranın sınırlarını oluşturmaktadır³⁷.

Buna göre, para, bir yandan devlet ya da onun yetkilendirdiği kurum eliyle tedavüle çıkarılan, alışveriş hayatında kabulü zorunlu, genel mübadele aracı olarak kullanılan ve belirli nitelikteki kâğıt veya madenlerden oluşturulmuş somut semboller anlamına gelmekteyken diğer yandan parada yerleşik bulunan, para birimiyle ifade edilmiş olan ve her türlü mal ve hizmet edimleri için değer ölçüsü teşkil eden soyut mali güç anlamını taşımaktadır³⁸.

Bu bakımdan piyasada dolaşımda bulunan banknotların ve madeni paraların hem iktisadi anlamda hem de hukuki anlamda para oldukları şüphe götürmez. Nitekim, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun³⁹ "*Banknot ihracı ve tedavül mecburiyeti*" başlıklı 36. maddesi gereği, bankaca ihraç edilmiş ve edilecek banknotların tedavülü zorunlu tutulup bunların sınırsız ödeme gücüne sahip oldukları belirtilmiştir⁴⁰. Yine, 1264 sayılı MUHPBHK⁴¹ çerçevesinde bu kanunun 3. maddesince madeni paraların kabul hadlerinin Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca ilan olunacağına yanı sıra bankaların, sınırsız olarak bu paraları kabule mecbur oldukları belirtilmiştir⁴².

Ancak, paranın maddi varlığından çok ödeme aracı olma ve değer ölçüsü olma özellikleri önem taşımaktadır. Buna göre, fiziki para sadece bu ödeme gücünü temsil eden bir sembol ya da bir görünüş biçiminden ibarettir. Kaydi para yani banka parası da bu anlamda ödeme gücünü temsil eder ancak yasal ödeme aracı sıfatı taşıyamamasının

³⁶ **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2011, s. 931.

³⁷ **Kılıç**, s. 9.

³⁸ **Barlas**, s. 6-7.

³⁹ RG, 26.1.1970/13409.

⁴⁰ **Madde 36- a)** Bankanın ihraç etmiş olduğu ve ihraç edeceği banknotların tedavülü mecburi olup, bunlar hudutsuz ödeme kudretini haizdir.

⁴¹ RG, 06.06.1970/13512.

⁴² **Madde 3** – Madeni paraların kabul hadleri Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca ilan olunur. Ancak, Hazinenin veznedarlığını yapan bankalar, herhangi bir miktarla bağlı kalmaksızın bu paraları kabule mecburdurlar.

yanı sıra alacaklının da bu parayı kabul mecburiyetinin yasal olarak belirtilmemesi karşısında aksi yönde görüşler doktrinde mevcutsa da⁴³ kanaatimizce hukuki anlamda para olarak sayılması mümkün değildir⁴⁴.

Sonuç olarak, iktisadi anlamda paranın aynı anda birkaç farklı ölçüt kullanılarak daha esnek tanımları yapılabilmesine karşın hukukta neyin para olduğunun net olarak belirlenmesi gerekmektedir. Buna göre, çalışmamız kapsamında ele alınan suç tipi, yasal olarak para sayılan değerler nezdinde incelenecektir.

1.4. PARANIN ÇEŞİTLERİ

Para olgusu, dünyanın farklı bölgelerinde değişik şekillerde ortaya çıkıp gelişmiş ve günümüze kadar gelmiştir. Para olarak kullanılan mallar da bölgeden bölgeye farklılık göstermekle beraber, bunlardan bazıları zaman içerisinde öne çıkarak yaygın bir biçimde kullanılmış ve paranın ileriki dönemler için gelişimini etkilemiştir. Buna göre, aşağıda çalışmamız kapsamında paranın geçirdiği aşamalar doğrultusunda görüldüğü çeşitler incelenecektir:

1.4.1. Mal Para

Toplumda, ilk zamanlarda iş bölümü ortaya çıkana kadar mübadele ihtiyacı oluşmamıştır. Ancak, insanlar tüketebileceklerinden çok üretmeye başladıktan sonra bu malları gereksinim duydukları mallar ile değiştirmeye çalışmışlardır. Paranın da genel anlamda, değişim aracı olarak ortaya çıkmasından önce alışverişler trampa denilen bu yöntemle sağlanmıştır. Ancak, bu yöntem, iki tarafın da ihtiyacının aynı anda ortaya çıkması gerekli olduğundan etkin olarak yürütülememiştir⁴⁵. Şöyle ki, örneğin, küçükbaş hayvan satın almak isteyen bir mısır tarlası sahibinin mısır ihtiyacı olan bir küçükbaş hayvan sahibini bulması çoğu zaman pek mümkün değildir. Ayrıca, bir malın başka bir malla değişimi yeterince etkili ve verimli bir yol olmadığından ve tarafların

⁴³ Benzer yönde **Helvacı, Mehmet**, Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, Beta Yayınları, İstanbul 2000, s. 45; **Barlas**, s. 7-8. Kaydi paranın hukuki anlamda para sayılabileceğine ilişkin görüşler için gbi bkz. **Barlas**, s. 8; **Yurtçiçek**, s. 31.

⁴⁴ Bu konuda gbi bkz. **Türk, Ahmet**, Hukuki Yönden Banka Havalesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s. 178.

⁴⁵ Günümüzde bu yöntem, etkin olmamasına karşın nadir de olsa halen belli ölçülerde kullanılmaktadır.

ihtiyaçlarının karşılanması her zaman mümkün olmadığından trampa, etkisiz bir metod olarak kabul edilmiş ve bu durum da paranın doğuşuna zemin hazırlamıştır⁴⁶.

Daha sonra, insanlar, trampa yönteminin sorunlarını gidermek için herkesin kabul edebileceği, değerli olan ve bu sebeple değişim aracı olarak geçebilecek malları kullanmaya başlamıştır. Bu süreçte, deniz kabuğu, deniz tuzu, tahıl, sığır, tütün, belli başlı mal para örnekleri olmuşlardır. Bu mallar, uzun süreler paranın ihtiva ettiği mübadele edilebilirlik, hesaplama birimi olma ve değer saklama aracı gibi üç temel işlevi bünyelerinde barındırdığından para yerine geçerek insanlar tarafından kullanılmıştır⁴⁷.

Belirtmek gerekir ki, malların para olarak kullanılması paranın taşınması gereken birtakım özellikleri de ortaya çıkarmıştır. Bunlardan ilki, şüphesiz bir şeyin para olarak nitelendirilebilmesi için hayati bir özellik olan bölünebilirlik özelliğidir. Buna göre, para olarak kullanılan mal, küçük parçalara ayrılabilir ve bu şekilde küçük tutarlı ödemelerde kullanılabilir. Diğer bir özellik, paranın homojen⁴⁸ nitelikte olmasıdır. Ayrıca, değerinin istikrarlı olması, taşınabilirlik ve dayanıklılık da iyi paranın özellikleri olarak karşımıza çıkmıştır⁴⁹.

1.4.1.1. Madeni Para

Daha küçük parçalara bölünebilme niteliğini haiz madenler, zamanla değişim aracı olarak kullanılmada, diğer mal paralara göre daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır. İşlenmelerinin kolay olması, daha az yer kaplamaları, dayanıklı olmaları, az bakım gerektirmeleri madenleri tercih sebebi yapmıştır. Madenlerin ihtiyaca nazaran kıt

⁴⁶ Öçal, s. 5-6.

⁴⁷ Yurtçiçek, s. 34-35.

⁴⁸ Paranın homojen olması, paranın kolay tanınması ve yapıldığı maddenin her yerinin aynı değerde olması demektir. Buna göre, bir maden külçesinin her kısmı aynı alışımda olmalıdır. Bu özellik diğer madenlere oranla altın ve gümüşte daha fazladır. Günümüzde kullanılan kâğıt paralar da benzer özellikler taşırlar. Bir ülkenin her yerinde aynı para kullanılır ve bu paraları herkes tanır. <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=49682> 24.11.2017.

⁴⁹ Yurtçiçek, s. 35.

olmaları ve miktarlarındaki senelik artışın sınırlı olması nedeniyle para olarak kullanımını gerektirmiş ve bu madenlere genel bir talebin olmasını sağlamıştır⁵⁰.

Madenler, önceleri külçe halinde mübadelede kullanılırken külçelerin şekil ve ağırlıklarının farklılığı, saflıkları konusundaki şüpheler dolayısıyla daha sonra sikke⁵¹ haline getirilmeye başlanmıştır⁵². Bu şekilde, örneğin bir külçe altının, altın kaplanmış bir taş parçası olma ihtimali⁵³, her alışverişte kullanılacak altın parçasının kesilmesi ya da eritilmesi zahmeti, imkansızlığı gibi yaşanan güvensizlik ortamının bir nebze olsa giderilmesi sağlanmıştır.

Bugünkü madeni para⁵⁴ görünümüne benzer ilk altın sikkelerin M.Ö. 7. yüzyılda Lidyalılar tarafından basıldığı bilinmektedir⁵⁵. Bu şekilde para hesabı artık tartılarak değil sayılarak yapılmaya başlanmıştır. Bu süreçte, çeşitli madenlere sikke bastırılmış ancak zamanla altın ve gümüş; ağırlıklarına nazaran değerli oluşları, dayanıklılıkları, kolayca muhafaza edilebilme, işlenip değer kaybetmeden istenildiği kadar bölünebilme özellikleri sayesinde bu konuda en değerli madenler olmuştur⁵⁶.

Para olarak kullanılan madde değerinin, onu iyi para yaptığı düşünüldüğünde, her toplumun en değerli madenlerini para olarak kullanmaları gerekmektedir. Ancak, bu şekilde hareket edilmemiştir. Elmas, yakut gibi değerli taşlar para olarak kullanılmamıştır. Yine, altın da gümüşten daha değerli olmasına rağmen, gümüş para altından daha fazla kullanılmıştır. Bunun sebebi, altının gümüşe göre daha kıt bulunması olup demirin para olarak yerini koruyamaması da yeterince kıt

⁵⁰ **Zarakolu, Avni**, Para, Kredi ve Bankalar, Sevinç Matbaası, Ankara 1970, s. 64.

⁵¹ Sikke, sözlük anlamıyla, devlet tarafından ağırlık, ayar ve değeri saptanarak, altın, gümüş, bronz, alüminyum gibi madenlerden basılan para olarak tanımlanmaktadır. **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://tdk.gov.tr/> 24.11.2018.

⁵² **Kılıç**, s. 20.

⁵³ 5 Aralık 2018 tarihinde Afyon'da şüphelilerin, altın sarısına boyadıkları bir kaldırım taşını “*altın külçe*” olduğu iddiasıyla 50.000 TL karşılığında sosyal medya üzerinden anlaşıtları kişiye satmalarına ilişkin olayda bu tarz eylemlerin günümüzde bile devam ettiği görülmektedir. Haberin tamamı için bkz. <https://www.haberturk.com/altin-kulce-diye-kaldirim-tasini-50-bin-liraya-sattilar-2251594> 23.12.2018.

⁵⁴ Günlük kullanımda, “*bozuk para*” olarak da anılmaktadır.

⁵⁵ “*İlk madeni paralar ülkemizin batısında kurulmuş olan Lidyalılar tarafından o dönemki Lidya kralı “Gyges” tarafından basılmış ve M.Ö. 7. yüzyıldan kalma bu paralar yanları yassıca oval şekilde neredeyse birbirine eşit altın ve gümüş olarak basılmıştır. Bu paraların bir tarafında kralın simgesi olan aslan, boğa ya da tilki figürü bulunmaktaydı, diğer tarafında ise paranın değerini gösteren işaretler vardı.*” **Türk Ansiklopedisi**, C. XXVI, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1977, s. 375.

⁵⁶ **Kılıç**, s. 21.

olmamasından kaynaklanmaktadır⁵⁷. Günümüzde ise, artık altın ve gümüş paralar, para niteliğini taşımamaktadır⁵⁸.

1.4.2. Temsili Para

Toplum geliştikçe ve nüfus arttıkça, dolaşımdaki altın ve gümüş yetersiz kalmaya başlamış ve bu madenlerden yapılan paraların taşınmasının güçlüğü, çalınma risklerinin yüksekliği gibi nedenlerle bu paralar tüccarlara emanet edilerek karşılığında belgeler diğer kullanımla sertifikalar alınmaya başlanmıştır. Bu belgelerin temsil ettikleri, para yerine geçmek üzere değişimlerde kullanılmaya başlanmış ve bunun sonucunda da ilk temsili para ortaya çıkmıştır⁵⁹.

Süreç içerisinde, bu belgeler tüccarın mevduatının tamamını göstermek yerine eşit birimlere bölünüp banknot ortaya çıkmıştır. Banknotların karşılığının hemen tahsil edilmemesi ve bir süre elden ele dolaşmaya başlaması ile bankerler, banknotların önemli bir kısmının geri dönmediğini görmüş ve ellerindeki mevcut madeni para miktarından fazla banknot basmaya başlamışlardır. Bu durum, halkın bankerlere ve banknotlara olan güvenini sarsmasına neden olmuştur. Paranın kıymetini korumak için parayı kıymetli bir madene bağlamanın gerekli olmadığı yönündeki düşünceyle devlet yaşananlara müdahale etmiştir⁶⁰. Zaten, devletin paraya müdahalesi de bu süreçten sonra giderek artış göstermiştir.

1.4.3. Kâğıt Para

Gücünü temsil ettiği madenlerden alan banknotların yerini, daha sonra, devletin zorunlu mübadele aracı olarak piyasaya sürdüğü kâğıt para almıştır. Tarihi kayıtlara göre, M.Ö. 118 yılında Çinlilerin deri parayı kullanmalarından sonra, M.S. 806 yılında ilk kâğıt para, yine Çin'de⁶¹ ortaya çıkmıştır⁶². Günümüzde, hala dolaşımdaki kâğıt paralara

⁵⁷ Kılıç, s. 25.

⁵⁸ Yar. İBK, 19.2.1947, E. 15-1, K. 7; Nomer, N. Haluk, ‘‘Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarının BK 118/I Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas Edilebilirliği Problemi’’, İÜHFM, C. LVII, S. 1-2, 241-264, İstanbul 1999, s. 247-248.

⁵⁹ Dinler, s. 359.

⁶⁰ Kılıç, s. 21.

⁶¹ ‘‘Kâğıt Paranın Tarihçesi’’, TCMB, s. 2. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d189b219-fe71-40bf-9754-6a5f7d0a65eb/KagitParaTarihce.pdf?MOD=AJPERES&CVID=14.08.2018>.

genellikle banknot denmektedir ve her ülke, kendi merkez bankası aracılığıyla ulusal parasını basarak tedavüle sürmekte ve bu para, o ülkede zorunlu ödeme aracı olarak kabul edilmektedir⁶³.

Ulusal paralar, aslında herhangi bir değerli madene dayanmamakta ve devlet tarafından yapılan yasal düzenlemelerle devletin para basma tekeline dayanarak dolaşıma sunulmaktadır. Alacaklı, buna göre, herhangi bir değerli maddeye dayanmasa dahi yasal parayı kabule zorlanmaktadır⁶⁴.

Esasında, karşılaştırma yapılacak olunursa, ulusal para; altın, gümüş gibi mal paradan daha dezavantajlı konumdadır. Şöyle ki, mal paraya sahip olan kişi, elindeki şeyin değerli olduğundan emindir. Buna karşın, ulusal para, kendi başına değerli değildir. Ancak, piyasada devlet güvencesinden dolayı kolaylıkla kabul edilmektedir. Zaten, değerli madenlere dayanmamaları sebebiyle de, bu paralar, kriz zamanlarında büyük değer kayıpları yaşayabilmektedirler⁶⁵.

Öte yandan, kâğıt para, günümüzde modern ekonomilerde hakim olan para çeşididir. İtibari para olarak da nitelendirilen bu para türü, devlet ve toplumun ortak ürünüdür. Değerinin korunacağı yönünde devlete olan güven ile sosyal ve ekonomik olaylar, bu paranın ortaya çıkmasında en önemli rolü üstlenmişlerdir⁶⁶.

1.4.4. Banka Parası (Kaydi Para)

Banka parası ya da diğer adıyla kaydi para, bankaların, banknot kullanmaksızın müşteriler adına hesaplardan, gönderenin hesabından düşüp, alanın aktifini artırması şeklinde gerçekleştirdiği, hesaptan hesaba nakil, ya da çek, senet keşide etmek suretiyle

⁶² Batıda kâğıt paraların basılması ve kullanılması ise, 17. yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. İlk kâğıt paranın 1690'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde Massachusetts Hükümeti, İngiltere'de ise kuyumcular tarafından basıldığı ve dolaşıma çıkarıldığı, 1694 yılında İngiliz Merkez Bankası ve daha sonra diğer ülke merkez bankalarının kurulması ile de yaygınlaştığı görülmektedir. "*Kâğıt Paranın Tarihçesi*", s. 2.

⁶³ **Dinler**, s. 21; **Ergin, Feridun**, Para Politikası, Filiz Kitapevi, İstanbul 1989, s. 40-41.

⁶⁴ **Yurtçiçek**, s. 44.

⁶⁵ 1994 krizinde, Ocak ile ekonomik bir dizi önlemin alındığı Nisan ayları arasında lira, dolar karşısında yüzde 160'ın üzerinde, yine 2001 krizinde ise lira, dolar karşısında yüzde 100'ün üzerinde değer kaybetmiştir. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-45226072> 19.01.2019.

⁶⁶ **Shubik, Martin**, The Theory of Money and Financial Institutions, The MIT Press Cambridge, Massachusetts 2011, s. 1. Aktaran, **Yurtçiçek**, s. 45.

oluşturdukları para miktarıdır⁶⁷. Fiziki olarak paranın taşıdığı fonksiyonları yerine getirmektedir. Bu şekilde mevduatın kayıt yoluyla dolanımı sağlanmış olmaktadır. Zaten, bu sebeple, kaydi para olarak da anılmaktadır. Kaydi para, günümüzde özellikle, bankacılık uygulamalarında ve uzun mesafe ödeme işlemlerinde çok önemli yer tutmaktadır⁶⁸.

1.4.5. Plastik Para

Fiziki paraların güvenlik sorunları, dolaşım ömürleri, hijyenik olmamaları gibi gerekçeler, insanları son zamanlarda “*plastik banknot*” kullanımına yönlendirmeye başlamıştır. İlk olarak 1974 yılında Haiti de “*Tyvek*” adlı tüylenmeyen, sıkı, homojen ve yumuşak kumaş kullanılarak yüksek yoğunluklu polietilen liflerden oluşan bariyer özelliğe sahip şekilde üretilen banknotlar, ilk plastik banknot olarak nitelendirilmiştir⁶⁹. Daha sonra, “*Dünyanın en güvenli banknotunu yaratabilir miyiz?*” fikri doğrultusunda ise, Avustralya, 1988 yılında, profesyonel anlamda, günümüzdeki halini alacak olan plastik banknotu hayata geçirmiştir⁷⁰.

Kâğıt paralara oranla daha dayanıklı, taklitçiliği daha zor hale getirmek için geliştirilmiş bu paralar, aynı zamanda tamamen geri dönüştürülebilir malzemeden üretilmektedir. Her ne kadar, plastik banknotların üretimi için gerekli teknik alt yapı pahalı olsa da uzun vadede plastik paralar, tedavülde, kâğıt paralardan daha uzun süre kalabilmeleri sayesinde, hasar gören banknot sayısında azalmaya ve dolayısıyla banknot imalatı için maliyetlerde büyük bir tasarrufa neden olmaktadır. Ayrıca, plastik banknotların tamamen suya, kire ve neme karşı dayanıklı olmaları da kâğıt paralara göre daha hijyenik olmalarını sağlamaktadır⁷¹.

Dünya’da günümüzde, Avustralya, Kanada, Çin, Endonezya, Tayland, Kuveyt, Romanya, Malezya gibi ülkelerin yanı sıra Yeni Zelanda, 1999, Meksika, 2002,

⁶⁷ Kılıç, s. 28.

⁶⁸ Barlas, s. 8-10 .

⁶⁹ Özkan, Ersan, “*Ekonomilerde Plastik Banknot Kullanımı: Türkiye Ekonomisi İçin Çıkarımlar*”, Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 2018, C. 1, 11-18, s. 12.

⁷⁰ Reserve Bank of Australia, “*The First Series of Polymer Banknotes: 1992 onwards*”, 2018, <https://museum.rba.gov.au/displays/a-complete-series-of-polymer-banknotes/> 04.01.2019.

⁷¹ Plastik banknotların sağladığı avantajlar ve dezavantajlar konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Özkan, s.13.

İngiltere de, 2016 yılından beri plastik banknot kullanmaktadır. Bu ülkelerin plastik banknota geçiş kararlarındaki en büyük etmenin ise, bu banknotlarda gerçekleştirilebilecek sahteciliğin daha zor olduğu kaanatini taşımalarındandır. Zira, plastik banknotlar, sahteciliği önleme noktasında üstün güvenlik özelliklerine sahip olarak geliştirilmiştir. Nitekim, plastik banknotu, profesyonel manada en uzun süredir kullanan ülke olan Avustralya’da, piyasaya sürülen plastik banknotların sahtecilik faaliyetlerinde ciddi düşüş sağladığı gözlemlenmiştir⁷². Yine, Yeni Zelanda örneğinde, plastik banknotların piyasaya sürülmesinden sonraki geçen dört yıllık süre içerisinde hiç sahte banknot ortaya çıkmamıştır⁷³. Dolayısıyla, plastik banknotların bu avantajları sebebiyle zamanla bu paraları kullanan ülke sayısının artacağı öngörülmektedir.

Belirtmek gerekir ki, ülkemizde de, plastik banknot kullanımına geçiş konusu, zaman zaman gündeme gelse de bu konu, tartışma boyutundan öteye geçmemiştir. Hatta, 2010 yılında TCMB, konuya ilişkin tedavülde bulunan “TL” kâğıt banknotların, en son teknolojiyi yansıtan ve üstün güvenlik özelliklerine sahip olduğunu vurgulayarak, ülkemizdeki kâğıt paraların plastik banknotlardan daha güvenli olduğu gerekçesiyle, kâğıt para ile devam edileceğini belirtmiştir⁷⁴.

1.4.6. Elektronik Para (E-Para)

20. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle teknoloji alanında yaşanan ilerlemeler doğrultusunda ödeme işlemlerini kolaylaştırıcı gelişmeler de yaşanmıştır. Bu kapsamda, Dünyada ilk defa Amerikan bankaları tarafından paranın elektronik yöntemler kullanılarak transferi (EFT) gerçekleştirilmiştir. Bundan başka kredi kartlarının kullanımı da ilk olarak Amerika’da başlayıp sonrasında yaygınlaşarak tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır. 1967 tarihinde ise, İngiltere’de ilk otomatik para çekme makinesi (ATM) kullanılmaya başlanmıştır⁷⁵.

⁷² Reserve Bank of Australia, “*Introducing Polymer Banknotes: 1988*”, 2008, <https://museum.rba.gov.au/displays/polymer-banknotes/> 05.01.2019.

⁷³ Özkan, s. 13-16.

⁷⁴ Söz konusu açıklamanın tamamı için bkz. <http://www.gazetevatan.com/kagit-paraya-devam-296488-ekonomi/> 06.01.2019.

⁷⁵ Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru, “*Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları’na Hukuki Bir Bakış*” İÜHFİM, C. LXXIII, S. 2, 173-220, 2015, s. 176.

1990'lı yıllara gelindiğinde ise, özellikle bankalar yeni ödeme yöntemlerine ilişkin ürünler geliştirmeye başlamıştır. Buna ilişkin olarak Avrupa Merkez Bankası'nın sefeli Avrupa Para Enstitüsü (EMI), elektronik para çıkarma yetkisinin bankalar tarafından yapılmasının gerekliliği konusunda 1994 yılında bir rapor hazırlamıştır. Ancak sonraki gelişmeler bankalar dışında elektronik para çıkaracak kuruluşların da düzenlenmesi yönünde olmuştur⁷⁶.

Elektronik para, en basit tanımıyla günlük hayatta kullanılan fiziki paranın elektronik temsili olarak ifade edilebilir. Elektronik para, bir çip üzerine veya bilgisayar hafızası üzerine kaydedilebilir, internet üzerinden müşterinin bilgisayarına yüklenen yazılım şeklinde olabilir ve sanal ve ya gerçek ürün alımında kullanılabilir⁷⁷. Bu kapsamda, nakit paranın elektronik görünümü olarak nitelendirebileceğimiz e-para, nakit paranın birçok özelliğini taşımaktadır⁷⁸. Kullanım aşamasında, iki şekli de bir banka ya da üçüncü şahsın onayına ihtiyaç duymamaktadır. Kullanan bireyler, kâğıt ya da madeni paraların elektronik muadilini satın almakta, yani aslında nakit parayı başka bir ödeme aracıyla değiştirmektedir.

Küçük tutarlı ödemelerin yapılabilmesi, maliyetinin düşük oluşu, dolandırıcılık ve perakende satış yerlerindeki sahtecilik olaylarını azaltması, para üstü sorununun olmaması, yapılan işlemlerin kayıt edilebilmesi, internet üzerinden transferinin mümkün olması e-paranın giderek yaygınlaşmasında etkili olmuştur⁷⁹. E-para uygulaması, dünya üzerinde sıklıkla AB ülkeleri ve ABD'de kullanılmasına karşın ülkemizde de artık yeni ödeme aracı olarak yer almaya başlanmıştır. Örneğin, yaygın olarak işyerleri tarafından çalışan işçilere verilen yemek kartları (Ticket, Multinet, Sodexo vb.) elektronik para kapsamındadır.

Öte yandan, Avrupa ülkeleri, elektronik paranın yasal zemine oturtulması konusunda öncü olmuşlar ve bu duruma ilişkin 18 Ekim 2000 tarihli "*Elektronik Para*

⁷⁶ Bozkurt Yüksel, s. 176.

⁷⁷ Yurtççek, s. 76-77.

⁷⁸ E-paranın diğer para çeşitlerinden ayrılan yönleri için bkz. Öztürk, Nurettin /Koç, Asuman; "*Elektronik Para, Diğer Para Türleriyle Karşılaştırılması ve Olası Etkileri*", SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 207-243, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/289548> 22.01.2019.

⁷⁹ Yurtççek, s. 77.

Kuruluşlarının Takibi ve İhtiyatlı Denetimine İlişkin Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyinin 2000/46/EC sayılı Direktifi'' yürürlüğe konulmuştur. Şu an itibarıyla de bu mevzuatı yürürlükten kaldıran Avrupa Birliği'nin "2009/110 sayılı Elektronik Para Kuruluşlarının Kurulması, Faaliyetlerinin Sürdürülmesi, Denetimi Direktifi", AB üyesi ülkelerin iç hukuklarını e-para noktasında düzenlemelerine yol göstermektedir⁸⁰.

Ülkemiz ise, e-paraya ilişkin Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu yasal düzenleme getirmiş olup 2013 yılında kabul edilen Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'u⁸¹ yürürlüğe koymuştur. Ancak, kanunun tam anlamıyla uygulanması 2 yıllık kısmi geçiş sürecinin⁸² ardından 27 Haziran 2015 tarihinde olmuştur. Buna göre, anılan kanunun 3. maddesinde elektronik paranın tanımı şu şekilde yapılmıştır: "Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer" dir.

Elektronik para ile ilgili endişe uyandıran beklenti ise, elektronik paranın merkez bankaları tarafından arz edilen paraya alternatif bir ödeme aracı olarak gelişmesidir. Buna göre, bu konuda, elektronik paranın merkez bankalarının parasını yok edebileceği ve para politikasını etkisiz hale getirebileceği yönünde endişeler de doktrinde ifade edilmiştir⁸³.

⁸⁰ **Bozkurt Yüksel**, s. 184.

⁸¹ RG. 27.06.2013/28690.

⁸² **Yönetmelik**

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde hazırlanarak yürürlüğe konulur.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla faaliyette bulunan sistem işleticileri, sistemlerini bu Kanun kapsamında Bankaca çıkarılacak ilgili yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde bu Kanunla uyumlu hâle getirmek ve Bankaya başvurarak gerekli izinleri almak zorundadır.

⁸³ Elektronik paranın fiziki paraları yok edebileceği yönündeki görüşler için bkz. **Bozkurt Yüksel**, s. 196.

1.4.7. Kripto Para

İngilizce “*crypto*” (şifre) ve “*currency*” (para birimi) kelimelerinin bir araya getirilmesiyle üretilmiş olan “*cryptocurrency*” deyimini şifreli para anlamına gelmektedir. Kripto para; internet aracılığıyla kullanılan ve hiçbir merkezi otoriteye ya da aracı kuruma bağlı olmayan, sanal para birimini ifade etmektedir⁸⁴. Sanal ortamda, alternatif bir para olarak üretilmiştir⁸⁵.

Kripto paralar, merkezi elektronik paraların ve bankacılık sistemlerindeki aksine, merkezi olmayan yapıdadırlar ve merkezi olmayan bu yapının kontrolü, “*BlockChain*” (Blok-Zincir) adı verilen işlem veritabanları tarafından gerçekleştirilmektedir⁸⁶. Buna göre, kripto paralar, merkezi olmayan kripto sistemlerde, kamuya açık ve herkes tarafından bilinen yöntemlerle sistemin kuruluş aşamasında belirlenen oranlarda üretilirler. Geleneksel para sistemlerinde hükümetler, gerekli gördüklerinde ulusal merkez bankaları aracılığıyla ek para ihraç edebilirlerken kripto paralarda böyle bir durum söz konusu değildir. Dolaşıma sunulan kripto para miktarı ve para arzının şekli ve zamanlaması, kripto sistemin kuruluş aşamasında belirlenmektedir⁸⁷.

Öte yandan ülkelerin ürettikleri dolaşımdaki paralar itibari paralar olup, onları ihraç eden, denetleyen bir otoritenin güvencesi altındayken kripto paralara olan güven, sadece blokchain sistemine ve kripto para kullanıcılarının yanlış yapmayacağına olan inanç ile sağlanmaktadır⁸⁸.

Yine, kaydi yani banka paralarında, para saklama ve transfer işlemlerinde güven duyulan üçüncü bir kurum varken bu sistemde üçüncü bir taraf yoktur ve güven gereksiz görülmüştür. Örnek vermek gerekirse; A kişisi, B kişisine para havale etmek istediğinde, bunu bir nevi aracı olan C bankasına iletip C kurumu transfer işlemini gerçekleştirir ve bu transferin güvenliğinden C bankası sorumlu olacaktır. A ve B kişisi,

⁸⁴ **Baktaş, Sima**, “*Kripto Paraların Hukuki Durumu*”, Nisan 2018, <https://medium.com/@simabaktas/kripto-paralar%C4%B1n-hukuki-durumu-eb25701ac663> 24.01.2019.

⁸⁵ **Graydon, Carter**, Eylül 2014, <https://www.ccn.com/cryptocurrency> 24.01.2019.

⁸⁶ **Graydon**, <https://www.ccn.com/cryptocurrency> 24.01.2019.

⁸⁷ **Çarkacıoğlu, Abdurrahman**, “*Kripto-Para Bitcoin*”, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Araştırma Raporu, Ankara, Aralık 2016, <http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/1130> s. 8-9.

⁸⁸ **Çarkacıoğlu**, s. 9.

C'ye güvenerek işlemlerini gerçekleştirirler. Ancak, kripto para sisteminde böyle bir durum mevcut değildir.

Bu sistemde, en bilinen kripto para birimi, “*Bitcoin*” (BTC) olup diğer birimler bitcoin türevlerini oluşturmaktadır ve “*altcoin*” olarak adlandırılmaktadır. Bunlar, tamamen dijital olup, fiziki temsiline ihtiyaç bulunmamaktadır. Küresel olarak kullanılabilmesi, gün geçtikçe kullanım alanlarının artması ve anonim olarak değer saklama aracı olması kripto paraları günümüzde öne çıkaran ve değerli yapan⁸⁹ unsurlar olmuştur. Ayrıca, istendiği zaman, istenilen fiziki paraya da çevrilebilmektedir⁹⁰.

Son olarak, ülkemizde kripto paraya ilişkin olarak herhangi bir yasal düzenleme bulunmamakla birlikte kripto paranın kullanımı yasak da kılınmamıştır⁹¹.

1.5. PARANIN ÜRETİMİ

1.5.1. Kâğıt Para Üretimi

Banknotların üretim sürecine ilişkin olarak, belki de çoğu insanın düşündüğünün aksine kâğıt paralar, normal kâğıttan üretilmez. Her ülkenin para üretiminde kullandığı kâğıdın yapısı farklı olmakla birlikte; kâğıt paralar, genelde pamuk ve keten olmak üzere diğer bazı özel kimyasalların karışmasıyla elde edilir⁹².

Şöyle ki, organik pamuk, su ile karıştırılıp işlenir ve ardından pamuk, küçük parçalar halinde kesilir. Sonrasında çeşitli sıkıştırma ve pişirme işlemleri sonucu pamuk içeren para hamuruna dönüştürülür. Benzer başka bir takım işlemlerin ardından birbiri ile karışarak oldukça sertleşen hamur, üretim bandında inceltilerek para kağıdı haline

⁸⁹ 1 Bitcoin, 2017 yılı sonunda 19.000 dolar seviyelerine çıkarak en yüksek değerine ulaşmıştır. <https://www.doviz.com/kripto-paralar/bitcoin> 24.03.2019.

⁹⁰ Çarkacıoğlu, s. 9.

⁹¹ Kripto paraların hukuki durumuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Baktaş, Sima, “*Kripto Paraların Hukuki Durumu*”, Nisan 2018, <https://medium.com/@simabaktas/kripto-paralar%C4%B1n-hukuki-durumu-eb25701ac663> 24.01.2019.

⁹² Ülkemizdeki orijinal banknot kâğıdı, yüzde 100 pamuk elyafından üretilmiş ve Ultraviyole (UV) ışık altında parlama yapmaz şekilde geliştirilmiştir. Kullanılan kâğıt renkleri, her kupürde hâkim olan rengin çok açık bir tonudur. Ayrıca kullanılan kâğıtlar da, kirlenmeye karşı oldukça dayanıklı yapıdadır. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar/Sahte+Banknotlar/Sahte+Turk+Lirasi+Banknotlarin+Ozellikleri> 03.07.2018.

getirilir. Filigran ve filaman gibi güvenlik özelliklerinin⁹³ bir bölümü de bu aşamada hamurla birlikte işlenir⁹⁴. Ancak para kağıdının üretimi burada bitmez ve baskı aşamasından önce para kağıdı boyanır. Daha sonra, oluşan bu kağıda basınç makinelerince tonlarca basınç uygulanır⁹⁵. Kağıdın içerisine farklı miktar ve renklerde kimyasallar konularak her paranın kendine has bir dokusu olması sağlanır. Bu yüzden ki, orijinal para kağıdı, her insanın eline aldığı anda hissettiği özel bir yapıya sahiptir⁹⁶.

Öte yandan, kâğıt paraların üzerine basılan çeşitli figürler, ilk olarak plastik plakalar üzerinde bilgisayar teknolojisiyle desteklenen lazerler tarafından son derece hassas bir şekilde işlenir. Daha sonra, kağıdın basılmasını sağlayacak kalıplar haline dönüşen bu plakalar, paranın cinsine göre farklılık arz edebilen, paranın sahtesinin üretilmesini zorlaştıracak birçok detay barındırır. Ayrıca, paranın taklit edilememesi için kağıdın üretim aşamasında da her darphanenin gizli tutulan, kendine özgü bir takım işlemleri vardır⁹⁷.

Baskı tamamlandıktan sonra ise, kâğıt blokların banknot ölçeğinde kesimi yapılır. Yeni banknotlara çabuk yıpranmaması için ikinci kat boya atılır. Son aşama olarak, banknotlar tedavüle girmeden, yüksek hızlı kamerayla taranıp hatalı olup olmadıklarına bakılır, hatalı oldukları tespit edilenler imha edilir⁹⁸.

⁹³ Güvenlik özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Çalışmamızın “*Sahte Para Üretmek*” başlıklı bölümü.

⁹⁴ Türkiye’de Banknot Basımının Tarihçesi/Banknot Üretim Süreci ve Emisyon Politikaları Kitapçığı, TCMB, Ankara 2012, s. 14. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/ff12d2fd-64d1-46cd-955b-6e45a51c2930/02.pdf?MOD=AJPERES&CVID=08.02.2019>.

⁹⁵ Öyle ki “euro” cinsi para biriminin basımında, tıfdruck ve ışığa göre renk değiştiren rakamların kâğıda aktarılmasında 80 tonluk basınç veren özel makineler kullanılmaktadır. <https://www.dw.com/tr/para-basman%C4%B1n-s%C4%B1r%C4%B1g-19378394> 07.07.2018.

⁹⁶ Türkiye’de Banknot Basımının Tarihçesi/Banknot Üretim Süreci ve Emisyon Politikaları Kitapçığı, s.15.

⁹⁷ Kâğıt para basım sürecine ilişkin teknik bilgiler konusunda National Geographic, “*Darphane ve Sahte Para Belgeseli*”nden yararlanılmıştır. Söz konusu belgesel ve ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=ZbeqXoomRzY> 08.02.2019.

⁹⁸ Türkiye’de Banknot Basımının Tarihçesi/Banknot Üretim Süreci ve Emisyon Politikaları Kitapçığı, s. 14.

Belirtmek gerekir ki; banknotların basım maliyeti ise, banknotun nominal değeriyle birlikte artar⁹⁹. Banknotların büyüyen boyutları ve ek güvenlik önlemleri de maliyeti arttıran hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.5.2. Madeni Para Üretimi

Günlük hayatımızda giderek kullanımını azalsa da, belli ölçülerde ve belli alanlarda hala etkin bir şekilde rol aldığı için madeni paraların üretiminde de birtakım özelliklerin dikkate alınması gerekli kılınmıştır. Buna göre, bu paraların dayanıklılıklarının iyi olması, ısıl genleşmelerinin iyi olmasının yanında mekanik özelliklerinin de iyi olması istenir¹⁰⁰. Örneğin para, yere düştüğünde çarpmanın etkisiyle şeklinde değişiklik olmamalıdır. Buna göre, taşınabilecek derecede hafif olmaları ve renklerini kaybetmemeleri önem arz etmektedir. Tüm bunların yanında paranın değerinin gölgede kalmaması için paranın maliyetinin de düşük tutulması gerekmektedir¹⁰¹. Bu yüzden, artık, para basımında altın, gümüş gibi değerli madenler kullanılmamaktadır. Günümüzde kullanılan madeni paralar da, her biri için farklı alaşım oranları hesaplanarak nikel, bakır ve çinko karışımından yapılmaktadır¹⁰².

Bunun dışında, üretim sürecine ilişkin olarak, madeni paraya uygun metal ve desen belirlendikten sonra bu kompozisyona uygun döküm işleminin yapılmasına başlanır. Döküm sıcaklığında eritilip karıştırılan madenler, kalıplar içine dökülür ve çeşitli boy ve kalınlıkta plakalar elde edilir. Daha sonra, bu plakalar doğrama preslerinde doğranarak pul haline getirilir. Hazırlanan işler, kalıplar baskı atölyesinde teslim alınır. Sonra baskı preslerine, her prese 1 baş ve 1 yazı olmak üzere kalıplar bağlanarak para

⁹⁹ Örneğin 2016 yılı verilerine göre Euro cinsi Banknotun üretim maliyeti 7 ile 16 Cent arasında değişmekteydi. Buna göre, 500 Euro nun maliyeti 16 Cent'e tekabül etmekteydi. <https://www.dw.com/tr/para-basman%C4%B1n-s%C4%B1rr%C4%B1/g-19378394> 07.07.2018.

¹⁰⁰ <https://www.darphane.gov.tr> 22.11.2018.

¹⁰¹ 2013 yılında TBMM'de yöneltilen soru önergesi üzerine, **1 kuruşluk madeni paranın içerdiği çinko ve bakır fiyatlarındaki artış nedeniyle basım maliyetinin, 18 Nisan 2013 tarihi itibarıyla 2,64 kuruş olduğu** açıklanmıştı. <https://www.tuketicipostasi.com/1-kurusun-maliyeti-ticari-sir/235/> Bunun dışında, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü'nün her yıl açtığı bozuk para ihalesinde maliyetlerin artışına ilişkin olarak yayımlanan başka bir veride ‘‘*TL'nin maliyeti 2015 yılında 0,30 kuruş iken 2017'de maliyet yüzde 43 artarak 43 kuruşa yükselmiş olduğu*’’ belirtilmiştir. <https://www.sozcu.com.tr/2018/ekonomi/1-tlnin-maliyeti-13-kurus-artti-2525568/> 27.11.2018.

¹⁰² <https://www.trthaber.com/haber/yasam/turkiye-cumhuriyetinin-ilk-madeni-paralari-94-yasinda-379179.html> 21.10.2018. Ülkemizde dolaşımda bulunan madeni paraların ağırlıkları, çapları, üretiminde kullanılan alaşımlar ve çeşitli özellikleri ile ilgili gbi bkz. <https://www.darphane.gov.tr> 22.10.2018.

basımına geçilir. Baskı preslerine metalin cinsi, paranın boyutları ve uygulanacak desenin derinliği gibi durumlar göz önüne alınarak 50 ile 350 ton arasında değişen uygun tonajda basınç uygulanır. Pres ayarlandıktan sonra ise, otomatik baskıya geçilir¹⁰³.

Basılan paralar, tek tek kontrolden geçirildikten sonra sayılır ve paketlenir. Hatalı paralar ise, eritmek suretiyle imha edilir.

1.6. SAHTECİLİK KAVRAMI

1.6.1. Sahtecilik Kavramı

Latince “*corruptionem*” İngilizce ve Fransızca “*corruption*”, Almancada “*korruption*”, İtalyancada “*corruzione*” olarak karşılık bulunan farsça kökenli “sahte” kavramı sözlüklerde, “*bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzmece*” olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁴. Ayrıca, gerçek olmayan, kandırmak üzere tasarlanmış şey olarak da ifade edilmektedir. Böylece, sahte olma, sahipsiz olma, yalan olma anlamına gelmektedir. Buna göre, gerçek olmayan her şey sahtedir¹⁰⁵. Bu kavram, aynı zamanda aldatma kavramıyla da sıkı bir ilişki içerisinde¹⁰⁶.

Sahtecilik ise, bir şeye gerçekmiş görünümü kazandırmaktır. Gerçeği olduğundan farklı gösterecek şekilde doğru olana aykırı bir yargıya neden olabilecek bir durumu gerçekleştirmek olarak da ifade edilmektedir¹⁰⁷.

Öğretide, bu konuya dair sahtecilik terimine, geniş ve dar olmak üzere iki anlam yüklenmiştir.

¹⁰³ Madeni para basım tekniği ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. altaycoins.com/makaledetay.asp?dil=MQ==&id=MTM= 16.02.2019.

¹⁰⁴ Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/>, 10.02.2017.

¹⁰⁵ Ergün, Mevci, “Sahtekârlık”, Yargıtay Dergisi, C. 9, S. 3, Temmuz 1983, 260-271, s. 260, <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergi/29> 26.03.2018.

¹⁰⁶ Erem, Faruk/Toroslu, Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, Ankara 1994, s. 238.

¹⁰⁷ Erem/Toroslu, s. 237; Güngör, s. 15.

1.6.1.1. Geniş Anlamda Sahtecilik Kavramı

Sahtecilik, geniş anlamıyla, gerçeğin herhangi bir şekilde değiştirilmesi, tahrifidir. Bu sebeple, somut bir kavram olmaktan ziyade, soyut bir kavramdır. Bu anlamda, aldatmaya elverişli olan gerçek olmayan her şey sahtedir ve sahtecilik bir amaç olmayıp genel olarak sahteciliğe başvuran kişi tarafından haksız bir menfaat elde etmek ya da başka bir suç işlemek için kullanılan bir araçtır¹⁰⁸.

Gerçeğin değiştirilmesi hali iki şekilde ortaya çıkabilir. Bazı durumlarda, bir şeyin sahte olması, o şeyin sahil olmamasını ifade etmektedir. Buna göre, yetkili kurum tarafından bastırılmamış olan veya böyle bir kurum tarafından bastırılmış olmakla birlikte izin verilmeyen değişikliklere uğrayan para, sahtedir. Bazı durumlarda ise, bir şeyin sahte olması, yalan olması, doğru olmamasıdır. Buna göre de, gerçeğe aykırı olan yani yalan beyanlar, sahtedir. Gerçeğin isteyerek değiştirilmesi, sahtelik hali, yapısı gereği bunla karşılaşan kişiyi aldatmaya sevkeder¹⁰⁹.

Ancak, hile veya yalana başvuran kimse ahlaka aykırı hareket etmekle birlikte, gerçekleştirilen her hileli davranış ya da yalan, suç sayılmayacaktır. Çünkü, yalan; mülkiyet, şeref, kişilik hakları, sağlık, güvenlik gibi hukuken korunan değerlere zarar verebildiği zaman hukuku ilgilendirir ve kendisine hukuki sonuçlar bağlanır ve hukuki fiil niteliğini alır¹¹⁰. Hukuki fiil olarak yalan, meydana getirdiği hukuki sonucun niteliğine göre ya özel hukuk, ya ceza hukuku alanında bir yer tutar¹¹¹. Böylece, işlenen fiil, haksız fiil ya da suç olarak karşımıza çıkar.

Bu doğrultuda, genel ve geniş anlamıyla, sahtecilik kavramı, bütün hile suçlarını ifade eder. Diğer bir deyişle, işlenilmesi için hileye ya da yalana başvuru bütün suçlar, bu anlamda sahtecilik suçu olarak nitelendirilebilir¹¹². Nitekim, bu düşünce ile, eski yazarlar, yalanın belirli biçimlerine göre, sahteciliği, sözde, yazıda ve fiilde olacak

¹⁰⁸ **Erman, Sahir**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı suçlar (TCK 316-368), Globus Dünya Basınevi, İstanbul 1996, s. 1.

¹⁰⁹ **Erem/ Toroslu**, s. 238.

¹¹⁰ Hukuki fiil hakkında gbi bkz. **Esener, Turhan**, Borçlar Hukuku, C. 1, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:246, Ankara 1969, s. 5-8.

¹¹¹ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 2.

¹¹² **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 1.

şekilde sınıflandırmışlardır¹¹³. Buna göre, TCK kapsamında yer alan *yalan tanıklık (md. 272)*, *yalan yere yemin (md. 275)*, *gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık (md. 276)*, *resmi belgede sahtecilik (md. 204)*, *özel belgede sahtecilik (md. 207)*, *dolandırıcılık (md. 157)*, *kıymetli damgada sahtecilik (md. 199)* gibi suçlarda da fail, sözde, yazıda, ya da fiilde gerçeği değiştirdiği için bu suçların hepsi geniş anlamda sahtecilik suçları olarak değerlendirilmektedirler.

1.6.1.2. Dar Anlamda Sahtecilik Kavramı

Sahtecilik kavramı, zamanla giderek daha özel bir kavram halini almıştır. Gerçeğin herhangi bir şekilde değiştirilmesinin tek başına hukuki sonuç doğurmadığı, ancak, bireysel veya toplumsal nitelikte subjektif bir hakkı ihlal ettiği zaman önem kazandığı, tarihsel gelişim içerisinde görülmüş ve esas olanın ihlal edilen hakkın niteliği olduğu anlaşılmıştır¹¹⁴. Bu yüzden, bir hile ya da yalana dayanmaları nedeniyle geniş anlamda sahtecilik kavramına giren çeşitli suçlar, ihlal ettikleri hak ve menfaatin niteliğine göre sınıflandırıldığında; dar anlamda sahtecilik, bu sınıflardan biri olarak daha özel ve teknik bir anlam barındırmaktadır¹¹⁵.

Öte yandan iktisadi hayat geliştikçe, mübadelelerin daha çabuk, daha güvenilir şekilde gelişmesini sağlayacak bazı şekil ve alametleri yaratmak zorunluluğu doğmuştur. Daha sonra, söz konusu şekil ve alametlere de belirli bir anlam ve değer yüklenerek hukukun koruması altına alınmıştır¹¹⁶.

Toplum tarafından yaratılan bu şekil ve alametlere güvenmek, başvurmak ödevi ve aynı zamanda bunların gerçekliklerine inanmak zorunluluğu bireylere yüklenmiştir. Toplum tarafından yaratılıp da bireylerin gerçekliğine, doğruluğuna inanmaları gereken alametlerin başında da paralar gelmiştir. Daha sonra, zamanla, bazı mühür ve damgalar, resmi belgeler ve özel şahısların rızalarını yansıtan yazılar, paraları takip etmiştir. İşte, para başta olmak üzere, anılan şekil ve alametlerde yapılan hileler, taklitler, bunları

¹¹³ Gözübüyük, A. Pulat, “Kalpazanlık Cürümleri”, Adalet Dergisi, Ankara 1970, s. 218; Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 3.

¹¹⁴ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 4.

¹¹⁵ Kılıç, s. 30-31.

¹¹⁶ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s.4-5.

olduklarından başka göstermeye yönelmiş hareketler dar ve cezai anlamda sahteciliği teşkil etmektedir¹¹⁷.

1.7. KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR

TCK'de “Topluma karşı suçlar”, özel hükümlere ilişkin ikinci kitabının üçüncü kısmında sırasıyla “Genel Tehlike Yaratan Suçlar”, “Çevreye Karşı Suçlar”, “Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar”, “Kamu Güvenine Karşı Suçlar”, “Kamu Barışına Karşı Suçlar”, “Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar”, “Genel Ahlaka Karşı Suçlar”, “Aile Düzenine Karşı Suçlar”, “Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar”, “Bilişim Alanında Suçlar”, olmak üzere on bölüm halinde düzenlenmiştir. Görüleceği üzere, kamu güvenine karşı suçlara da, topluma karşı suçların dördüncü bölümünde yer verilmiştir¹¹⁸.

Bu bölümde, “parada sahtecilik (md. 197)”, “kıymetli damgada sahtecilik (md. 199)”, “mühürde sahtecilik (md. 202)”, “resmi belgede sahtecilik (md. 204)”, “özel belgede sahtecilik (md. 207)”, “açığa imzanın kötüye kullanılması (md. 208)” suçları yer almaktadır. Anılan suçlarla, özel veya kamu hukukunun kanıtlama gücü tanıdığı şey, şekil ve alamelere karşı toplumda var olan genel güvene aykırı kimi fiiller yaptırım altına alınmıştır¹¹⁹.

Bu bölümde yer alan suçlarda, sahtecilik, çoğu zaman, belirli olmayan sayıda çok olabilecek kadar kişiyi aldatma yeteneğine sahiptir. Zaten, bu açıdan kamuyu aldatma imkanına sahip olmalarından ötürü bu tür sahtecilikler “Kamu güvenine karşı suçlar” başlığı altında toplanmaktadır¹²⁰.

Sahtecilik suçlarının çok sayıda kişiyi aldatma olasılığına sahip olması, sahtekârlığın toplum nezdinde özel itibarı olan bir şeye ilişkin olmasından kaynaklanmaktadır. Bazı şeylere, özellikle bazı şekil, işaret veya belgelere inanılmasını, güvenilmesini zorunlu kabul etmek, sosyal hayatın vazgeçilmez bir gereğidir. Aksi halde, insanlar arasındaki

¹¹⁷ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 5.

¹¹⁸ Bu bölüm, E-TCK döneminde; “Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler” başlığını taşımaktaydı.

¹¹⁹ Kaylan, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s. 163.

¹²⁰ Erem/Toroslu, s. 238.

ilişkiler son derece güçleşecektir. Bu yüzden, insanların büyük çoğunluğunun bu belli şeylere güven duyması üzerine, bu şeyler üzerinde yapılan sahtekârlık, pek çok sayıda insanı aldatmış olmaktadır¹²¹.

İşte, kamu güvenine karşı suçlar bölümünde ihdas edilen suçlarla genel olarak, sahtekârlığın konusunu teşkil eden dış şekil ve alametlerin gerçek oldukları hakkında Devlet tarafından bireylere yüklenen ve inanmak zorunluluğundan doğan güven korunmak istenmiştir¹²².

Birey, toplum içerisinde o şeyin benzerleriyle karşılaştığı ya da ilişki kurduğu zaman kendisine sunulan şeylere inanır ve güvenir. Bu güven, bireyin kendi hayat tecrübesinden ya da karşısındakine olan güvenden kaynaklanır. Ancak, hukuk düzeni bazı şekil ve alametlerin doğruluk ve gerçekliğine güvenilmesini bireylere yükleyince, bu güven hem zorunluluk halini alır, hem de genel bir nitelik arz eder¹²³. Böyle bir genel güven zorunluluğu bulununca da bütün bireylerin bu genel güvene saygı gösterilmesini isteme hakkı doğar. İşte, kanunkoyucu, kamu güvenine karşı işlenen bu sahtekârlık suçlarını düzenleme altına alarak kamunun güvenini koruma altına almıştır.

¹²¹ **Taşdemir, Kubilay/Özkepir, Ramazan**, 5237 sayılı TCK'da Açıklamalı-İçtihatlı Sahtekârlık Suçları, Turhan Yayınevi, Ankara 2009, s. 99.

¹²² **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s.7.

¹²³ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 6-7.

2. BÖLÜM

PARADA SAHTECİLİK KAVRAMI, PARADA SAHTECİLİĞİN TARİHİ, PARADA SAHTECİLİĞİN ÖNELENMESİNE DAİR ULUSLARARASI DÜZENLEMELER, KANUNİ DÜZENLEME, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DÜZENLENİŞ ŞEKLİ, BENZER SUÇ TİPLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

2.1. PARADA SAHTECİLİK KAVRAMI

Paranın kullanılmaya başlandığı zamandan itibaren, bazı insanlar bu önemli araca emek harcamadan sahip olabilmek, onu kolayca elde edebilmek için yasa dışı yöntemlere başvurmuşlardır. İşte parayı yasa dışı elde etme yollarından biri de paranın sahtesinin üretilmesi şeklinde olmuştur. Bu kapsamda, sahteciliğin bilinen en eski şekillerinden biri olan paralarda sahtecilik, paraların taklidinin yapılması ya da gerçek paralar üzerinde değişiklik yapılması şeklinde ortaya çıkmıştır¹²⁴. Diğer bir deyişle, sahte paranın basılması ve piyasaya sürülmesi kalpazanlık olarak da adlandırılmaktadır¹²⁵.

Fransızca'da ‘*falsification*’, İtalyanca'da ‘*contraffazione*’, İngilizce'de ‘*forgery*’, İspanyolca'da ‘*falsificación*’, Almanca ‘*fälschung*’ olarak karşılık bulan ‘parada sahtecilik’ ya da ‘kalpazanlık’ kavramı, sözlük anlamıyla yasaya göre devletçe çıkarılmış ve sürüme sunulmuş olan paraya benzer, gizlice uydurma para basılması ve bunların geçerliğe konulmasıdır¹²⁶.

Parada sahtecilik eylemini gerçekleştiren yani sık kullanımla sahte para basan, üreten, yapan kişi ise, ‘*kalp*’ yani sahte ve ‘*zan*’ kelimelerinin birleşimiyle oluşan farsça

¹²⁴ Çağlayan, M. Muhtar, En Son Değişiklikleri İle Birlikte Gerekçeli Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 3. Baskı, C.1, Ankara 1984, s. 24.

¹²⁵ Meydan Larousse, C.6, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti., İstanbul 1969, s. 818-819.

¹²⁶ Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr/> 11.07.2018.

kökenli “*kalpzen*”¹²⁷ günümüzdeki haliyle “*kalpazan*” kelimesiyle anılmaktadır. Yine, kalpazan tabirinin yalancı ve güvenilmez anlamları da bulunmaktadır¹²⁸.

Günümüz itibariyle, kalpazanlık faaliyetleri, gelişen teknoloji ve küreselleşmenin etkisi ile birlikte daha kolay işlenebilir hale gelmiştir. Bu konuda teknik yeterliliğe sahip kişiler tarafından işlenen ve zaman zaman uluslararası boyutlara varan bir suç olmuştur. Öyle ki, teknolojiye yaşanan ilerleme neticesinde sağlanan araç ve gereç niteliği ve çeşitliliği sayesinde her geçen gün daha da yaygınlaşıp ülke ekonomilerini bile tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır.

Öte yandan, paralardaki sahtecilik, elde edilebilecek menfaatin yüksek olması nedeniyle banknot sahteciliğinde yoğunlaşmış vaziyettedir. Matbaa baskısı, renkli fotokopi gibi amatör sayılabilecek yöntemler sonucu aslına benzemekten uzak ve düzgün olmayan paralarla karşılaşılabilineceği gibi teknolojik gelişmelerin yakinen takibi neticesinde bilgisayar yardımı ve bu konudaki yetenekli kişiler tarafından renk ve baskı yönünden mükemmel şekilde taklit edilmiş paralara¹²⁹, mor ışık testinden geçen ya da cihazlarla da fark edilmeyecek şekilde sahte olarak üretilmiş paralara da¹³⁰ rastlamak mümkündür¹³¹.

¹²⁷ Osmanlı Kanunnamelerinde kalpazan kelimesi, “*kalpzen*” olarak geçmektedir. **Kılıç, Orhan**, “*XI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti’nde Kalpazanlık Faaliyetleri*”, Osmanlı Ansiklopedisi, C. 3, Ankara 1999, s. 180.

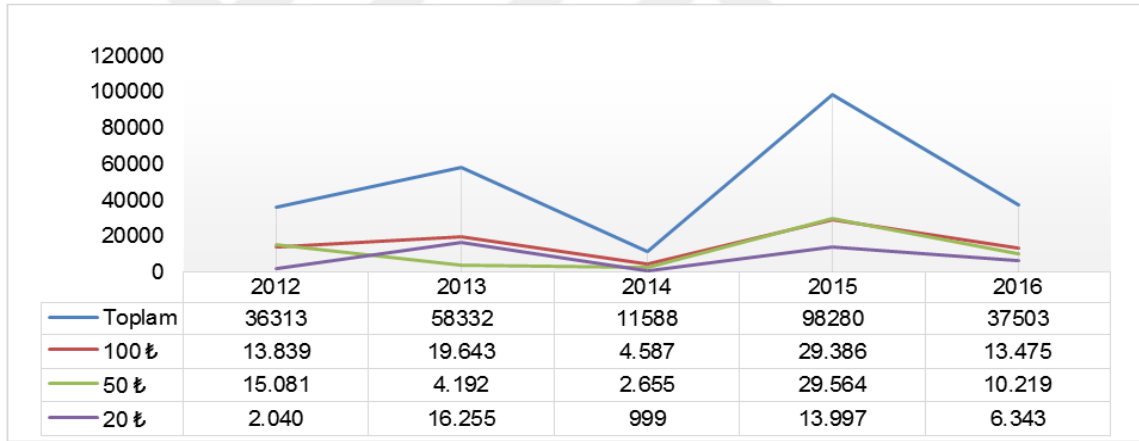
¹²⁸ **Pakalın, Mehmet Zeki**, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. 2, İstanbul 1993, s. 153.

¹²⁹ 2017 yılında, Kırklareli’nde iki şahsın ATM’den geçebilecek nitelikte sahte para ürettiklerinin ve bir bankanın ATM’sine sahte para yatırarak sahte olmayan paraları çektiğinin belirlenmesi üzerine yapılan operasyonda, polis ekipleri tarafında gözaltına alınan şüphelilerden 8’i sevk edildikleri adli mercilerce tutuklanmıştır. Haberin tamamı için bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/atm-dolandiricilarindan-inanilmaz-yontem-sahte-paralari-boyle-yutturdular-40377120> 2017. 12.02.2019.

¹³⁰ 2018 yılında, İstanbul ve 10 ayrı ilde gerçekleşen operasyonda, şüphelilerin evlerinin çatı aralarına gizledikleri sahte 1 milyon dolar ve 1 milyon 250 bin lira ele geçirilmiş olup **bu sahte paraların mor ışık testinden dahi geçtiği ve neredeyse gerçeğinden ayırt edilemediği belirtilmiştir**. Haberin tamamı için bkz. <https://www.hukukihaber.net/gundem/mor-istik-testinden-gecen-sahte-1-milyon-dolar-yakalandi-h345398.html> 12.02.2019.

¹³¹ Türkiye’de bu yönde, 500 Euro’luk banknotlara ilişkin 2017 senesinde bazı bankaların ve döviz bürolarının mağduriyet yaşadığı bilinen bir gerçektir. Buna göre, piyasadaki sahte banknotların gerçeği ile bire bir aynı olduğunu ve sahte para tanıyan makinelerin bile bunu ayırt edemediğini belirten bankalar ve döviz büroları, 500 Euro’luk banknotları kabule yanaşmamıştır. Bazı bankalar ise uzun yıllardır müşterisi olan vatandaşların para bozma taleplerini anca banknotların seri numaralarını imza karşılığı almak kaydıyla bozmuşlardır. Şubelere yeni nesil para tanıma cihazları alınarak ve tüm şubelerin para tanıma cihazlarını değiştirilerek bu sorun çözülmeye çalışılmıştır. Haberin tamamı için bkz. <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/bankalar-500-euroluk-banknotlari-artik-kabul-etmiyor.wn1ZewIK2USGNyWCmzdhVw> 13.03.2019.

Ülkemize bakıldığında, emniyet birimlerince yürütülen faaliyetler sonucunda 2012-2016 yılları arasında gerçekleştirilen operasyonlarda 2015 yılı en fazla sahte banknotun ele geçirildiği yıl olmuştur. Ele geçirilen sahte banknotların oranları dikkate alındığında sahtecilik faaliyetlerinin fazla olduğu göze çarpmaktadır. Buna ilişkin, Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi tarafından hazırlanan 2016 yılı raporunda, sahte banknot üreten suç örgütlerinin gelişen teknolojiyi yakinen takip ederek, daha az riskli yöntemleri kullanma yoluna gittikleri ve bu kapsamda ofset matbaalar yerine mürekkep püskürtmeli yazıcıları kullanmayı daha fazla tercih ettiklerinden söz edilmektedir. Bu durumun da sahtecilik faaliyetleri ile mücadelede zorluklara neden olduğu belirtilmektedir¹³². Bu kapsamda, aşağıda, ülkemizde emniyet birimleri tarafından bu suçla mücadele doğrultusunda gerçekleştirilen operasyonlarda ele geçen sahte banknot sayıları (Grafik-1), meydana gelen olay sayısı ve bu olaylardaki şüpheli sayılarından (Grafik-2) oluşan grafiklere yer verilmiştir¹³³.

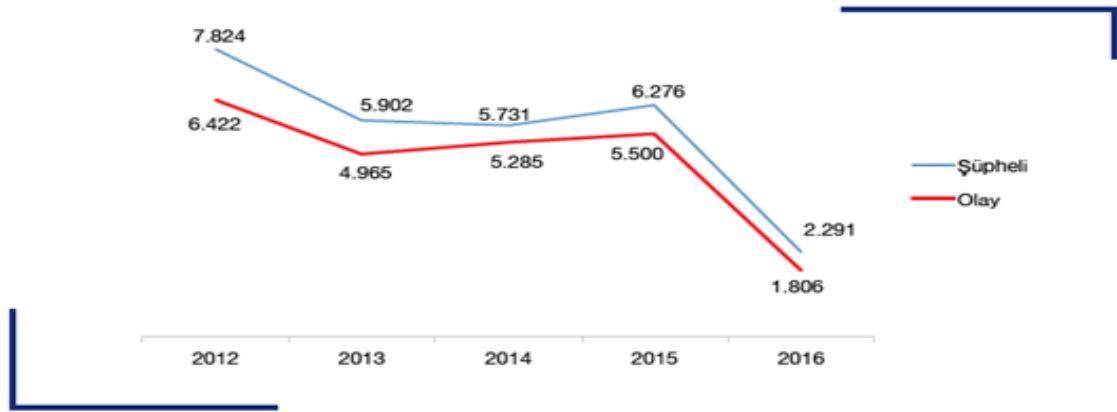


Grafik- 1: Türkiye’de 2012-2016 Yılları Arasında Ele Geçirilen Sahte Banknot Sayıları¹³⁴

¹³² Detaylı açıklamalar ve istatistiki bilgiler için bkz. Emniyet Genel Müdürlüğü KOM 2016 Raporu, s. 9-13. www.kom.pol.tr/Documents/Raporlar/2016.pdf 12.01.2019.

¹³³ Bu grafikler, Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi’nin yayınlamış olduğu 2012-2016 yılları raporları baz alınarak oluşturulmuştur.

¹³⁴ Özkan, s. 17.



Grafik- 2: Türkiye’de 2012-2016 Yılları Arası Parada Sahtecilik Şüpheli ve Olay Sayıları¹³⁵

Gerçekten, kalpazanlık, hem kriminolojik hem de ekonomik temeller içeren bir suç olup küreselleşmenin hakim olduğu günümüzde, kolay şekilde para kazanmaktan başka, uyuşturucu madde ticareti, terörizmin finansmanı gibi başka suçlara kaynak oluşturmak amacıyla da işlenebilmektedir. Bu yüzden, paralarda sahtecilik eylemleriyle mücadelede uluslararası yardımlaşma ve bilgi paylaşımı son derece önem arz etmektedir. Bu kapsamda, ülkelerin kendi paralarının sahtesinin üretilmesini zorlaştırıcı güvenlik önlemlerini alması gerekmekte olup kalpazanlık eylemlerine ilişkin güçlü ve caydırıcı yasal düzenlemeler de bu suçla mücadelede önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, ülkemizin tedavülde bulunan paralardaki sahtecilik faaliyetleriyle mücadeleye dair hükümler içeren geniş bir mevzuatı bulunmamaktadır. Sadece “*Türk Ceza Kanunu*”nda yer alan para sahtecilik suçuna ilişkin düzenleme ve bunun yanında bu konuda taraf olduğumuz uluslararası sözleşme¹³⁶ bu suçla etkin mücadele için kanatimizce yeterli değildir.

Ülke ekonomileri için ciddi bir tehdit oluşturan para sahtecilik suçu ile mücadelede, kuşkusuz, alınan yasal önlemler kadar toplumun bilinçlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Sahtecilik konusunda toplumun gerekli duyarlılığa sahip olması,

¹³⁵ Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi tarafından hazırlanan 2016 yılı raporunda, sahte banknot suçlarına yönelik operasyon sayısında 2015 yılına göre %67’lik bir düşüş gözlemlenmesinin nedeni ise, FETÖ Terör Örgütü ile mücadeleye daha fazla ağırlık verilmesi olarak açıklanmıştır. Belirtmek gerekir ki bu husus, bu suçla mücadele ve soruşturma konusundaki zaafiyeti ortaya koymaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü KOM 2015 Raporu, s. 10. www.kom.pol.tr/Documents/Raporlar/2016.pdf 13.01.2019.

¹³⁶ Anılan sözleşme ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Çalışmamızın “*Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme*” başlıklı bölümü.

kalpazanların ya da dolaşımdaki sahte paraların kısa sürede ele geçirilmesini sağlayacağı gibi, sahteciliğin ülke ekonomisinde yaratacağı kayıpları da önemli ölçüde sınırlayacaktır.

Öte yandan, uluslararası platformda da, para sahtecilikle mücadele kapsamında Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Avrupa Sahtecilikle Mücadele Ofisi, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi birçok uluslararası örgüt de çeşitli proje ve çalışmalarda bulunmaktadır.

Paraların gerçek olmasında bütün insanların yararının olduğu düşünüldüğünde, paralarda sahtecilik suçunun çok geniş bir alana etkisi ve toplum içerisinde tehlike yaratan bir özelliği mevcuttur. Bu bakımdan bu suçun ortaya çıkışının ve günümüze kadar geçirdiği sürecin bilinmesinin bu suçla mücadelede gerekli önlemlerin alınmasında ve suçun gösterdiği eğilim doğrultusunda gelecekte alabileceği şeklin tahmininde önem arz edeceği düşüncesindeyiz.

2.2. PARALARDA SAHTECİLİĞİN TARİHİ

Paranın toplum hayatında tek mübadele aracı olmasıyla, para, insanlar arasında birinci derecede önemli hale gelmiştir. Paranın kullanılmaya başlanılmasından kısa bir süre sonra da sahteleri ortaya çıkmış ve bu sahte paralar da gerçeği gibi piyasada dolaşıma konulmuştur. Böylece, paranın Lidyalılar tarafından icat edildiği gerçeği de göz önüne alındığında, paralarda sahtecilik, tarihin en eski zamanlarından beri işlenen suçlardan biri olmuştur. Bu konuda, ‘*paranın icadı, sahte paranın yapılmasından sadece birkaç dakika daha öncedir*’ ifadesi¹³⁷ ise yeterince manidardır.

2.2.1. Dünyada Parada Sahteciliğin Tarihi

Tarihte, sahte para imalinin cezalandırılmasına hemen hemen bütün eski kanunlarda rastlanmıştır. Ancak, paralarda sahteciliğin tarihte cezalandırılan ilk şekli madeni paralarda yapılan sahtecilik olmuş ve bu, dolandırıcılığın bir türü olarak sayılmıştır.

¹³⁷ Oetterli, P.S./Landquart, S., Counterfeit Protection In the Digital Age of Visas, Resident Permits and Other Official Documents, EU Symposium, OVD Kinigram Corporation, Switzerland, 10.12.1997, s. 232. Aktaran, Kılıç, s. 37.

Şöyle ki, bu şekilde kalpazanlar, Eski Mısır'da elleri kesilerek, Japonya ve Rusya'da sahte para üretiminde kullandıkları maden eritilip boğazlarına akıtılarak, Atina'da ölüm cezasına mahkum edilerek cezalandırılmaktaydılar¹³⁸. Kâğıt paralara ilişkin olarak ise, ilk kullanımının Çin'de olması nedeniyle, tedavülü mecburi olan Çin'deki bu kâğıt paraların taklit edilmesi suç olarak öngörülmüştür¹³⁹. İlk olarak Çin'de başlayan kâğıt para sahtekârlığı, daha sonra değişik zamanlarda, farklı toplumlarda görülmeye devam etmiştir.

Öte yandan, geniş anlamda sahtekârlıktan dar anlamda sahtekârlığa geçiş, özellikle Roma Ceza Hukuku'nda görülen hukuki ve tarihi bir olay olmuştur. Bu kapsamda, paralarda sahtekârlık fiilleri, vasiyetnamelerde işlenen sahteciliklerle birlikte ilk cezalandırılan suçlardandır. Sonraları bu suçlara, diğer başka sahtecilik fiilleri de eklenmiştir. Roma'da, "*Lex Cornelia*"¹⁴⁰ adı verilen kanuna göre, altınları ve gümüş paraları tağşiş¹⁴¹ edenlerin ya da sarıya boyayanların sahtekârlık suçundan sorumlu olacakları belirtilmiştir. Yine, içine bakır veya kurşun katmak suretiyle tağşiş edilmiş gümüş paraların satılması, satın alınması da cezalandırılan fiillerden olarak sayılmıştır¹⁴².

Bu kanunda belirtilen fiiller için uygulanan genel ceza "*sürgün*" cezası olarak öngörülmüştü. Ancak, kalpazanlık fiillerinin işlenmesi halinde, fail özgür bir şahıs ise, "*vahşi hayvanların önüne atılmak*", köle ise, "*idam edilmek*" cezaları uygulanmıştır. Ayrıca, bu cezalar, kalpazanlık suçunun işlenmesine engel olabilecekleri halde, bunu gerçekleştirilmeyen kimselere de aynen uygulanmıştır¹⁴³.

Her ne kadar, anılan kanunda sahtekârlık, daha dar bir anlam ifade etse de, buna rağmen, bu kanunda değişik ve aralarında gerek nitelik gerekse ihlal ettikleri hakkın nevi itibariyle büyük farklar bulunan bir çok suç cezalandırıldığı için, sahtekârlığın

¹³⁸ **Erman, Sahir**, Sahtekârlık Cürümleri, Gözden geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1970, s. 27.

¹³⁹ **Akyıldız**, s. 18.

¹⁴⁰ Roma Hukuku'nda önemli bir yer tutan bu kanun hakkında gbi bkz. **Çelebican, Özcan Karadeniz**, Roma Hukuku, 17. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2014.

¹⁴¹ Tağşiş, bir şeyin içine başka bir madde katma anlamına gelmektedir. **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://www.tdk.gov.tr/> 28.06.2018.

¹⁴² **Erman**, Sahtekârlık Cürümleri, s. 28-29.

¹⁴³ **Erman**, Sahtekârlık Cürümleri, s. 29-30.

genel ve kesin tarifi oluşturulamamış, bu konudaki belirsizlik, Orta Çağ boyunca devam etmiştir¹⁴⁴.

Orta Çağ'da ise, sahtekârlığın işleniş şekline bakılarak, yazıda, sözde veya fiilde olabileceği ileri sürülmüştür. Bu sahteciliklerde, gerçeğin taklit edilmesi ortak unsur olarak kabul edilmiş ve daha sonra bu unsurlara gerçeğin tahrifi ve üçüncü şahsın uğradığı gerçek ve maddi zarar unsurları eklenmiştir¹⁴⁵.

Eski paraların çok basit şekilde üretilmiş olmaları ve o dönemde para basmanın Devlet hâkimiyetinin unsurlarından sayılması nedeniyle¹⁴⁶ bu suçlara çok ağır cezalar verilmiştir. Şöyle ki, gerek itibarı sarsılan Devlet için ve gerek aldatılan bireyler için çok tehlikeli bir suç olarak görülerek Roma'da ve orta çağda zaman zaman kalpazanlara ateşte yakılmak suretiyle de ölüm cezası verilmiştir¹⁴⁷.

Daha sonraki süreçte, Modern Hukukun öncüsü sayılan 1810 Fransız Ceza Kanunu ise, sahtekârlık suçlarını yeni esaslara dayandırmış ve diğer hile suçlarından kesin surette ayırmaya yönelmiştir. Bu doğrultuda, bu kanunla, cezai hile-medeni hile ayrımı yapılmış olup hile ile işlenebilecek suçlar da birbirinden net olarak ayrılmıştır. Şöyle ki, hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suistimal suçları mala karşı işlenen suçlar olarak kabul edilip sahtekârlık kavramından çıkarılmış, iftira, yalan tanıklık; kişi aleyhine işlenen suçlardan sayılmıştır. Buna karşılık, paralarda sahtecilik, devlet mührünün taklidi, altın ve gümüş ölçülerini tespiti yarayan zimbaların taklidi, banka kaimelerinin ve itibari amme kâğıtlarının taklidi, resmi ve özel evrakta sahtekârlık suçları ise, dar ve özel anlamda sahtekârlık suçlarını oluşturmuştur¹⁴⁸.

Çağdaş doktrin, yaşanan bu gelişmeler sonrası, sahtekârlığı dar anlamda ele almakla birlikte, sahtekârlığın teorik esaslarını büyük bir kesinlikle tespit edip bu hususta kamu güveni kavramını ilke edinmiştir. Bu kapsamda, sahtekârlık suçları, kamu güvenine

¹⁴⁴ Kılıç, s. 39.

¹⁴⁵ Erman, Sahtekârlık Cürümleri, s. 13

¹⁴⁶ Kalpazanlık fiillerinin egemenlik haklarına karşı bir suç olduğu fikri Orta Çağ'da Avrupa'nın her tarafına yayılmış ve yerleşmiştir. Erman, Sahtekârlık Cürümleri, s. 34.

¹⁴⁷ Erem, Faruk, "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1961, C. 18, S. 1-4, s. 107.

¹⁴⁸ Erman, Sahtekârlık Cürümleri, s. 13-14.

karşı işlenen suçlar olduğu gibi kamu güvenine karşı işlenen suçlar da sahtekârlık suçlarıdır. Buna göre, ispat vasıtaları ve gerçekliğine inanılması gereken şekil veya alametlerde gerçeğin tahrif edilmesi sahtekârlık; bu şekillere ilişkin olmayan hilelerin kamu güvenine karşı işlenmiş olmamaları sebebiyle, sahtekârlık suçu sayılamayacaktır. Sonuç olarak, kamu güveni kavramı, dar anlamda sahtekârlık suçlarını geniş anlamda sahtekârlık suçlarından ayıran ölçüt olarak kabul edilmiştir¹⁴⁹.

2.2.2. Dönemler İtibariyle Türklerde Paralarda Sahtecilik

2.2.2.1. Osmanlı Öncesi Dönem

İlhanlılar döneminde, Sultan Geyhatu, 1294 yılında, tedavüldeki madeni paraların hazineye girmesini sağlamak amacıyla sikkelerin kullanılmasını yasaklayarak “Çav” adı verilen kâğıt paraları tedavüle çıkarmış ve bu kâğıt parayı alışveriş vasıtası olarak kabul etmeyenlere ölüm cezası getirmiştir¹⁵⁰.

Bu dönemde, kalpazanlık konusunda öylesine ağır yaptırımlar getirilmiştir ki, sahte para basanlar yakalandıklarında bütün malları müsadere edilerek eşi ve çocuklarıyla birlikte öldürmüşlerdir. Daha sonra halkın şehri terk etmeye başlayıp ticari hayatın durma noktasına gelmesi üzerine hükümdar, bu parayı tedavülden çekmek zorunda kalmıştır¹⁵¹.

2.2.2.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti’nde paraların tağşişi, ayar ve ağırlığının değiştirilmesi, o dönemde birçok yabancı ülkede görüldüğü gibi, sık rastlanılan bir durum olmuştur. Bu da toplum üzerinde sahte paraların yarattığı etkiyi, devletin paraları tağşiş etmesi de yaratmıştır. Bu, bir anlamda, o dönemde, devletin gerçekleştirdiği paralarda sahtecilik olarak görülmüştür¹⁵².

Ölçü ve ayarında yapılan değişiklikler “akçe”ye duyulan toplum güveninin zedelenmesine neden olmuş ve akçe yerine 1625 yılında “kuruş” adı verilen sikke

¹⁴⁹ Erman, Sahtekârlık Cürümleri, s. 14-15.

¹⁵⁰ Kılıç, s. 41.

¹⁵¹ Akıldız, s. 19.

¹⁵² Kılıç, s. 42.

kesilmiş, daha sonra IV. Murat döneminde de “*para*” adı verilen bir sikke daha kesilmiştir. Ancak alınan tedbirlere rağmen, ülkede para konusundaki güvensizlik giderilememiştir. Şöyle ki, bir dönem, defterdar ve ağalar bile paralar üzerinde spekülasyon yapar hale gelmiştir. Bu dönemlerde, Hollandalılar, ayarları düşük gümüş para ile çok miktarda sahte parayı ülkeye sokarak bütün ülkede dolaşan bu paralardan çok kazanç sağlamışlardır¹⁵³.

1688 yılında bu sefer bakır sikkeler bastırılmış ancak maden değeri ve nominal değer arasındaki fark dolayısıyla kalpazanlar tarafından yine büyük miktarlarda sahte bakır para ülkeye sokularak enflasyona sebep olmuş ve 1691 yılında bu sikkeler tedavülden kalkmıştır¹⁵⁴. Daha sonra 3. Mustafa zamanında (1757-1774) başlayan ve 1792’de sona eren savaşlar ile, Osmanlı Devleti’nde para darlığı çekilen bir döneme girilmiş, 1804 Sırp İsyanı, 1806’da başlayan Rus Savaşı, Mora ayaklanması, Yunan bağımsızlık savaşı, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa ayaklanması gibi olaylar; parasal kıtlığın yoğun yaşandığı ve kalpazanlığın çok arttığı dönemler olarak tarihe geçmiştir¹⁵⁵. Bu dönemde, kalpazanlık olaylarına karışan kişilere genellikle kürek cezası, kalabend cezası¹⁵⁶ ve sürgün cezası öngörülmüş olup uygulanan bu cezalara rağmen sahtecilik faaliyetlerinin önüne geçilmesine engel olunamamıştır. Hatta, benzer olayların artması üzerine, kalpazanlara idam cezası uygulandığı da görülmüştür. Şöyle ki, 1818’de Galata önünde demirleyen gemilerde çok fazla miktarda sahte para bulunması üzerine kalpazanlar meydana asılmıştır¹⁵⁷.

¹⁵³ **Türk Ansiklopedisi**, s. 382-383.

¹⁵⁴ **Türk Ansiklopedisi**, s. 383.

¹⁵⁵ **Kılıç**, s. 43.

¹⁵⁶ Arapça kal’a ve Farsça bend kelimelerinden oluşan kal’a-bend, sözlükte “*kalede hapsedilmiş kimse*” anlamına gelmektedir. Kalabend cezası da suçluların kale surları içinde ikamete tâbi tutulup hisardan dışarıya çıkmalarına izin verilmemesi şeklinde uygulanan bir cezayı ifade etmektedir. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr> 13.082018.

¹⁵⁷ **Türk Ansiklopedisi**, s. 383. Osmanlı Dönemi’nde yaşanan kalpazanlık vakaları ve bunlara uygulanan cezalar hakkında gbi bkz. **Baytimur, Suha Oğuz**, “*Osmanlı Devletinde Kalpazanlık Faaliyetleri ve Uygulanan Cezalar (1789-1808)*”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 5, S. 2, Aralık 2016, s. 249-256.

Abdülmecit zamanında (1839-1861) ise, paranın içeriğindeki maden miktarının ciddi derecede azaltılması üzerine, piyasadaki sahte paralar, devletin bastığı paralardan daha değerli hale gelmiřtir¹⁵⁸.

İlk Osmanlı banknotları ise, Abdülmecit tarafından 1840 yılında "*Kaime-ı Nakdiye-ı Mutebere*" adıyla çıkarılmıştır. zerinde seri ve sıra numarası bulunmayan bu paralar, matbaa baskısı olmayıp, elle yapılmış ve her birine de resmi mühür basılmıştır. Kaimelerin zaman içerisinde taklidinin kolayca yapılması ve kâğıt paraya olan güvenin azalması nedeniyle, 1842 yılından itibaren matbaada bastırılmasına başlanarak, el yapımı olanlarla değişimi saęlanmıřtır¹⁵⁹.

1852 yılında basılan kaimeler, kullanılan kağıdın kalitesinden ötürü her yıl yenileriyle değiştirilmiş ve sahteciliğın önlenmesi amacıyla kaimelerin biçim ve boyutları her yıl farklılaştırılmıştır. Ancak, alınan bu önlemlere rağmen, kalpazanlığın önüne geçilmesi mümkün olamamıştır. Söz konusu paraların hala kolay taklit edilebilir oluşu, suçun sağladığı menfaat ve uluslararası niteliği gibi sebeplerle bu paralar da kalpazanların yoğun ilgisini çekmiştir. şöyle ki, ortaya çıkan bu durum neticesinde, o dönem sadece ABD’de basılan sahte Osmanlı kaimelerinin miktarının 12 milyon kuruş olduğu tahmin edilmektedir¹⁶⁰.

Büyük boyutlara ulaşan sahtecilik faaliyetleri dolayısıyla 1852 yılında tüm kaimeler tedavülden kaldırılmış ve 1853 yılında öncekilerden daha küçük yeni kaimeler bastırılrsa da bu paraların da kolayca taklidinin önüne geçilememiştir.

2.2.2.3. Cumhuriyet Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti, Cumhuriyetin ilk yıllarında, Osmanlı İmparatorluğu’ndan intikal eden paraları kullanırken¹⁶¹ kısa süre içerisinde de 30 Aralık 1925 tarih ve 701 sayılı

¹⁵⁸ Kılıç, s. 43.

¹⁵⁹ "*Kâğıt Paranın Tarihçesi*", TCMB, s. 2. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d189b219-fe71-40bf-9754-6a5f7d0a65eb/KagitParaTarihce.pdf?MOD=AJPERES&CVID=14.08.2018>.

¹⁶⁰ Kılıç, s. 44.

¹⁶¹ Osmanlı İmparatorluğu'ndan 153.748.563 lira tutarında evrak-ı nakdiye intikal etmiş olup bu evrak-ı nakdiyeler, Cumhuriyetin ilk yıllarında para bastırılmadığından, 1927 yılı sonuna kadar tedavülde kalmıştır. Tekeli, İlhan/İlkin, Selim, Para ve Kredi Sisteminin Oluşumunda Bir Aşama: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2. Basım, Ankara 1997, s. 216-217.

Mevcut Evrak-ı Nakdiyenin Yenileriyle İstibdaline Dair Kanun kabul edilerek kendi parasını bastırmıştır. Bu doğrultuda ilk Türkiye Cumhuriyeti Banknotları, 1927 yılında İngiltere'deki Thomas De La Rue firmasına bastırılmış ve Osmanlı Bankası tarafından 5 Aralık 1927'de piyasaya sürülmüştür¹⁶². Bu banknotlar üzerinde durulan ilk husus ise, bu paraların sahtelerinin yapılamayacak şekilde filigranlı kâğıtlara kabartmalı olarak basılması olmuştur¹⁶³.

Daha sonra, Cumhuriyet yönetiminin, banknot ihracı imtiyazının, kurulacak bir milli bankaya verilmesi konusundaki kararlılığı çerçevesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce 11 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı Kanun ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurulmuştur ve 1937 yılından itibaren Latin alfabesiyle hazırlanmış yeni banknotlar dolaşıma çıkartılmıştır. 1958 yılına kadar ABD, İngiltere ve Almanya'da bastırılan banknotlar, Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla Türkiye'de bastırılmaya başlanmıştır¹⁶⁴.

1980 li yıllardan itibaren sahtecilik olaylarında görülen artış üzerine banknotların basımında özel olarak imal edilmiş kâğıt kullanılmaya başlanıp teknolojik gelişmelere paralel olarak çeşitli güvenlik unsurları geliştirilmiştir¹⁶⁵.

Son olarak, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar 9 emisyon grubunda, 135 tertip banknot dolaşıma çıkarılmıştır. İlk altı emisyon grubundaki banknotların tamamı ile yedinci emisyon grubundaki banknotların bir kısmı değişik tarihlerde dolaşımdan kaldırılmış ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin sonunda değerlerini yitirmiştir¹⁶⁶¹⁶⁷.

¹⁶² “Kâğıt Paranın Tarihçesi”, TCMB, s. 3.

¹⁶³ **Demir, Tanju**, Cumhuriyet Dönemi Paralarında Siyaset ve İdeoloji, 75 Yılda Paranın Serüveni, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1998, s. 16.

¹⁶⁴ “Kâğıt Paranın Tarihçesi”, TCMB, s. 3..

¹⁶⁵ **Kılıç**, s. 44. Türk Lirası Banknotlarda uygulanan güvenlik unsurları için bkz. Çalışmamızın “Sahte Para Üretmek” başlıklı bölümü.

¹⁶⁶ “Kâğıt Paranın Tarihçesi”, TCMB, s. 5.

¹⁶⁷ Tedavülde kaldırılan banknotlar ve kıymetlerini tamamen yitirecekleri tarihler hakkında bkz.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar/Dolasimdan+Kaldirilan+ve+Zaman+Asimi+Suresi+Devam+Eden+Banknotlar/Dolasimdan+Kaldirilan+ve+Zaman+Asimi+Suresi+Devam+Eden+Banknotlar> 12.08.2018.

2.3. PARADA SAHTECİLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

Uluslararası mübadele dolayısıyla, dolaşımda olan bir devletin parasının sahte olmamasında bütün insanların büyük yararı mevcuttur. Çünkü, 1887 İtalyan Ceza Kanunu Tasarısı hakkındaki Millet Meclisi Raporunda yer alan ifadede de denildiği gibi *“Para, siyasi bir icat olmayıp, özellikle sosyal ve ekonomik bir müessesedir. Ticari muameleler sadece dahili mahiyette değildir. Bütün dünya tek bir pazardır.”*¹⁶⁸ İşte bu anlayış sebebiyle, paralarda sahteciliğin uluslararası boyutta yarattığı tehlikeler, devletler arasında bir işbirliğinin kurulmasını zorunlu bir hale getirmiştir. Bu doğrultuda da, sahteciliğin önlenmesi amacıyla uluslararası çalışmalar ve anlaşmalar yapılmıştır. Ancak, şimdiye kadar bu alanda atılan en esaslı adım ise, *“Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme”* ile olmuştur.

2.3.1. Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme

TBMM'nin görev ve yetkilerinden biri de Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve uluslararası kuruluşlarla akdedilen uluslararası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmaktır (AY md. 90/1). Buna göre, usulüne göre yürürlüğe konmuş uluslararası andlaşmaların da kanun hükmünde olduğu kabul edilmiştir (AY md. 90/5).

Aşağıda da bu minvalde, Türkiye Cumhuriyeti tarafından imza edilip TBMM'nin onaylaması üzerine yürürlüğe girip mevzuatımıza dâhil olan parada sahteciliği önlemeye ilişkin uluslararası sözleşmeye ve parada sahtecilikle mücadelede yol gösterici nitelikte olabileceğini düşündüğümüz Avrupa Birliği Konseyi tarafından alınan kararlara yer verilmiştir.

Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme, 20 Nisan 1929 tarihinde Cenevre'de imzalanmış olup¹⁶⁹ 4.5.1936 tarih ve 2963 sayılı kanunla¹⁷⁰ onaylanması

¹⁶⁸ Manzini den aktaran **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s.23.

¹⁶⁹ Çalışmamız kapsamında bundan sonra Cenevre Sözleşmesi olarak anılacaktır.

¹⁷⁰ RG, 09.05.1936/3299.

uygun bulunarak mevzuatımıza dâhil olmuştur¹⁷¹. Kalpazanlığın uluslararası alanda önüne geçilmesi ve cezalandırılmasının daha etkili olması amacıyla imza edilen bu sözleşmenin esaslarını¹⁷² şu maddeler oluşturmaktadır:

1. Kalpazanlık fiilleri, devlet veya mal aleyhine değil de, kamu aleyhine işlenmiş suçlardan sayılacaktır (*md.3*).
2. Cezalandırma bakımından milli paralarla yabancı paralar arasında hiçbir fark gözetilemez; hatta karşılıklı uygulamaya dayanılarak dahi bu hükmün aksine ne kanuni ne de akdi bir şart koşulamaz (*md.5*).
3. Yabancı ülkelerde verilen mahkumiyet hükümlerini tekerrüre esas tutan ülkeler, kalpazanlık suçlarından dolayı yabancı mahkemelerden verilen hükümleri de tekerrüre esas sayacaklardır (*md.6*).
4. Suç yabancı ülkede işlenmiş olsa dahi, failin bulunduğu yerde işlenmiş gibi kovuşturulacak ve cezalandırılacaktır; meğer ki faailin bulunduğu ülke hükümeti, suçlunun geri verilmesini kabul etmiş olsun (*md. 9*).
5. Failin maksat ve saiki ne olursa olsun, kalpazanlık suçları daima iadeye esas teşkil edeceklerdir (*md.10*).
6. Sahte paralarla bunları yapmaya yarayan aletler müsadere edilecek ve kullanılmayacak hale getirileceklerdir (*md.11*).
7. Her ülkede kalpazanlığın meydana çıkarılmasını, önlenmesini ve cezalandırılmak maksadını güden merkezi bir örgüt kurulacak (*md.12*) ve bu örgütler iletişim kurarak (*md.13*) gereken bilgileri birbirlerine vereceklerdir (*md.14*)¹⁷³.

Bu sözleşme ile cezalandırılması kabul edilen kalpazanlık suçları; sözleşmenin 2. maddesine göre “*bir kanun gereğince rayici olan banknotlar da dahil olmak üzere, kâğıt para ve madeni para*”ya ilişkindir. Bu suçlar ise şöyle belirtilmiştir:

¹⁷¹ International Convention for the Suppression of Counterfeiting Currency, Geneva, 20 April 1929; 112 LNTS 371. Sözleşmenin tam metni için bkz: <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/1982/8.html> 06.01.2019.

¹⁷² Çalışmamızın sonraki bölümlerinde de bu sözleşmeye yer yer değinileceği için, bu bölümde, anılan maddelerin ayrıntısına girilmeyecek olup, sözleşmenin ana prensiplerine ve önem arz ettiğini düşündüğümüz kısımlarına yer verilmiştir.

¹⁷³ **Savaş, Vural/Mollamahmutoğlu, Sadık**, Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. 3, Seçkin Yayınları, Ankara 1999, s. 3057-3058.

- Kullanılan araç ne olursa olsun, sahte para imaline veya para üzerinde sahtekârlık yapılmasına yönelmiş her çeşit fiil,
- Sahte paranın sürülmesi,
- Tedavüle koymak maksadıyla, ülkeye sahteliğini bilerek para sokmak veya böylece sokulmuş parayı kabul ve tedarik etmek,
- Bu fiillere teşebbüs ve iştirak etmek,
- Nitelikleri itibariyle sahte para imaline veya para üzerinde sahtekârlık yapmaya elverişli araç ve gereç veya sair eşyayı imal, kabul veya tedarik etmek¹⁷⁴.

Cenevre Sözleşmesi'nden sonra, kalpazanlığa dair, milli para ile yabancı para arasında fark gözetilmemeye başlanmıştır. Gelineen noktada, yeni kanunların cezai yaptırım olarak paranın ait olduğu devlet bakımından herhangi bir ayırım yapmadığı görülmektedir. Ayrıca, kalpazanlığın devlet egemenliğine ya da mala karşı işlenen bir suç olmadığı, kamu güvenine karşı bir suç olduğunun kararlaştırılması üzerine, kanunlar bu suçların tamamlanması için sahte paranın tedavüle konulmasını aramamıştır. Hatta, bu suçların önlenmesi için, para basmaya yarayan aletlerin imali, bulundurulması gibi fiiller ayrı bir suç olarak sayılmıştır¹⁷⁵.

Bununla birlikte, Cenevre Sözleşmesi'nin esas alınarak, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, ortak para birimi olarak Euro'yu kullanmaya başladıkları için Euro'nun sahtecilikten korunması amacıyla özel düzenlemelere gitmişlerdir¹⁷⁶.

2.3.2. 29 Mayıs 2000 tarihli AB Çerçeve Kararı

Euro'nun getirilmesi hakkında 3 Mayıs 1998 tarihli ve (AT) 974/98 sayılı Avrupa Birliği Konsey Tüzüğü¹⁷⁷, 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren, Euro kâğıt paraların, Avrupa Merkez Bankası ve birliğe katılan üye devletlerin ulusal merkez bankaları tarafından dolaşıma konulmasını ve Euro madeni paraların katılan üye devletler tarafından dolaşıma konulmasını öngörmüştür. Bu sebeple, Euro'nun sahtecilik

¹⁷⁴ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 25.

¹⁷⁵ Erman, Sahtekârlık Cürümleri, s. 36-37.

¹⁷⁶ İçel, Kayıhan/Akıncı, Füsun Sokullu/Ünver, Yener/Erman, R.Barış/Sınar, Hasan, Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türk Ceza Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2000, s. 100.

¹⁷⁷ ATRG L 139, 11.5.1998, s. 1. Son olarak (AT) 2596/2000 sayılı Tüzük (ATRG L 300, 29.11.2000, s. 2.) tarafından değiştirilen şekliyle Tüzük.

eylemlerine karşı korunması, olası sahteciliklerin cezai ve diğer yaptırımları hakkında Euro'nun dolaşıma konulacağı tarihten önce, 29 Mayıs 2000 tarihli ve 2000/383/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı¹⁷⁸¹⁷⁹ ile, Konsey, Euro'nun, ceza hukuku altında, etkili önlemlerle uygun biçimde korunmasını sağlayacak birtakım hükümler kabul etmiştir. Çalışmamız kapsamında da, bu çerçeve kararın önem arz ettiğini düşündüğümüz kısımlarına yer verilecektir.

Anılan kararlar, üye ülkelere 1 Ocak 2002 tarihine kadar düzenleme yapmaları için çeşitli yükümlülükler getirilmiştir. Bu düzenlemeler için başlıca kaynak da; kalpazanlık konusunda asgari standart sağladığı varsayılan Cenevre Sözleşmesi olarak belirtilmiştir.

Buna göre, kararın 3. maddesiyle, her üye devletin cezalandırmak için gereken önlemleri almakla yükümlü kılındığı suçlar şöyle sayılmıştır:

- Kullanılan vasıtalara bakılmaksızın, paranın her türlü sahte olarak üretimi veya değiştirilmesi;
- Sahte paranın dolaşıma sokulması;
- Sahte parayı dolaşıma sokmak amacıyla ve sahte olduğunu bilerek, sahte paranın ithali, ihracı, nakli, alınması veya elde edilmesi;
- Para kalpazanlığı veya değiştirilmesi için özel olarak uyarlanmış araçlar, malzemeler, bilgisayar programları ve diğer her türlü araç, veya kalpazanlığa karşı koruma sağlayan, para hologramları ve paranın diğer bileşenlerinin sahte olarak yapılması, alınması, elde edilmesi veya elde bulundurulması.

Kararın “*Cezalar*” başlıklı 6. maddesinde ise; her üye devletin, bu fiillerin, etkili, orantılı ve caydırıcı cezalarla cezalandırılabilir olmasını temin etmek için gerekli önlemleri alacağı belirtilmiştir. Bunun yanında, önemle belirtmek gerekir ki, Konsey, paranın sahte olarak üretilmesi veya değiştirilmesi halini diğer fiillerden ayırıp bu fiilere

¹⁷⁸ ATRG L 140, 14.6.2000, s. 1. Söz konusu çerçeve kararın tam metni için bkz. ccvista.taie.be/Fulcrum/CCVista/TR/32000F0383-TR.doc 21.01.2019.

¹⁷⁹ Çerçeve karar, alınan normal kararlardan farklı olarak Avrupa Birliği ülkelerinde, yasa ile düzenlemeleri birbiriyle bağdaştırmak için kullanılan bağlayıcı karar olarak tanımlanmaktadır. <https://www.egitimler.info/nedir-ne-demektir/cerceve-karar-nedir/> 21.01.2019.

ayrı olarak yer vermek suretiyle, bu fiiller için azami sınırın sekiz seneden az olmayacak hapis cezası ile cezalandırılabilir nitelikte olduğunu kararlaştırmıştır.

Ayrıca, bu karar ile sayılan suçların tüzel kişinin yararına işlenmesi haline ilişkin olarak tüzel kişilerin sorumlu olacağı ve üye devletlerin bu konuya ilişkin düzenleme getirmeleri de karar altına alınmıştır¹⁸⁰.

Daha sonra, Euro'nun küresel bir para birimi haline gelmesi ve Euro kâğıt ve madeni paraların serbest dolaşımını engelleyebilecek olan sahte Euro sayısında daha fazla artışın engellenmesi nedenleriyle, bu Çerçeve Karar göz önünde tutularak, 12 Temmuz 2005 tarihli ve 2005/511/JHA sayılı kararıyla¹⁸¹ tüm üye devletlerin, Cenevre Sözleşmesi'nin 12. maddesi çerçevesinde, bu sözleşmenin daha etkili şekilde işlenmesi ve Euro kalpazanlığıyla mücadele için, Avrupa Polis Teşkilatı (Europol)¹⁸², merkezi kurum olarak tayin edilmiştir. Buna göre, Europol, sahteciliğin soruşturulması, önlenmesi ve Euro kalpazanlığıyla mücadeleyi kolaylaştıracak nitelikteki tüm bilgileri merkezileştirecek ve bu bilgileri işleme koyarak, gecikmeksizin, üye devletlerin ulusal merkezi kurumlarına gönderecektir.

2.4. KANUNİ DÜZENLEME

Parada sahtecilik suçu, TCK'nin özel hükümlerine ilişkin "İkinci Kitabı"nın "Toplumla Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının dördüncü bölümünde "Kamu Güvenine Karşı

¹⁸⁰ Sorumlu tutulan Tüzel kişilere uygulanabilecek yaptırımlar ise, Kararın 9. maddesinde belirtilmiş olup anılan madde şu şekildedir:

Tüzel kişiler için yaptırımlar

1. Her üye devlet, 8. maddenin 1. paragrafı uyarınca sorumlu tutulan bir tüzel kişinin, adli ve adli olmayan para cezaları ve,

- (a) Kamu yararları veya kamu yardımlarına hak kazanmadan dışlanma;
- (b) Ticari faaliyetlerin gerçekleştirilmesinden geçici veya sürekli olarak men edilme;
- (c) Yargı denetimi altına konulma;
- (d) Adli bir tasfiye emri,

gibi diğer cezaları içerebilen, etkili, orantılı ve caydırıcı cezalarla cezalandırılabilir olmasını temin etmek için gerekli önlemleri alır.

¹⁸¹ Söz konusu kararın tam metni için bkz.

ccvista.taix.be/fulcrum/ccvista/TR/32005D0511-TR.doc 21.01.2019.

¹⁸² Merkezi Hollanda'nın Lahey kentinde yer alan ve 7 Şubat 1992 tarihli Avrupa Birliği Maastricht Antlaşması kapsamında kurulmasına karar verilen Avrupa Polis Teşkilatı-Europol, Avrupa Birliği üyesi ülkeler ile birliğin ortaklık kurduğu diğer ülkelerin güvenlik güçleri arasında, uluslararası organize suçlar, siber suçlar ve terörizm konusunda iş birliği ve etkili çalışma ortamı sağlamak amacıyla kurulmuş bir birimdir. Bu konuda gbi bkz. <https://www.europol.europa.eu/about-europol/our-thinking> 21.01.2019.

Suçlar (md. 197-212)'' başlığı altında yer alan 197. maddesinde üç fıkra halinde şu şekilde düzenlenmiştir:

‘‘Madde 197- (1) Memlekette veya yabancı ülkelerde kanunen tedavülde bulunan parayı, sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan kişi, iki yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Sahte parayı bilerek kabul eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.’’

Hükümden anlaşılacağı üzere, bu suça ilişkin herhangi bir özel teşebbüs, iştirak ya da içtimaya ilişkin hükmün vazedilmediği anılan maddenin ilk fıkrasında suç oluşturan seçimlik hareketler ve yaptırım yer almaktadır. İkinci fıkrasında sahte paranın bilerek kabul edilmesi hali ayrı bir suç olarak sayılmış ve buna ilişkin yaptırım, üçüncü fıkrasında ise sahteliği bilinmeden kabul edilen paranın bu niteliğinin öğrenilmesine rağmen tedavüle konulması, birinci fıkraya göre daha az cezayı gerektiren bir durum olarak düzenleme altına alınmıştır.

Kanuni düzenlemeye ilişkin açıklamalara devamla, çalışmamızın devamında karşılaştırmalı hukukta parada sahtecilik suçunun düzenleniş şekline ve benzer suçlarla mukayesesine yer verilecektir.

2.5. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DÜZENLENİŞ ŞEKLİ

2.5.1. Genel Olarak

Parada sahtecilik suçuna ilişkin, çalışmamızın bu bölümünde karşılaştırmalı hukuktaki düzenleniş şekli incelenerek farklı ülkeler bakımından bu suç tipine olan yaklaşım açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, çalışmamızda, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler seçilmiş olup Euro para birimini kullanan Almanya, Fransa, Hollanda; birliğe dahil olup

da Euro'yu kullanmayan ülkeler olan İngiltere ve Danimarka'nın doğrudan parada sahtecilikle ilgili hükümleri incelenecektir.

2.5.2. Almanya

Parada sahtecilik suçu, Alman Ceza Kanunu'nda esas olarak iki ayrı madde halinde düzenlenmiştir. Buna göre, söz konusu hükümler, kanunun "*Parada ve Kıymetli Damgalarda Sahtecilik*" başlıklı sekizinci bölümünde 146. maddesinde "*Parada Sahtecilik*", ve 147. maddesinde "*Sahte Parayı Tedavüle Koyma*" alt başlıkları altında ele alınmıştır. Şöyle ki:

"(1) Her kim,

1. Gerçek gibi tedavüle koymak veya bu şekilde tedavüle koymayı sağlamak maksadıyla para taklit eder veya bu maksatla daha yüksek bir kıymeti haiz gibi gösterecek şekilde tağyir ederse,

2. Sahte parayı bu maksatla sağlar veya satışa sunarsa veya,

3. 1. veya 2. Numaralı bentlerde tanımlanan koşullar altında, kendisinin taklit, tağyir veya temin ettiği sahte parayı gerçek gibi tedavüle koyarsa, bir yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fail, fiili, meslek veya sanat haline getirerek veya temadi edecek bir şekilde, parada sahtecilik suçu işlemek üzere oluşturulmuş olan bir örgütün üyesi olarak işlerse, ceza iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasıdır.

(3) Birinci fıkranın hafif hallerinde, üç aydan beş yıla kadar, ikinci fıkranın hafif hallerinde ise, bir yıldan on yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

"*Sahte parayı tedavüle koyma*" başlıklı 147. madde ise, şöyledir:

(1) Her kim, 146. Maddeye giren haller haricinde, sahte parayı gerçek gibi tedavüle çıkartırsa, beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2)Bu suça teşebbüs cezalandırılır.¹⁸³

Buna göre, söz konusu düzenlemelere bakıldığında, sahte parayı taklit, tağyir, tedarik etme ve tedavüle koymanın suç olarak düzenlendiği Alman Ceza Kanunu'nda, daha hafif olaylarda, daha hafif ceza uygulanmasını öngören bir yaklaşım benimsendiği görülmektedir. Bu kapsamda, suçun meslek veya sanat haline getirilerek ya da örgüt çerçevesi içerisinde işlenmesi halleri ise, nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

147. maddeye ilişkin olarak, failin kendisinin üretmediği bir paranın tedavüle sürülmesi bu doğrultuda değerlendirilecektir. Örneğin, TCK md.197/3'te yer alan bilmeden alınan sahte paranın, bu niteliğinin öğrenilmesinden sonra dolaşıma konulması hali bu suçu oluşturacaktır.

Ayrıca, sayılan fiillerin cezalandırılmasında TCK'den farklı olarak suçun manevi unsuru olarak tedavüle koymak şeklindeki özel kastın aranması gerektiğine açıkça yer verilmiştir. Yine, TCK'de seçimlik olarak öngörülen sahte paranın muhafaza edilmesi ve nakledilmesi hallerine, Alman Ceza Kanunu'nda bağımsız olarak yer verilmemiş ve bu fiiller hazırlık hareketi kapsamında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, 149. madde "*Para veya Kıymetli Damgalarda Sahtecilik Suçunun Hazırlığı*" başlığı altında, bu suçu işlemeye elverişli olan kalıp, çerçeve, negatif, bilgisayar programı, sahteciliğe karşı özel koruma sağlamak amacıyla kullanılan özel kâğıtlara benzeyen bunlarla karıştırılabilecek kâğıtlar, hologram ve suçun işlenmesine uygun nitelikteki aletlerin imal edilmesi, muhafaza edilmesi, temini, nekledilmesi, satışı sunulması durumunda faile, beş yılı aşmamak kaydıyla hapis cezası veya adli para cezası verilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Son olarak, bu suça ilişkin etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiş ve bu suça konu paraların ve suçun işlenişinde kullanılan araçların müsadere altına alınacağı belirtildikten sonra, Cenevre Sözleşmesi'ne uygun şekilde, bu bölümdeki son madde olan 152. maddeyle yabancı paraların da milli paralar gibi korunacağı ayrıca hüküm altına alınmıştır.

¹⁸³ Alman Ceza Kanunu (Strafgesetzbuch, StGB) orijinal metni için bkz. <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb> 08.03.2019. Türkçe metin için bkz. **Yenisey, Feridun / Plagemann, Gottfried**, Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB), (Açıklamalar, Almanca Metin, Türkçe Çeviri ve Sözlük), Beta Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Mayıs 2015.

2.5.3. Fransa

Parada sahtecilik suçu, Fransız Ceza Kanunu'nun "*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*" adlı Dördüncü başlık içerisinde, "*Parada Sahtecilik*" başlıklı İkinci Bölümü'nde yer almaktadır. TCK'ye göre oldukça geniş ve ayrıntılı denebilecek şekilde düzenlenen bu suç tipini düzenleyen madde 442-1'deki hükme göre,

“Fransa’da kanunen tedavüle olan veya yetkilendirilmiş uluslar arası veya yabancı kurumlarca tedavüle sokulan madeni para ve banknotlarda sahtecilik, otuz yıla kadar hapis ve dört yüz elli bin Avro ile cezalandırılır. (...)”¹⁸⁴.

Buna göre, Fransız Ceza Kanunu, madeni para ve banknotlardaki sahteciliği işleyen faili cezalandırmak için, tedavüle koymak maksadını aramamaktadır. Çünkü bu fiiller kamu güveni açısından her an tehlike yaratabilecek niteliktedirler.

Ayrıca, düzenlemeye bakıldığında diğer bir çok ülkenin ceza kanunları ve TCK göz önüne alındığında, parada sahteciliğe ilişkin verilen cezanın otuz yıl gibi ağır bir ceza olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Fransa’da otuz yıl hapis cezasının, bu suçun, ancak sahte para basımı gerçekleştiren organize örgütler tarafından işlenmesi halinde uygulandığı görülmektedir¹⁸⁵.

Kanunun sonraki maddesinde, sahte paranın nakledilmesi, tedavüle konulması, muhafaza edilmesi suç olarak düzenlenmiştir. Şöyle ki;

“Madde 442-2 “Bir önceki maddede bahsedilen sahte parayı nakleden, tedavüle koyan, tedavüle koymak amacıyla muhafaza eden veya mezkur maddenin ikinci paragrafını ihlal etmek suretiyle sahte para üretmek, on yıl hapis cezası ve yüz elli bin Avro para cezasıyla cezalandırılır. Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde otuz yıla kadar hapis ve dört yüz elli bin Avro para cezası ile cezalandırılır.”

Buna göre, sayılan seçimlik hareketlerden sadece sahte paranın muhafaza edilmesi haline ilişkin olarak tedavüle koymak amacı aranmış olup özel kasta işaret edilmiştir. Diğer fiiller için özel kasta yer verilmediği görülmektedir.

¹⁸⁴ Fransız Ceza Kanunu orijinal metin için bkz.

<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30/France/> 09.03.2019.

¹⁸⁵ Kılıç, s. 112.

Sahte olduğu bilinmeden alınan paranın sahte olduğunun öğrenilmesinden sonra tedavüle konulması hali ise, Alman Ceza Kanunu'ndan farklı olarak TCK'de olduğu gibi suç olarak madde 442-7'te sayılmıştır¹⁸⁶. Ancak, bu suçun cezası olarak TCK'de yer alan düzenlemeden farklı olarak sadece adli para cezası öngörülmüştür.

Fransa'da gerek polis tarafından ele geçirilen gerekse dolaşımda tespit edilen sahte para adedinin yüksek olması, parada sahteciliğe potansiyel olarak olarak düşünülen bir çok durumun suç olarak öngörülmesine ve cezalandırılmasına sebep olmuştur¹⁸⁷. Bu kapsamda örneğin, TCK'de parada sahtecilik bağlamında karşılığı olmayan ve şartlara göre dolandırıcılık olarak sayılabilecek Fransız Ceza Kanunu madde 442-3'te ‘*yetkisi kaldırılmış veya kanunen tedavülde olmayan resmi veya yabancı madeni para ve banknotların sahtesini üreten beş yıl hapis cezası ve yetmiş beş bin para cezası ile cezalandırılır.*’ şeklinde bir hüküm mevcuttur. Buna göre, tedavülden kaldırılmış bir paranın sahtesinin üretilmesi mevzuatımızdan farklı olarak Fransa'da parada sahtecilik olarak değerlendirilmektedir.

Son olarak anılan bölümde, sahte para üretimi için kullanılabilir araç gereçlerle ilgili birtakım fiiller suç olarak sayılmış, parada sahteciliğe ilişkin fiillere teşebbüs hali de cezaya tabi tutulmuş, suça etki eden neden olarak etkin pişmanlık hükmüne yer verilmiş ve tüzel kişilerin bu bölümdeki suçları işlemeleri halinde tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı ve bu suçların failinin yabancı kişi olması halinde sürekli ve ya on yıl süreli ülkeden sınırdışı edileceği kabul edilmiştir¹⁸⁸.

2.5.4. Hollanda

Hollanda Ceza Kanunu (HCK), parada sahtecilik suçlarına, kanunun ‘*Madeni Para, Kanunen Basılmış Para Senedi ve Banknotta Sahtecilik ve Tahrifat*’ adlı onuncu başlık altında 208-215. maddeler arasında yer vermiştir. Buna göre, Madde- 208 ‘*Her kim, tedavüle koymak amacıyla her hangi bir madeni para, kanunen basılmış para senedi veya banknotta sahtecilik yaparsa dokuz yılı aşmayan hapis cezası ve beşinci*

¹⁸⁶ **Madde 442-7:** Sahteliğini bilmeden kabul ettiği kanunun 442-1. maddesinde bahsi geçen parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, yedi bin beş yüz Avro para cezası ile cezalandırılır.

¹⁸⁷ **Kılıç**, s. 113.

¹⁸⁸ **Madde 442-12:** 442-1'den 442-4'e kadar ki maddelerde düzenlenmiş suç u işleyen her hangi bir yabancı, sürekli veya 131-30. maddesine uygun olarak en fazla on yıl Fransız topraklarından sürülür.

kategoriiden para cezası ile cezalandırılır.''¹⁸⁹ ¹⁹⁰ şeklindeki hükümle sahte para üretimi gerçekleştiren failin, dokuz yıla kadar hapis cezası ve adli para cezası yaptırımına tabi tutulacağı belirtilmiştir.

Madde 209 '*Her kim bilerek kanunen tedavüldeki madeni para, kanunen basılmış para senedi ve banknottan ayırt edilemeyecek surette sahtecilik yaparsa, veya bilerek bunları kabul ederse veya muhafaza ederse, naklederse, ülkeden çıkarır veya ülkeye sokarsa dokuz yılı aşmayan hapis cezası ve beşinci kategoriiden para cezası ile cezalandırılır.*'

Bu hükümde, suç teşkil eden seçimlik hareketler sayılmak suretiyle, esas olarak TCK'deki düzenlemeye benzerlik göstermektedir. Yaptırım olarak da sadece hapis cezası yeterli görülmeyip yanında adli para cezası da öngörülmüştür. Ancak, ülkemiz mevzuatından farklı olarak ülkeden sahte para çıkarılması fiiline de seçimlik olarak yer verildiği görülmektedir.

Ayrıca, TCK'den farklı olarak suçun kanuni tanımında, sahte paraların aldatma yeteneğine sahip olmasına özellikle yer verilmiştir. Bu yeteneğe sahip olmayan paralarda sahtecilik fiillerinin gerçekleştirilmesi hali ise, Madde 213 ile, '*209. Maddeyi ihlal etmeksizin her kim, bilerek kanunen tedavüldeki madeni para, kanunen basılmış para senedi ve banknottan ayırt edilebilir surette resmi parada sahtecilik yaparsa dört yılı aşmayan hapis cezası veya dördüncü kategoriiden para cezası ile cezalandırılır.*'¹⁹¹ demek suretiyle cezai yaptırıma tabi tutulmuştur.

Sahte paranın tedavüle konulması ve tedavüle konmak amacıyla, bilerek alınması, nakledilmesi, muhafaza edilmesi, ülkeden çıkarılması veya ülkeye sokulması halleri ayrıca suç sayılmış ve dört yılı aşmayan hapis cezasına tabi tutulmuştur¹⁹².

2.5.5. İngiltere

¹⁸⁹ Hollanda Ceza Kanunu İngilizce metin için bkz.

<https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/12/Netherlands/show>
10.03.2019.

¹⁹⁰ HCK-23.Bölüm 4.madde: Beşinci kategoride yer alan ceza, 78.000 Euro olarak öngörülmüştür.

¹⁹¹ HCK-23. Bölüm 4. madde: 4. Kategoride yer alan ceza, 19.500 Euro olarak öngörülmüştür.

¹⁹² **Madde 210-** Her kim bilerek madeni para, kanunen basılmış para senedi veya banknotu tedavüle koyarsa veya yine tedavüle koyma amacıyla bu madeni para, kanunen basılmış para senedi veya banknotu bilerek alır, nakleder, muhafaza eder, ülkeden çıkarır veya ülkeye sokarsa dört yılı aşmayan hapis cezası veya beşinci kategoriiden para cezası ile cezalandırılır.

İngiltere’de, para sahteciliği önlemeye yönelik sistem diğer ülkelerle benzerlik göstermekle birlikte; sahtecilik konusundaki esas düzenleme mahiyetinde 1981 yılında çıkarılan Evrakta ve Parada Sahtecilik Yasası¹⁹³ ile sahtecilik suçları düzenlenmiştir. Parada sahtecilik suçuna da, bu yasanın ‘‘*Parada Sahtecilik ve Benzer Suçlar*’’ başlıklı ikinci bölümünde yer verilmiştir.

TCK’ye göre, oldukça teferruatlı ve geniş olarak düzenlenen bu bölümde; TCK’den farklı olarak ‘‘para’’ ve ‘‘sahte para’’ kavramlarından ne anlaşılması gerektiği yasal sınırlar çizilerek belirtilmiştir. Buna göre, sahte para tabirinden ne anlaşılması gerektiği şu şekilde açıklanmıştır: resmi banknot ya da madeni para olmadığı halde, bir veya iki yüzü resmi paraya çok benzeyen ve onların yerine geçebilecek nitelikte olan veya resmi para olmasına karşın niteliği tamamen değiştirilmiş ve tedavüle koyulabilir nitelikte olan paralar, sahte paradır. Yine ek materyal katılmış olsun olmasın, sadece bir yüzü gerçek banknottan oluşan banknotun ve iki veya daha fazla gerçek banknotun parçalarından veya başka materyallerin ilavesiyle oluşan banknotun¹⁹⁴ sahte olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda, resmi para yani yasal koruma altındaki paranın, milli ve yabancı kanuni para olduğu belirtilmiş olup ilgili hükme göre; İngiltere ve Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda, Man Adası ve Channel Adaları’nda resmi olarak tedavüle koyulmuş ve bu ülkelerde resmi para olarak kullanımı gelenek haline gelmiş ve ibrazında ödenebilir olan para olduğu açıklanmıştır.

Bu yasa doğrultusunda, tanımlanan tedavüldeki paraların sahtesinin üretilmesi, bilerek ve inanarak gerçek para gibi tedavüle çıkarılması, nakledilmesi, muhafaza edilmesi, ülkeye sokulması, ülkeden çıkarılması, tedavüle sürülmesi amacıyla kabul edilmesi, satılması, dağıtılması fiilleri cezai yaptırıma tabi tutulmuştur. Buna göre, bu fiilleri işleyen kişiler, ilgili hükümler gereğince, jürisiz ya da jürili yargılama olmasına ve işlenen fiile göre, para cezası ve/veya altı aydan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilir. Ek olarak, bu suçlara, teşebbüsün mümkün olduğu ayrıca belirtilmiştir.

¹⁹³ Söz konusu yasanın tam metni için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/45> 09.03.2019.

¹⁹⁴ Ülkemizde, Mersin’de yaşanan bir olayda, şüphelilerin gerçek 10 liralık banknotların belirli parçalarını kullanarak hazırladıkları sahte 200 liralık ATM'lere yatırıp bankaları zarara uğrattığı belirtilmiştir. Haberin tamamı için bkz. <https://www.cnnturk.com/turkiye/atmlere-sahte-para-yatirip-bankalari-dolandirmislar?page=1> 24.04.2019.

2.5.6. Danimarka

Parada sahtecilik suçuna Danimarka Ceza Kanunu'nda¹⁹⁵ “*Ödeme Araçlarıyla ilgili Suçlar*” başlıklı on sekizinci bölümde yer verilmiştir. Bu bölümde, diğer ceza kanunlarına nazaran bu suça daha kısa ve net düzenlemeler getirildiğini söylemek mümkündür.

Buna göre, kanunun 166. maddesi “*tedavüle koymak amacıyla sahte para üreten veya paranın ayarını bozan yine benzer amaçla sahte parayı nakleden on iki yılı aşmayacak şekilde hapis cezasıyla cezalandırılır.*” olarak düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, benzer başka ülke kanunlarında olduğu gibi TCK'deki düzenlemeden farklı olarak suçun manevi unsuru, tedavüle koymak şeklindeki özel kast olarak açıkça belirtilmiştir.

167. madde ile, taklit veya tağyir edilmiş parayı tedavüle koyan kişi sahte para üretenle aynı cezaya tabi tutulmuştur. Bu durumda, sahte parayı tedavüle koyan kişi de önceki düzenlemede olduğu gibi on iki yılı aşmayacak hapis cezası ile karşı karşıya kalabilecektir.

Kanun'un bu bölümünde, 169 a maddesinde ise, sahte elektronik para üretimine açıkça yer verilmek suretiyle diğer ceza kanunlarından farklı bir yol izlenmiştir. Şöyle ki;

“Madde 169 a- (1) Her kim sahte elektronik parayı üretir, temin eder veya tedavüle koyarsa bir yıl altı ayı aşmayan hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sahteliği anlaşılabilir suretteki elektronik para da buna dahildir.

Buna göre, Danimarka Ceza Kanunu, anılan hükümlerle, 166. Maddede düzenlenen suçun konusu olan “*para*” tanımına elektronik parayı dahil etmemiş ancak, elektronik para gerçekleştirilecek sahtecilik eylemlerine de bu bölümde ayrıca yer vermek suretiyle çağdaş bir ceza anlayışı benimsemiştir.

¹⁹⁵ Danimarka Ceza Kanunu İngilizce metin için bkz. <https://www.legislationline.org/countries/country/34/Denmark/show> 10.03.2019.

2.6. BENZER SUÇ TIPLERİYLE MUKAYESESİ

2.6.1. Genel Olarak

Parada sahtecilik suçunun yasal unsurlar bakımından benzerlik gösterdiği suç tipleriyle ayırımının yapılması önem arz etmektedir. Zira, uygulamada parada sahtecilik suçunun, özellikle “dolandırıcılık suçu” (TCK md. 157) ile unsurları bakımından karıştırıldığı görülebilmektedir. Buna göre, örneğin, parada sahtecilik suçu kapsamında yer alan sahte paranın tedavüle konulmasına ilişkin olarak, kanunen tedavüldeki bir paranın sahtesinin piyasaya sürülmesi ile oluşacaktır. Bu doğrultuda, tedavülden kalkmış bir paranın sahtesinin dolaşıma konulması halinde ise, bu suç oluşmayıp dolandırıcılık suçu vücut bulacaktır.

Dolandırıcılık suçu örneğinde olduğu gibi, parada sahtecilik suçunun korunan hukuki değer veya yasal unsurlar bakımından benzerlik gösterdiği diğer bazı suçlarla da teması olabilmektedir. Çalışmamız kapsamında da, parada sahtecilik suçunun, suçun unsurları ya da suçların içtimaı yönünden özellik arz edebileceğini düşündüğümüz suçlardan “Hırsızlık”, “Dolandırıcılık”, “Zimmet” suçları ile mukayesesi ele alınacaktır.

2.6.2. Hırsızlık Suçu

Hırsızlık suçu; TCK'nin Özel Hükümler başlıklı ikinci kitabının, *Kişilere Karşı Suçlar* başlıklı ikinci kısmının, *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı onuncu bölümünün 141. maddesinde¹⁹⁶ düzenlenmiştir.

Düzenlemeye göre, hırsızlık suçunun oluşabilmesi için failin başkasının zilyedindeki taşınır bir malı, o zilyedin rızası olmadan kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla bulunduğu yerden alması gerekmektedir. Fail, bu suçu işleyerek mağdurun malvarlığını azaltır veya tamamen elinden alır. Yine ancak, taşınır mallar hakkında hırsızlık suçu işlenebilir. Bu kapsamda, hırsızlık suçunun oluşması için taşınır bir malın zilyedin egemenlik alanından çıkarılması ve fail tarafından bu taşınır üzerinde fiili

¹⁹⁶ **Hırsızlık**

Madde 141- (1) Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) (Mülga: 2/7/2012-6352/105 md.)

hakimiyet kurularak zilyetliğin elde edilmesi gerekir. Fail, söz konusu taşınırı tümüyle fiili hakimiyeti altına aldığı anda suç tamamlanmış sayılacaktır¹⁹⁷.

Parada sahtecilik suçu ile hırsızlık suçunu birbirinden ayırdıkları en önemli nokta, iki suçun koruduğu hukuki değerlerin farklılık arz etmesidir. Şöyle ki, hırsızlık suçu ile korunan hukuki değer parada sahtecilik suçundan farklı olarak mülkiyet hakkı ile zilyetliktir¹⁹⁸. Ayrıca, suçun mağdurları açısından da, hırsızlık suçunun mağduru, kanunda düzenlendiği yer de göz önüne alındığında taşınır malı rızası dışında elinden alınan kişiyken, parada sahtecilik suçunda mağdur, geniş anlamda toplumu oluşturan bütün bireylerdir¹⁹⁹.

Bu bilgiler doğrultusunda, kanuni değerde sahte bir paranın üretilmesini, tedavüle konulmasını parada sahtecilik yerine hırsızlık olarak nitelendirmek isabetsiz olacaktır. Para basmanın devlet tekelinde olması neticesinde, devlet, gerçek değeri nominal değerinden daha az olan paraları basarak hem bu fonksiyonunun gerektirdiği masrafları karşılamakta, hem de bundan bir kazanç sağlamaktadır²⁰⁰. Sahte olan bir paranın

¹⁹⁷ **Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 571.

¹⁹⁸ “...Hırsızlık suçunun basit hâli TCK'nun 141. maddesinin birinci fıkrasında; "Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir" şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre hırsızlık suçu; başkasına ait taşınabilir bir malı, sahibinin (zilyed) rızası olmaksızın faydalanmak kastı ile bulunduğu yerden almaktır. Hırsızlık suçunun basit hâlinin oluşması için, başkasına ait taşınabilir eşyanın suçun nitelikli hâllerinde belirtilen şekiller dışında çalınması gerekir. Suçun nitelikli hâlleri aynı Kanununun 142. maddesinde sayılmış, suç tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan hâliyle maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde; herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlemek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında, ikinci fıkrasının (d) bendinde ise; haksız yere elde bulundurulmuş veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak suretiyle işlenmesi hâlleri nitelikli hırsızlık suçu olarak yaptırma bağlanmıştır. ...

Hırsızlık suçu ile korunan hukuki yarar mülkiyet hakkı ile birlikte zilyetliktir. Kanunda "zilyet" kelimesi ile "başkasına ait" olma kelimesi aynı anda kullanılmıştır. Bu şekilde kanun koyucu, iki farklı hukuki duruma aynı anda yer vererek hırsızlık suçunda zilyetlik ile mülkiyeti ayırmış, her ikisini de koruma altına almıştır. Suçun maddi konusu ise başkasına ait taşınır maldır. Bu nedenle malın malikinin bu suçun faili olması mümkün değildir. Ancak bu durumun bir istisnası TCK'nun 290. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir...” (CGK., 13.02.2018, E. 2014/446, K. 2018/37; Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programından temin edilmiştir).

¹⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çalışmamızın “Mağdur” başlıklı bölümü.

²⁰⁰ Nominal değeri 10 bin Singapur Doları olan banknot bütün zamanların satın alma gücü en yüksek parası sayılmıştır. 6 bin Euro değerindeki kâğıt para dünyanın en değerli banknotu olarak tarihe geçmiş olup 1973 yılında tedavüle çıkarılmış, ancak, Kara para aklamayı kolaylaştırdığı için 2004'te tedavülden kaldırılmıştır. Günümüzde ise, 1000 İsviçre Frangı, banknotlar arasında en yüksek nominal değere sahip banknot olarak dikkat çekmektedir. <https://www.dw.com/tr/banknotlar%C4%B1n-ilgin%C3%A7-%C3%B6yk%C3%BCs%C3%BC/a-38278047> 18.01.2019.

dolaşıma konması aynı kazancı dolaşıma koyan kişiye sağlasa da bu aşamada devlet hazinesinin zararı oluşmaz. Çünkü, devlet, kanunen basılması emredilen sayı ve miktardaki parayı basmak ve sürmek ile, asıl fonksiyonunu tamamlamıştır. Yani, sahte bir paranın dolaşıma konulmasıyla, devlet, tedavüle koyacağı bir parayı koyamamak durumunda kalmadığından bu kazançtan yoksun kalmayacaktır²⁰¹.

Ancak, devlet, tedavüldeki herhangi bir parayı tedavülden kaldırıp yerine başka bir parayı çıkarması gerektiği zaman ise, -o da sahteliğin farkına varılması halinde kendisinin basmadığı bir parayı da nominal değerinden satın alacak ve böylece sunulan paranın gerçek değeri ile nominal değeri arasındaki fark kadar zarara uğrayacaktır²⁰². Bu durumun ise, hırsızlık sayılmasına imkan yoktur, çünkü bu paraya karşı hazinenin ödemiş olduğu yeni para, onun rızası olmaksızın elinden alınmayıp, tedavülden kaldırılan parayı veren kişiye rıza ile ödenmektedir.

2.6.3. Dolandırıcılık Suçu

Dolandırıcılık suçu; TCK'nin 157-159. maddeleri arasında düzenlenmiş olmakla birlikte, suçun temel şekline 157. maddede²⁰³, suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri ise 158. maddede yer verilmiştir.

Kanuni düzenlemeye göre, dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için failin hileli hareketler gerçekleştirerek bu yolla bir kimseyi yanılgıya sevk edip bizzat mağdurun ya da başka birinin zararına olacak şekilde kendisine veya başkasına menfaat temin etmesi gerekmektedir. Buna göre, hileli hareketler gerçekleştirilmeli, muhatap aldatılmalı ve bu oluşan irade zafiyetinden herhangi bir menfaat elde edilmelidir²⁰⁴. Bu bakımdan, dolandırıcılık suçunun unsurunu oluşturan “hile”, belli bir vakıyyla ilgili olarak yanılgıya sevk edilmesi, mevcut olmayan bir hususun mevcutmuş gibi gösterilmesidir²⁰⁵. Konuya ilişkin olarak Yargıtay içtihatlarında, Yargıtay, dolandırıcılık

²⁰¹ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 16.

²⁰² Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 16.

²⁰³ Dolandırıcılık

Madde 157- (1) Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir.

²⁰⁴ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 689.

²⁰⁵ Özgenç, İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002, s.19.

suçunun esas unsurunu oluşturan hileyi “nitelikli bir yalan” olarak tanımlamış ve hilenin belli bir yoğunlukta sergilenmesi gerektiğini belirtmiştir²⁰⁶.

Parada sahtecilik suçu ile dolandırıcılık suçu ise birbirlerinden esas itibariyle, iki suçun koruduğu hukuki değerler bakımından ayrılmaktadırlar²⁰⁷. Buna göre parada sahtecilik suçu en genel anlamıyla kamu güvenini korurken, dolandırıcılık suçu kişilerin malvarlığı hakkı ile irade hürriyetini korumaktadır²⁰⁸.

Buna göre, dolandırıcılık suçunda, fail ne kadar geniş bir alanda hareket ederse etsin, yine ancak belirli sayıdaki kişilere zarar verebilecektir. Diğer bireyler bu eylemden zarar görmeyecek, olsa olsa çok az huzursuzluk duyabileceklerdir. Halbuki, parada sahtecilik suçunda, sahte paraların tedavülden kaldırılmadığı süre boyunca, bu parayla

²⁰⁶ “...Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için; failin bir kimseyi, kandırabilecek nitelikte hileli davranışlarla hataya düşürüp, onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına yarar sağlaması gerekmektedir. **Hile nitelikli bir yalandır. Fail tarafından yapılan hileli davranış belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldıracak nitelikte bir takım hareketler olmalıdır.** Kullanılan hileli davranışlarla mağdur yanılgıya düşürülmeli ve bu yanıltma sonucu yalanlara inanan mağdur tarafından sanık veya bir başkasına haksız çıkar sağlanmalıdır. Hilenin kandırıcı nitelikte olup olmadığı olaysal olarak değerlendirilmeli, olayın özelliği, fiille olan ilişkisi, mağdurun durumu, kullanılmışsa gizlenen veya değiştirilen belgenin nitelikleri ayrı ayrı nazara alınmalıdır. Somut olayda, sanığın, hileli hareketler sergileyerek ve mağdurun iradesini sakatlayarak telefonu rehin alma bahanesiyle alması eyleminin, şikayete tabi olmayan ve fakat uzlaşmaya tabi olan dolandırıcılık suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında yanılgıya düşmek suretiyle ve eylemin güveni kötüye kullanma olarak nitelendirilerek vaki şikayetten vazgeçme nedeniyle kamu davasının düşmesine karar verilmesi...” (15. CD. 03/12/2018, E. 2018/8368 , K. 2018/8790) Aynı yönde bkz. 2. CD 28/11/2018, E. 2016/10169 , K. 2018/14392; CGK. 28.03.2017, E. 2013/192 E. , K. 2017/204. Anılan kararlar, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> adresinden 08.01.2019 tarihinde temin edilmiştir.

²⁰⁷ “...Sahte paranın üretilmesiyle birlikte kamu güveninin zedelendiği toplumun zarar görmesi tehlikesi yaratıldığı için bu suçta korunan hukuksal yararın kamu güveni olduğu ve eylemin suç teşkil etmesi için zarar doğması gerekmeyip parada sahteciliğin yapılmasının yeterli olduğu görüşü öğretisi ve uygulamada benimsenmektedir. Tedavüle koyma sadece seçimlik hareketlerden biri olup, suçun sahte paranın üretilmesi, ülkeye sokulması, nakledilmesi, muhafaza edilmesi, bilerek kabul edilmesi şeklindeki seçimlik hareketlerle de işlenmesi olanaklıdır. Bununla birlikte parada sahtecilik eylemi, sahte paranın tedavüle konulması şeklinde gerçekleştirilmişse bireyler de maddi zarara uğramış olacaktır.” (CGK, 09.10.2012, E. 2012/8-525 K. 2012/1805. Karar Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.) “...Dolandırıcılık suçu, hile ve desiseler yaparak bir kişiyi hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya bir başkasına haksız çıkar sağlamaktır. Bu suç iki konulu bir cürüm olup, malvarlığı yanında kişinin irade serbestisi ve rıza özgürlüğü de korunmaktadır. Çünkü dolandırıcılık suçunda malın teslimi mağdurun rızası ile gerçekleşmekte, fakat bu teslim hile ve desise kullanılarak sakatlanmış, özgür olmayan bir iradeye dayanmaktadır.” (CGK, 24/12/2002, E. 2002/6-306, K. 2002/441. Karar Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

²⁰⁸ **Koca/Üzülmüş**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 687-688; **Özgenç, İzzet**, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, s.16.

her an herkesin karşılaşabilme tehlikesi vardır. Bu yüzden, hiç bir dolandırıcılık eylemiyle gerçekleştirilemeyecek şekilde kamu güveni sarsılmış olacaktır²⁰⁹.

Parada sahtecilik suçuyla dolandırıcılık suçu arasındaki başka önemli bir fark daha vardır. Şöyle ki, dolandırıcılık suçunda mağdur, daha önce belirtildiği gibi failin hileli hareketlerine inanmakta ve bu hareketler sonucunda ona ya da onun göstereceği şeyin doğruluğuna güvenmektedir. Parada sahtecilikte ise, kişi, kanunen tedavülde bulunan ve parayı basan devletin alametlerini taşıyan bir paraya güvenmektedir²¹⁰. Yani ilk halde özel ve hileli hareketlerle elde edilen bir güven söz konusuysen, ikinci halde genel ve kanuni bir güven mevcuttur.

Yine, parada sahtecilik suçunun oluşabilmesi için suçun kanuni tanımında belirtildiği haliyle, suç konusu paranın kanunen tedavülde bulunması gerekmektedir. Bu nedenle, tedavülden kaldırılmış örneğin tarihi ya da antika bir paranın sahte olarak üretilmesi, böyle bir paranın piyasaya sürülmesi gibi haller, parada sahtecilik suçu bağlamında değerlendirilmeyecek, ancak dolandırıcılık suçu kapsamında değerlendirilebilecektir²¹¹.

Son olarak, hem dolandırıcılık suçu bakımından malvarlığına karşı suçlar arasında ortak olarak düzenlenmiş bir etkin pişmanlık hükmü²¹² bulunmakta, hem de parada sahtecilik

²⁰⁹ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 16.

²¹⁰ E-TCK md. 532'ye göre, devlet parasını kabul etmemek suç olarak öngörülmüştü.

“Her kim, Türkiye de kanunen tedavül etmekte olan meskukatı mukannen kıymetleriyle kabulden imtina eyler ise otuz liraya kadar hafif cezayı nakdiye mahkum olur.”

²¹¹ Aynı yönde, **Erem**, “Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler”, s. 107; **Meran, Necati**, Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik – Malvarlığı – Bilişim Suçları İle Ekonomi ve Ticari Alanında Suçlar, Seçkin Yayınları, Ankara 2008, s. 361; **Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer**, Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010, s.1466.

²¹² Anılan hüküm şu şekildedir:

Etkin pişmanlık

Madde 168

- (1) Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflâs, taksirli iflâs (...) (1) suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadarı indirilir.
- (2) Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadarı indirilir.
- (3) Yağma suçundan dolayı etkin pişmanlık gösteren kişiye verilecek cezanın, birinci fıkraya giren hallerde yarısına, ikinci fıkraya giren hallerde üçte birine kadarı indirilir.
- (4) Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca rızası aranır.
- (5) (Ek: 2/7/2012 – 6352/84 md.) Karşılıksız yararlanma suçunda, fail, azmettiren veya yardım edenin pişmanlık göstererek mağdurun, kamunun veya özel hukuk tüzel kişisinin uğradığı zararı, soruşturma

suçu bakımında etkin pişmanlık hükmüne yer verildiğini belirtmekle birlikte; bu hükümler, uygulanması noktasında birbirlerinden farklılık arz etmektedir²¹³.

2.6.4. Zimmet Suçu

Zimmet suçu, TCK'nin Özel hükümlere ilişkin ikinci kitabının *Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler* başlıklı dördüncü kısmının *Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar* başlıklı birinci bölümünün 247. maddesinde²¹⁴ düzenlenmiştir.

Düzenlemeye göre, zimmet suçuna vücut veren fiil, bir kamu görevlisinin görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan ya da koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan bir malı, kendisinin ya da kendisinin göstereceği başka bir kişinin zimmetine geçirmesidir.

Zimmete geçirme, icrai davranışla olduğu gibi ihmali davranışla da işlenebilir. Suçun zimmetin açığa çıkmasını engellemeye yönelik hileli hareketlerle gerçekleştirilmesi hali ise daha ağır bir cezai yaptırıma tabi tutularak nitelikli hal olarak öngörülmüştür. Öte yandan zimmet suçu, serbest hareketli ve neticesiz bir suçtur²¹⁵.

Zimmet suçu ile parada sahtecilik suçunun temasına ise, çok nadir olarak rastlanılabileceğini belirtmekle birlikte; bu durum, failin kamu görevlisi olduğu durumlarda gündeme gelebilecektir. Şöyle ki, kanunen para basmaya yetkili olan bir kamu görevlisi, hatta bizzat darphane memuru, darphane ya da Merkez Bankası'ndaki araçları, sağlanan imkanları kullanarak kanuni değer ve nitelikte, fakat kendi hesabına, kanunen basmaya yetkili olduğu sayı ve miktardan fazla para basacak olursa, parada

tamamlanmadan önce tamamen tazmin etmesi halinde kamu davası açılmaz; zararın hüküm verilinceye kadar tamamen tazmin edilmesi halinde ise, verilecek ceza üçte birine kadar indirilir. Ancak kişi, bu fıkra hükmünden iki defadan fazla yararlanamaz.

²¹³ Çalışmamızın "*Suçta Etki Eden Nedenler*" başlığı altında söz konusu etkin pişmanlık hükmünün ayrıntılarına yer verileceğinden bu kısımda sadece bu hususa değinilmekle yetinilmiştir.

²¹⁴ **Zimmet**

Madde 247- (1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.

²¹⁵ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 928-932.

sahtecilik suçunu işlemiş olacaktır. Bu noktada, basım sırasında devlete ait aletlerin kullanıldığı ve bu suretle basılan paranın sahte değil gerçek olacağı ve bu fiilin de olsa olsa zimmet suçunu oluşturacağı şeklinde görüş²¹⁶ mevcut ise de, kanaatimizce burada zimmet suçu oluşmayacaktır. Bu iddia, devletin darphane ya da Merkez Bankası tarafından basılan bütün paraların kendi parası olarak kabule mecbur bulunduğu ispat edilebilmesi şartına bağlıdır ve ancak basılması emredilen sayıda basılan paralar devlete aittirler²¹⁷. Aksi bir durumda, herhangi bir kimse, bir şekilde alınan güvenlik önlemlerini geçip basım yerine ulaşıp kanuni değerde para basma imkanını ele geçirse, ne sahte para üretimi suçundan ne de kamu görevlisi olmadığı için zimmet suçundan dolayı sorumluluğu doğmayacaktır gibi bir sonuca ulaşılabilecektir²¹⁸. Ki, bu husus da açıkça hakkaniyete aykırı olacaktır.

Sonuç olarak, nasıl ki, para saklanan bir kasanın anahtarını eline geçiren kimse, o kasanın maliki sayılmayacaktır, devlete ait olan para basma aletlerine bir şekilde erişen kimse de, sırf bu sebeple gerçek para basma yetkisini elde etmeyecektir²¹⁹. Bu yüzden, bu şekilde, bir kimsenin kendisi için bastığı paralar da, devlet parası olmayıp sahte paradır. Yine, bu şekilde, failin kamu görevlisi olduğu durumda da işlenen suç, zimmet suçu olmayıp parada sahtecilik suçunu oluşturacaktır.

2.7. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Her suç, bireyin, belirli bir grubun veya genel olarak toplumun varlık veya menfaatine zarar verir ya da zarar tehlikesi yaratıp kamu düzenini bozar. Diğer deyişle, suçla korunmaya çalışılan değer ya da değerler; bir kişiye, bir gruba veya genel olarak topluma ait olabilir²²⁰. İşte, suçların ihlal ettiği, zarar verdikleri ya da zarar tehlikesi

²¹⁶ Carrara dan aktaran **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 66.

²¹⁷ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 66.

²¹⁸ İspanya Kraliyet Darphanesi'ne güvenlik önlemlerini aşarak giren sekiz kişinin çalışanları rehin alıp on iki gün boyunca, rehinelere para basma makinalarını çalıştırarak failerin istedikleri rakama ulaşana kadar para basmalarını konu edinen "*La Casa De Papel*" adlı güncel dizide, bu sorunsal ele alınmıştır. Söz konusu diziyeye göre, bu kişiler, olayda zarar verilmediği, başkalarına yani Devlete ait resmi paralara dokunulmadığı ve yeni gerçek para basıldığı gerekçeleriyle yaptıkları işi, tam olarak bir suç olarak görmeme eğiliminde olmuşlardır.

²¹⁹ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 66.

²²⁰ **Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2018, s. 119; **Zafer, Hamide**, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75, Beta Yayınları, İstanbul 2010, s. 109.

oluşturdukları bu değer ve varlıklara suçla korunan hukuki değer denmektedir²²¹. Buna karşılık bir fiilin suç olarak tanımlanmasıyla bir ya da birden çok hukuki değer de korunmak istenmiş olabilir²²². Örneğin, yağma suçu (TCK. md. 148), bireyin vücut dokunulmazlığının yanı sıra irade hürriyetini ve malvarlığı hakkını ihlal eden bir suçtur.

TCK'nin "*Topluma Karşı Suçlar*" başlıklı üçüncü kısmının dördüncü bölümünde diğer bazı suçlarla birlikte parada sahtecilik fiilleri de suç olarak düzenlenmek suretiyle, suçla korunan hukuksal değer genel olarak, topluma ait bir değer olan kamu güveni olduğunu ifade edebiliriz.

Paranın, devletin itibarını ve varlığını simgeleyen belgelerden biri olarak görülmesinden ötürü, tarihsel süreç içerisinde, son zamanlara kadar parada sahtecilik suçunun cezalandırılmasıyla korunmak istenen menfaat, bir mübadele vasıtasına kamu tarafından beslenen güvenden çok, adına para basılan devletin ya da hükümdarın egemenlik haklarından ibaret olmuştur. Ancak, özellikle Fransız İhtilali'nden sonra bu konudaki düşüncelerin değişmesi üzerine, sahte paranın imal edilmesi ve ya tedavüle konulması Devlet aleyhine işlenen bir suç sayılmaktan çıkarılmıştır. Daha sonraları, doktrinde bu hususa ilişkin uyuşmazlık devam etmiş olup parada sahtecilik suçları, mala karşı işlenen suçlar grubunda değerlendirilmiş ve bazen bu kapsamda işlenen fiil, hırsızlık ya da dolandırıcılık olarak sayılmıştır²²³.

Nihayet, günümüzde, parada sahtecilik suçları kamu güvenine karşı işlenen suçlardan sayılmakta olup bu fikir hemen herkesçe kabul edilmiş durumdadır²²⁴. Kamu güvenine karşı işlenen bir suç olarak nitelendirilmesi ise, sadece sahte parayı alan kişi ya da kişilerin malvarlığının zarara uğramasından çok, bütün herkesin zarar görebilmeleri ihtimalinden kaynaklanmaktadır.

²²¹ **Erem, Faruk**, "*Suçun Konusu ve Ümanist Doktrin*", AÜHFD, C. 25, S. 1-2, Ankara 1968, s. 23.

²²² Bu konuda suçla korunan hukuki değer zaman ve yere göre değişken olduğu yönündeki görüş ve ayrıntılı bilgi için bkz. **Ünver, Yener**, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 490 vd.

²²³ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 13-15.

²²⁴ **Erem**, "*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*", s. 109; **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 15; **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara 2012, s. 139; **Meran**, s. 359; **Taneri, Gökhan**, Uygulama ve Doktrinden Kürsü'ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, Bilge Yayınevi, Ankara 2014, s. 959.

Para, en önemli mübadele vasıtası olması sıfatıyla toplum hayatında birinci derecede rol oynamakta olup paranın gerçek ve sağlam olması hususunda, bütün toplumun yararı olduğu açıktır. Çünkü, her alışverişte, bireylerin aldıkları paranın gerçekliğinden şüphelenip bunu araştırmaya kalkmaları, hem ticari ve adi mübadeleleri sekteye uğrattır²²⁵, hem de toplumun huzur ve güvenini bozar²²⁶. Zaten, bu güveni sağlamak için, çok eski zamanlardan beri, dolaşan paraların gerçek olduğunu, paranın değerini tespit etmek ve paranın üzerine konulan bir alametle belgelemek görevi, kamuyu temsil eden hükümdara bırakılmıştır. Hatta, daha ileri gidilip para basmak yetkisi bir egemenlik hakkı sayılmıştır²²⁷.

Halbuki, toplumu oluşturan fertler bir takım belgelere, alametlere güvenmek zorundadırlar ve kanunun bu güveni koruma altına alması bir zorunluluktur. Bu kapsamda, bireylere, toplum hayatı içerisinde bu alametlerin en önemlilerinden biri olan ‘para’ın gerçekliğine ve doğruluğuna güvenilmesi yükümü yüklenmiştir. Örneğin, devlet, bir kağıda, bir metale ya da başka bir şeye üzerinde yazılı miktarda para vasfı tanımlısa birey artık ona güvenecektir²²⁸. Bu bakımdan toplumsal/ekonomik hayatın güven içerisinde işlemesinin temel koşulu, tedavül etmekte olan paraların geçerliliğine olan güvenin tam olmasıdır. Toplumun inanma, bireyin aldatılmama hakkı bu bakımdan kamu güvenini oluşturur²²⁹.

Geçerli olan paraların kurallarına uygun olarak dolaşımında toplumun yararı vardır. Bu sebepten dolayı, sahte bir paranın üretilmesi ya da dolaşıma konulması, belki devleti veya birkaç kişiyi doğrudan zarara sokar ancak hem ülke içinde hem de ülke dışında o paranın gerçekliğine olan genel güveni de zedeler. Zaten, parada sahtecilik suçunun

²²⁵ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 13-15.

²²⁶ ‘...Tanık Ş. A.’nin; ..ben D54894286 seri numaralı on milyonların sahte olduğunu duyunca gezdiğim bakkallara bu numarayı dağıttım hatta Akalan Kasabası’nda O. K.’ta da bu paradan gördüm ve ona söyledim dediği, Tanık O. Koç’ un; E. E. bana bir gün gelerek ekmek ve çay bardağı alıp 10 milyon vermiş, ben de paranın üstünü ona vermişim. Olay günü de Ş. A. bana gelerek ‘ortaklıkta sahte paralar dolaşıyor dedi, beninkileri inceledik, sahte olduğu bildirilen seri numaradan bir 10 milyon çıktı.’ (CGK., 09.10.2012, E. 2012/8-525, K. 2012/1805. Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

²²⁷ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 13-15.

²²⁸ **Erem, Faruk**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, 3. Baskı, C. IV., Seçkin Kitabevi, Ankara 1985, s. 5; **Erem**, ‘Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler’, s. 103.

²²⁹ **Aslan, M. Yasin**, ‘Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları’, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2015/2, s. 151; **Kaylan**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s. 163.

ayırt edici ve bu suçların mala karşı işlenmiş suçlardan sayılmalarına engel olan tarafı da bu unsurdur²³⁰.

Sahte paranın dolaşımında olması, kendisine bu paralarla karşılaşan az sayıda insanı ve hazineyi zarara uğratar. Ancak, sahte paralar tedavülden kaldırılmadıkça toplumda daima yeni kurbanlar yaratır ve aldatılan insan sayısı giderek artar, herkes günün birinde sıranın kendisine gelebileceğini düşünür. İnsanlar, ilişki kurduğu diğer kişilere karşı şüphe duymaya başlar. Böyle bir paranın kendilerine de verilebilme ihtimali karşısında, paraların gerçeklikleri hakkında ve devletin sağlamakla yükümlü olduğu kamunun güveni kaybolur. Dolayısıyla, bu suçun cezalandırılması ile korunan hukuki değer, paraya bir değişim aracı olarak kamu tarafından duyulan güvendir²³¹. Toplumsal yaşamın da olağan şekilde ve huzur içinde sürmesi için bu güvenin korunması zorunludur²³². Bununla birlikte, bu husus, sahtecilik suçlarıyla sadece kamu güveninin korunmasının amaçlandığını değil; bu değeri failin bu yolla ihlal ettiği diğer özel menfaatlerden üstün tuttuğunu da ortaya koymaktadır²³³.

Belirtmek gerekir ki, kanunkoyucu, paralarda sahtecilik suçunun cezalandırılmasıyla, sadece kamu güvenini değil, aynı zamanda paraların tedavülünün düzenliliğindeki devlete ait menfaati de korumaktadır. Bu yüzden, bu suçun cezasının “*kıymetli damgalarda sahtecilik*” (TCK md. 199) suçuna²³⁴ kıyasla daha fazla olacak şekilde düzenlenmesi, bu suçla kamu güveninden ayrı olarak ihlal edilen özel bir menfaatin de korunduğunun göz önünde bulundurulduğunu bizlere düşündürmektedir²³⁵. Bununla

²³⁰ Bu konuda gbi bkz. **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 13-16.

²³¹ **Meran**, s. 359; **Taneri, Gökhan**, Uygulama ve Doktrinden Kürsü'ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 959.

²³² **Birincioğlu, İsmail**, Diğer Sahtecilikler, 3. Tıp Hukuku Günleri: Adli Belge İncelemeleri, Prof. Dr. Hayrettin Dalokay Anısına, 1. Baskı, Türk Tabipleri Birliği İstanbul Tabip Odası İstanbul, Haziran 2015, s. 105.

²³³ **Erman, Sahir**, Sahtekârlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku, C. III, İstanbul 1987, s. 8; **Güngör**, s. 17.

²³⁴ **Kıymetli damgada sahtecilik**

Madde 199- (1) Kıymetli damgayı sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Sahte olarak üretilmiş kıymetli damgayı bilerek kabul eden kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Sahteliğini bilmeden kabul ettiği kıymetli damgayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, bir aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Damgalı kâğıtlar, damga ve posta pulları ve muayyen bir miktar vergi veya harcın ödendiğini belgelemek amacıyla kullanılan pullar, kıymetli damga sayılır.

²³⁵ Benzer yönde bkz. **Kılıç**, s. 32.

birlikte bu suç, sahte paranın tedavüle konulması şeklinde gerçekleştirildiği takdirde bundan sahte para ile karşılaşan bireyler de maddi zarara uğramış olacaktır.

Böyle bir güvensizlik ortamının oluşması halinde, nihayet, sahte paraların dolaşımında bulunmaya devam etmesi, iç ve dış piyasada da kısa sürede etkisini gösterecektir. Şöyle ki, piyasada karşılıksız paraların dolaşması, o paranın gerek ülke içinde, gerekse ülke dışında değerinin, geçerliliğinin ve alım gücünün düşmesine yol açacak olup ülkenin uluslararası piyasada ekonomik itibarını da azaltacaktır. Dolayısıyla milli ekonomi de bu durumdan zarar görecektir. Bu bakımdan, bu suçla korunması amaçlanan bir başka hukuki değer de milli ekonomidir²³⁶.

Bu nedenlerle, parada sahtecilik suçu, çok hukuki konulu/birden fazla hukuki değeri koruyan bir suç tipi olarak karşımıza çıkmaktadır.

²³⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bir içtihat metninde hukuken korunan değere ilişkin şu ifadelerde bulunmuştur: “Sanığa atılı parada sahtecilik suçu, TCK’nin 197. maddesinde kamu güvenine karşı suçlar başlığı altında düzenlenmiştir. Sözlük anlamıyla kamu güveni, hukuk düzeninin kanıt değeri taşıdığı şeylere doğruluk ve gerçeklikleri konusunda duyulan ortak ve sürekli bir duygu ve inançtır. **Bu suçun iki hukuki konusundan birincisi kamu güvenidir. Parada sahtecilik suçu en önemli zararını ise ülke ekonomisine vermektedir.** Piyasada karşılıksız para dolaşması, o paranın gerek ülke içinde, gerekse yurt dışında değerinin, geçerliliğinin ve alım gücünün düşmesine yol açmaktadır. Bunun sonucunda ise, o ülkenin uluslararası piyasada ekonomik itibarı azalmakta, sonuçta ülke ekonomisi zarar görmektedir. Bu suç bakımından **korunması amaçlanan diğer hukuksal değer de milli ekonomidir.**” (CGK., 21.02.2012, 2011/8-279, 2012/55. Karar, <https://karararama.yargitay.gov.tr> adresinden 08.18.2017 tarihinde temin edilmiştir).

3. BÖLÜM

SUÇUN UNSURLARI

3.1. GENEL OLARAK

Dış dünyada değişiklik meydana getiren iradi insan davranışlarının ceza hukuku bağlamında suç sayılması için mutlaka bulunması gereken unsurlara suçun unsurları denir. Kısaca, suçun oluşması için gerekli bütün şartlar, suçun unsurları olarak ifade edilmektedir²³⁷.

TCK'de suçun unsurları; tipiklik, maddi unsur, manevi unsur, hukuka aykırılık unsuru şeklinde kabul edilmektedir²³⁸. Belirtmek gerekir ki, çalışmamız da öğretilerde hakim olan²³⁹ ve TCK'de de kabul edilen bu tasnif esas alınarak incelenecektir.

3.2. TİPİKLİK

Tipiklik, ceza kanununun 2. maddesinde “*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz...*” şeklinde belirtilen kanunilik ilkesinin zorunlu bir sonucu olup failin işlemiş olduğu fiilin ceza kanununda ya da ceza içeren başka kanunlarda belirtilen tipe uygun olması, ilgili maddede öngörüldüğü biçimde kanunu ihlal etmesi anlamına gelmektedir²⁴⁰. Öğretilerde, suçun kanuni unsuru olarak da anılmaktadır²⁴¹. Buna göre, ceza hukukunda fail, ancak suçun kanuni tanımında belirtilen tipe uygun eylemleri somut olarak gerçekleştirdiğinde cezalandırılabilir.

²³⁷ **Kunter, Nurullah**, Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1949, s. 31.

²³⁸ Özgenç'e göre TCK'de suçun unsurları; maddi unsurlar, manevi unsurlar ve hukuka aykırılık unsuru olarak üçe ayrılmaktadır. **Özgenç, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 162.

²³⁹ **Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Caner**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yenilenmiş Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 201; **Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 108 vd.; **Soyaslan, Doğan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş 6. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 235.

²⁴⁰ Tipiklik hakkında gbi bkz. **Keyman, Selahattin**, “*Tipiklik ve Ceza Hukuku*”, AÜHFED, C. XXXVII, S. 1-4, Ankara 1982. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/305/2880.pdf> 11.12.2018.

²⁴¹ **Alacakaptan, Uğur**, Suçun Unsurları, Sevinç Matbaası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:372, Ankara 1975, s. 8.

Parada sahtecilik suçu için, tipik sayılacak fiiller ise, kanuni düzenlemenin olduğu TCK'nin 197. maddesinde şu şekilde yer almaktadır. Düzenlemeye göre, memlekette veya yabancı ülkelerde kanunen tedavülde bulunan parayı sahte olarak üretmek, ülkeye sokmak, nakletmek, muhafaza etmek veya tedavüle koymak (TCK md.197/1), sahte parayı bilerek kabul etmek (TCK md.197/2), sahteliği bilinmeden kabul edilen parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koymak (TCK md. 197/3) fiilleri bu madde gereğince cezai yaptırıma tabi tutulmuştur.

3.3. MADDİ UNSURLAR

3.3.1 Genel Olarak

Çalışmamız kapsamında ele alınan suç tipi , fiil-netice-nedensellik bağı-fail-mağdur-konu-nitelikli hal unsurlarının tamamını suçun maddi unsurları içerisinde değerlendirdiğimizden²⁴² bu çerçevede incelenecektir.

3.3.2. Fiil

3.3.2.1. Genel Olarak

Genel olarak fiil, kişinin iradesiyle hakim olduğu, belli bir neticeyi gerçekleştirmeye matuf ve dış dünyaya yansımış hareketlerdir²⁴³. Çünkü, ceza hukuku, dış dünyaya yansımayan hareketleri, cezalandırmaz²⁴⁴.

Kanundaki suç tanımında mutlaka bir fiile unsur olarak yer verilmektedir. Bu fiil, herhangi bir insan hareketi olmayıp, bizatihi haksızlık teşkil eden bir insan hareketidir.

²⁴² Aynı yönde, **Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Caner**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yenilenmiş Gözden Geçirilmiş 15. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 20; **Koca/Üzülmöz**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 114 vd.; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 163 vd.; Suçun maddi unsurlarını fiil-netice-nedensellik bağı şeklinde ele alan yazarlar için bkz. **Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem**, Türk Ceza Hukuku Giriş, 9. Bası, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2016, s. 232 vd.; **Hakeri, Hakan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 153 vd.; **Soyaslan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 244.

²⁴³ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 163. Fiil kavramı hakkında gbi bkz. **Göktürk, Neslihan**, Fikri İctima (Suçların İctimai), Ankara 2013, s. 29 vd.

²⁴⁴ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 164; **Soyaslan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.245.

Bu itibarla, bahsedilen fiil, kanundaki tipe uygun ve esas olarak haksızlık teşkil eden bir fiildir²⁴⁵.

Öte yandan doktrinde suçun fiil unsuru, suçun kanuni tarifindeki fiilin tanımlanışı baz alınarak çeşitli şekillerde tasniflendirilmektedir. Bu kapsamda suçlar; “*tek hareketli suçlar/çok hareketli suçlar*”, “*serbest hareketli suçlar/bağlı hareketli suçlar/seçimlik hareketli suçlar*”, “*ani suçlar/kesintisiz suçlar*” olmak üzere ayrıma tabi tutulabilmektedir²⁴⁶.

Buna göre, kanunda yer alan suç tanımında, tek bir hareketin yapılmasının suçun oluşumuna yetmesi durumunda tek hareketli suç söz konusu olacaktır. Örneğin, “*kasten öldürme suçu*”nun (TCK md. 81) kanuni tanımında “bir insanı kasten öldüren kişi” denmek suretiyle suçun “tek hareketli” olduğuna işaret edilmiştir. Buna karşılık, bazı suçlara ilişkin olarak kanuni tariflerde suçun oluşması için birden fazla hareketten söz edilmektedir. Örneğin, “*yağma suçu*”nda (TCK md. 148) cebir veya tehdidin yanısıra, yarar sağlamaya yer verilmesi sebebiyle yağma suçu, “çok hareketli” bir suçtur. Ancak, belirtilmelidir ki, hareketin tekliği ya da çokluğu, doğal anlamda teklik ya da çokluk olmayıp hukuki anlamdadır²⁴⁷.

Suçun kanuni tarifinde o suçu oluşturan fiilin nasıl bir fiil olduğu konusunda bir özelleştirmenin yapılmadığı yani fiilin “hangi hareketlerle” işleneceği açıkça gösterilmeyen suçlara “serbest hareketli suçlar” denmektedir²⁴⁸. Tipik örnek olarak kasten öldürme suçu, öldürmeye elverişli herhangi bir hareketle işlenebileceğinden serbest hareketli bir suç tipidir.

²⁴⁵ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 164.

²⁴⁶ Belirtmek gerekir ki, ani suçlar/kesintisiz suçlar ayrımını her suçta bir neticenin bulunduğu fikrini kabul etmelerinden ötürü netice unsuru altında değerlendiren yazarlar da bulunmaktadır. Bkz. **Kunter, Nurullah**, Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi, (Hareket-Netice-Sebebiyet Alakası), İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1954, s. 96; **Centel/Zafer/Çakmut**, s. 259 vd.

²⁴⁷ “...*bir fiilin hukuki anlamda tekliği ile doğal anlamda tekliği kavramlarının aynı olmadığı gözardı edilmemelidir. Bazen suçların işlenmesi sırasında doğal olarak birden fazla hareket yapılmakta ise de, ortaya konulan bu davranışlar, suçun kanuni tanımında yer alan hukuki anlamda tek bir fiili oluşturmaktadır. Örneğin, kasten yaralama suçunda, failin sanığa önce yumruk, sonra sopayla, sonra da tekmeyle birçok kez vurması durumunda doğal anlamda bir çok hareket bulunmakla birlikte, hukuksal anlamda bu hareketlerin tamamı tek bir kasten yaralama fiilini oluşturacaktır.*” (CGK, 22.10.2013, E. 2013/14-379, K. 2013/427. <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 11.11.2018.)

²⁴⁸ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 123.

Buna karşılık, kanunda bir suçun işlenmiş sayılması için, neticeyi meydana getirmeye elverişli herhangi bir hareketin yapılmasının yeterli olmadığı, ne gibi hareketlerin yapılması gerektiği açıkça belirtilmiş olan suçlara ise, “bağlı hareketli suçlar” denmektedir²⁴⁹. Buna göre, suç, ancak kanunda öngörülen hareketlerle işlenebilecektir. Örneğin, irtikap suçunun işlenebilmesi için kamu görevlisinin “*görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar etmesi*” ya da “*görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna etmesi*” gerekir. Bazı hallerde ise, suçun temel şekli, serbest hareketli iken; nitelikli hali, bağlı hareketli suç görüntüsü arz edebilmektedir²⁵⁰. Buna göre, kasten öldürme örneğinden devam edecek olursak, suçun “*yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle*” işlenmesi faile daha ağır bir cezanın verilmesini gerektiren bir nitelikli hal olarak öngörülmüştür. Bu nitelikli hal açısından da, fiil, bağlı hareketlidir.

Kanunda, bazı suçların icrasının birden fazla alternatif hareketle gerçekleşebileceği öngörülmüşse, bu da “seçimlik hareketli suç” olarak tanımlanmaktadır. Mesela, “*Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti*” (TCK md. 188) suçunda “*uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi...*” demek suretiyle kanunda seçimlik hareketli bir suça yer verilmiştir. Buna göre, uyuşturucu maddenin ruhsatsız imal, ithal veya ihraç edilmesi seçimlik hareketlerinden birinin gerçekleştirilmesiyle suç oluşacaktır.

Öte yandan, suçun kanuni tanımında fiilin icrasının bir anda tamamlanması durumunda “ani suç” söz konusu olacakken fiilin icrası bir anda tamamlanmayıp süreklilik arz ederse, “kesintisiz (mütemadi) suç” özellikleri uygulama alanı bulacaktır²⁵¹. Buna göre, örneğin, kasten öldürme suçu, ani bir suç iken, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu, kesintisiz suç özellikleri taşımaktadır.

²⁴⁹ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 169.

²⁵⁰ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 169.

²⁵¹ Hakeri, s. 180 vd.

Parada sahtecilik suçu ise, kanuni düzenlemenin birinci fıkrası gözetildiğinde “*seçimlik hareketli*” bir suçtur. Zira, bu suçun oluşabilmesi için TCK’nin 197. maddesi incelendiğinde suç oluşturan fiiller seçimlik olarak sayılmış ve bu fiillerin hangi hareketlerle gerçekleştirileceği suçun kanuni tanımında belirtilmemiştir. Aynı zamanda bu suç, “*serbest hareketli*” bir suçtur. Şöyle ki, söz konusu maddenin ikinci fıkrasında sahte paranın bilerek kabul edilmesi ve üçüncü fıkrasında sahte olduğu bilinmeden kabul edilen paranın bu niteliği öğrenildikten sonra tedavüle koyulması hali ayrıca suç oluşturan fiiller olarak tanımlanmış olup bu fiillerin de ne gibi hareketlerle gerçekleştirileceği hususuna yer verilmemiştir. Bu kapsamda, aşağıda, anılan düzenlemedeki suç oluşturan fiiller; sırasıyla, örnekler üzerinden ve Yargıtay içtihatlarından da yararlanmak suretiyle detaylıca açıklanmaya çalışılacaktır.

3.3.2.2. Kanunen Tedavülde Bulunan Parayı, Sahte Olarak Üretmek, Ülkeye Sokmak, Nakletmek, Muhafaza Etmek veya Tedavüle Koymak

Birinci fıkra kapsamında kanunen tedavülde bulunan parayı sahte olarak üretmek, ülkeye sokmak, nakletmek, muhafaza etmek veya tedavüle koymak suç olarak öngörülmüştür. Bu açıdan anılan suç, “*seçimlik hareketli*” bir suçtur. Bunlardan herhangi birinin gerçekleşmesi halinde suç tamamlanacaktır. Öte yandan, birden fazlasının gerçekleştirilmesi hali de tek suç oluşturacaktır²⁵².

Kanunkoyucu, hazırlık hareketi mahiyetindeki muhafaza, ülkeye sokma, nakil gibi fiilleri ayrıca suç olarak düzenlemek suretiyle sahte paranın dolaşımını engelleme amacı gütmüştür. Çünkü bu fiiller, failin sahte paraları tedavüle koymasını kolaylaştıran fiillerdir. Böylece, kanunkoyucu, bir zincirin halkalarına benzetilebilecek olan bütün hareketleri başlı başına cezalandırmakla, zinciri herhangi bir halkasından koparmak ve böylece tehlikenin zarara dönüşmesine imkan elverdiği ölçüde engel olmak amacıyla hareket etmiştir²⁵³. Bu sebeptendir ki; inceleme konumuz bakımından yurt içinde ya da yurtdışında üretilmiş olsun, sahte paranın ülkeye sokulması, nakledilmesi, muhafaza

²⁵² **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.170; **Hafizoğulları /Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 141.

²⁵³ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 120.

edilmesi veya tedavüle koyulması kanunkoyucu tarafından aşamalı olarak suç sayılmıştır²⁵⁴.

3.3.2.2.1 Sahte Para Üretmek

Teknolojik yeniliklerin gelişmesiyle birlikte artan sahtecilik suçları; devletlerin ekonomilerini korumak için, paraları özel yollarla üretmesine neden olmuştur. Ancak, alınan bu önlemler, kalpazanların işlerini zorlaştırırsa da onları sahte para imal etmekten alıkoyamamıştır.

Bu minvalde, gerçek paranın üretim sürecinde de ayrıntılı olarak değinildiği üzere, parada sahtecilik suçunda, en uzun ve aşılması en zor safha sahte paranın üretim aşamasıdır. Buna göre, bir kademelendirme yapılacak olunursa, sahte parayı üreten kesim, birinci kademe de bulunmaktadır ve bu kademe de yer alanlar doğrudan doğruya piyasaya sahte parayı sürmezler. Çünkü, çok miktarda basılan paraların bu kişiler tarafından piyasaya sürülmesi yakalanmaları riskini doğuracağından ve bu durumda zararları daha fazla olacağından bu kademe, parayı piyasaya direkt kendileri sürmek yerine başka ellere devreder. Buna karşılık, sahte parayı piyasaya sürenler ise, en son kademe de yer almakta ve aynı zamanda en kolay kademe de bulunmaktadır²⁵⁵. Çünkü, paranın piyasaya sürülmesi kolayca gerçekleşebilmektedir. Bu durumda, kamunun güvenini sağlam bir şekilde koruyabilmek amacıyla, bu ilk ve en önemli aşamayı başlı başına bir suç saymak, maksada uygunluk bakımından da bir zorunluluktur²⁵⁶.

Belirtmek gerekir ki, gerçek para üretiminde yaşanan zorluklar, alınan güvenlik önlemleri ve maliyetin fazlalığı gibi hususlara rağmen, kalpazanlar, elde edilebilecek kazancın büyük olması sebebiyle sahte para üretiminde geri kalmamışlardır. Ancak, tarihsel süreç içerisinde yönelimlerinin değiştiği gözlemlenmiştir. Şöyle ki, madeni para üretimindeki maliyet ve para üzerindeki yazılı değer arasındaki farkın çok düşük olması nedeniyle, bu durum, madeni paraların sahtelerinde büyük bir azalış meydana getirmiştir. Kalpazanlar da, haksız kazançlarının artırılması amacıyla genelde büyük küpürlü banknotları tercih etmişlerdir. Ancak, bazen büyük küpürlü banknotlardaki

²⁵⁴ **Hafizoğulları /Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 141.

²⁵⁵ **Korhan**, s. 73-74.

²⁵⁶ **Erman**, Sahtekârlık Cürümleri, s. 89; **Gözübüyük**, ‘‘Kalpazanlık Cürümleri’’, s. 225.

güvenlik özelliklerinin artırılması ve halkın bu konuda bilgilendirilip bu banknotları inceleme konusunda daha hassas davranmaları gibi sebepler kalpazanları bu kúpürlerin sahtesinin üretilmesinde zorlamakta ve diğer kúpürlere yönlendirmekte olduğu da bilinen bir gerçektir²⁵⁷.

Madde kapsamında, ilk fıkradaki fiillerden ilki olan “*sahte olarak üretmek*”; paranın yetkili olmayan kişilerce imal edilmesi, basılması²⁵⁸, çoğaltılmış olmasıdır. Üretmek, sayısal olarak hem teki hem de çoğu ifade ettiğinden aynı madeni ya da kâğıt paranın bir veya birden çok sayıda sahtesini üretmek tek bir suç sayılmalıdır²⁵⁹. Düzenlemede sadece sahte olarak üretmek ifadesine yer verildiği için üretmek fiili, içerisinde taklit etmeyi ve tağyir etmeyi de barındırmaktadır. Bu açıdan, taklit etmek; paranın gerçek olana benzetilmesidir. Buna göre, gerçek paranın başlıca vasıflarını taşıyan üretim, taklit için yeterlidir²⁶⁰. Tağyir etmek ise; paranın değerini daha yüksek göstermek için değiştirilmesi, bozulması anlamındadır²⁶¹.

Sahte olarak üretimin söz konusu olabilmesi için gerçek değerlerle sahte olarak üretilen değerler arasında kamuyu aldatacak derecede bir benzerliğin bulunması gerekmektedir. Çünkü, gerçek paraya hiç benzemeyen ve hiçbir kimseyi aldatıcılık yeteneği bulunmayan sahte bir paranın üretilmesi nedeniyle kamu güveni sarsılmış olmayacaktır²⁶².

Sahteliğin varlığının kabul edilmesi için madde gerekçesinde de belirtildiği üzere; sahte para veya değerın “*sürüm yeteneği*”nin bulunması gerekir²⁶³. Sürüm yeteneği, objektif

²⁵⁷ Kılıç, s. 45.

²⁵⁸ TDK’ya göre para basmak; darphanede, basımevinde metali veya kâğıdı para durumuna getirmek anlamına gelmektedir. Bkz. **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://tdk.gov.tr/> 23.11.2018.

²⁵⁹ **Hafizoğulları /Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplumuna Karşı Suçlar, s. 141.

²⁶⁰ **Akdağ, Selami**, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Olgaç Matbaası, Ankara 1976, s. 477.

²⁶¹ **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://tdk.gov.tr/> 23.11.2018.

²⁶² Erem bu konuyu şöyle açıklamıştır: “*Taklit ile ortaya çıkan şeyin, paranın hiç olmazsa başlıca vasıflarını, gayri muayyen adette kimseleri, yani halkı aldatabilecek şekilde haiz olması lâzımdır. Bu hususiyet mevcut değil ise, yani taklit edilen şey istisnai olarak münferit muayyen kimseleri aldatmağa matuf ise suç âmmenin itimadına karşı bir suç değildir.*” **Erem**, “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*”, s. 110.

²⁶³ Madde gerekçesinde sürüm yeteneğine ilişkin kısım şöyledir:

“*Sahte paradan söz edebilmek için, üretilen paranın sahteliğinin beş duyu organıyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Başka bir deyişle, tecrübe sahibi olmayan ve parayı özel bir incelemeye tâbi tutmayan bir kimsenin bu parayı gerçek para olarak kabul etmesinin olanaklı bulunması gerekir. Gerçek para olmadığı ilk bakışta anlaşılabilen durumlarda, suçtan söz edilemez. Başka bir deyişle, para görüntüsü taşımakla birlikte aldatıcılık özelliği olmayan kâğıt veya maden parçası, bu suçun konusunu oluşturmaz. Bu hususu vurgulamak için uygulamamızda sahte paranın “sürüm yeteneği”nden söz edilmektedir.*”

cezalandırılabilme şartıdır²⁶⁴. Doktrinde ‘aldatıcılık yeteneği’²⁶⁵ ya da ‘iğfal kabiliyeti’²⁶⁶ olarak da adlandırılabilen sürüm yeteneği, para sahteciliğinin niteliği gereği aranacak bir unsurdur ve bu husus içtihat yoluyla köklemiştir. Ancak, kanaatimizce, E-TCK’deki düzenlemede yer almayıp²⁶⁷ içtihatlar yoluyla yeni TCK’de başka bir sahtecilik suçu olan ‘resmi belgede sahtecilik suçu’ (TCK md. 204)²⁶⁸ için ‘aldatıcılık yeteneği’ nin suçun kanuni tanımı içerisine alınması karşısında; ‘parada sahtecilik suçu’ için de ‘sürüm yeteneği’ kavramına madde metninde yer verilmesi kanaatimizce daha uygun olurdu²⁶⁹.

Öte yandan, sahte olarak üretilen paranın sürüm yeteneğinin bulunduğu kabul edilebilmesi için bu konuda tecrübesi olmayan normal bir kişiyi aldatabilecek nitelikte olması gerekir²⁷⁰.

²⁶⁴ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 67; **Taneri**, Uygulama ve Doktrinden Kürsü’ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 961; **Meran**, s. 363.

²⁶⁵ **Erem**, ‘Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler’, 110; **Parlar/Hatipoğlu**, s.1466.

²⁶⁶ **Savaş/Mollamahmutoğlu**, s. 3081.

²⁶⁷ **Madde 342**(Değişik madde: 11/06/1936 - 3038/1 md.)

Bir kimse resmen memur olmadığı halde 339 uncu maddede gösterilen suretlerle resmi bir varakada sahtekârlık yaparsa iki seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır.

Eğer vesika kanunen sahteliği isbat olunmadıkça muteber olan resmi evrak kabilinden ise dört seneden on seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Ve eğer sahtekârlık aslın vücudunu farzederek yahut sahit olan aslına mugayir surette yazarak veyahut sahit bir sureti tahrif eyliyerek resmi bir varakanın sureti üzerinde işlenmişse bir seneden üç seneye kadar ağır hapse mahkum olur.

Eğer mezkur varaka kanunen sahteliği isbat olunmadıkça muteber addolunan evrak kabilinden ise verilecek ceza iki seneden beş seneye kadar ağır haptistir.

²⁶⁸ **Resmi belgede sahtecilik**

Madde 204- (1) Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir **resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren** veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını **aldatacak şekilde değiştiren**, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.

²⁶⁹ Aynı yönde **Erdener, Yurtcan**, Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2009, s. 13.

²⁷⁰ ‘‘Taklit ve tağyir edilmiş bulunan suç konusu doların bu işlerle uğraşmış olsun olmasın ilk bakışta sahteliğinin herkes tarafından anlaşılıp anlaşılmayacağını başka bir anlatımla sürüm kabiliyetinin (iğfal) bulunup bulunmadığının saptanması, bulunmadığı takdirde eylemin suç teşkil etmeyeceği, iğfal (sürüm) kabiliyetinin varlığı, başka bir anlatımla suç konusu doların sahte ve aldatıcı nitelikte olduğunun bildirilmesi durumunda bu aldatıcılığın taklidin yapılışındaki özen ve ustalık derecesine göre bu işlerde uğraşsın ya da uğraşmasın herkes tarafından kolaylıkla fark edilebileceğinin bildirilmesi durumunda sanığın eyleminin suç oluşturacağı, ancak hakkında TCK.nun 321. Maddesinin uygulanması gerekeceği göz önünde tutularak kesin görüş alınması gerekirken sanığın beraatine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.’’ (Yar. 8. CD. 05.10.1989, 5999/74109; **Savaş/Mollamahmutoğlu**, s. 3081.)

Bu konuda, her ülke açısından farklı olmakla beraber, dolaşımda bulunan paralar, tecrübesiz kişilerin aldatılmalarının önüne geçmek amacıyla, gerçek paranın sahte paradan ayırt etmesini kolaylaştırıcı ya da sahtesinin üretilmesini zorlaştırıcı bir takım güvenlik özelliklerini bünyelerinde barındırmaktadır. Sahte para ile karşılaşan ferdi, bu güvenlik özellikleri yardımıyla aldatılmasının önüne geçilmek istenmiştir. Buna göre özellikle, bir banknotun sahte olup olmadığını anlamak için, gerçek paraların taşıdığı özellikleri bilmek ve buna göre karşılaştırma yapmak gereklidir. Karşılaşılan sahte banknotlarda, güvenlik özelliklerinden birkaçının birlikte kontrol edilmesi durumunda, sahte banknotların diğerlerinden kolaylıkla ayırt edilebileceği öngörülmektedir.



Şekil 1. 200 TL Örneğinde Banknot Üzerinde Yer Alan Bazı Güvenlik Önlemleri

Ülkemiz örneğinde yapılacak değerlendirmede, TCMB'nin bastığı orijinal banknotlardaki başlıca özellikler ve sahte olarak üretilip piyasada ele geçirilen paralardaki farklılıklar şu şekilde sıralanabilir:

Holografik Şerit Folyo: Banknot tasarımıyla uyumlu çeşitli motiflerden oluşur.

Banknota farklı açılardan bakıldığında bu motifler renkli ve parlak yansımalar

“Ekspertiz raporu ile uzman bilirkişi raporunda suç konusu dolarların bu işle uğraşanlar dışındaki kişilerce kalplüğünün kolayca anlaşılacağı ve bu nedenle işgal kabiliyeti bulunduğu bildirilmesine göre sanık hakkında tayin edilen cezanın TCK'nun 321. maddesiyle indirilmemesi gerektiğinin düşünülmemesi...” (Yar. 8. CD. 19.03.1987, 333/2487; Malkoç, İsmail, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 1990, s. 203.)

“Suça konu sahte paraların sahte ve işgal kabiliyetinin olup olmadığı hususunun, paraların asıllarını tedavüle çıkaran T.C. Merkez Bankasından sorulup tespiti ile sonucuna göre hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden, İzmir Kriminal Polis Laboratuvarı ekspertiz raporuna dayanılarak yazılı biçimde karar verilmesi...” (Yar. 8. CD. 03.10.2006, 2689/7164; Gündel, Ahmet, 5237 sayılı TCK'da Zimmet, Sahtecilik, Dolandırıcılık, Yağma, Hırsızlık, Güveni Kötüye Kullanma Suçları, Ankara 2009, s. 748.)

verir. Banknotun sağ orta tarafında yer alan dikdörtgen Şekil içindeki “TL” harfleri kupür değerine dönüşür.

Piyasada el konulan sahte kâğıt paralardaki folyolarda ise, gümüş renkli ve yanardöner yaldız kullanılmaktadır.

Emniyet Őeridi: Kağıdın içerisinde gömülü olarak yer alır. Üzerinde “banknotun değerini gösteren sayı” ile “TL” harfleri bulunur. Banknot ışığa tutulduğunda her iki yüzden de kesintisiz bir hat Şeklinde görülür.

Sahte paralarda, bu emniyet Őeridi baskı yolu ile taklit edilmeye çalışılmaktadır.

Gizli Görüntü: Banknota yatay konumda ve göz hizasında bakıldığında, Atatürk portresinin sağ alt köşesindeki yedigen Şeklin içinde “banknotun değerini gösteren sayı” görülür.

Sahte paralarda ise, bu gizli görüntü efekti, çoğu zaman gerçek versiyonu gibi verilememektedir.

Filigran: Banknotların ön yüzünde bulunan Atatürk portresinin küçüğu ile kupür değerini gösteren sayıdan oluşur. Banknot ışığa tutulduğunda her iki yüzden de görülür.

Piyasada ele geçirilen sahte paraların bazılarında filigran hiç olmamakta, bazılarında ise kâğıdın içinden veya dışından genellikle baskı yolu ile taklit edilmektedir.

Bütünleşik Görüntü: Banknot ışığa tutulduğunda, sol üst kenarda yer alan Şekiller arka yüzdeki Őekillerle birleşerek kupür değerini oluşturur.

Oluşan bütünleşik görüntü, sahte banknotlarda genellikle bozuk ve düzensizdir.

Kabartma Baskı: Banknotun ön yüzünde farklı yerlerde bulunur ve banknota dokunulduğunda hissedilir.

Sahte banknotlarda; bu kabartma baskı uygulanmadığı gibi, bazılarında yükseklik hissi veren yöntemlerin uygulandığı görülmüştür.

Renk Değiştiren şerit: Banknotun orta kısmında, banknota farklı açılardan bakıldığında altın sarısına dönüşür. Üzerinde “banknotun değerini gösteren sayı” ve “TL” harfleri bulunur.

Sahte banknotlardaki baskıların, orijinale benzer şekilde taklit edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Görme Engellilere Yönelik Özellik: Banknotların ön yüzünde, filigranın sol üst kenarında Braille alfabesinden²⁷¹ yararlanılarak hazırlanmış, parmakla dokunulduğunda hissedilebilen noktalar bulunmaktadır.

Boyut Farkı: Tüm banknotlarımızın uzun kenarında 6 mm, kısa kenarında ise ikili grup olarak 4 mm fark oluşturulmasını ifade eder. Banknotun değerine göre, boyutu bu miktarlarda artmaktadır.

Sahte banknotların orijinal banknotlarla aynı ebatlarda taklit edilmelerine rağmen, bazılarının en ve boylarında birkaç mm'lik küçük farklılıklar gözlemlenmiştir.

Renklendirilmiş Banknot Kağıdı: Her kupürün hakim renginin açık bir tonu kâğıt rengi olarak uygulanmıştır.

Mikro Yazı: Banknotların ön yüzünde ay-yıldız motifin içindeki “banknotun değerini gösteren sayı” ve “TL” ibaresi ile holografik şerit folyo üzerindeki dikdörtgen şeklin alt ve üst kenarında “TCMB” ibaresi mikro şekilde yazılıdır.

Sahte banknotlarda ise bu mikro yazı alanları, büyüteç ile bakıldığı zaman deforme olduğu için okunamaz. Ancak bazı sahte versiyonlarda, uygulanan baskı tekniğı nedeniyle mikro yazıların okunabilirliğinin arttığı gözlenmiştir.

Ultraviyole (UV) Özellikler:

Ultraviyole ışık altında;

a) Banknot kağıdı parlama yapmaz.

²⁷¹ Braille alfabesi; 1821 yılında Louis Braille tarafından geliştirilen ve görme engelli insanların okuyup yazması için kullanılan bir alfabe yöntemidir. <https://dictionary.cambridge.org/tr> 17.02.2019.

Sahte banknot kâğıdı ise genellikle, üzeri özel bir lakla kaplanmış olmasına rağmen, UV ışık altında parlama özelliğine sahiptir.

b) Banknot kağıdında bulunan ve normalde görülmeyen kılcal lifler UV ışık altında mavi ve kırmızı renkte parlama verir.

Sahte banknotlarda ise bu liflerin, baskı yolu veya fosforlu kalem ile taklit edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

c) Emniyet şeridinde mavi, kırmızı ve sarı olarak üç farklı renkte parlama görülür.

d) Atatürk portresi üzerinde “banknotun değerinin gösteren sayı” ve “TL” harfleri belirerek kırmızı renkte parlama verir.

Bazı sahte banknotlarda, “rakam” ve “TL” harflerinin orijinale benzer şekilde parlamasını sağlayacak yöntemlerin uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir.

e) Kırmızı seri ve sıra numarasında canlı ve parlak kırmızı, siyah seri ve sıra numarasında sarımsı yeşil parlama görülür.

Gerçek banknotlarda siyah mürekkep ile basılan seri ve sıra numarası, sahte versiyonlarda UV ışık altında yeşil olarak parlamaz. Fakat bazı sahte paralarda, kırmızı mürekkep ile basılanlar, UV ışık altında kırmızı parlama verecek şekilde taklit edildiği gözlenmiştir²⁷².

Bu güvenlik özelliklerinin kontrolü ise “*dokunma*”, “*bakma*”, “*açılı bakma*”, “*cihaz yardımıyla bakma*” gibi yöntemlerle yapılabilmektedir. Buna göre, eline geçen paranın sahteliğini anlamak isteyen herhangi bir kişi, şüphelendiği paraya dokunup sert ve yer yer pürüzlü yapıya sahip olup olmadığına bakmalı, üzerindeki şekil ve yazıların soluk olup olmamasına dikkat etmeli ve paraya farklı açılardan bakarak ya da duruma

²⁷² Banknotlarda yer alan güvenlik özellikleri ve piyasada ele geçirilen sahte banknotlardaki farklılıklar ile ilgili bilgilerde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın “*Sahte Türk Lirası Banknotların Özellikleri*” ve Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 2014 yılında hazırlanan “*Banknotlarda Sahteciliğe Dikkat Kitapçığı*” adlı çalışmaları esas alınmıştır. Bu konuda gbi bkz. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4237f619-96ae-4409-bcfa-32bd387dcab1/SahteBrosur.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-4237f619-96ae-4409-bcfa-32bd387dcab1-m3fCb25> 12.11.2018.

göre büyüteç, UV ışık veren cihazlar kullanarak anlatılan güvenlik özelliklerini kontrol etmelidir²⁷³.

Ancak, paraların barındırdığı hatta çeşitli aralıklarla geliştirilen bu güvenlik özelliklerine rağmen halkı aldatabilecek nitelikte, bu özelliklerin bazılarını da taşımakla birlikte mükemmele yakın en yeni teknik düzeyde sahte para üretilmeye devam edilmekte olduğu da göz ardı edilemeyecek bir durumdur.

Öte yandan, toplum içerisinde kaba taklitlerle aldatılan cahil ya da tecrübesiz kişilerin bulunması ise, sahtesi yapılan değerlerin haiz olmadığı bir niteliği ona yüklemeyiz; yani sürüm yeteneğine sahip olmayan değerlerin üretilmesi durumunda bu suç söz konusu değildir²⁷⁴. Bu hususa ilişkin olarak, insanların aldatılmalarının önüne geçilmesi amacıyla banknotların çoğaltılmaları, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun'un²⁷⁵ 4. maddesi²⁷⁶ göndermesiyle, TCMB tarafından belirlenen kurallara tabi tutulmuştur²⁷⁷. Buna göre, bu kurallar haricinde yapılacak çoğaltma

²⁷³ TCMB, '*Banknotlarda Sahteciliğe Dikkat Kitapçığı*', s. 6-16.

²⁷⁴ Meran, s. 363-364.

²⁷⁵ RG, 31.01.2004 /25363.

²⁷⁶ **Madde 4-** Halen tedavülde bulunan, tedavülden çekilmiş veya tedavüle çıkarılacak olan banknotların resim ve görüntülerinin çoğaltılması ve yayınlanmasına ilişkin boyut, renk, malzeme, çözünürlük, üzerinde bulunacak ibareler ve benzeri hususlarla ilgili şartlar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıca belirlenir ve Resmî Gazetede ilân olunur.

²⁷⁷ TCMB'nin Banknotların Resim ve Görüntülerinin Çoğaltılması ve Yayınlanması ile İlgili Duyurusu 24/2/2004 tarih ve 25383 sayılı Resmi Gazete'de ilan edilmiş olup şu şekildedir:

"Çoğaltma"

a) Görüntünün boyutu veya

b) Görüntüyü üretmede kullanılan materyal(ler) ve teknik(ler) veya

c) Banknotların asıllarında bulunmayan unsur veya resimlerin görüntüye eklenip eklenmediği veya

d) Harfler veya semboller gibi banknot tasarımlarının değiştirilip değiştirilmediği gibi özelliklere bakılmaksızın, tedavülde bulunan, tedavülden çekilmiş veya tedavüle çıkarılacak banknotların bir kısmını ya da tamamını kullanan ve banknota benzeyen veya banknot izlenimi verebilecek maddi veya gayri maddi görüntü anlamına gelir.

"Tek taraflı çoğaltma" Banknotların sadece bir yüzünün veya her iki yüzünün, kullanılan zeminin sadece bir yüzüne basılmasıdır.

"Çift taraflı çoğaltma" Banknotların her iki yüzünün, banknotlarda olduğu gibi, birbirini tamamlayacak şekilde, kullanılan zeminin her iki yüzüne de basılmasıdır.

Buna göre banknotların;

1. En ve boyunun %125'inden daha büyük veya %75'inden daha küçük bir şekilde tek taraflı olarak çoğaltılması veya,

2. En ve boyunun %200'ünden daha büyük veya %50'sinden daha küçük bir şekilde çift taraflı olarak çoğaltılması veya,

3. Kâğıttan farklı bir malzeme üzerine (örneğin metal üzerine) basılması durumunda, orijinal banknot boyutunda veya farklı boyutlarda çoğaltılması veya,

4. Orijinal banknotların boyutunda çözünürlüğünün 72 dpi (dots per inch –2.54 cm başına nokta sayısını-) geçmemesi koşuluyla elektronik ortamda çoğaltılması veya

5. Elektronik ortamda yapılan çoğaltmalarda, çoğaltmaların üzerine "ÖRNEKTİR GEÇMEZ" veya "SPECIMEN" ibaresinin; uzunluğu yapılan çoğaltmanın uzunluğunun en az %75'i, yüksekliği ise yapılan

işlemleri de kanunsuz bir basım oluşturacak olup parada sahtecilik suçuna vücut vermese de insanları aldatabilecektir. Dolayısıyla, bu şekilde, sürüm yeteneğinin bulunmadığı paraların üretilmesi ve sürülmüş olması halinde, işlenen eylem, diğer şartların da bulunması halinde dolandırıcılık suçunu oluşturabilecektir²⁷⁸.

Sahte paranın sadece piyasaya sürülmüş olması, sürüm yeteneğinin varlığını kanıtlamaz. Çünkü, paranın sürüm yeteneği, bir ya da birkaç ferden iğfal edilmesinden değil, paranın tedavüle, yani gerçek paranın fonksiyonunu ifaya elverişli olmasından ibarettir²⁷⁹.

Yine, para görüntüsü taşımakla birlikte aldatıcılık özelliği olmayan kâğıt veya maden parçası, para olarak sürülse hatta insanların çoğu tarafından sahteliğinin anlaşılması belki de imkansız olacak surette olsa ve buna rağmen bir insanı aldatmayı başarsa da bu suç oluşmayacaktır²⁸⁰. Çünkü, sahte paradan söz edebilmek için, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, üretilen paranın sahteliğinin beş duyu organıyla anlaşılabilir olmaması yani tecrübe sahibi olmayan ve parayı özel bir incelemeye tâbi tutmayan bir kimsenin bu parayı gerçek para olarak kabul etmesinin imkan dahilinde bulunması gerekir. Bu durumda, gerçek para olmadığı ilk bakışta anlaşılabiliriyorsa, bu suçtan söz edilemeyecektir²⁸¹. Dolayısıyla, aldatıcılık yeteneği olmayan paranın üretilmesi bu suçun konusu olamayacaktır²⁸². Bu durumda, kanaatimizce, sahtekâr tarafından teknik yetersizlik sonucu böyle bir yeteneğe sahip olmayan bir parayı üreten kişi, herhangi bir tehlikeye yol açmadığından sahte para üretme suçuna teşebbüsten de sorumlu tutulamayacaktır. Ancak, sürüm yeteneğine sahip olmayan sahte bir paranın üretilmesi halinin İsviçre gibi bazı Kıta Avrupası ülkelerinde de olduğu üzere ‘‘*kabahat*’’ olarak

çoğaltmanın genişliğinin en az %15'i olacak şekilde, şeffaf olmayan (mat) ve banknotun hakim rengine zıtlık oluşturan bir renkte, çaprazlama olarak Arial veya Arial tarzına yakın bir yazı tipinde, çift taraflı çoğaltmalarda çoğaltmaların her iki yüzünde de yer alacak şekilde basılması, uygundur.

²⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çalışmamızın ‘‘*Benzer Suç Tipleriyle Karşılaştırılması*’’ başlıklı bölümü.

²⁷⁹ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 68, 75 no'lu dn.

²⁸⁰ ‘‘*Saniğin 1000 liralıklar üzerine bir sıfır eklemesi yaparak bu paraları 10.000 liralık gibi göstermeye yönelik eyleminde bu iki paranın renk, desen ve ebat açısından birbirinden tümüyle farklı olması nedeniyle ilk bakışta aldatma ve 10.000 lira olarak da sürüm kabiliyeti olmadığı gözetilmeden yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması...*’’ (Yar. 8. CD., 16.03.1987, 2301/2332; **Malkoç**, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, s. 199).

²⁸¹ E-TCK'da bu durum indirim sebebi olarak düzenlenmişti. Şöyle ki:

‘‘**Madde 321 - (Değişik: 8/6/1933-2275/1 md.)**

Taklit veya taşıyır edilen paranın kalplığı kolaylıkla anlaşılabilir surette ise geçen maddelerdeki cezalar üçte bire kadar indirilir.’’

²⁸² **Parlar/Hatipoğlu**, s. 1467.

düzenlenmesi ve bu doğrultuda yaptırıma tabi tutulması kanımızca daha makul olabilirdi²⁸³. Mevcut düzenlemeler bağlamında değerlendirildiği takdirde, somut olayda şartlar oluşmuşsa, fail, TCK md. 200’de yer alan suçtan dolayı cezalandırılabilir²⁸⁴.

Bu açıdan, sahte para üretiminin varlığı için, benzerliğin aldatmaya elverişli olması yeterlidir. Paranın sürüm yeteneğini bulundurması ve toplumun bu parayla aldatılması mümkün olduğu takdirde, sahteciliğin başarı derecesinin az ya da çok olması önemli değildir. Bu kapsamda, sürüm yeteneğine sahip sahte paranın elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemler ‘*sahte para üretmek*’ olarak değerlendirilecektir²⁸⁵.

Bununla birlikte, sahtesi üretilen paraların az ya da çok değerli oluşu da önemli değildir. Şu anda kanunumuz böyle bir ağırlaştırıcı sebep de içermemektedir. Ancak, sahte olarak ele geçirilen paranın büyük bir değer taşıması halinde, hakim, takdiri olarak cezayı alt sınırdan ayrılarak tayin edebilecektir.

3.3.2.2.2. Ülkeye Sokmak

‘*Ülkeye sokmak*’, herhangi bir yerde üretilmiş olan sahte paranın, yurtdışından ülkeye getirilmesini ifade eder²⁸⁶. Aslında, ülkeye sokma eylemi, tedavüle koymak için bir hazırlık hareketi mahiyetindedir ancak, birinci fıkra kapsamında seçimlik olarak sayılmış ve kanun koyucu izlenen suç politikası gereğince tek başına bu eylemi de cezalandırma yoluna gitmiştir. Çünkü, sahte paraların ülkeye sokulduktan sonra tedavüle konulması kolaylaşmış olmaktadır.

Buna göre, sahte paraların yurt içine nasıl ve ne şekilde sokulduğu ya da çıkarıldığı herhangi bir önem taşımamaktadır²⁸⁷. Bu bağlamda, sahte paranın kara, deniz veya hava yoluyla Türkiye’ye sokulması önem taşımadığı gibi, söz konusu sahte paranın taşınmasında otomobil, gemi, uçak, tren gibi araçların kullanılması ya da posta yoluyla ya da yaya olarak getirilmesi önemli değildir.

²⁸³ Aynı yönde **Kılıç**, s. 159.

²⁸⁴ **Para ve Kıymetli Damgaları Yapmaya Yarayan Araçlar**

Madde 200- (1) Paralarla kıymetli damgaların üretiminde kullanılan alet veya malzemeyi izinsiz olarak üreten, ülkeye sokan, satan, devreden, satın alan, kabul eden veya muhafaza eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.

²⁸⁵ **Aslan, M. Yasin**, Askeri Ceza Kanunu’nda ve Türk Ceza Kanunu’nda Sahtecilik Suçları, Bilge Yayınları, İstanbul, Aralık 2018, s. 27.

²⁸⁶ **Hafizoğulları /Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplumuna Karşı Suçlar, s. 141.

²⁸⁷ **Meran**, s. 364.

Sahte para, kara sınırı bakımından sınırdan ülkeye girdiği anda, hava sınırı bakımından Türkiye'nin hava sahasına girdiği anda, deniz yolu ile getirildiğinde ise, Türk karasularına girdiği anda suç tamamlanmış olacaktır. Kaçak yollarla sokulması da şart değildir, resmen beyan suretiyle de sokmak bu kapsama girer. Bu bakımdan, sahte değerleri ülkeye sokmaya çalışan kişinin ülke sınırlarında gümrük memurları tarafından yakalanması halinde suç teşebbüs aşamasında kalacaktır²⁸⁸.

Yine, ne amaçla sokulduğuna da bakılmaksızın sahte paraların ülkeye sokulmasıyla suç tamamlanacaktır²⁸⁹. Öte yandan, ülkeye sokulan sahte paraların sayısı da bu bağlamda önem arz etmemektedir.

Belirtmek gerekir ki; ülkemiz üzerinden yapılan transit geçişlerde ise, ülkeye sokma suçu oluşmayacaktır. Şöyle ki, yabancı bir ülkeden diğer bir yabancı ülkeye gitmek için Türkiye üzerinden zorunlu geçiş yapan bir araç içerisinde sahte paraların ele geçirilmesi durumunda söz konusu paraların ülkemizde dolaşıma koyulacağına dair herhangi bir delil bulunmaması halinde, transit geçişin yapıldığı ve ülkeye sokma suçu değil, nakletme suçunun vücut bulduğu kabul edilir²⁹⁰.

3.3.2.2.3. Nakletmek

Parada sahtecilik suçu kapsamında yaptırıma tabi tutulan diğer fiil, sahte paranın nakledilmesidir. “*Nakletmek*”; sözlük anlamıyla bir şeyi bir yerden başka bir yere taşımaktır²⁹¹. Bu suç kapsamında da bir kimsenin maliki ya da zilyedi bulunduğu sahte paranın bir yerden başka bir yere kişinin kendisi ya da kendisine bağlı kişiler tarafından götürülmesi olarak tanımlanabilir.

²⁸⁸ **Erem**, “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*”, s. 111.

²⁸⁹ **Meran**, s. 364.

²⁹⁰ Benzer şekilde Yargıtay, uyuşturucu maddelerin nakline ilişkin transit geçişte, uyuşturucu madde nakletme suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir. “*Sanığın ... plakalı araç ile 19.01.2014 tarihinde Kapıkule sınır kapısında suça konu uyuşturucu madde ile yakalandığı, dosyadaki belgelere göre aracın varış yerinin türmenistan olduğu, savunmasında da Türmenistan'a gideceğini beyan etmesi karşısında; savunmasının aksine suç konusu uyuşturucu maddeyi Türkiye’de bırakacağına ve ya başkasına vereceğine ilişkin delil bulunmadığı transit geçiş niteliğindeki eyleminin ithal veya ihrac değil uyuşturucu madde nakletme suçunu oluşturduğu gözetilmeden ithal etme suçundan hüküm kurulması yasaya aykırı...*” (10. CD. 14.11.2014, E. 2014/4257, K. 2014/12698, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 11.10.2018.)

²⁹¹ **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://tdk.gov.tr/> 11.10.2018.

Sahte paranın ülkeye sokulması başlığı altında açıklandığı üzere, naklin nasıl, ne şekilde, ne amaçla olduğuna bakılmaksızın sahte paraların nakledilmesiyle suç oluşacaktır. Nakil işlemi, genelde havayolu araçları olmak üzere²⁹², her türlü araçla yapılabilmektedir. Ayrıca, naklin ulaşım araçlarıyla gerçekleşmesine de gerek yoktur; fail, duruma göre, sahte değerleri üzerinde taşıyarak da nakledebilmektedir²⁹³.

Nakletme suçunun oluşması için naklin uzun veya kısa mesafeli olması veya sahte paranın götürüleceği yere ulaşip ulaşmaması herhangi bir farklılık arz etmez. Nakil işleminin bir bedel karşılığında yapılması da suçun oluşması açısından önemli değildir²⁹⁴. Ancak, failin nakledilen şeyin sahte para olduğunu bilmesi gerekmektedir.

Sahte değerlerin nakil işleminin gerçekleştirileceği araca yüklendiği sırada failin yakalanması halinde ise teşebbüs hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Son olarak, kanuni düzenlemeye bakıldığında, kanunkoyucunun sahte paraları ülkeye sokmak fiiline yer vermesi; ancak, incelenen uluslararası düzenlemelerde olduğu gibi sahte paraların ülke dışarısına çıkarılması halini ayrıca saymamasını eksiklik olarak görmekteyiz. Bu doğrultuda, sahte paraların ihracına ilişkin bir durumda, bu halin nakletmek fiili altında ele alınması gerektiği kanaatindeyiz. Buna göre, sahte paraların ülkenin siyasi sınırları dışarısında bir yere taşınması nakil kavramı içerisinde değerlendirilecektir.

²⁹² Peru'da 2013 senesinde gerçekleşen ve o güne kadar milyarlarca dolar değerinde sahte para bastıkları tespit edilen kalpazanlara yönelik operasyonda, sahte 3 milyon 700 bin Amerikan doları ve 470 bin Euro ele geçirilmesinin yanı sıra emniyet yetkilileri, "tıpkı uyuşturucu ticaretinde olduğu gibi sahte paraların da genellikle havayolu kullanılarak dağıtımına girilecek ülkelere taşındığını" belirtmiştir. Haberin tamamı için bkz. <https://www.ntv.com.tr/dunya/milyarlarca-dolar-sahte-para-eligecirildi,DrVrww-4TkC8COQIkjRewQ> 17.03.2019.

²⁹³ Aslan, Askeri Ceza Kanunu'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda Sahtecilik Suçları, s. 27.

²⁹⁴ Aynı yönde, uyuşturucu maddelerin nakline ilişkin YCGK kararı. "Yasada naklin uzun ya da kısa mesafeli olması konusunda herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Sanık başkalarından aldığı uyuşturucu maddeyi cezaevine götürmekle nakli tamamlamıştır. Kişinin eline geçmemesi "nakletme" suçunun teşebbüs safhasında kaldığının kabulüne neden olmaz. Aksi düşüncenin kabulü halinde veya kullandığı araçta bir başkasına götüreceğini iddia ederek cezalarından önemli oranda indirim yapılmasına zemin hazırlanmış olur." (YCGK, 26.10.1981, 81/5-292-359; Karar Legalbank Elektronik Hukuk Bankasından temin edilmiştir.)

3.3.2.2.4. Muhafaza Etmek

‘‘*Muhafaza etmek*’’; sözlük anlamıyla bir şeyi korumak, saklamaktır²⁹⁵. Madde kapsamında ise, sahte paranın failin egemenlik ve tasarruf alanına giren bir yerde saklanması anlamına gelmektedir²⁹⁶. Bu doğrultuda, sahte parayla fail arasında sahte parayı saklama ve koruması altında bulundurma anlamında bir ilişkinin bulunması yeterlidir²⁹⁷.

Muhafaza işleminin bir bedel karşılığı ya da bedelsiz yapılması, suçun oluşumu açısından önemli değildir. Ayrıca, muhafazanın gerçekleştirileceği yer ve muhafaza süresinin uzun ya da kısa olmasının da bir önemi bulunmamaktadır. Sahte değerleri, yedinde bulundurmaya yönelik olup failin kastından şüphe edilemeyecek surette bu amaca yaklaşıldığını gösteren hareketler, icra hareketleri olarak değerlendirilecektir²⁹⁸. Suçun, tamam olabilmesi için istenilen neticenin gerçekleşmesine gerek yoktur.

3.3.2.2.5. Tedavüle Koymak

‘‘*Tedavüle koymak*’’; sahte parayı piyasaya sürmek, sahte paranın dolaşımını diğer bir deyişle sirkülasyonunu sağlamak anlamındadır. Sahte para ya da değerleri üretmekteki amaç, bu değerleri tedavüle koymak, piyasaya sürmektir. Çünkü, ancak, bu şekilde fail, bir menfaat sağlayabilecektir²⁹⁹. Failin sahte paraları bir menfaat karşılığı ya da bir yarar olmadan gerçekleriyle karışmalarını ve bu suretle belirli ya da belirsiz sayıda kişiler tarafından tasarruf edebilmelerini sağlayarak elden çıkarması, sürmesi bu suçu oluşturacaktır³⁰⁰. Bu bakımdan, sahte değerlerin gerçek para karşılığında verilmiş olması ya da herhangi bir bedel alınmaksızın piyasaya sürülmesi arasında fark bulunmamaktadır³⁰¹. Yine, fail, sahte değerleri yüksek bir yerden aşağıda bekleyen

²⁹⁵ Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr/> 02.01.2019.

²⁹⁶ Taneri, Uygulama ve Doktrinden Kürsü'ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 960.

²⁹⁷ Meran, s. 364.

²⁹⁸ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 123.

²⁹⁹ Meran, s. 365.

³⁰⁰ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 124.

³⁰¹ Taşdemir/Özkepir, s. 114.

insanlara doğru atsa ya da bir ürün almak için otomata sahte parayı kabul ettirse de³⁰², bu suç işlenmiş olacaktır³⁰³.

Belirtmek gerekir ki, tedavüle koyulacak sahte değerlerin sayısı da suçun oluşumu bakımından önem arz etmemektedir. Bu bakımdan, olayın oluşuna göre değerlendirme yapmak isabetli olacaktır³⁰⁴.

Ayrıca, kanatimizce iletişim çağının gelişmesi sonucu ortaya çıkan internet siteleri ya da cep telefonlarına indirilen aplikasyonlar vasıtasıyla da sahte paraları satmak, satışa dair ilanlar vermek, satışa arz etmek de mümkün olduğundan bu gibi haller de sahte paranın dolaşıma konulmasının başka yolları olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, söz konusu fiiller de “tedavüle koymak” kapsamında değerlendirilmelidir.

3.3.2.3. Sahte Parayı Bilerek Kabul Etmek

Düzenlemenin ikinci fıkrasında sahte parayı bilerek kabul etmek ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Kanunkoyucunun sahte paranın dolaşımda olmasını engellemek maksadını bu fıkrada da görmekteyiz. Çünkü, hiç kimse, sahte olduğunu bildiği bir parayı, sırf kabul etmiş olmak için kabul etmez. Fail, mutlaka bu parayı harcamak ya da başka bir amaçla kullanmak için kabul eder³⁰⁵. Bu doğrultuda, kanun, kabul etmenin nedenine bakmayıp sahteliğini bilerek kabul etmek fiilini, yaptırımı bağlanmıştır.

³⁰² Bu konuda Erman’a göre, sahte paranın otomatik makineye girmesiyle, para, makine sahibinin egemenlik alanına girmiş sayılır ve suç tamamlanır. Bkz. **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 125, 32 no’lu dn.

³⁰³ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 124.

³⁰⁴ *...Oluşa, dosya kapsamına göre sanığın aşamalarda değişmeyen, atılı suçu işlemediğine yönelik savunmasının aksine suça konu 1 adet sahte parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyduğuna dair mahkumiyetine yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmaması karşısında sanığın beraati yerine, yazılı biçimde mahkumiyetine karar verilmesi...* (Yar. 8. C.D. 18.02.2013, E.2011/15744, K.2013/5676; **Taneri**, Uygulama ve Doktrinden Kürsü’ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 975).

“...Piyasaya sunulmak istenen paraların uzman kişiler tarafından incelenerek sahte olduklarının anlaşılmasının aldatma yeteneği bulunmadığı şeklinde kabul edilemeyeceği, kalabalık yerlerde alışveriş sırasında çok sayıda kişiyi kandırabilecek nitelikte bulunmasının yeterli olduğu ve tek incelenmesi gereken 769 adet 100 TL’yi yasa gereği bilirkışı sıfatıyla inceleyen Merkez Bankası’nın 11.03.2013 tarihli raporunda sahte ve aldatıcı mahiyette olduğunun belirtilmesi karşısında, sanıkların mahkumiyetlerine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi...” (Yar. 8. CD. 10.09.2014, E. 2014/10453, K. 2014/19328; Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

³⁰⁵ **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 143.

“Kabul etmek”, almak, yedinde bulundurmak, zilyet olmak anlamındadır. Bu suç, sahte olduğu bilinen paranın kabul edilmesiyle oluşmaktadır³⁰⁶. Sahte paranın üretenden, aracından ya da herhangi bir nedenle elinde bulunduran bir kimseden alınması arasında fark yoktur³⁰⁷. Aynı şekilde, bedel karşılığında³⁰⁸, karşılıksız, suç oluşturan bir fiil sonucu (hırsızlık, yağma vb.) olması arasında da fark olmayacaktır.

Öte yandan, sahte paranın kabul edene fiilen teslimi de gerekmemektedir. Sahte paranın failin istediği yere bırakılması ya da failin istediği başka bir kişiye teslim edilmesi ile de kabul fiili gerçekleşmiş olacaktır.

Sahte parayı veren kişi açısından ise, eylem, dolaşıma sürmek olarak değerlendirilmektedir.

3.3.2.4. Sahteliğini Bilmeden Kabul Ettiği Parayı Bu Niteliğini Bilerek Tedavüle Koymak

Sahteliğini bilmeden kabul edilen paranın bu niteliğinin öğrenilmesine rağmen tedavüle konulması suç oluşturacaktır. Kişi, buna göre, sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu özelliğini öğrendikten sonra elinden çıkarmaya çalışmaktadır. Faili, bu suçu

³⁰⁶ “Oluşa ve dosya içeriğine göre sanık S. nin, sahte olduğunu bildiği suça konu paraları sanık K. 'ye, verdiği, sanık K. 'nin de mağdur Ş. 'nin dükkanına giderek sahte 20 milyon lirayı verip biraz meyve ve üzeri 12 milyon 500 bin lirayı aldığı, akabinde mağdur A. 'nın dükkanına girip bir paket sigara alıp yine sahte 20 milyon lira verip parasının üzerini aldığı, fakat A. 'nin paranın sahte olduğunu farketmesiyle dükkandan çıkmadan itiraz etmeksizin verdiği sahte 20 milyon lirayı geri alıp, aldığı sigara parasını cebindeki gerçek paradan verdiği, cebinde bulunan diğer sahte 20 milyon liralardan biriyle ödeme yapmayı tercih etmediği, mağdur Ş., mağdur A. 'nın uyarmasıyla, sanık K. tarafından verilen 20 milyon liranın sahte olduğunu anlayıp, sanığın peşinden gittiği ve sanık K. 'nin kolluk tarafından yakalanmasıyla üzerinde mağdur Ş. 'ye verdiği sahte 20 milyon liralardan 12 adet daha sahte 20 milyon lira çıktığı, bu şekilde sanık S. ve sanık K. 'nin sahte 20 milyon liralardan alışveriş yoluyla piyasaya sürerek atılı suçu işlediklerine dair yeterli kanıt bulunduğu gözetilmeksizin, dosya içeriğine uymayan ve sanıkların suçtan kurtulmaya yönelik oluşa uygun düşmeyen savunmalarına itibar edilerek mahkumiyetleri yerine beraatlerine karar verilmesi...” (Yar. 8. CD. 24.10.2005, E. 2004/11267, K. 2005/10041 **Meran**, s. 366.)

³⁰⁷ **Aslan**, “Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları” s. 155; **Taneri**, Uygulama ve Doktrinden Kürsü'ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 961.

³⁰⁸ Sahte paranın bir bedel karşılığında alınması hususu, E-TCK'de yer alan düzenlemede ayrıca sayılmış olmasına rağmen şu anki haliyle TCK'de, müstakil olarak yer almamakta ve kabul etmek fiili kapsamında değerlendirilmektedir.

“**Madde 318** - (Değişik madde: 08/06/1933 - 2275/1 md.)

Evvelki maddelerde yazılı haller haricinde, tedavüle koymak için taklit veya tağyir edilmiş paraları memlekete sokan, **satın alan**, kabul veya muhafaza eden veya bunları herhangi bir suretle tedavüle çıkaran kimse hakkında bu maddelerde yazılı olan cezalar üçte birden yarıya kadar indirilerek hükmolunur.”

işlemeye iten saik, içine düştüğü zararı, yaşadığı ekonomik kaybı giderme düşüncesidir³⁰⁹. Bu sebeptir ki, günlük hayatta, kendisine sahte para verilen kişilerin kısa zamanda yaşadıkları mağduriyetleri gidermek amacıyla başvurabildikleri bir yol olarak karşımıza çıkar³¹⁰. Örneğin kendisine verilen 100 TL'nin kendisine verildikten sonra sahte olduğunu öğrenen bir kimsenin parayı elinden çıkartmak amacıyla başkasına vermesi bu bağlamda değerlendirilecektir.

Failin, sahteliğini bilmeden kabul ettiği sahte parayı, sahteliğini bilmeden harcaması ya da herhangi bir şekilde dolaşıma koyması durumunda herhangi bir suç oluşmayacaktır³¹¹. Yine, belirtmek gerekir ki, failin sahte olduğunu bilerek kabul ettiği bir parayı tedavüle koyması hali de, bu fiili oluşturmayacaktır.

Yine, bilinmeden alınan sahte parayı yanında bulundurmak durumunda da bu suçun oluştuğunu söyleyemeyiz³¹². Zira kanun, sahte paranın dolaşıma konulmasını aramıştır ve bu sebeple sahtelik niteliğinin öğrenilmesinden sonraki bulundurmaya suç sayan görüşe katılmıyoruz³¹³. Bu durumda, somut olaya göre, paranın sahte olduğunu anlayan kişi hakkında TCK md. 278 hükümleri uygulama alanı bulabilecektir³¹⁴.

³⁰⁹ **Gündel**, s. 732; **Meran**, s. 367.

³¹⁰ E-TCK 'da sahte para ile karşılaşan bireylerin bu parayı 3 gün içerisinde hükümete teslim etme zorunluluğu bulunmaktaydı.

“Madde 531- Mecmuu kıymeti yüz kuruştan fazla meskukat veya evrakı nakdiyeyi sahih zanniyle aldıktan sonra bunların kalp ve taklit olduklarına müttali olan kimse üç gün zarfında bunları nereden ve ne suretle aldığını mümkün mertebe tarif ile beraber hükümete teslim etmezse on beş liraya kadar hafif cezayı nakdiye mahkum olur.”

³¹¹ “...Saniğin suça konu sahte Amerikan dolarını oyun sırasında **bilmeyerek aldığını ve bilmeyerek de benzin istasyonunda tedavüle koyduğunu savunmuş olduğuna ve dosyada savunmanın aksini kanıtlar bilgi ve belge bulunmadığına göre, bu savunmanın bir bölümünü samimi kabul edip bir bölümünü de inanılmaz görerek çelişkili gerekçe ile yazılı biçimde mahkumiyet hükmü kurulması...**” (Yar. 8. CD. 02.07.2001, E. 2001/10756, K. 2001/12503; **Bahadır**, s. 67).

³¹² **Malkoç, İsmail**, Açıklamalı – İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, C. 2, 3.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s. 1708; **Taşdemir/Özkepir**, s. 118.

³¹³ Sahtelik niteliğinin öğrenilmesinden sonraki bulundurmaya suç sayan görüş için bkz. **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 143.

³¹⁴ **Suçu bildirmeme**

Madde 278 - (1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

3.3.3. Netice

Netice, icra edilen fiilin dış dünyada meydana getirdiği değişikliktir³¹⁵. Belirtmek gerekir ki netice, fiilin alt unsurunu değil; fiilden ayrı olarak suçun maddi unsurlarından birini oluşturur³¹⁶.

Netice unsuru baz alınarak suçlar; neticeli suçlar-neticesiz suçlar olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Neticenin zarar ya da zarar tehlikesi olmasına göre de zarar suç-u tehlike suçu olarak ayrılmaktadır³¹⁷.

Sadece fiilin icra edilmesinden ayrı olarak kanuni tanımda belirtilen neticenin gerçekleşmesinin beklendiği suçlara “neticeli suçlar” denmektedir³¹⁸. Başka bir deyişle, fiil ile neticenin, yer ve zaman veya zaman ve nedensellik bağı bakımından birbirlerinden ayrılabilen suçlar neticeli suç olarak anılmaktadır³¹⁹. Buna göre, örneğin, mala zarar verme suçunda (TCK md. 151) mal varlığına zarar vermeye yönelik olan fiilin işlenmesinin yanında, suçun tamamlanması için eşya üzerinde herhangi zarar neticesinin de doğması gerektiğinden mala zarar verme suçu neticeli bir suçtur. Ayrıca bu suçta, fiil bir yerde, netice başka bir yerde ya da netice belli bir süre sonra gerçekleşebilmektedir.

Buna karşılık, TCK’de yer alan her suçta neticeye yer verilmemiştir. Hatta, ceza kanunlarında tanımlanan suçların çoğu, fiilin gerçekleştirilmesiyle tamamlanan suçlardır. İşte, tamamlanması için herhangi bir neticenin gerçekleşmesinin öngörülmediği suçlar, sadece fiilin cezalandırılmak için yettiği suçlara da “neticesiz suçlar” denmektedir³²⁰. Öğretide bu suçlara, neticesi harekete bitişik suç³²¹, sırf hareket suçu³²² ya da şekli suç³²³ da denilmektedir. Örneğin, iftira suçu (TCK md. 267), suçsuz

³¹⁵ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.175.

³¹⁶ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 129; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.174; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 20.

³¹⁷ **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 217-218.

³¹⁸ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 130.

³¹⁹ **Artuk/Gökçen /Yenidünya**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 21.

³²⁰ **Özbek,Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 210.

³²¹ **Centel/Zafer/Çakmut**, s.259; **Hakeri**, s.182.

³²² **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 129.

³²³ **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.217.

olan bir kişiye suçu takip eden yetkili makamlar nezdinde suç isnadında bulunulmasıyla, suç tamamlanacağından ayrıca bir netice aranmadığından neticesiz bir suçtur.

Parada sahtecilik suçu değerlendirildiğinde, birinci fıkra kapsamında yer alan seçimlik hareketler açısından,

- Fail, sürüm yeteneğini haiz tek bir para, meydana getirir getirmes suç tamamlanmış olacaktır. Bu açıdan, sahte para üretmek “*ani bir suçtur*”. Aynı anda birden çok sahte değer üretilmesi suçun tekliğini etkilemeyecektir. Sahte para üretmek suçunun tamamlanmış olması için, failin istediği netice olan ürettiği sahte değerleri tedavüle çıkarıp kazanç elde etmesinin gerçekleşmesi şart değildir. Bu husus, suçun niteliğinden çıkan bir zorunluluktur³²⁴. Dolayısıyla, sahte para üretmek, “*neticesiz suçtur*”.
- Sahte paraların ülkeye sokulması da, ülkeye herhangi bir şekilde bu değerlerin sokulmuş olmasıyla tamamlanacağından ötürü, “*ani*” ve “*neticesiz suçtur*”.
- Kanuni tanımdaki diğer seçimlik hareket olarak sayılan sahte paraların nakledilmesi fiilinin icrası ise, bir anda tamamlanmadığından ve süreklilik arz ettiğinden, “*kesintisiz suç*” özellikleri uygulama alanı bulacaktır. Ayrıca, herhangi bir netice oluşmadığından bu suç da “*neticesiz suçtur*”.
- Öte yandan, failin başkası adına dahi olsa sahte parayı bulundurmasıyla ya da bulundurma bile bir başka yerde koruması altında tutmasıyla sahte paraları muhafaza etmek suçu oluşacaktır. Bu itibarla, suç, “*neticesiz*” suçlardandır. Sahte değerleri, yedinde bulundurmaya yönelik olup failin kastından şüphe edilemeyecek surette bu amaca yaklaşıldığını gösteren hareketler, icra hareketleri olarak değerlendirilecektir³²⁵. Bu icra hareketleri, sahte değerlerin, failin egemenliğine geçmesiyle bitecek ve suç da tamamlanmış olacaktır. Fail, sahte paraları koruması altında bulundurduğu sürece ise, suç, kesintisiz nitelik

³²⁴ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 79.

³²⁵ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 123.

taşıyacaktır. Ancak, ani bir suç olarak meydana gelmesi de mümkündür. Şöyle ki, sahte paralar, failin tasarruf alanına girer girmez fail yakalanırsa ve fail ile maddi unsur arasındaki bağlantı hemen kesilirse suç, ani bir suç olacaktır.

- Sahte paraların tedavüle konulması halinde, suçun tamam olması için sahte değerlerin failin egemenlik alanından çıkıp başka bir kimsenin egemenlik ve tasarruf alanına girmiş olması gereklidir. Bu suretle failin kastından şüphe edilemeyecek şekilde sahte parayı başka ele devreden bütün hareketlerin sona ermesiyle suç tamamlanacaktır. Bu bakımdan, sahte değerleri tedavüle koymak, “neticesiz” bir suçtur³²⁶.

Aslında, tedavül olayı, tek başına bir fiil değil; fiiller serisidir. Çünkü, suçun kanuni tanımındaki tedavüle koymak fiilinin icrası bir anda tamamlanmamakta, süreklilik arz etmektedir³²⁷. Bu bakımdan, suçun “kesintisiz suç” olduğunu da ifade etmek gerekir³²⁸. Nasıl ki, örneğin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunda, mağdurun bir yere hapsedilmesiyle suç işlenmeye başlanmıştır ve hürriyetin tahdit edildiği sürece kişinin serbest bırakılmaması suretiyle suçun icrası devam etmektedir; sahte paranın tedavüle koyulmasında da bir kişiye sahte paranın verilmesiyle suç işlenmeye başlanmıştır, ancak tamamlanmamıştır. Çünkü, kanunkoyucu, söz konusu paranın dolaşımını aramaktadır. Ayrıca, sahte paranın başka kişilerin eline geçme tehlikesi de devam etmektedir. Öte yandan, piyasaya sürmek eylemi de zaten başlı başına doğal bir süreklilik arz edip

³²⁶ Suçun neticeli bir suç olduğu yönündeki görüş için bkz. **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 125.

³²⁷ Kesintisiz suçlara ilişkin gbi bkz. **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 173; **Hakeri**, s. 180 vd.

³²⁸ “...Parada sahtecilik suçunun kesintisiz suçlardan olması ve iddianamenin düzenlenmesi ile hukuki kesintinin oluşması karşısında, sanığın gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle iddianamenin tanzim edilmesi ve sanığın yakalanıncaya kadar değişik tarihlerde eylemlerini aynı kasıt altında gerçekleştirdiği gözetilerek sanık hakkında tek suçtan ve TCK'nin 3 ve 61/1. maddeleri uyarınca alt sınırdan uzaklaşarak ceza tayini gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde zincirleme suç kabulü ile TCK'nin 43. maddesi uyarınca artırım yapılması...” (8. CD, 08.05.2014, 2014/232, 2014/11925; <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 21.01.2019).

teselsülü bünyesinde barındırmakta ve değişik kişilere sahte para verilerek piyasaya sürülmesi suçun süreklilik unsurunu oluşturmaktadır³²⁹.

Düzenlemenin ikinci fıkrasına ilişkin olarak da, suç, sahte parayı kabul ile tamamlanacaktır, ayrıca bir neticenin oluşumuna gerek yoktur. Bu açıdan suçun “*ani*” ve “*neticesiz suç*” olduğunu belirtmemiz gerekir. Failin bunları tedavüle koymasına, suçun tamamlanması açısından gerek bulunmamaktadır³³⁰.

Üçüncü fıkarda sahteliği bilinmeden kabul edilen paranın sahte olduğunun öğrenilip tedavüle konulması halinde, suç, bir anda tamamlanmayacaktır. Yine, suçun tamam olması için bir neticenin oluşmasına gerek olmadığından “*neticesiz suç*” tur.

Ayrıca, parada sahtecilik suçlarının, “*tehlike suçu*” olduğunu da ifade etmek gerekir. Çünkü, suçun oluşması bakımından bir zarar neticesi doğması gerekmemektedir. Gerçekten, sahtecilik suçları kamu güvenine karşı işlenen bir suç olduğundan, bu güven para veya başka bir değer için sahte olarak üretilmesinin duyulmasıyla sarsılmış olacağından tehlikenin bir zarara dönüşmüş olması gerekmez³³¹. Yine, kanunkoyucu, düzenlemede somut olarak tehlikeyi tanımlamadığından ve suç tipinde yasaklanan fiillerin yapılmasıyla suçun gerçekleşeceği kabul edildiğinden bu suçlar “*soyut tehlike suçu*” niteliğini taşımaktadır³³². Buna göre, sahte paranın üretilmesi ile bu değerlerin her an tedavüle konma riski doğmuş olmakta olup failin böyle bir niyeti olmasa bile bunun gerçekleşme riski ortaya çıkmış olacaktır. Örneğin, sahte parayı üretenin ölmesi, sahte paraların çalınması gibi hallerde başka kişiler tarafından ele geçirilen bu değerler tedavüle konabilecektir.

³²⁹ “...Piyasaya sahte para sürme suçunun süreklilik arz eden bir suç olup teselsülü bünyesinde barındırdığı, değişik kişilere sahte para verilerek piyasaya sürülmesinin suçun temadi (süreklilik) unsurunu oluşturduğu cihetle, birden fazla kişiye sahte para verildiğinden bahisle 5237 sayılı Kanun’un 43. maddesi uyarınca cezadan artırım yapılamayacağı gözetilmeden, yazılı şekilde uygulama yapılmak suretiyle fazla ceza tayin olunması...” (8. CD. 24.02.2014, E. 2014/2688, K.2014/4103; <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 16.12.2018).

³³⁰ Erman, Sahtekârlık Cürümleri, s. 137.

³³¹ Erem, “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*”, s. 114; Erman, Sahtekârlık Cürümleri, s. 89.

³³² Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 212.

3.3.4. Nedensellik Bağı

Nedensellik bağı, suçun kanuni tanımındaki fiilin icrasının yanı sıra, bir neticenin gerçekleşmesinin yer verildiği suçlarda, bu netice ile icra edilen fiil arasındaki sebep-sonuç ilişkisi olarak tanımlanmaktadır³³³. Öğretide, illiyet bağı olarak da ifade edilebilmektedir³³⁴. Nedensellik bağı unsuru, sadece suç tanımında herhangi bir neticenin öngörüldüğü suçlarda aranmaktadır³³⁵. Buna göre, işlenen fiille netice arasında nedensellik bağı yoksa, o netice faile yüklenemeyecektir.

Parada sahtecilik suçunun “*neticesiz suç*” lardan biri olması karşısında ve neticesiz suçlarda fiil ile netice arasında herhangi bir nedensellik bağından söz edilemeyeceğinden ötürü bu suç; nedensellik bağı unsuru açısından herhangi bir özellik arz etmemektedir.

3.3.5. Fail

Ceza hukukunda bir suç varsa o suçun faili de vardır. Buna göre, iradesiyle hareket edebilme yeteneğinin insana has bir özellik olmasından ötürü ancak yaşayan bir insan suçun faili olabilir³³⁶. Öğretideki hakim görüş de, failin ancak gerçek kişi olabileceği, tüzel kişilerin suçun faili olamayacağı yönündedir³³⁷.

Fail kavramı, TCK'nin 37. maddesinde suçun kanuni tanımındaki fiili gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmakta ve yaygın kullanımla “*suçlu*”³³⁸ olarak ifade edilebilmektedir.

Anılan madde uyarınca birden fazla suç ortağı tarafından, birlikte suç işleme kararına bağlı olarak suçun icrai hareketlerinin birlikte gerçekleştirilmesi ve dolayısıyla, fiilin

³³³ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 131; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 175; **Artuk/ Gökçen/ Yenidünya**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 21.

³³⁴ **Alacakaptan**, s. 9.

³³⁵ **Öztürk/Erdem**, s. 198.

³³⁶ **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 267.

³³⁷ **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 267; **Hakeri**, s.145; **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 114; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 196.

³³⁸ **Toroslu, Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2005, s. 323; **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 373; **Demirbaş, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 486.

icrası üzerinde müşterek hâkimiyet kurulması halinde ise, “*müşterek faillik*” söz konusu olacağı belirtilmiştir. Buna göre, fiil üzerinde ortak hâkimiyetin kurulup kurulmadığının saptanmasında suç ortaklarının suçun icrasında üstlendikleri rolleri ve katkılarının taşıdığı önem göz önünde bulundurulmalıdır³³⁹. Bu madde çerçevesinde, suçun işlenmesinde başka birini araç olarak kullanan kişinin de “*dolaylı fail*” olacağı belirtilmiştir (TCK md. 37/2).

Öte yandan, suçlar, failin suçun kanuni tanımındaki niteliğine göre, “*genel suç/özgü suç/bizzat işlenebilen suç*” olmak üzere tasnif edilmektedir³⁴⁰.

Ceza kanunundaki suçların çoğu, kural olarak, herkes tarafından işlenebilmektedir. Bu suçlara ilişkin suçun kanuni tarifinde, faille ilgili, “her kim”, “kimse”, “kişi” gibi ifadeler yer verilmektedir. Buna göre, suçun faili bakımından herhangi bir özelliğin aranmadığı, failin önem taşımadığı bu suçlara “*genel suçlar*” adı verilir³⁴¹. Örneğin, hırsızlık suçu (TCK md. 141) bu şekildedir.

³³⁹ “...Yasa koyucunun 37. maddenin 1. fıkrasındaki suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur ifadesiyle faillik kavramının kapsamını oldukça geniş tuttuğunu söyleyebiliriz. **Anılan madde uyarınca müşterek faillikten söz edilebilmesi için birden fazla suç ortağı tarafından, birlikte suç işleme kararına bağlı olarak suçun icrai hareketlerinin birlikte gerçekleştirilmesi ve dolayısıyla, fiilin icrası üzerinde müşterek hakimiyet kurulması gerekmektedir. Suçun işlenmesini sağlayan hareket üzerinde hakimiyet kuran herkes fail sayılabilecektir.** Hareket üzerinde hakimiyet kurmak, birlikte irtikap etme şeklinde gerçekleşebileceği gibi, zımnî veya açık bir iş bölümüne dayalı olarak hareketi birlikte gerçekleştirmeyi de kapsayabilir. Öyle ki, bu anlamda suçu sonuçlayan hareketi yapmayan, fakat bir başkasının bu hareketi yapması için gerekli ortamı hazırlayanlardan her birisi de fail sayılabilecektir. Kişinin eyleminin, bir suça katılma aşamasına ulaşıp ulaşmadığı, ulaşmışsa da suça katılma düzeyinin saptanması için, eylemin bir evresindeki durumun değil, eylemin yapılması için verilen kararın, bu kararın icra ediliş biçiminin, olay öncesi, sırası ve sonraki davranışların da dikkate alınıp, tüm kanıtların birlikte değerlendirilmesi gerekir. Çünkü, suç kastının mutlaka belli bir aşamada oluşması gerektiği gibi, iştirak iradesinin de suç tamamlanuncaya kadar her aşamada oluşması mümkündür. Bu bilgiler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; Birinci uyumsuzluk konusunun çözümünde belirtildiği üzere, sanıkların olaydan üç gün önce maktulenin ziynet eşyalarını yağmalamak ve bu amaçla maktuleyi öldürmek konusunda plan yaptıkları, olay günü de sanık Ayşe'nin yaptıkları plan dahilinde sanık Oktay'ın yanında yer alarak, yaptıkları işbölümü gereği maktuleyi konuşarak oyalama ve dikkatini başka yöne çekme görevini yerine getirdiğinde, olaydan sonra da kanıtları ortadan kaldırmak ve yağma konusu eşyaları saklamak suretiyle öldürme kastında sanık Oktay ile mutabık kaldığında ve öldürme suçuna bu suretle katıldığında kuşku bulunmadığından, sanık Ayşe'nin maktuleye yönelik eyleminin 5237 sayılı TCY'nin 37. maddesinde düzenlenen faillik kapsamında kaldığının kabul edilmesi gerekir.” (Yar. CGK., 02.02.2010 E.2009/1-239, K. 2010/14; Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

³⁴⁰ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 114.

³⁴¹ Özgenc, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.192; Demirbaş, s. 489.

Buna karşılık, kanunda bazı suçların kanuni tanımında ise, sadece kanunda belirtilen özelliklere sahip kişiler tarafından işlenebileceği belirtilmiştir. İşte, ancak özel failik vasfını taşıyan kimseler tarafından işlenebilen bu tür suçlara da “*özgü suçlar*” denilmektedir³⁴². Örneğin, özellikle failin kamu görevlisi olarak belirtildiği zimmet (TCK md. 247), görevi kötüye kullanma (TCK md. 257) gibi suçlar, özgü suçlardandır.

Bu bağlamda, belirtmek gerekir ki, parada sahtecilik suçuna ilişkin, failin kamu görevlisi olma haline suçun kanuni tanımında ya da nitelikli hal olarak yer verilmemiştir. Buna göre, maddedeki suç tanımında, faile ilişkin açıkça özel bir vasıftan söz edilmediğinden parada sahtecilik suçu, özgü suç değildir, genel suçlar arasında yer almaktadır. Bu suçun faili, vatandaş veya yabancı herkes olabilecektir. Bu bakımdan, maddenin birinci fıkrası gözetildiğinde tedavülde bulunan parayı sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan kişi; ikinci fıkrasında sahte parayı bilerek kabul eden kişi; üçüncü fıkrasında ise, sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi bu suçun faili olacaktır.

Suçun özgü suç bakımından özellik arz etmediğine ve suçun faili herkes olabildiğine göre, yasal olarak para basmaya yetkili darphane memuru da duruma göre, bu suçun faili olabilecektir. Şöyle ki, elinde bulunan para basma araçlarını kullanarak kanuni değer ve nitelikte ancak kendi hesabına yani basmaya yetkili olduğu sayıdan fazla sayıda para basan bir memur, yine bu suçu işlemiş olacaktır³⁴³. Çünkü, para basma yetkisi aslen devlete aittir ve devlete ait basım aletlerine haklı ya da haksız şekilde zilyet olan kişi de, gerçek para basma yetkisini elde etmiş olmaz. Kendisine basılması emredilen sayıdaki para, devletindir. Bu yüzden, failin darphane memuru olduğu durumda, kendi hesabına bastığı para, devlet emrine basılan bir para olmayıp sahte bir paradır.

Fail sayısına ilişkin olarak ise, suçlar, kural olarak, tek fail ile işlenir ancak bazı suçlar için kanun, birden fazla failin katılımını zorunlu tutmuş olabilmektedir³⁴⁴. Bu çerçevede, suçun tek bir fail tarafından işlenmeye elverişli olduğu suça başka kişilerin

³⁴² **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 115.

³⁴³ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 66.

³⁴⁴ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 446 vd.

katılımının ihtiyari olduğu suçlar tek failli suç olarak anılmaktadır. Suçun birden çok fail tarafından gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğu suçlar ise çok failli suç olarak tanımlanmaktadır³⁴⁵. Çok failli suçlar “zorunlu iştirak” olarak da ifade edilebilmektedir³⁴⁶.

Buna göre, parada sahtecilik suçu, tek failli bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki, genelde, uygulamada suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüt çerçevesinde ya da iştirak halinde gerçekleştirilse de bu suçun oluşması için, yalnızca bir fail yeterli olup³⁴⁷ suçun işlenmesine başkalarının katılımı iştirak hükümleri doğrultusunda değerlendirilmektedir.

3.3.6. Mağdur

Her suçun faili olduğu gibi, her suçun bir de mağduru vardır ve mağduru olmayan suç olmaz³⁴⁸. Mağdur, genel anlamda, işlenen fiil nedeniyle haksızlığa uğrayan kişi³⁴⁹ ya da kendisine karşı suç işlenen kişi³⁵⁰ olarak tanımlanmaktadır. Ceza hukuku bağlamında ise, mağdur³⁵¹, suçun konusunun ait olduğu kişi ya da kişiler olarak ifade edilmektedir³⁵².

Eğer, suçun konusu belli bir kişiye ya da kişilere aitse mağdur bu kişi ya da kişilerdir. Örneğin, öldürme ve yaralama suçlarında suçun mağduru belli bir kişi olup öldürülen ya

³⁴⁵ Centel/Zafer/Çakmut, s. 480.

³⁴⁶ Bu konuda gbi bkz. Sancar, Türkan, Çok Failli Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 1998.

³⁴⁷ “...90’lı yıllarda ticaretle uğraşan C., inşaat ve borsa işleri yaptı. C., daha sonra edindiği bir miktar parayı sermaye olarak kullanarak kuyumculuk sektörüne girdi. Kuyumculuk, C.’nin hayatının dönüm noktası oldu. Ortağı tarafından yüklü miktarda dolandırılan C.’nin kurduğu şirket iflas etti. Bir süre sonra ise C., sahtecilikle ilgili olaylara karışmaya başladı. Sahtecilik yapmaya başlayan C., grafik tasarım konusunda da zaman içinde uzmanlaştı. Hazırladığı sahte çek, senet ve tahvillerle bankaları bile kandırmayı başardı. Orjinal para basımında kullanılan ‘çift kat kâğıt’ tekniğiyle sahte para basımı işine de girdi. C.’nin bastığı çift kâğıtlı sahte paralar kolayca piyasaya sürüldü.” Haberin tamamı için bkz. <https://www.haberturk.com/once-dolandirildi-sonra-kalpazan-oldu-1939782> 08.11.2018.

³⁴⁸ Katoğlu, Tuğrul, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, AÜHFD, C. 61, S. 2, Ankara 2012, s. 663.

³⁴⁹ Yılmaz, s. 469.

³⁵⁰ Ünver, Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 140.

³⁵¹ Öğretide, bazı yazarlar mağdur kavramına karşılık “suçun pasif süjesi” kavramını kullanmaktadırlar. Erem, Faruk/Danışman, Ahmet/Artuk, Mehmet Emin, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Tümüyle Gözden Geçirilmiş 14. Baskı. Seçkin Yayınevi, Ankara 1997, s. 242; Ünver, s. 140; Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 247.

³⁵² Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 214; Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 116.

da yaralanan kişidir. Buna karşılık, suçun konusunu belli bir kişiye değil de toplumu oluşturan bireylerin hepsine ait bir şey oluşturuyorsa, mağdur toplumu oluşturan herkeştir³⁵³. Bu kapsamda örneğin, “*çevreye karşı suçlar (TCK md. 181 vd.)*” gibi “*topluma karşı suçlar*” arasında düzenlenen suçların mağduru, kural olarak, toplumu oluşturan herkeştir.

Öte yandan, suçun mağduru ve suçtan zarar gören kavramlarını birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Mağdur aynı zamanda suçun işlenmesinden zarar gören kişi iken, suçtan zarar gören suçun mağduru olmayabilir³⁵⁴. Suçtan zarar gören kişi ise, suçun işlenmesi yüzünden doğrudan veya dolaylı olarak hukuken korunan menfaatleri zarar gören kimsedir³⁵⁵.

Bu kapsamda, suçun mağduru ancak gerçek kişiler olabilmektedir³⁵⁶. Buna göre, tüzel kişiler, suçun mağduru olamazlar ancak bir suçun işlenmesi dolayısıyla suçtan zarar görmüş olabilirler³⁵⁷.

Parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak ise, suçun geniş anlamda mağdurunun toplumu oluşturan bütün bireyler olduğunu söyleyebiliriz³⁵⁸. Suçun dar anlamda mağduru ise, gerçek para sanarak sahte para alan kişiler olacaktır. Suçun mağdurunun ancak gerçek kişiler olabilmesi karşısında hazine, sahte para alan tüzel kişiler³⁵⁹ suçun mağduru değil, suçtan zarar gören konumundadır³⁶⁰.

³⁵³ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 116.

³⁵⁴ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 214-215.

³⁵⁵ **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 283.

³⁵⁶ **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 283; **Hakeri**, s. 147; **Koca/Üzülmez**, s. 117; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 206. Tüzel kişilerin de suçun mağduru olabileceği yönündeki görüşler için bkz. **Soyaslan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.248.

³⁵⁷ **Ünver**, s. 141 vd.

³⁵⁸ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 569; **Taneri**, Uygulama ve Doktrinden Kürsü'ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 961. Suçun mağduru olmadığına ilişkin görüş için ise bkz. **Meran**, s. 360.

³⁵⁹ Uygulamada, sahte para ile karşılaşan tüzel kişiler, muhasebe kayıtları ve vergilendirme sürecinde bu yüzden ciddi zararlar görebilmektedirler. Bu konuda gbi bkz. **Karabınar, Selahattin/Can, Ahmet Vecdi**, “*Sahte Para Olayının Vergi ve Muhasebe Açısından İncelenmesi: Sorunlar ve Öneriler*”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, S. 25, 2015, 113-123. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/425811> 06.05.2018.

³⁶⁰ Suçun çok mağdurlu bir suç olduğu ve hazinenin de suçun mağduru olacağı yönündeki görüş için bkz. **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 139.

Bu kapsamda, belirtmek gerekir ki, sahte para ile karşılaşan tüzel kişilere, kendilerine ibraz edilen paranın sahte olduğunu anlamaları halinde, Kabahatler Kanunu³⁶¹ uyarınca bildirim yükümlülüğü getirilmiştir³⁶².

Bakıldığında, devlet, para basmakla paranın gerçek değeriyle nominal değeri arasındaki farktan ibaret olan bir menfaat sağlamaktadır³⁶³. Buna ‘‘senyoraj geliri’’ denmektedir. Yani devletin, para basma konusundaki tekel hakkı ile mali sistem ve maliye politikaları üzerindeki kontrol gücüne dayanan ve bu yetkisi dolayısıyla para basarak elde ettiği reel gelirdir³⁶⁴. İşte sahte para üreten kişi, bu menfaati kendisi elde etmekte ve böylece haksız bir kazanç sağlamaktadır. Devlete ait bu fonksiyonu gasp eden kişi, sonuçta kamu güvenini de sarsmış olacaktır. Çünkü, özel bir kişi tarafından üretilen para, devlet tarafından basılmış gibi gösterilmektedir. Sonuç olarak, kanunen tedavül etmesi gerekenden daha fazla sayıda paranın tedavülde bulunmasının ekonomik yaşam üzerinde yapacağı kötü etkiler de göz önünde bulundurulursa, bu suça vücut veren fiilerden dolayı toplumu oluşturan bütün bireylerin zarar göreceği açıktır.

3.3.7. Konu

Suçun maddi unsurlarından bir diğerini oluşturan suçun konusu, her suçun mutlaka olup; tipik fiilin üzerinde gerçekleştirildiği kişi veya şeydir³⁶⁵. Öğretide, suçun konusu kavramına karşılık, genellikle suçun maddi konusu ifadesi kullanılmaktadır³⁶⁶.

Belirtmek gerekir ki, suçun maddi konusu ile suçun hukuki konusu birbirine karıştırılmamalıdır. Suçun hukuki konusu, suçla korunan hukuksal değeri, menfaati

³⁶¹ RG, 30.03.2005/5326.

³⁶² **Tüzel kişilerin bildirim yükümlülüğü**

MADDE 43/B. – (Ek: 2/7/2012-6352/102 md.)

(1) 5411 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan; bankalara, finansal kuruluşlara veya paranın sayım ve incelemesini yaparak bankalara destek hizmeti veren kuruluşlar ile mevzuat çerçevesinde dövizle ilişkin işlemler yapmasına izin verilen şirketlere, her ne amaçla olursa olsun ibraz edilen paranın sahte olduğunun anlaşılması halinde, 5237 sayılı Kanunun 278 inci maddesinde düzenlenen bildirim yükümlülüğü yerine getirilmediği takdirde, bu maddede sayılan tüzel kişilere Cumhuriyet savcısı tarafından bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

³⁶³ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s.74; **Bahadır**, s. 21.

³⁶⁴ **TCMB Terimler Sözlüğü**, <https://www.tcmb.gov.tr/> 19.02.2019.

³⁶⁵ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 118.

³⁶⁶ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 210-211.

ifade etmektedir³⁶⁷. Bu kapsamda, suçun maddi konusu bir “şey” ya da bir “kişi” olabilmekteyken, hukuki konusu hukuksal bir değerdir. Buna göre, mesela, kasten öldürme suçunda ihlal edilen hukuki değer, genel olarak kişinin “yaşama hakkı” iken; suçun konusu, belli bir “şahsın hayatı”dır.

3.3.7.1. Para

Parada sahtecilik suçunun maddi konusu, kanuni düzenlemeden de net bir şekilde anlaşılacağı üzere “ülke içinde veya dışında hukuken tedavülde bulunan para”dır.

Belirtmek gerekir ki mevcut düzenleme gözetildiğinde, suça konu paranın madeni ya da kâğıt para olması; yabancı para (döviz) ya da Türk parası olması arasında herhangi bir fark gözetilmemiştir. Bu açıdan yabancı para, yabancı ülkelerde kanunen tedavülde bulunan parayı ifade ederken³⁶⁸ Türk parası ise, 20.02.1930 tarih ve 1567 sayılı “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanun*”a dayanılarak çıkarılan 32 Sayılı Kararın³⁶⁹ 2/e maddesine göre, “*Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre Türkiye’de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış olan paraları*” ifade etmektedir³⁷⁰.

Böyle bir paranın üzerinde incelenen fiillerin suç teşkil edebilmesi için paranın kanunen tedavülde bulunması ve tedavül yeteneğini kaybetmemiş olması gerekmektedir.

3.3.7.1.1. Paranın Kanunen Tedavülde Bulunması

Gerek milli gerekse yabancı suç konusu paranın kanunen tedavülde bulunması gerekir. Para basma yetkisi, aslen devlete aittir. Buna göre, Anayasa'nın 87. maddesinde³⁷¹,

³⁶⁷ Erem/Danışman/Artuk, s. 234; Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.250. Bu konu hakkında gbi. bkz. Ünver, s. 1 vd.

³⁶⁸ Yurtcan, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, s. 12.

³⁶⁹ “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar*”ın yürürlüğe konulması; Devlet Bakanlığı'nın 7/8/1989 tarihli ve 55251 sayılı yazısı üzerine, 1567 sayılı Kanunun 6258 sayılı Kanunla değişik 1 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 7/8/1989 tarihinde kararlaştırılmıştır. (Karar tarihi: 7.8.1989, karar numarası: 89/14391, RG, 11.8.1989/20249). Söz konusu kararın tam metni için bkz. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/TurkParasiKiymetiniKorumaHakkinda32sayiliKarar02052018.doc> c 21.11.2018.

³⁷⁰ Türk parasına özgü olarak yapılan bu tanım, paranın işlevlerini ve niteliğini ortaya koymaktan çok uzaktır.

³⁷¹ MADDE 87- (Değişik: 3/10/2001-4709/28 md.; 7/5/2004-5170/6 md.; 16/4/2017-6771/5 md.)

TBMM'ye ait olduğu belirtilen para basma yetkisi ilk olarak, Merkez Bankasının kuruluşuna esas teşkil eden 11 Haziran 1930 tarih ve 1715 sayılı Kanun ile Merkez Bankasına devredilmiştir. İlk başta belli bir süreliğine bu yetki tanınmışken daha sonra Merkez Bankası Kanunu'nda değişiklik yapan 21 Nisan 1994 tarih ve 3985 sayılı Kanun ile Merkez Bankasının banknot ihracı yetkisine ilişkin süre sınırlaması tamamen kaldırılmıştır³⁷². Madeni paralara ilişkin olarak ise, 1984 yılında kabul edilen 234 sayılı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname³⁷³ ile Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü kurulmuş ve madeni paraların basılması ve tedavüle sürülmesi Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı kuruluşu olarak görev yapan bu Genel Müdürlüğün yetkisine verilmiştir³⁷⁴.

Paranın belirli bir ülkede kanunen tedavülde bulunması demek ise, bir devlet tarafından basılıp ödeme vasıtasıyla ve kendisine tanınan değeri ile herkes tarafından kabulünün kanunen emredilmiş olmasıdır³⁷⁵. Aynı zamanda, üzerinde yazılı değeriyle, ülkedeki bütün mal ve hizmetlerin fiyat ve değerini zorunlu olarak tayin etmesi demektir³⁷⁶. Buna göre, paranın kanunen tedavülde sayılabilmesi için iki şartın bulunması gerekmektedir: paranın Devlet tarafından ve Devlet adına basılmış olması, üzerinde yazılı olan değeriyle herkes tarafından bir ödeme vasıtası olarak kabulünün kanuni bir mecburiyet olması.

Paranın Devlet tarafından ve Devlet adına basıldığı, para üzerinde bulunan ve görülen Devlet arma veya sembolü ile anlaşılır. Herkes paranın üzerindeki bu semboller

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

³⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar/Banknotlarla+ilgili+Genel+Bilgiler/Para+Basma+Yetkisi> 16.01.2019.

³⁷³ RG, 18.06.1984/18435.

³⁷⁴ Anılan Kararnamenin 2. Maddesi:

Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır.

a) İlgili Kanunlar gereğince Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca tedavüle çıkarılması kararlaştırılan madeni ufaklık para ve madeni hatıra paraları basmak ve dağıtmak, (...)

³⁷⁵ **Demirel, Hakkı**, “*Ceza Kanunumuzun Sahtekârlık Hakkındaki Hükümleri*”, AÜHFD, C. 12, S. 3, 1955, s. 8; **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 34.

³⁷⁶ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 38.

dolayısıyla o paranın gerçekliğine güvenir ve onu nominal değeri ile kabul eder³⁷⁷. Zaten, böyle işaretler taşımayan şeylere de para adı verilemez.

Üzerinde Devlet otoritesinin alametini taşıyan kâğıt ya da maden parçası ancak kanunen tedavülde bulunduğu için ve tedavülde bulunduğu sürece “*para*” adını taşıyabilir. Bu kapsamda, herhangi bir kanuni dayanağı olmayan kripto paralar, bu suçun konusu olamayacaktır. Yine, kanuni dayanağı olmakla birlikte, devlet tarafından ve adına basılmayıp elektronik para ihraç eden kuruluşlar³⁷⁸ tarafından üretilen ve sadece dayanak kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılıp ülkedeki bütün mal ve hizmetlerin değerini tespit etme yeteneğinden uzak, elektronik paralar da bu suçun konusu olamayacaktır. Buna göre, dijital dünyada bilginin kopyalanması ve sahtesinin üretilmesi mümkün olduğundan elektronik paranın da kopyalanması, sahtesinin üretilmesi ve kullanılması mümkündür³⁷⁹. Ancak, elektronik para gerçekleştirilebilecek sahtecilik eylemleri para sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilmeyecek olup şartların mevcut olması halinde dolandırıcılık suçu ya da bilişim suçları bağlamında ele alınabilecektir.

3.3.7.1.2. Para, Tedavül Yeteneğini Kaybetmemiş Olmalı

Paranın yasallığına ilişkin gerekli bütün şartlar tamam olmasına rağmen paranın tedavülüne engel oluşturabilecek durumlara da rastlanması mümkündür. Bu gibi haller; paranın tedavül yeteneğini kaybetmesi olarak ifade edilmektedir. Buna göre, madeni paralar için, MUHPBHK’nın 4. maddesinde³⁸⁰, delinmiş, kesilmiş, zımbalanmış veya herhangi bir şekilde asli şekilleri değiştirilmiş madeni paraların, kanuni vasıflarını ve tedavül kabiliyetlerini kaybedecekleri belirtilmiştir. Yine, kâğıt paralara ilişkin olarak

³⁷⁷ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 34.

³⁷⁸ Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun’un 3. maddesinde, elektronik para kuruluşu: Bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişi şeklinde tanımlanmıştır.

³⁷⁹ Ancak iyi hazırlanmış bir elektronik para sistemi bu şekilde kötüye kullanımı engelleyecek şekilde çalışabilir. Bunu önlemek için açık anahtar kriptografisi kullanılabilir. Ancak, elle atılmış bir imza taklit olup olmadığını tespit etmek mümkünken, taklit edilmiş bir dijital imzayı ayırt etmek mümkün olamamaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Bozkurt Yüksel**, s. 195.

³⁸⁰ **Madde 4** – Delinmiş, kesilmiş, zımbalanmış, kulp takılmış veya her ne suretle olursa olsun asli şekilleri değiştirilmiş paralar, kanuni vasıflarını ve tedavül kabiliyetlerini kaybederler. Hiçbir alacaklı bu nevi bir parayı kabule zorlanamaz. Ancak, tedavül neticesinde aşınmış, yazıları ve şekilleri silinmiş veya yanmış paralar, sıhhatlerinden şüphe tevhit edecek şekilde bozulmuş olmadıkça Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına devredilmek üzere Hazinesinin veznedarlığını yapan bankalar tarafından kabul edilir ve tekrar tedavüle çıkarılmaz.

da Eskimiş, Yıpranmış veya Kısmen Fiziki Parça Kaybına Uğramış Banknotların Değiştirilmesi Hakkında 14 Ocak 1970 Tarihli ve 1211 Sayılı Kanun'un 37 nci Maddesi Gereğince Başbakanlık ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Arasında Müstereken Kararlaştırılan Esaslarla İlgili Yönetmelik³⁸¹ ile, TCMB tarafından tedavüle çıkarılan ve halen tedavülde bulunan, üzerinde seri ve sıra numarası, Banka yetkililerinin imzaları olan ve yüzeyinde eksiği olmayan banknotların geçerli banknotlar oldukları güvence altına alınmıştır. Ancak, dolaşım esnasında eskiyip, yıprandığından tedavülde kalmaları sakıncalı görülen başabaş banknotlar ile yüzey eksikliği bulunan banknotların değiştirilme koşulları da emisyon grubuna bakılmaksızın adı geçen Yönetmeliğin 1. maddesinde³⁸² belirtilmiştir. Anılan Yönetmeliğin 2. maddesinde ise, yapılan incelemede banknotların yüzeyinin yarısından fazlasının eksik olması durumunda ise, bunların değiştirilmeyecekleri belirtilmiştir. Buna göre, gerek madeni gerekse kâğıt paralar için tedavül yeteneğini kaybetmiş olmaları halinde bu kâğıt ya da maden parçası hakkında gerçekleştirilebilecek sahtecilik eylemleri parada sahtecilik suçuna vücut vermeyecektir.

Paralarda sahteciliğin suç teşkil edebilmesi için, sayılan paraların kanunen tedavülde bulunması şart olduğuna göre:

- 1- Tedavülden kaldırılmış örneğin tarihi ya da antika bir paranın sahte olarak üretilmesi, parada sahtecilik suçu bağlamında değerlendirilmeyecek, ancak dolandırıcılık suçu kapsamında değerlendirilecektir³⁸³. Çünkü, tedavülden kaldırılmış para artık bu niteliğini kaybetmiş ve öz ya da tarihi değeriyle alınıp satılan bir mal haline gelmiştir³⁸⁴.

³⁸¹ RG, 12.11.1979 / 16807.

³⁸² **Madde 1-** Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası banknotu olduğunun saptanması koşulu ile gerçek veya tüzel kişilerce ibraz edilen;

a) Yazıları okunmayacak şekilde kirlenmiş, yıkanmış, boyanmış, yanmış, yırtılmış veya sair sebeplerle eskiyip yıpranmış, değeri belirlenebilen tam banknotlar, yazılı değerleri üzerinden başabaş olarak,

b) Tek parçadan ibaret olmak kaydıyla yüzeyindeki eksiklik % 50 den az olan banknotlar yukarıdaki gibi yazılı değeri üzerinden başabaş olarak,

c) Tek parçadan ibaret olmak kaydıyla yüzeyindeki eksiklik % 50 olan banknot parçaları ise yazılı değerinin yarısı üzerinden, yenileriyle değiştirilir.

³⁸³ Aynı yönde, **Erem**, “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*”, s. 107; **Meran**, s. 361; **Parlar/Hatipoğlu**, s.1466.

³⁸⁴ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 35.

- 2- Hiçbir zaman tedavül etmemiş paralar da bu suçun konusu olamayacaktır³⁸⁵. Bu bağlamda, henüz tedavüle konmamış bir parayı, halkın bu parayı bilmemesinden istifade ederek sahte olarak imal eden ve bu sırada yakalanan kimse, hakiki para henüz tedavüle konulmadığı için parada sahtecilik suçu kapsamında cezalandırılmayacaktır. Bu halde, kişi, TCK md. 200 kapsamında da cezalandırılmayacaktır. Çünkü, bu madde, para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçlarla ilgilidir. Bu anlamda, bir şeye para diyebilmek için halen tedavülde bulunması şart olduğuna göre, halihazırda tedavülde olmayan bir paranın söylenen şekilde “para” olarak sayılmasına imkan yoktur. 200. maddenin uygulanması için de sözü geçen araçların “para ve kıymetli damga” üretimine özgü olması gerektiğine göre, bu maddede bu örnek de uygulama alanı bulamayacaktır³⁸⁶.

Tedavül eden para, bu fonksiyonu tamamen ortadan kalkıncaya kadar para olma niteliğini koruyacaktır. Buna göre, banknotların değiştirilmesi ve tedavülden kaldırılması hususu, TCMB Kanunu 37. madde ile düzenlenmiştir³⁸⁷. TCMB, bu maddeye dayanarak, dolaşımdaki banknotları gerekli gördüğü zaman yeni emisyonlarla değiştirebilecektir. Tedavülden kaldırılan eski banknotlar ise, değiştirme işlemine başladığı tarihten itibaren 10 yıl sonra zamanaşımına uğrayacaktır. Bir paranın tedavülden kalkmasına karar verilse ve piyasadan toplanmaya başlansa bile, ödeme vasıtası olarak fonksiyonunu yerine getirdiği sürece hukuk düzeninin korumasından yararlanacaktır. Bu doğrultuda, ülkemizde 2005 yılında tedavüle çıkan YTL banknotların, 4 Nisan 2007 tarihli ve 2007/11963 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı³⁸⁸ ile tedavülden kaldırılmalarına

³⁸⁵ Meran, s. 361.

³⁸⁶ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 35.

³⁸⁷ Banknotların Değiştirilmesi

Madde 37-

a) Banka, tedavülde bulunan banknotları gerekli gördüğü zaman yeni emisyonlarla değiştirebilir. Tedavülden çekilen eski banknotlar, değiştirme işlemine başladığı tarihten itibaren 10 yıl sonra zamanaşımına uğrar. Gerek değiştirme işleminin başlayacağı tarih ve gerekse bu 10 yıllık süre içinde eski banknotların mecburi tedavül müddeti Banka Meclisince tayin ve keyfiyet Resmi Gazete ile ilan olunur.

b) (6/12/1984 tarihli ve 3098 sayılı Kanun ile değiştirilen şekli) Eskimiş ve yıpranmış banknotlar, Başbakanlık ile Banka arasında tespit edilecek esaslar dahilinde ve yönetmelikle kabul edilecek kabirit usulüne göre, Bankaca yedek banknotlarla değiştirilir.

c) Tedavülden kaldırılan banknotlarla, eskimiş, yıpranmış veya kısmen ziyaa uğramış olması sebepleriyle değiştirilen banknotların iptal ve yok edilmesine ilişkin esaslar yönetmelikle belirtilir.

³⁸⁸ RG. 08.05.2007/25616.

karar verilmiştir. Bahse konu banknotlar, 31 Aralık 2009 tarihinde ise, tedavülden kaldırılmış ve ödeme fonksiyonunu tamamen kaybetmiştir³⁸⁹. Ancak, Merkez Bankası tarafından, mağduriyetlerin oluşmaması adına, 5 yıl gibi kısa bir süre dolaşımında kalan YTL banknotların 10 yıl, yani 31 Aralık 2019 tarihine kadar Merkez Bankası ile Ziraat Bankası şubelerinde değiştirilebilmeleri için süre tanınmıştır. Dolayısıyla bu örnek üzerinde, 01.01.2010 tarihinden sonra gerçekleştirilecek sahtecilik eylemleri, parada sahtecilik suçuna değil, şartların mevcut olması halinde dolandırıcılık suçuna vücut verecektir. Madeni paraların tedavülden kaldırılmaları ise, MUHPBH Kanun'un 5. maddesi uyarınca gerçekleştirilmektedir³⁹⁰.

- 3- Öte yandan, bir kanun gereği tedavül etmeyen para, tüccarlar arasındaki örf gereği para olarak kabul edilse bile TCK md. 197 anlamında para değildir. Nitekim, Cenevre Sözleşmesi ve çalışmamız içerisinde incelenen Avrupa Birliği'nin konuya ilişkin kararları da yalnızca kanunen tedavülde bulunan paralardan bahsetmektedir. Ayrıca, bir paranın ticari olarak tedavülde bulunup bulunmadığını tespitini yapmak, özellikle yabancı bir ülkede o ülkenin ticari geleneğine göre tedavül eden bir paranın olup olmadığı belirlemek çok zordur.

Ticari örf ve adet gereği tedavül eden parayı taklit eden kişi, kamu güvenini değil, belki o parayı kabul eden kişinin güvenini zedelemiştir. Çünkü, devlet, paranın doğru ve herhangi bir şüpheden uzak olduğu konusunda kamuya tarafsız ve en ciddi şekilde güven verme fonksiyonunu, kendi alametini paranın üzerine basmakla gösterir. Böyle bir alameti taşımayan değer de para özelliği kazanamaz³⁹¹. Buna göre, ticari gelenek uyarınca tedavül eden bir parayı üreten

³⁸⁹ Tedavülden kaldırılan banknotlar ve kıymetlerini tamamen yitirecekleri tarihler hakkında bkz.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banknotlar/Dolasimdan+Kaldirilan+ve+Zaman+Asimi+Suresi+Devam+Eden+Banknotlar/Dolasimdan+Kaldirilan+ve+Zaman+Asimi+Sure+Devam+Eden+Banknotlar> 12.08.2018.

³⁹⁰ **Madde 5** – Muhtelif sebeplerle tedavülden kaldırılması gereken madeni paraların belli bir tarihten başlamak üzere geçerli olacakları süre Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca belirtilir. Bu süre bir yıldan az olamaz.

Bu paralar tayin ve ilan olunan müddetin sonunda tedavül kabiliyetlerini kaybeder, şu kadar ki, bu paralar, mezkür müddetin sonundan itibaren bir yıl içinde Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına devredilmek üzere Hazinesinin veznedarlığını yapan bankalarca kabul edilir.

³⁹¹ **Erman**, Sahtekârlık Cürümleri, s. 54- 58.

kişi de, parada sahtecilik suçunu değil, şartların bulunması halinde dolandırıcılık suçunu işlemiş olacaktır.

3.3.7.2. Paraya Eşit Sayılan Değerler

“Paraya eşit sayılan değerler” başlığı altında, TCK’nin 198. maddesinde, “Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile milli ziynet altınları...”’nın para hükmünde olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla, para hükmünde olduğu belirtilen bu değerler de bu suçun konusunu oluşturacaktır³⁹².

Madde gerekçesinde de vurgulandığı üzere³⁹³, bu değerler, para değildir, ancak, bunlar da, herhangi bir devir ve ciro işlemine ihtiyaç bulunmaksızın, elden ele geçer ve

³⁹² “Dosya kapsamına göre, sanığın tek lira olarak tabir edilen altınları bir kuyumcuya satmak isterken şüpheli üzerine yapılan kontrolde, üzerinde bulunan 40 adet altın ile daha önce iki farklı kuyumcuya sattığı 5'er adet altınla birlikte toplam 50 adet altının, gramajının düşük olması ve darphane baskısı olmaması sebebiyle, sanık hakkında dolandırıcılık suçundan kamu davası açılmış ise de, ülkemizde Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet ziynet altınlarını basma görevinin, 234 sayılı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü'nün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2/b maddesi uyarınca Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne ait olduğu, diğer yandan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 198. maddesinde yer alan, “Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile millî ziynet altınları, para hükmündedir.” şeklindeki düzenleme sebebiyle, milli ziynet altınları hakkında yapılan sahteciliğin, aynı Kanun'un 197/1. maddesi hükmü gereğince “parada sahtecilik” suçu kapsamında kaldığı, suça konu Cumhuriyet altın sikkelerinin (halk arasında Ata altını olarak da bilinen) 22 ayar olduğu, ancak gramajının düşük olup, Darphane baskısı olmadığı, gramajı düşük olmasa dahi kanun gereği altın sikke ve ziynet altınlarının Darphane tarafından basılması gerektiğinden, parada sahtecilik suçu kapsamında kalan eylem nedeniyle...” (8. CD., 30.06.2014, 2014/19312, 2014/16769; Aynı yönde 15. CD., 02.06.2014, E. 2014/ 10069, K. 2014 / 10810; Kararlar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir).

³⁹³ Anılan maddenin gerekçesi şöyledir:

Madde metninde paralara eşit sayılan değerler belirlenmiştir. Bu değerler, para değildir, ancak, bunlar da, herhangi bir devir ve ciro işlemine ihtiyaç bulunmaksızın, elden ele geçer ve gerektiğinde tediye vasıtası fonksiyonunu görürler; örneğin teminat olarak yatırılmaları olanaklıdır.

Hükümet tarafından ihraç olunan bonolar, hisse senetleri, tahvil ve kuponların bu madde gereğince para gibi sayılmaları için başta gelen koşul, Bakanlar Kurulu kararı uyarınca çıkarılmış ve Devlet Hazinesinin borçlandırılmış olmasıdır. Bu itibarla kamu iktisadî teşekküllerince ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca çıkarılan ve hamile yazılı bulunan bonolar madde kapsamına girmez.

Yetkili kurumlar tarafından çıkarılan ve kanunen tedavül eden senetlerin madde kapsamına girebilmesi için, özel bir kanunla, ilgili kuruluşa kanunen böyle bir yetki verilmesi ve kuruluşlarca çıkarılan senedin kanunen tedavül etmesi yani kabulünün zorunlu olması gerekir. Bu gibi evrakı kâğıt paralardan ayıran husus, kâğıt paraların altınla veya madenî parayla değiştirilmesi talep edilmediği hâlde, yetkili kuruluşlarca çıkarılan bu gibi evrakın ya ibrazında veya belirli bir vadenin gelmesinde madenî veya kâğıt para ile değiştirilmesinin olanaklı bulunmasıdır.

gerektiğinde ödeme vasıtası fonksiyonunu görürler. Örneğin bu değerlerin teminat olarak yatırılmaları olanaklıdır. Buna göre, madde kapsamında paraya eşit sayılan evrak ve değerler ise şöyle sayılmıştır:

3.3.7.2.1. Devlet Tarafından İhraç Edilip de Hamiline Yazılı Bonolar, Hisse Senetleri, Tahviller ve Kuponlar

Hazine bonosu: Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan ve vadesi bir yıldan az olan Devletin kısa vadeli borçlarına kısa süre içinde fon elde etmesi için satılan iç borçlanma senetleridir³⁹⁴.

Tahvil: Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen ve vadesi bir yıl ya da daha uzun olan Devlet iç borçlanma senetleridir³⁹⁵.

Hisse senedi: Anonim ortaklıklar tarafından çıkarılıp o anonim ortaklığın sermayesine belirli bir katılma payını temsil eden kıymetli evraktır³⁹⁶.

Kupon ise, tahvillerin faizini almak üzere veya hisse senedi sahiplerinin (kar payı, bedelli-bedelsiz sermaye artırımına katılma hakları gibi) bazı ortaklık haklarının kullanımını teminen hisse senetleri üzerinde bulunan ve sistematik olarak numaralandırılmış kıymetli evraktır³⁹⁷.

Bu evrakların tümü Devlet hazinesinin borçlandırılmasına yöneliktir. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu değerlerin hamiline yazılı olması ve Devlet tarafından çıkartılmış bulunması gerekmektedir. Bu yüzden madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, kamu

Maddede ayrıca millî ziynet altınlarından söz edilmekle beraber altın paradan ayrıca bahis edilmemiştir. Gerçekten, ister millî ister yabancı altın para “para” olmak vasfını muhafaza etmekte yani ülkemizde veya yabancı ülkede kanunen tedavülde bulunmakta ise, bunun diğer paralardan farkı olmaz. Altının borsalarda değer kazanması veya kaybetmesi yani altın paranın üzerinde yazılı nominal değerinden farklı bir kıymetle tedavül etmesi onun “para” olmak vasfına hanel vermez. Buna karşılık, ülkemizde alınıp satılmakta olan ziynet altınlar, kanunen tedavül etmediklerinden “para” sayılmadıkları ve fakat bunların taklit veya tağyiri olanaklı bulunduğundan, bunlar hakkında son fıkraya ayrıca hüküm konulmuştur.

³⁹⁴ TCMB Terimler Sözlüğü, <https://www.tcmb.gov.tr/> 16.12.2018.

³⁹⁵ TCMB Terimler Sözlüğü, <https://www.tcmb.gov.tr/> 16.12.2018.

³⁹⁶ Gündel, s. 758.

³⁹⁷ Gündel, s. 758.

iktisadi teşekkülleri ve kamu kurum, kuruluşları tarafından çıkartılan hamiline yazılı borçlanma ya da başka amaca matuf senetler bu kapsama girmemektedir.

3.3.7.2.2. Yetkili Kurumlar Tarafından Çıkarılmış Olup da Kanunen Tedavül Eden Senetler, Tahviller ve Evraklar

Madde metnindeki yetkili kurumlardan kasıt, kanunların kendilerine, bu maddede belirtilen senet, tahvil ve benzeri evrakları çıkarma yetkisi verdiği özel ve 198. maddenin birinci cümlesi dışında kalan kamu kurum ve kuruluşlarıdır. Ayrıca, bu kapsamda yer alan evrakların usulüne uygun çıkartılmış ve dolaşımda bulunuyor olmaları gerekmektedir³⁹⁸. Örneğin, Türk Ticaret Kanunu³⁹⁹ hükümlerine tabi Anonim şirketlere ait hisse senetleri ile bu şirketlerin çıkardıkları tahviller bunlardandır.

Düzenlemede “*evrak*” olarak belirtilenlerin de benzer şekilde, ibraz edildiklerinde ve vadeleri geldiklerinde paraya çevrilebilir özellik taşımaları gerekmektedir⁴⁰⁰.

Nihayet, özel kanunlar çerçevesinde de bazı evrakların paraya eşit sayılan değerlerden olduğu kabul edilmiştir. Buna göre, Milli Piyango biletlerinin 3670 sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun'un⁴⁰¹ 12. maddesi çerçevesinde Devlet malı hüviyetinde olduğu belirtilmiştir⁴⁰². Ayrıca ek olarak, anılan maddede, “*piyango biletlerinin taklit ya da tahrif edilmesi hallerinin Devlet malları ve paraları hakkında ika olunan bu gibi suçlara uygulanan cezalara tabi kılınmıştır*” denilmek suretiyle piyango biletlerinin açıkça para hükmünde olduğu söylenmese de Milli Piyango biletlerine ilişkin sahtecilik hallerinin TCK 198. madde delaletiyle parada sahtecilik suçunu oluşturacağı vurgulanmıştır⁴⁰³.

³⁹⁸ **Gündel**, s. 758.

³⁹⁹ RG, 14.02.2011/27846.

⁴⁰⁰ **Gündel**, s. 758.

⁴⁰¹ RG, 11.07.1939/4255.

⁴⁰² **Madde 12** – Piyango idaresine aid mallar Devlet malıdır. Bunları çalanlar, ihtilas edenler, zimmete geçirenler veya her ne suretle olursa olsun sui istimal edenler ve piyango biletlerini taklid ve tahrif edenler Devlet malları ve paraları hakkında ika olunan bu gibi suçlara müterettib cezalara tabidirler.

⁴⁰³ “...*Katılan ...'in seyyar milli piyango bayiligi yaptığı, kahvehaneye bilet satmak için gittiği sırada sanığın katılandan 5 adet kazı kazan bileti aldığı, aldığı biletten 5000 TL çıktığını söylemesi üzerine katılanın sanık ile birlikte bankaya giderek 4500 TL tutarında sanığa ödeme yaptığı, bunun üzerine katılanın ikramiyeli bileti Mersin Milli Piyango Subesine gönderdiği, Mersin Milli Piyango Subesince biletin sahte olduğu belirtilerek iade edildiği iddia edildiği olayda; Dolandırıcılık suçu açısından yapılan*

3.3.7.2.3. Milli Ziyinet Altınları

Milli ziyinet altını kavramından neyin anlaşılması gerektiği Maliye Bakanlığı'nın 12.04.1946 gün ve 1/5121 sayılı yazısında “*darphanede basılmış olup da alınıp satılması veya kullanılması menedilmemiş olan bilimum ziyinet altınları*” olarak belirtilmiştir⁴⁰⁴. Buna göre, piyasada, özellikle de kuyumcularda alımı ve satımı yapılan normal altınların bu kapsamda olmadığını ifade etmek gerekir.

Gerçekten ülkemizde sikke şeklinde iki çeşit altın basılmaktadır. Bunlardan birincisi para şeklindedir ve “*cumhuriyet altın sikkeleri*” olarak adlandırılır diğeri de “*cumhuriyet ziyinet altını*”dır⁴⁰⁵. Bu altın paraların da ziyinet eşyası olarak kullanıldıkları vakidir. Cumhuriyet döneminde bastırılan altın paraların “para” oldukları hakkında herhangi bir sorun yoktur ve halen tedavülde bulduklarından “para” deyimini içerisine girmektedirler. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bastırılan ve ziyinet eşyası olarak kullanılan altın paralar ise, artık mevcut olmayan devletin parasının kanunen tedavülde olamayacağı için “para” sayılamazlar⁴⁰⁶. Dolayısıyla böyle bir altın hakkında yapılacak sahtekârlık da parada sahtecilik suçuna vücut vermeyecektir.

İlave etmek gerekirse, bir Devlet ortadan kalkınca doğal olarak parası da kendiliğinden tedavülden kalkar, ayrıca o parayı tedavülden kaldırıcı bir kanun hükmünün varlığı aranmaz. Bu paralar ödeme aracı olarak kabul edilseler bile, hiçbir satıcı böyle bir parayı kabule zorlanamaz. Yine, bu paraların basımına cumhuriyet döneminde devam edilmiş olması da onlara “para” niteliği vermek için yeterli değildir⁴⁰⁷. Çünkü,

değerlendirmede; Sanığın eylemini Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünün maddi varlıklarından olan kazı kazan biletini kullanmak suretiyle gerçekleşmesi karşısında; eyleminin TCK'nun 158/1-d maddesinde düzenlenen kamu kurum ve kuruluşlarının araç olarak kullanılması suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin yazılı şekilde hüküm kurulması, Özel belgede sahtecilik suçu açısından yapılan değerlendirilmede; 3670 sayılı Kanun'un 12. maddesinde de gözönünde bulundurularak eyleminin TCK 198/1 maddesi delaletiyle TCK 197/1 maddesinde düzenlenen parada sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin yazılı şekilde hüküm kurulması...” (Yar. 15. CD. 27.09.2018, E. 2015/12677, 2018/6047. Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

⁴⁰⁴ Yar. 1. CD., 31.12.1947, 3621/3260; **Erman, Sahir**, “*Para, İtibarı Amme Kâğıtları, Kıymetli Damgalar ve Amme Nakliyat İşletmeleri Biletlerinin Taklidi Suçu*”, AÜHFD, C. 8, S. 1-2, Ankara, Mart-Nisan 1951, 256-303. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/275/2570.pdf> 16.02.2018.

⁴⁰⁵ https://www.darphane.gov.tr/tr/content.php?parent_id=201&content_id=201 16.02.2018.

⁴⁰⁶ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368),s. 41-42.

⁴⁰⁷ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 46-47.

günümüzde, darphanede sadece para değil; madalya, nişan, madalyon, hatıra parası⁴⁰⁸ gibi ürünler de basılmaktadır⁴⁰⁹. Yani, önemli olan paranın basıldığı yer değil, ödemelerde kabulünün zorunlu olmasıdır.

Buna göre, en başta yapılan tanımdan çıkarılan sonuç, sadece Cumhuriyet Hükümetlerince bastırılan ziynet altınları değil, Osmanlı İmparatorluğu tarafından darphanede bastırılmış olan altın paralar ve ziynet altınları açık bir kanun hükmü ile alınıp satılmaları ve kullanılmalari yasaklanmamış olmak kaydıyla “*milli ziynet altını*” sayılacak ve “*para*” hükmünde değerlendirilecektir. Aksi halde, darphanede basılıp kanunen tedavülde bulunmayan altınlardan birinin sahtesinin üretilmesi dolandırıcılık suçunu teşkil edecektir⁴¹⁰.

Belirtmek gerekir ki, bu hüküm, düzenlemede de açıkça vurgulandığı üzere, yalnızca milli altınlar diyebileceğimiz Osmanlı ve Cumhuriyet altınları hakkında uygulanabilir. Buna göre, yabancı ülkelerde mevcut ve halen tedavül etmeyip ziynet eşyası olarak kullanılan altın paraların sahte olarak basılması parada sahtecilik suçunu oluşturmayacak olup şartları mevcutsa dolandırıcılık suçu vukuu bulacaktır.

Son olarak, milli ziynet altınlarına ilişkin olarak, madde gerekçesinde, “*...ülkemizde alınıp satılmakta olan ziynet altınları, kanunen tedavül etmediklerinden “para” sayılmadıkları ve fakat bunların taklit veya tağyiri olanaklı bulunduğundan, bunlar hakkında son fıkraya ayrıca hüküm konulmuştur.*” şeklinde yer alan kısım

⁴⁰⁸ 1264 Sayılı Madeni Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun’un 1. maddesi uyarınca; “*milli ve milletlerarası önemli tarihi, bilimsel, kültürel ve sanat olayları ile anmaya değer diğer olay ve günleri belirtmek ve muhtelif alanlarda ün yapmış Türk büyüklerini anmak amacıyla ve Hükümetçe lüzum ve faydası takdir edilecek diğer sebep ve vesileler*” dolayısıyla bastırılan madeni paraya hatıra parası adı verilmektedir.

⁴⁰⁹ Bu konuda gbi bkz. <https://www.darphane.gov.tr> 16.02.2018.

⁴¹⁰ “*Suçta konu 298 adet Osmanlı Dönemi Basılı Sikke görünümlü sahte altınların TCK.nun 198. maddede belirtilen “Milli ziynet altınları” kapsamında olmadığına anlaşılmaması karşısında; Sanık ...’ın katılan ...’e 90.000 TL paraya ihtiyacı olduğunu, borç verdiği takdirde alacağı karşılığında kendisine 298 adet reşat altını verebileceğini, borcunu ödeyememesi durumunda bu altınları bozdurarak alacağını tahsil edebileceğini söyleyerek yanında getirdiği altınlardan bir kaç tanesini güvenilir olup olmadığını araştırması için numune olarak verdiği, katılanın altınları alıp kuyumcuya gösterdiğinde altınların gerçek olduğunu tespit ettikten sonra tüm altının satımı konusunda anlaşış sanıklar ile buluştukları, sanıkların yanlarında getirdikleri 298 adet sahte altını katılanlara verip karşılığında 53.000 TL parayı almaları şeklinde gerçekleşen eylemlerinin TCK.nun 157/1. maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçunu oluşturacağı...*” (Yar. 8.CD., 26.04.2018, E. 2016/ 11821, K. 2018 / 4713; Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

doğrultusunda, para olarak sayılmayan bir şeyin sırf taklit ya da tağyiri mümkün olduğu gerekçesiyle para gibi korunması, kanaatimizce, hiçbir bilimsel dayanağı olmayan bir durumdur. Kuşkusuz, ziynet altını da diğer bir çok nesne gibi taklit edilebilir geçmiş izlenimi verdirilebilir ve bu suretle bir çok kimse bu sahtelik dolayısıyla görünüşe aldanıp zarara uğrayabilir; ancak bu zaten dolandırıcılık suçunu oluşturacaktır. Bu kapsamda, bir taşı altın rengine boyayıp altın külçe olarak birisine satmakla ziynet altınını taklit ya da tağyir etmek arasında fark olmadığı örneği de göz önünde bulundurulduğunda sadece bu sebeple milli ziynet altınlarının “para” gibi korunması kanaatimizce hatalı bir yaklaşımdır.

3.3.8. Suça Etki Eden Nedenler

Bilindiği üzere, ceza normunda suçun öncelikle temel şekli tanımlanmaktadır. Örneğin, kasten yaralama suçunun temel şekli TCK md. 86’da *“kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde düzenlenmiştir.

Öte yandan, bazı suçlarda, suçun temel şeklinden başka, suçun daha ağır ya da hafif sayılmasına imkan vererek cezanın artırılması ya da eksiltmesini gerektiren hallerine de yer verilebilmektedir. Buna göre, cezanın artırılmasını gerektirenlere ağırlaştırıcı, indirilmesini gerektirenlere de hafifletici sebep adı verilmektedir⁴¹¹. Bu doğrultuda, kanunda, nitelikli hal olarak öngörülebilecek hususlar: fiilin işleniş şekli, işlendiği yer ve zaman, fail veya mağdurun vasfı, fail ile mağdur arasındaki ilişki, suçun konusu, fiilin işlenmesindeki amaç veya saik olarak sayılmaktadır⁴¹².

Parada sahtecilik suçuna ilişkin ise, E-TCK’den farklı olarak TCK’de suçun temel şeklinden başka cezanın artırılmasını ya da azaltılmasını öngören herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Şöyle ki, E-TCK’de, paranın kıymetten düşürülmesi, parası taklit edilen devletin itibarının tehlikeye düşürülmesi halleri cezayı ağırlaştırıcı

⁴¹¹ Artuk/Gökçen /Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 26; Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 217.

⁴¹² Akbulut, Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 334-335; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 26; Koca/Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 143-144; Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 218-220.

sebepler; paranın sahteliğinin kolaylıkla anlaşılabilir olması hali, cezayı hafifletici sebep olarak yer almaktayken mevcut kanuni düzenlemede bu nedenler nitelikli hal kapsamında düzenlenmemiştir.

3.4. MANEVİ UNSUR

Manevi unsur, işlenen fiil ile fail arasındaki manevi bağı ifade etmektedir. Bu bağ kurulmadan, gerçekleştirilen hareketler de, fiil niteliğini taşımaz ve bir suçun varlığından söz edilemez⁴¹³.

TCK, manevi unsuru kast ve taksir olarak iki temel şekilde ele almıştır. Bu kapsamda, suçların, kural olarak kasten işleneceği belirtilmiştir. Bu husus, TCK md. 21’de düzenlenen haliyle, “*suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır*” şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre, kast, failin suçun kanuni tanımında yer alan unsurları bilmesi ve istemesidir. Failin suçun kanuni tanımında yer alan unsurları bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi doğrudan kast olarak adlandırılmaktadır. Bu husus, suçun kanuni tanımında “*bilerek*”, “*bildiği halde*”, “*bilmesine rağmen*” gibi ifadelere yer verilerek ortaya konmuştur. Öte yandan suçlar, olası kastla da işlenebilir. Olası kast durumunda ise, fail, suçun maddi unsurlarının somut olayda gerçekleşebileceğini bilmesine rağmen, o fiili işlemektedir⁴¹⁴.

Bazı suçlarda, failin suçu kanunda belirtilen özel bir amaç doğrultusunda işlemesi suçun manevi unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu durum öğretide özel kast olarak adlandırılmaktadır⁴¹⁵. Bu suçlarda fail, genel kastın yanında, kanunda gösterilen amaç ve saiki de barındırmalıdır. Örneğin, töre saikiyle kasten öldürme suçu bu şekildedir.

Bununla birlikte, kanunun açıkça belirttiği hallerde, bazı suçların taksirle işlenmeleri de mümkün kılınmıştır (TCK md. 22/1). Taksir, failin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışından dolayı neticenin öngörülememesi halidir. Buna karşılık, fail neticeyi öngörebiliyor ancak yeteneklerine güvenerek neticenin gerçekleşmeyeceğine

⁴¹³ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 232.

⁴¹⁴ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 244.

⁴¹⁵ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 146.

inaniyorsa ya da neticeyi öngörebildiği halde neticenin gerçekleşmeyeceğine güveniyorsa “*bilinçli taksir*” hali söz konusu olacaktır⁴¹⁶.

Parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak; bu suç, kasten işlenebilen bir suçtur ve suçun kanuni tanımında sahte paranın tedavüle konulması gibi bir özel kastın aranacağı belirtilmemiştir. Gerçekten bu suçun oluşması için zararın oluşması yani bu paranın dolaşıma konması şart değildir, böyle bir tehlikenin oluşması yeterli görülmüştür. Paranın sahte olarak üretilmesi ile de böyle bir tehlike ortaya çıkmaktadır. Failin bu parayı üretirken böyle bir niyeti olmasa bile, bu paranın tedavüle konma tehlikesi her zaman mevcuttur. Zira, kişinin, tedavüle koymak amacıyla hareket etmeyip sadece bu işteki ustalığını göstermek, dikkat çekmek veya şaka amacıyla sahte para üretmesiyle de zarar tehlikesi oluşmuş olacaktır. Bu bakımdan, bu suç için, genel kast yeterlidir⁴¹⁷.

Bu bağlamda fail, birinci fıkra bakımından tedavülde olan bir parayı, başkalarını zarara soktuğunun farkında olmasına rağmen, sahte olarak üretmeyi, ülkeye sokmayı, nakletmeyi, muhafaza etmeyi veya tedavüle koymayı bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekmektedir. Yine, ikinci fıkra bakımından fail, sahte olduğunu bildiği parayı bilerek ve isteyerek kabul etmelidir. Eğer, fail kabul ettiği değer sahteliğini bilmiyorsa ya hiç suç oluşmayacaktır ya da sahteliği öğrenmiş ve tedavüle koymuşsa, bu sefer, failin durumu üçüncü fıkra bakımından değerlendirilmelidir.

Belirtmek gerekir ki, maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında tanımlanan suçlarda “*bilme*” unsuruna açıkça yer verildiğinden bu suçlar ancak doğrudan kastla işlenebilir. Bu nedenle bu fıkralar bakımından olası kast, TCK md. 21/2 gereği mümkün gözükmemektedir⁴¹⁸. Buna ilişkin olarak madde gerekçesinde, ikinci fıkra bakımından

⁴¹⁶ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 179. Bu konuda gbi bkz. **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 257.

⁴¹⁷ Aynı yönde, **Arslan, Çetin/Azizağaoğlu, Bahattin**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, 1. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 829; **Aslan**, “*Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları*”, s. 155; **Erem**, “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*”, s. 115; **Meran**, s. 367; **Kaylan, Keskin**, “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/170.doc 05.12.2017. Aksi yönde, **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368), s. 87-90.

⁴¹⁸ **Hafizoğulları/Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 145; **Malkoç**, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, s. 1707; **Meran**, s. 360; **Taneri**, Uygulama ve Doktrinden Kürsü’ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 964.

açıkça “*bu suç, ancak doğrudan kastla işlenebilir.*” denilmişken üçüncü fıkraya ilişkin gerekçede bu şekilde bir ifadeye yer verilmemiş olmasını ise çelişki olarak görmekteyiz. Ancak, birinci fıkra bakımından olası kast mümkündür. Şöyle ki, örneğin, failin darphane memuru olduğu bir durumda gerçek para basması işlemi sırasında, fail, sahte olursa da olsun kastıyla hareket etmişse, olası kastla sahte para üretme suçu gerçekleşmiş olacaktır.

Öte yandan, TCK md. 22/1 göz önünde bulundurulduğunda suçun, taksirle işlenmesi mümkün değildir. Zira, kanunda suçun taksirli haline yer verilmemiştir.

3.5. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka aykırılık, failin fiilinin hukuk düzenince mübah sayılmadığını, işlenen fiilin hukuk düzenine aykırı olmasını ifade etmektedir⁴¹⁹. Fiil, maddi ve manevi unsurları itibariyle suçun kanuni tanımına uygunsuzsa karine olarak hukuka da aykırıdır. Ancak belirli durumlarda bu fiiller esasen hukuka aykırı olsa da hukuka uygun oldukları kabul edilmiş olabilir. Yani işlenen fiil, tipe uygun fakat hukuka aykırı olmayabilmektedir. Bu nedenle, fiilin tipe uygunluğu tespit edildikten sonra hukuka uygun olmasını gerektirecek bir durum olup olmadığı ayrıca dikkate alınmalıdır⁴²⁰.

Bu çerçevede TCK’de düzenlenen hukuka uygunluk nedenleri “*kanun hükmünü yerine getirme*” (TCK md. 24), “*meşru savunma*” (TCK md. 25/1), “*hakkın kullanılması*(TCK md. 26/1)” ve “*ilgilinin rızası*” (TCK md. 26/2) olarak sayılabilecektir⁴²¹. Buna göre, hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı halinde, fail hakkında “*beraat*” hükmü tesis edilecektir⁴²². Sayılanlar dışında bazı suçlarda özel hukuka uygunluk nedenleri de öngörülmüş olabilmektedir; bunlara da “*özel hukuka uygunluk nedenleri*” adı verilmektedir.

⁴¹⁹ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 295.

⁴²⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 189.

⁴²¹ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 274; Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 304; Akbulut, s.411. Belirtmek gerekir ki, bazı yazarlar TCK md. 25/2’de düzenlenen “zorunluluk hali”ni de hukuka uygunluk nedenleri arasında saymaktadır: Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 389; Centel/Zafer/Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 317.

⁴²² “*Hukuka uygunluk nedenlerinden birinin bulunması, eylemin suç olmasını engelleyeceğinden, fail hakkında beraat kararı verilmesi gerekecektir.*” (CGK, 10.12.2013, E. 2013/1-60, K. 2013/603. Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

Parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak; kanun koyucu tarafından özel bir hukuka aykırılık hali öngörülmemiştir. Bu çerçevede parada sahtecilik suçunun oluşabilmesi için suçun diğer unsurlarının yanında genel hukuka aykırılık unsurunun bulunması yeterlidir. Buna karşılık, genel nitelikteki hukuka uygunluk nedenlerinin ise, bu suçla bağdaşması pek olası gözükmemektedir.

Buna göre, kanun hükmünün yerine getirilmesi uygunluk nedenine ilişkin, sahte para üretimi yapmayı emredecek bir kanun hükmü olamayacağı açıktır ya da sahte paranın ülkeye girmesine, tedavüle konmasına izin verilmesi fiili hukuka uygun kılmayacaktır⁴²³. Meşru savunma hükümleri de, genellikle bireysel hukuki değerlerin korunması kapsamında olduğundan bu suçun niteliği gereği, bu suça uygulanması pek olası değildir. İlgilinin rızasına ilişkin ise, suçun mağdurunun toplumu oluşturan bütün bireyler olması karşısında, bu suç için, bu hukuka uygunluk nedeni de uygulanamayacaktır. Hakkın kullanılmasına ilişkin ise, mahiyeti itibariyle bu suça ters düşmekte olup bir hakkın kullanımı suç işleyerek sağlanamaz ya da sahtecilik bir kişi için hak olarak kabul edilemez, bu minvalde sahte para üretimi de, herhangi bir kişinin hakkı olamaz.

Son olarak, düzenlemenin üçüncü fıkrasına ilişkin olarak sahte olduğunu bilmeden sahte para alıp bu niteliğini öğrenen kişi, aldığı sahte parayı, zararını gidermek düşüncesiyle aynı kişiye gecikmeksizin, hemen olay sırasında iade etmesi halinde suçun oluşmaması gerektiği kanatindeyiz. Karşılıklı hakaretin cezasızlık sebebi ya da cezada indirim nedeni olarak düzenlendiği⁴²⁴, bir savunma şekli olarak meşru müdafanın kabul edildiği hukuk sistemimizde, kişinin kendini zarara uğratan kişiye hemen bu parayı iade

⁴²³ Hafizoğulları/Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 142.

⁴²⁴ **Haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret Madde 129-**

(3) Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermektense vazgeçilebilir.

edebilmesi gerekir⁴²⁵. Fakat, kişi, parayı, iade etmek istediği kişiden aldığını ispat edemezse bu kişinin TCK md. 197/3 gereği sorumlu tutulabilmesi m¼mk¼n olacaktır.



⁴²⁵ Aynı yönde, **Taneri**, Uygulama ve Doktrinden K¼rs¼'ye Onaylanmış Örneklemlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 958.

4. BÖLÜM

KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER, SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ, YAPTIRIMI VE CEZA MUHAKEMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER

4.1. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER

Failin işlemiş olduğu fiilin suç oluşturması, tek başına failin bu suçtan cezalandırılması için yeterli olmamaktadır. Başka bir ifadeyle, suç oluşturan bu fiil nedeniyle failin cezalandırılabilmesi için onun kusurunun bulunması gerekmektedir⁴²⁶. Çünkü, ceza hukukunda “*kusursuz ceza olmaz*” ilkesi doğrultusunda fail, ancak kusurlu olarak hareket etmişse cezalandırılacaktır⁴²⁷.

Kanunda, kusurluluğu etkileyen bu haller; yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma, cebir veya tehdit, zorunluluk hali, hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması, haksız tahrik, hata halleri olarak sayılmıştır⁴²⁸. Buna göre, sorumluluğu kaldıran sebepler, eylemin içerdiği kusuru tamamıyla ortadan kaldırmaktadır⁴²⁹, sorumluluğu azaltan sebepler ise eylemin kusur içeriğini azaltmaktadır⁴³⁰.

Parada sahtecilik suçu, kusurluluğu kaldıran ya da azaltan bu sebepler yönünden farklı bir özellik barındırmamaktadır. Bu kapsamda sayılan nedenlerin failde bulunması

⁴²⁶ **Meraklı, Serkan**, Ceza Hukukunda Kusur, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 31.

⁴²⁷ **Akbulut**, s. 463.

⁴²⁸ Bu konuda gbi bkz. **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 390 vd.

⁴²⁹ **CMK-223-(3)** Sanık hakkında;

a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması,

b) (**Değişik: 25/5/2005 - 5353/30 md.**) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,

c) Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması,

d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi,

Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

⁴³⁰ **Meraklı**, s. 35.

durumunda cezai sorumluluk buna göre belirlenecektir⁴³¹. Öte yandan hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, zorunluluk hali, hataya ilişkin hükümler de somut olaya göre bu suç bakımından uygulanabilecektir. Bu durumda, örneğin, failin sahte parayı gerçek para sanarak kabul etmesi fiili hata oluşturacak olup fail bu hatasından yararlanacaktır.

4.2. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

4.2.1. Teşebbüs

TCK'nin 35. maddesinde teşebbüs, *“kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.”* şeklinde tanımlamıştır. Buna göre, failin suç işleme kararı alıp hazırlık hareketlerini tamamlayıp icra hareketlerine başlaması ancak elinde olmayan sebeplerle neticesinin gerçekleşmemesi halinde teşebbüs söz konusu olacaktır. Failin suç işleme kararı doğrultusunda harekete geçmesi ve işlemeye kastettiği suçun icra hareketlerine elverişli vasıtalarla başlaması cezalandırılabilir bir durumdur⁴³². Çünkü, bu durumda, suçun manevi unsuru tamam olmasına rağmen maddi unsuru tamamlanmamıştır⁴³³.

⁴³¹ Kusurluluğu etkileyen ya da azaltan hallere ilişkin *“akıl hastalığı”* iddiasında bulunan sanığın durumunun araştırılmamasını Yargıtay bozma gerekçesi yapmıştır.

“... 1- Sanığın parayı çektiğini belirttiği banka şubesinden, sanığın savunmasında belirttiği şekilde bankadan para çekip çekmediğinin araştırılması, çektiğinin tespit edilmesi halinde dekontun onaylı bir suretinin getirilerek sanığa yapılan ödememin ne şekilde yapıldığının tespiti gerektiği gözetilmeden, eksik araştırmayla yazılı şekilde beraat kararı verilmesi,

*2- Dosya kapsamında mevcut İçişleri Devlet Hastanesince düzenlenen 14.04.2010 tarihli rapor ve sanığın Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde tedavi gördüğüne ilişkin tıbbi evrakları dikkate alındığında, sanığın tıbbi evrakları ile birlikte Adli Tıp Kurumunun asevki sağlanarak TCK'nin 32. Maddesi anlamında **“işlediği fiilin hukuki anlama ve sonuçlarını algılamaya veya bu fiile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğini önemli derecede azaltacak şekilde akıl hastalığı bulunup bulunmadığının”** CMK'nin 74. Maddesi uyarınca araştırılması gerektiğinin gözetilmemesi...”* (8 .CD. 14.05.2013, E. 2012/25419, K. 2013/14842) **Taneri, Gökhan**, Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları, Savaş Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, Ocak 2017, s. 110.

⁴³² **Tozman, Önder**, Suça Teşebbüs, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 9.

⁴³³ **Aydın, Devrim**, *“Suça Teşebbüs”*, AÜHF, C. 55, S. 1, Ankara 2006, s. 87.

Öte yandan, kanun koyucu, bazı durumlara ilişkin olarak, bazı suçlar bakımından özel bir teşebbüs hükmü koyma yoluna gitmiştir⁴³⁴. Şöyle ki, teşebbüs aşaması, bu suçlar için, genel hükümlerdeki düzenlemeden de öne çekilmiştir⁴³⁵.

Parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak ise, suça teşebbüste özellik arz eden bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla, genel hükümler, bu suç bakımından uygulama alanı bulacaktır.

Öğretide bu konuda görüş birliği mevcut olmamakla birlikte, kanaatimizce, parada sahtecilik suçunun her şekline teşebbüs mümkündür⁴³⁶. Örneğin, failin sahte para üretimi için gerekli hazırlığını yapıp üretime başlayacağı sırada ya da sahte paraları bir yerden başka bir yere nakledeken yakalanması durumunda suç teşebbüs aşamasında kalacaktır⁴³⁷. Neticesiz bir suç olduğundan hareket parçalara bölünebildiği haliyle teşebbüs mümkündür. Bu kapsamda, kalpazanla anlaşmış olan muhafaza görevini üstlenecek failin bu anlaşma gereğince kendisine saklaması için teslim edilecek sahte paraları almaya gidip, bu paraların kendisine teslim edilecekleri anda yakalanmış olması halinde suç, teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır⁴³⁸.

Belirtmek gerekir ki, ilk fıkradaki fiillerden birinin tamamlanıp diğeri henüz icra edilirken failin yakalanması halinde, tamamlanmış suçtan faile ceza verilecektir. Buna göre, sahte parayı üreten failin bu paraları ülkeden çıkarmaya çalışırken yakalanması

⁴³⁴ Bkz. TCK md. 252/3 “Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükümlenir.” hükmü ile aslında teşebbüs aşaması sayılabilecek anlaşma halinin suç tamamlanmış gibi cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

⁴³⁵ Soyaslan, Doğan, Teşebbüs Suçu, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., Ankara 1994, s. 52.

⁴³⁶ Bu konuda bir görüşe göre, kabul fiilinin niteliğinden ötürü ikinci ve üçüncü fıkradaki suçlara teşebbüs mümkün değildir. Bkz. Hafizoğulları / Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, s. 143-144. Yine, sadece üçüncü fıkradaki haline teşebbüsün mümkün olmadığı yönünde başka bir görüş de mevcuttur. Bkz. Taneri, Uygulama ve Doktrinden Kürsü'ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 965. Bu suçun her şekline teşebbüsün mümkün olduğu yönündeki görüşler için ise, bkz. Salıhoğlu, Hadi/Parlar, Ali, Parada-Mühürde-Belgede Sahtecilik Suçları, Aristo Hukuk Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, Mart 2018, s. 29; Meran, s. 367; Parlar/Hatipoğlu, s. 1468.

⁴³⁷ “Saniktan elde olunan sahte para filmlerinin niteliği, sayısı, bulunduğu yer, ilgili filmlerin sahte para basımında kullanılabileceğine ilişkin merkez bankası komisyon raporu ile filmlerin sahte para basmak amacıyla hazırlanıp bulunduruldukları kanaatini belirten İstanbul Polis Laboratuvarı ekspertiz raporu ve tüm dosya kapsamı göz önünde bulundurularak sanığın sahte para basmaya teşebbüsten yapılan yargılanması sonunda beraatine karar verilmesi...” (8. CD, 18.11.2002, 2002/9074, 2002/10756; <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 27.01.2019).

⁴³⁸ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), s. 123.

örneğinde, fail hakkında sahte parayı üretmek fiilinden ötürü tamam olan suç yönüyle ceza tayin edilecektir.

Özellikle, doktrinde ikinci ve üçüncü fıkraya ilişkin olarak teşebbüsün olanaksız olduğu yönünde görüşler olsa da söz konusu durumlarda da kanımızca teşebbüs mümkündür. Şöyle ki, ikinci fıkra bakımından suç, sahte parayı kabul ile tamamlanacağından ve neticesiz suçlarda icra hareketlerinin bölünebilmesi halinde suça teşebbüs mümkün olduğundan; fail sahte paraları bilerek kabul ettiği halde, failin henüz egemenlik alanına girmeden sahte paraların yakalanmış olması durumunda eylem, teşebbüs aşamasında kalacaktır. Örneğin, posta yoluyla başkasına gönderilen sahte paraların henüz gönderilen kişinin egemenlik alanına girmeden ele geçirilmesi halinde suç, teşebbüs aşamasında kalacaktır⁴³⁹. Çünkü, sahte paranın kabul olunmuş sayılabilmesi için o parayı verenin egemenlik alanından çıkıp parayı alanın egemenlik alanına geçmesi gerekir ve sahte parayı alan kişinin egemenlik alanına girinceye kadar ki hareketler icra hareketleridir. Yine, üçüncü fıkra bakımından ise, söz konusu sahtelik niteliği öğrenilen paranın tedavüle konulurken ele geçirilmesi durumunda suç teşebbüs aşamasında kalacaktır.

Teşebbüs halinde faile verilecek cezanın ne oranda indirileceği ise genel hükümlerde belirlenmiştir (TCK md. 35/2). Buna göre, parada sahtecilik suçu, ağırlaştırmış müebbet veya müebbet hapis cezasını gerektirmediğinden, kanunda bu suça ilişkin özel teşebbüs hükmü de bulunmadığından genel hükümlere göre faile verilecek cezada dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirim söz konusu olabilecektir.

Son olarak, fail, kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse veya suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçerse teşebbüsten dolayı cezalandırılmayacaktır. Ancak, tamam olan kısım suç oluşturuyorsa, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılacaktır (TCK md. 36). Parada sahtecilik suçunda da, sahte para üretimi için para basmaya yarayan araçları hazırlayıp bulunduran ancak daha sonra suçun icrai hareketlerinden vazgeçen fail, teşebbüs hükümlerinden cezalandırılmayacaktır. Ancak, tamam olan kısım TCK md. 200 kapsamında suç

⁴³⁹ Aynı yönde bkz. Akdağ, s. 479.

sayıldığından; fail, sadece bu fiilinden cezalandırılacaktır. Çünkü, kanun koyucu, suçu önleyici bir amaç gütmüş olup suçun niteliği gereği hazırlık hareketi mahiyetinde olan para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçların üretilmesi, bulundurulması gibi halleri; failin suç işleme niyetini gösterdiği için kanunkoyucu müstakil olarak cezaya tabi tutmuştur.

4.2.2. İştirak

Esasen tek kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden fazla kişi ile bir işbirliği içinde işlenmesi haline suça iştirak olarak ifade edilmektedir⁴⁴⁰. TCK’de suça iştirak, faillik ve şerikliği(suç ortaklığı) kapsayan üst kavram olarak kabul edilmektedir. Suç ortaklığı, azmettirme ve yardım etmeyi kapsamaktadır⁴⁴¹.

Bu kapsamda, iştirake ilişkin hükümler, TCK’nin, 37.-41. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu kısımda, sırasıyla, “faillik (md. 37)”, “azmettirme (md. 38)”, “yardım etme (md. 39)”, “bağlılık kuralı (md. 40)”, “suça iştirakte gönüllü vazgeçme (md. 41)” hükümleri yer almaktadır. Buna göre, iştirak halinde işlenen suçlarda failer ve suç ortakları arasında bir ayırım yapılmıştır. Suça katılan kişilerden hangisinin fail hangisinin suç ortağı sayılacağı da fiilin işlenişi üzerinde kurulan hakimiyet ölçü alınarak belirleneceği belirtilmiştir⁴⁴². Suç ortağı, suçun kanuni düzenlemesinde tanımlanan haksızlığı bizzat gerçekleştirmez ancak faile yardım ederek ya da faili azmettirerek suça ortak olur, iştirak eder⁴⁴³.

Bu kapsamda, azmettirme, belli bir suçu işleme konusunda fikri olmayan bir kişinin başkası tarafından bu suçu işlemeye karar verdirilmesidir⁴⁴⁴. Uygulamada azmettirme, dolaylı faillik kavramı ile karıştırılabilmektedir. Buna göre, eğer arka planda bulunan kişinin, fiil üzerinde hâkimiyeti varsa ve asıl faili araç haline gelmişse dolaylı faillik söz

⁴⁴⁰ Hakeri, s. 438.

⁴⁴¹ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 449; Öztürk/Erдем, s. 381.

⁴⁴² Demirbaş, s. 499.

⁴⁴³ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 473.

⁴⁴⁴ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 538.

konusu olacaktır. Ancak, asıl fail araç haline gelmemiş ve özgür iradesi ile serbestçe hareket ediyorsa arka planda bulunan kişi azmettiren olarak sorumlu olacaktır⁴⁴⁵.

Yardım etme ise, suçun icrasına maddi veya manevi olarak yardımda bulunmayı ifade etmektedir. Buna göre, kanunkoyucu, TCK 39. maddede yardım etme hususunu tek tek saymak suretiyle belirtmiştir. Şöyle ki, maddi yardım suçun icrasını kolaylaştırmak, suçun işlenmesinde kullanılan araçları sağlamaktır. Manevi yardım ise failin suç işleme doğrultusundaki kararını kuvvetlendirmek, suçun işlenmesi sonrasında yardımda bulunacağı vaadinde bulunmak, suçu işlemeye teşvik etmek, suçun işlenişinde yol göstermektir⁴⁴⁶.

Belirtmek gerekir ki iştirak hükümlerinin uygulanabilmesi için suç ortaklarının hepsi açısından aynı suçun söz konusu olması gerektiği gibi, suçun yalnızca maddi unsurlarının değil manevi unsurlarının da aynı olması gerekmektedir⁴⁴⁷.

Parada sahtecilik suçu için de iştiraktan söz etmek mümkündür⁴⁴⁸. Suç, iştirak açısından bir özellik arz etmediği için, iştirak konusunda genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Tek kişi tarafından da gerçekleştirilebilen bir suç olduğundan muhtemel iştirak ilişkisi söz konusu olacaktır. Örneğin, sahte para üretmeye ilişkin olarak fail, bu fiili tek başına gerçekleştirebileceği gibi; kimi durumlarda, özellikle daha fazla miktarda para basma amacının taşındığı olaylarda, birden fazla kişi tarafından birlikte

⁴⁴⁵ **Töngür, Ali Rıza**, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolaylı Faillik ve Azmettirme”, Ceza Hukuku Dergisi, Ağustos 2015, C. 10, S. 28, 223-259, s. 257 <https://www.jurix.com.tr/article/3648> 06.06.2019.

⁴⁴⁶ **Dülger, Murat Volkan**, Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Suç Ortaklığı, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2005, C. 1, S. 2, 85-137, s. 128.

⁴⁴⁷ **Dülger**, s. 113.

⁴⁴⁸ “...Suç tarihinde piyasaya sahte para sürmek isteyen sanık Y... K...’nın tanık T. Ü.’ye bozdurmak için 50 TL verdiği, tanığın paranın sahte olduğunu anlayıp sahte parayı bu sanığa iade ettiği, tanığın bir arkadaşına sanığın piyasaya sahte para sürdüğünü takip etmesini söylediği, tanığın arkadaşının takip sonucu sanığın üç şahısla birlikte 34.... plakalı otoyola binip hareket ettiğini söylediği, bunun üzerine tanığın 155 polis imdat telefonunu arayarak olayı ihbar ettiği, sanıklar C.. G., Y.. K.... ve Y.. U..’nin söz konusu araçta yakalandıkları, araçta usulüne uygun yapılan aramada ön sağ kapı cebinde 50 adet sahte 5 TL’nin zapt edildiği, sahte paraların elkondduğu aracın sanık C.. G..’ye ait olduğunun anlaşıldığı somut olayda; **sanıkların iştirak halinde piyasaya sahte para sürdüklerinin kabulü** ile mahkumiyetleri yerine beraatlerine karar verilmesi...” (8. CD, 09.11.2015, 2015/11711, 2015/24253; Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

“Sanıkların işbirliği içinde müştekiye sahte olduğunu bildikleri altınları 10.000 TL değerinde satarak aldattıklarının iddia edildiği olayda, bilirkişi raporunda suça konu sahte altınların reşat altını olduğunun belirtilmesi karşısında ...,” (15. CD., 15.02.2017, E. 2014/19717, K. 2017/6160 Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

gerçekleştirilmesi mümkündür. Hatta, uygulamada, sahte para imalinin bu denli büyük boyutlara ulaştığı örneklerde; bu suçun, suç işlemek amacıyla kurulan bir örgüt faaliyeti çerçevesinde daha organize bir şekilde işlendiği de bilinmektedir⁴⁴⁹.

Bu kapsamda, para sahtecilik suçunun iştirak halinde gerçekleştirilmesine ilişkin olarak; örneğin, henüz bir karar vermemiş olan bir kişinin sahte para basmasına karar verdiren kişi azmettiren, faile sahte para basabileceği yeri temin eden kişi de yardım eden olarak sorumlu olacaktır. Ancak, kanun koyucu, bazı suç tipleri için ilgili suç tipleriyle bağlantılı olarak o suçun işlenmesinde kullanılacak araçların sağlanmasını bağımsız suç tipleri olarak ihdas etmiştir⁴⁵⁰. Buna göre, bu suçun işlenmesinde araç temin edilmesi hali de, TCK md. 200 kapsamında, “Para ve Kıymetli Damgaları Yapmaya Yarayan Araçlar” başlığı altında ayrıca suç sayılmıştır. Bu durumda, paralarla kıymetli damgaların üretiminde kullanılan alet veya malzemeyi izinsiz olarak üreten, ülkeye sokan, satan, devreden, satın alan, kabul eden veya muhafaza eden kişilerin bu suçun faili olarak sorumlu tutulacağı belirtilmiş olması karşısında; örneğin, arkadaşının temin ettiği yazıcı, baskı makinesi gibi matbaa araçları ve özel kâğıtlarla sahte para üreten kişinin yakalanması durumunda; bu kişi hakkında TCK md. 197

⁴⁴⁹ “Sanık M.K.in evinde yapılan aramada elde olunan ve orijinal olduğu anlaşılan, emanetin 2006/5790 sırasında kayıtlı 4250 Euro ve 3300 Doların sanık N. ve malen sorumlu A.in kendilerine ait olduğuna ilişkin beyanlarının aksine suçun işlenmesinden elde olduğuna dair dosyada kanıt bulunmaması karşısında davaya konu gerçek paraların iadesi yerine TCK.nun 55. Maddesi uyarınca müsaderesine karar verilmesi, Bozmayı gerektirdiğinden hükmün CMUK.nun 321. maddesi gereğince (BOZULMASINA), ancak bu aykırılığın CMUK. nun 322. maddesine göre düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, hükümden “Emanetin 2006/5790 sırasında kayıtlı gerçek paraların müsaderesine” ilişkin kısmın çıkartılarak hükmü “Emanetin 2006/5790 sırasında kayıtlı gerçek paraların iadesi ibaresinin eklenmesi suretiyle hükmün oybirliğiyle (DÜZELTİLEREK ONANMASINA),

III-Sanıklar M. K., E.D. M.D. ve E.S.haklarında kurulan hükümlere yönelik yapılan incelemede; Oluş, iletişim tesbit tutanaklarına ve tüm dosya içeriğine göre; sanıklar M.K., E.D., M.D. ve E.S.in, **önceden belirlenmemiş sayıda ve süreklilik anlayışı içinde tam bir işbirliği, eylemleri paylaşım anlayışı ve disiplinli biçimde hareket edip amaçları doğrultusunda faaliyette bulunmak için bir araya gelip davaya konu sahte Türk parası ve dövizler, sahte resmi evrak, sahte mühürler ve sahte kıymetli damga ve pullar yaptıkları** ve yapılan ihbar üzerine alınan arama kararları doğrultusunda sanıklar M.K., M.D. ve E.S.in ev ve işyerlerinde yapılan aramalarda bu malzemelerle birlikte bunların yapımında kullanılan alet ve dökümanların da ele geçtiği anlaşılmakla;

1- Sanıklar M.K. ve E.D. haklarında para sahtecilik ve resmi belgede sahtecilik suçları; sanıklar M.D. ve E.S. haklarında suç işlemek amacıyla örgüt kurma, para sahtecilik, resmi belgede sahtecilik, mihürde sahtecilik ve kıymetli damgada sahtecilik suçlarından kurulan hükümlere yönelik temyizlere ilişkin olarak; Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen kanıtlara, mahkemenin yargılama sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine göre yerinde görülmeyen sair itirazların reddine...” (Yar. 8. CD., 12.5.2009, E. 2009/417, K. 2009/6705; **Yurtcan, Erdener**, Yargıtay Kararları Işığında Türkiye Ceza Kanunu (Genel Hükümler), C. 2, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, Kasım 2015, s. 481-482.)

⁴⁵⁰ **Aydın, Devrim**, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 179.

hükmü doğrultusunda “Parada Sahtecilik” suçunun faili olarak sorumluluk yoluna gidilecekken, matbaa araçları ve özel kâğıtları temin eden kişi, hem parada sahtecilik suçuna yardım eden olacak, hem de “Para ve Kıymetli Damgaları Yapmaya Yarayan Araçlar” suçunun faili olacak; ancak “kişinin failliğinin şerikliğe üstünlüğü” kuralı gereğince bu kişi, sadece “Para ve Kıymetli Damgaları Yapmaya Yarayan Araçlar” suçuna faillikten dolayı sorumlu tutulacaktır⁴⁵¹.

Öte yandan, sahte parayı üreten faille tedavüle koyan kimse arasında aracılıkta⁴⁵² bulunan kişinin eylemi de yardım eden olarak değerlendirilmelidir⁴⁵³. Aracılık etme fiilinin esasen “yardım etme” olarak değerlendirilmesi ve bu eylemin genel iştirak kuralları çerçevesinde cezalandırılabilmesinden ötürü, E-TCK’de bu fiili bağımsız suç sayan düzenlemenin⁴⁵⁴ TCK’de bu şekilde ele alınması isabetli olmuştur.

Burada, sahte para üretmeye, ülkeye sokmaya gibi fiillere ilişkin olarak failer arasında önceden bir kararlaştırma olmaması durumunda, yani iştirak iradesi bulunmadığında her failin kendi hareketinden sorumlu olacağını da belirtmek gerekir. Yine, ayrıca, kanunkoyucu, sahte parayı nakledeni, muhafaza edeni yardım eden olarak değil, bağımsız olarak cezalandırma yoluna gitmiştir.

⁴⁵¹ Demirel, Muhammed, “Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Yardım Etme Hareketleri”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi-Journal of Penal Law and Criminology, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2017; 5(2):119-161, s. 126. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/374355> 04.04.2019.

⁴⁵² Aracılık; sözlük anlamıyla, aracı olma durumu, tasavvut şeklinde tanımlanmıştır. **Güncel Türkçe Sözlük**, <http://www.tdk.gov.tr/> 17.10.2018.

⁴⁵³ “Sanığın güvenlik görevlilerine 20.02.1980 günü yaptığı ayrıntılı açıklamalarına göre, yurda birkaç kez soktuğu kalp Amerikan dolarını Brüksel’deki O. K. isimli bir kişiden aldığını **Türkiye’deki sürümünden ona da pay vereceğini bildirmiş olmasına göre, sanığın O. K. İle anlaştığı, böylece O. K.’nin kalp dolarları yurtdışında yapan veya yapanların aracısı olduğu yolundaki C. Başsavcılığının düşüncesine iştirak edilmiş ve mahkemece TCK’nun 318. Maddesine değinilmeyerek sanığın cezalarından indirim yapılmaması sonuç olarak doğru bulunmuştur.**” (Yar. 8. CD. 19.03.1987, 333/2497; **Malkoç**, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, s. 202.)

⁴⁵⁴ E-TCK’da bu durum bağımsız bir suç olarak sayılmıştı. Şöyle ki;

“**Madde 316** - (Değişik madde: 08/06/1933 - 2275/1 md.)

1 - Memlekette kanunen tedavül eden milli paralarla yabancı memleketlerde tedavülü kanunları icabından olan paraları taklit eden,

2 - Zahiren daha yüksek bir kıymeti haiz göstermek için paraları tağyir eyliyen,

3 - Taklit veya tağyirde iştiraki olmaksızın taklit veya tağyir eden kimse veya mütevassıt ile anlaşarak taklit veya tağyir edilmiş olan paraları memlekete sokan veya muhafaza eden yahut herhangi bir suretle tedavüle koyan veya **asıl fail ile tedavüle koyanlar arasında tavassutta bulunan,**

4 - Tedavüle koymak maksadiyle taklit veya tağyir edilmiş olan paraları, taklit veya taklit eden kimseden veya bir mütevassıttan satın alan yahut her ne suretle olursa olsun alan,

Kimse üç seneden on iki seneye kadar hapis ve bin liradan on bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.”

Sahteliğini bilmeyerek alınan parayı, kişi kendisi tedavüle koymayıp bir başkasıyla anlaşarak tedavüle koyması durumunda ise, her ikisi için de TCK md. 197/3 uygulanacaktır. Sahte parayı, sahteliğini bilerek tedavüle koymak için kabul eden fail, iştirak kuralları gereğince sorumlu tutulabilecektir. Kabul eden kişiye ikinci fıkradan dolayı ceza vermek de yerinde olmayacaktır. Çünkü, iyiniyetle parayı almış olan kişiyle bunu tedavüle koyacak kişi arasında anlaşma olduğuna ve her biri bilmeyerek alınan paranın elden çıkarılmasına yönelik olarak suçu işlediğine göre, iştirak hali söz konusudur ve birisi hakkında üçüncü fıkra, diğeri hakkında da bilerek kabule ilişkin ikinci fıkranın uygulanması olanaklı değildir⁴⁵⁵.

Yine TCK md. 197/3'e ilişkin olarak bilmeden aldığı sahte parayı, sahte olduğunu öğrendikten sonra, paranın sahte olduğunu bilen ve kendi başına sürmek için almak isteyen birine satan şahsın TCK md. 197/3 hükmünden değil, piyasaya sürmek için satın alan kişinin suçuna iştirak etmekten cezalandırılması gerekir.

4.2.3. İçtima

“*Suçların içtimaı*”, TCK'nin Genel Hükümler kısmında (TCK md. 42-44), “bileşik suç (TCK md. 42)”, “zincirleme suç (TCK md. 43)” ve “fikri içtima (TCK md. 44)” başlıkları altında düzenlenmiştir.

TCK'nin suçların içtimaı bakımından benimsediği kural, gerçek içtima olup buna göre, “ne kadar suç varsa o kadar ceza vardır”. Bu kapsamda, kural olarak, işlenen her bir suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmedilecek ve verilen her ceza bağımsızlığını koruyacaktır⁴⁵⁶.

Öte yandan, gerçek içtima kuralının istisnaları olarak TCK'nin yukarıda sayılan içtima hükümlerine yer verilmiştir. Buna göre, bir suçun bir başka suçun unsurunu veyahut ağırlaştırıcı nedenini oluşturarak tek fiil sayılan suça “*birleşik suç*” adı verilmektedir. Fail, bu düzenleme sayesinde yalnızca işlemiş olduğu bileşik suç nedeniyle

⁴⁵⁵ Meran, s. 368; Taneri, Uygulama ve Doktrinden Kürsüye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar, s. 965.

⁴⁵⁶ Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 506.

cezalandırılacak; ayrıca bileşik suçun unsuru olan suçtan dolayı cezalandırılmayacaktır⁴⁵⁷.

Aynı suçun aynı kişiye karşı değişik zamanlarda veya aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek fiille işlenmesi halinde “*zincirleme suç*” hükümleri söz konusu olacaktır. Bu kapsamda, zincirleme suçun uygulanamayacağı suçlar da TCK md. 43/3 gereği, kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma olarak belirtilmiştir.

Buna karşılık, kanun koyucu TCK'nin 44. maddesindeki düzenleme ile failin işlemiş olduğu tek bir fiil ile birden fazla farklı suç işlemesi durumunda bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçun cezasını alması gerektiğini düzenlemiştir. Bu durumda ise, “*fikri içtima*” hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁴⁵⁸.

Parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak, içtima yönünden kanunda özel bir hüküm yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla, genel hükümler bu suç için uygulama alanı bulacaktır. Düzenlemeye bakıldığında kanun koyucunun asıl yasaklamak istediği sonuç sahte değerlerin piyasaya sürülmesidir. Ancak, tek başına parayı sahte olarak üretmek eylemi bu paralar tedavüle koyulmasa dahi suç teşkil etmektedir. Bu durumda, sahte üretimde bulunan fail, aynı zamanda sahte parayı piyasaya sürse dahi birden fazla suçtan cezalandırılmayacaktır. Tedavüle koyma, madde kapsamında öngörülen fiillerden yalnızca biridir ve bu kapsamda sayılan fiillerden herhangi birinin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanmış olacaktır. Bu bakımdan, aynı fail bu fiillerden birkaçını gerçekleştirirse faile tek ceza verilecektir, ancak bu durumda hâkimin cezayı alt sınırdan ayrılarak tayin etmesi hakkaniyet açısından daha doğru olacaktır.

Öte yandan, parada sahtecilik suçu, TCK md. 43/3'de sayılan suçlardan olmadığından kural olarak zincirleme suç hükümleri çerçevesinde işlenmesi de mümkündür. Hatta, belirtmek gerekir ki, toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu bu suçta zincirleme suç hükümlerini öncelikle uygulamak gerekir. Bu sebeple, farklı zamanlarda bir suç işleme kararı doğrultusunda birden fazla parada sahtecilik suçu işleyen fail, toplumun her bireyine karşı ayrı zamanlarda bu suçu işlemiş olduğundan zincirleme suç

⁴⁵⁷ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 558.

⁴⁵⁸ Bu konuda gbi bkz. **Göktürk, Neslihan**, Fikri İçtima (Suçların İçtimalı), Ankara 2013.

hükümlerinden yararlanabilecektir. Buna ilişkin, madde gerekçesi de, “*rüşvet ve çevrenin kirletilmesi gibi, toplumu oluşturan herkesin mağdur olduğu suçlarda, muayyen bir kişi mağdur olmadığına göre, zincirleme suç hükümlerini öncelikle uygulamak gerekir*” şeklindedir⁴⁵⁹. Buna göre, sahte para üretimiyle ilgili olarak, bir tek sahte paranın imal edilmesiyle suç tamamlanır. Bu bakımdan sahte paraların adedinin önemi yoktur. Aynı paranın bir kez ya da birden fazla sayıda sahtesini üretmek tek bir suç sayılacaktır. Bununla birlikte, farklı paraları birden çok üretmek birden çok suça vücut verir. Herhalde, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, aynı paranın sahtesinin veya sahtelerinin farklı zamanlarda üretilmesi, zincirleme suç olarak değerlendirilecektir⁴⁶⁰.

Failin farklı zaman dilimlerinde işlemiş olduğu parada sahtecilik suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi, kastının yenilenmemiş olması durumunda söz konusudur. Yargıtay da failin ilk fiilinden sonra işlediği fiillerde kastının yenilenip yenilenmediğinin araştırılmasını, bu konudaki kriterin ise işlenen fiiller arasındaki zaman aralığı olduğunu belirtmiştir. Buna göre, fail kastını yenilemiş ise, zincirleme suç hükümlerinden faydalanamayacak ve gerçek içtima gereği her fiilinden ayrı ceza alacaktır⁴⁶¹.

Burada, incelenen madde kapsamında yer alan fiillerden zincirleme suç hükümleri bakımından karışıklığa yol açabilecek olanı “*sahte paranın tedavüle koyulması*” halidir. Şöyle ki, piyasaya sahte para sürülmesi, niteliği itibariyle süreklilik arz edip teselsülü bünyesinde barındırır ve aynı kasıt altında değişik kişilere sahte para verilerek piyasaya sürülmesi suçun temadî unsurunu oluşturması sebebiyle zincirleme suç

⁴⁵⁹ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 569-570.

⁴⁶⁰ **Hafizoğulları/ Özen**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplum Karşı Suçlar, s. 141.

⁴⁶¹ “...Suç işleme kararının yenilenip yenilenmediği, birden çok suçun aynı karara dayanıp dayanmadığı, aynı zamanda suçlar arasındaki süre ile de ilgilidir. İşlenen suçların arasında kısa zaman aralıklarının olması suç işleme kararında birlik olduğuna; uzun zaman aralıklarının olması ise suç işleme kararında birlik olmadığına karine teşkil edebilir. Yine de çeşitli suçlar arasında az veya çok uzun zaman aralığının var olması, bu suçların aynı suç işleme kararının etkisi altında işlendiğini ya da işlenmediğini her zaman göstermez. Diğer bir anlatımla, sürenin uzunluğu kararın yenilendiğini düşündürebileceği gibi, kısalığı da her zaman kararın yürürlükte olduğunu göstermeye bilir. Zincirleme suçun oluşumu için işlenen suçlar arasında ne kadar zaman geçmesi gerektiği konusunda genel ve mutlak bir kural koymak mümkün olmadığından, hangi süre içerisinde işlenirse işlensin, işlenen suç başlangıçtaki genel niyete veya suç işleme konusunda tek karara dayanıyor ise zincirleme suç hükümleri uygulanacak, ancak işlenen suç failin yeni bir suç işleme kararına dayanıyorsa artık zincirleme suç söz konusu olmayacaktır...” (Yar. CGK. 05.06.2012 E. 2011/15-491, K.2012/219; <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 24.04.2019)

hükümleri uygulanmaz⁴⁶². Bu kapsamda, aynı para ya da paraları bir kerede tedavüle sokmak bir suç oluşturacaktır. Ancak, bu durum yıllarca devam eden fiilin her zaman tek bir suç oluşturacağı anlamına da gelmemektedir. Hukuki veya fiili kesintinin varlığı, yeni bir suç işleme kastı gibi durumlarda ayrı suçların oluştuğu kabul edilmelidir. Buna göre, hukuki kesinti iddianame düzenlenmesi, mahkumiyet kararı, af gibi durumların ortaya çıkması ile gerçekleşebilmekteyken; fiili kesinti ise, failin eylemine ara vermesi, askere gitmesi, sağlık nedeniyle hastanede yatması gibi bir nedenlerle eylemini sürdürememesi hallerinde meydana gelmektedir. Bu doğrultuda, failin farklı zamanlarda ya da hukuki veya fiili kesinti sonrasında fakat aynı suç işleme kararı altında sahte parayı dolaşıma sürmesi durumunda, zincirleme suç hükümleri tartışılacaktır. Ancak, suçun birden fazla kişiye karşı farklı zamanlarda ayrı kasıtlar altında gerçekleştirilmesi ve hukuki veya fiili kesintinin varlığı halinde zincirleme suç oluşmayacaktır. Nitekim, Yargıtay kabul ve uygulaması da bu şekildedir⁴⁶³.

4.3. YAPTIRIM

4.3.1. Genel Olarak

Kişi, hukukun kendisine yüklediği yükümlülüklerle aykırı davranışta bulunması halinde bu fiilinden sorumlu olacaktır. Bu yükümlülüklerle aykırılık dolayısıyla da hukuk düzeninin devamı için bu kişiye bazı yaptırımlar uygulanmaktadır. Ceza hukukunda da

⁴⁶² “Sanıklar H. Y. ve E. K. hakkında kurulan hükümlere yönelik olarak, piyasaya sahte para sürme suçunun süreklilik arz eden bir suç olup teselsülü bünyesinde barındırdığı, değişik kişilere sahte para verilerek piyasaya sürülmesi suçun temadi unsurunu oluşturduğu gözetilmeden, sanıkların suç zincirleme olarak işlediklerinden bahisle TCK'nin 43. maddesi uyarınca artırım yapılmak suretiyle fazla ceza tayini yasaya aykırı...” (8. CD, 11.11.2014, E. 2014/17889, K. 2014/25720; <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 24.01.2019).

⁴⁶³ “Sanık A. E. E'nin Batman ilinde piyasaya sahte para sürmek isterken yakalandığı ve hakkında işlem yapıldığı, daha sonra Adana iline taşındıktan sonra Adana ilinde sahte para tedavüle koyma girişiminde bulunduğu sırada yakalandığı anlaşılmaktadır. İki olayın meydana geldiği yerler arasındaki mesafe ve araya giren zaman dilimi dikkate alındığında fiili kesintinin gerçekleştiği, sanığın Batman ilinde yakalandığı ancak serbest kaldığı, taşındığı Adana ilinde yeni bir ortamda daha rahat ve kolay hareket edeceği, aranmadığı ve tanınmadığı düşüncesiyle yenilenen suç kastıyla eylemini gerçekleştirdiği, bu nedenlerle temadinin kesildiği ve fiili nedenle kesilen temadiden sonra sanığın Adana'da gerçekleştirdiği eyleminin yeni bir suç işleme kararının icrası kapsamında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Davaya konu olayda eylemlerin birden fazla sayıda olan mağdurlara karşı farklı yer ve zamanlarda ayrı kasıtlar altında değişik hareketle gerçekleştirilmesi ve fiili kesintinin varlığı nedeniyle TCK'nin 43. maddesinin unsurları gerçekleşmemiştir.” (8. CD, 19.02.2015, E. 2014/36887, K. 2015/12302). Benzer yönde bkz. 8. CD, 25.6.2013, E. 2012/25081, K. 2013/18955; 8. CD, 24.02.2014, E. 2014/2688, K. 2014/4103. Kararlar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.

bu amaca hizmet eden iki farklı yaptırım türü bulunmaktadır: “*Ceza*” ve “*güvenlik tedbiri*”⁴⁶⁴.

TCK’de suç karşılığında uygulanacak cezalar, hapis ve adli para cezası olarak gösterilmiştir. Buna göre, kanunda bazı suçlar bakımından sadece hapis cezasına yer verilirken, bazıları bakımından sadece adli para cezasına yerilmiştir. Bazı hallerde hapis ve adli para cezası birlikte düzenlenmişken, bazı hallerde de hapis veya adli para cezasına seçimlik olarak belirtilmiştir⁴⁶⁵.

TCK’de öngörülen diğer yaptırım olan güvenlik tedbiri ise; esas itibariyle toplumu tehlikeli suçlulara karşı korumak amacıyla uygulanan yaptırımları ifade etmekte olup⁴⁶⁶, TCK’de bu doğrultuda, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, eşya müsaderesi, kazanç müsaderesi gibi çeşitli güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir.

4.3.2. Ceza

Kanun koyucu sahtecilik suçlarının yaptırımlarını belirlerken kamu güveninin ne derece sarsıldığını gözönünde bulundurarak cezalandırma yönünden buna göre bir yol izlemiştir. Bu kapsamda, örneğin, toplumun resmi belgelere duyduğu güven özel belgelere oranla daha fazla olduğundan kanun koyucu bunu daha ağır cezalandırmayı uygun görmüştür⁴⁶⁷. Parada sahtecilik suçu da bu minvalde sahtecilik suçları arasında en ağır yaptırımı olan suç olarak düzenlenmiştir.

Buna göre, parada sahtecilik suçunun yaptırımına ilişkin olarak incelenen maddenin birinci fıkrasına göre, kanunen tedavülde bulunan parayı, sahte olarak üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya tedavüle koyan kişi, iki yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

⁴⁶⁴ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 649. Bu konuda gbi. bkz: **Özbek, Veli Özer**, İnfaz Hukuku, Geliştirilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s.81 vd.

⁴⁶⁵ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 672.

⁴⁶⁶ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 650.

⁴⁶⁷ **Gökmen, Mustafa Kemal**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019, s. 105.

Ancak, kaanatimizce, birinci fıkrada sayılan fiiller arasında yaptırım bakımından fark gözetilmemesi yerinde olmamıştır. Çünkü, sayılan fiillerin hepsi aynı vasfa sahip değildir. Fakat, kanunkoyucu, bu fiillerin hepsini bir değerlendirmiştir. Halbuki, bu fiillerin farklı cezalara tabi tutulmaları daha doğru olurdu. Şöyle ki; sahte bir değer üretip tehlikeyi doğuran kişi ile sadece bu sahte değeri nakleden kişi arasında ayırım yapılmamıştır.

Bu doğrultuda, kanunkoyucunun TCK md. 188’de ‘‘Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti’’ suçuna ilişkin, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imalini, nakil, kabul, depolama gibi fiillerden ayrı ve diğer fiillere göre daha ağır cezai yaptırıma tabi tutması karşısında⁴⁶⁸ benzer bir ayırımın parada sahtecilik suçu açısından da uygulanması daha uygun olurdu. Buna göre, örneğin, sahte paranın üretilmesi halinde öngörülen hapis cezasının alt sınırı, bu konudaki uluslararası düzenlemeler ve karşılaştırmalı hukuk gözönünde bulundurularak iki yıldan fazla olacak şekilde düzenlenmelidir.

Yine, düzenlemede yer alan hapis cezasının alt ve üst sınırları arasındaki makas aralığının genişliğinin isabetli olmadığını da belirtmek gerekir. Bu yüzden, hakime temel cezanın tayininde tanınan takdir yetkisinin fazlalılığı karşısında bu aralığın daraltılması gerektiği kanaatindeyiz.

Düzenlemeye göre, hapis cezası kısa süreli olmadığı için bu ceza, adli para cezası ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilemeyecektir (TCK md. 50). Ayrıca, hapis cezası ile birlikte adli para cezası öngörülmüştür, düzenlemede ‘‘seçimlik ceza’’ olarak gösterilmediğinden TCK md. 61/9 hükmü uygulama alanı bulamayacaktır. TCK md. 52’ye göre *adli para cezası beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan*

⁴⁶⁸**Madde 188-** (1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve ikibin günden yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulandıran kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

hallerde yedi yüz otuz günden çok olamaz. Bu hüküm karşısında adli para cezasına ilişkin olarak düzenlemede bir alt sınır belirtilmediğinden TCK md. 52'ye göre, alt sınır beş gün olacaktır. Düzenlemede öngörülen adli para cezasının üst sınırının on bin gün olduğu gözetildiğinde, bu suç bakımından genel hükümlerde belirtilenin çok üzerinde bir para cezası tayin edildiği görülmektedir. Bu durumda, takdir edilen gün sayısınınca TCK md. 52/2'de belirtilen miktarlar arasındaki para değeri çarpılıp sonuç adli para cezası belirlenecektir.

Parada sahtecilik suçunda, failer tarafından elde edilen menfaat çoğu zaman maddi ya da maddi olarak ölçülebilen bir menfaat olduğundan kanaatimizce bu şekildeki bir düzenleme isabetlidir. Ayrıca, adli para cezasına hükmedilirken, ele geçirilen sahte para miktarının ve TCK md. 61/1'de gösterilen hususların göz önünde bulundurulması, adli para cezasının verilen hapis cezası ile orantılı olması yerinde olacaktır.

Sahte paranın bilerek kabul edilmesi durumunda ise, fail, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Bu çerçevede yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis cezası ise; TCK md. 50'de öngörüldüğü biçimde seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir⁴⁶⁹.

Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş olup 197/2 madde hükmünde adli para cezasının üst sınırı belirtilmemiş olduğundan genel hüküm doğrultusunda beş gün ile yedi yüz otuz gün arasında bir gün sayısı belirlenip adli para cezasına hükmedilecektir. Bu noktada, belirtmek gerekir ki, hapis cezası adli para cezasına

⁴⁶⁹ **Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar**

Madde 50-

(1) Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre;

a) Adli para cezasına,

b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine,

c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye,

d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya,

e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya,

f) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir.

çevrildiğinde, maddede hükmolunacak adli para cezası ile birlikte infaz olunamayacaktır. Çünkü, kısa süreli hapis cezası yerine hükmedilen adli para cezaları ile doğrudan hükmedilen adli para cezalarını infaz rejiminde farklılıklar bulunmaktadır⁴⁷⁰.

Ayrıca, TCK md. 51’de yer alan şartların bulunması durumunda, fail hakkında verilen cezanın ertelenmesine de karar verilebilir⁴⁷¹.

Benzer şekilde cezanın iki yıl ya da daha az hapis cezası olması durumunda, mahkemece, Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)⁴⁷² md. 213/5 çerçevesinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı da verilebilecektir. Ancak, belirtelim ki, bunun için sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, sanığın yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, suçun işlenmesiyle uğranılan zararın tamamen giderilmesi şarttır. Ancak, bu minvalde, özellikle sahte paranın tedavüle konulması halinde, verilen sonuç cezanın iki yıldan az olduğu örneklere ilişkin olarak; birden fazla kişinin eline sahte para geçmesi, sahte para alan kişilerin bu paraları da başkalarına verme ihtimalleri karşısında, söz konusu ortaya çıkan zararın ve zarar gören kişilerin tespitinin zorluğu karşısında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararının⁴⁷³, bu açıdan önemli ve isabetli olduğunu düşünmekteyiz.

⁴⁷⁰ Bu konuda gbi bkz. **Meran**, s. 370.

⁴⁷¹ **Hapis cezasının ertelenmesi**

Madde 51-

(1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,
b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, Gerekir.

(2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, hâkim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

⁴⁷² RG, 17.12.2004/ 25673.

⁴⁷³ “...*Özel Daire ile yerel mahkeme arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyuşmazlık, parada sahtecilik suçundan dolayı zarar doğup doğmadığı ve doğmuş ise giderilip giderilmediği hususlarının araştırılmasının gerekip gerekmediği ile bu bağlamda sanık hakkında 5271 sayılı CYY□nın 231/5. maddesinin uygulanmamasına ilişkin gerekçenin yasal ve yeterli olup olmadığının*

belirlenmesine ilişkindir. İncelenen dosya içeriğinden; Olay ve yakalama tutanağına göre, Akşar Köyünde bakkallık yapan Ç. D.'in sigara almak için gelen iki kişinin verdiği on milyon liranın sahte olduğunu ve şahısların 23 DH 503 plakalı beyaz renkli Murat 124 marka araçla gittiklerini bildirmesi üzerine yapılan araştırmada; aracın Enka Gıda işletmesi önünde park halinde bulunduğu, şoför koltuğunda oturan E.E. ile yanındaki Y. K.'ın yakalandıkları, yapılan aramada şoför koltuğunun altında Voltran marka gaz tabancası ile bir cüzdan içinde beş adet sahte on milyon lira, aracın bagajında da ruhsatsız otomatik av tüfeğinin ele geçirildiği, E. ve Y.'in ev aramalarında suç unsuruna rastlanmadığı, E.'den paraları nereden temin ettiği sorulduğunda önce eniştesi H. A.'ten aldığını söylediği, sonra da B. K. adlı bir kişinin sen pazarcısın pazarda bunları kolayca eritirsin diye verdiğini belirttiği,

Soruşturma sonunda Y. K. ile H. A. hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilirken, sanık E. E. ile B. K. hakkında parada sahtecilik suçundan kamu davası açıldığı, yargılama sonucunda B. K. hakkında beraat hükmü kurularak temyiz edilmeksizin kesinleştiği, sanık E. E. hakkında ise mahkûmiyet hükmünün kurulduğu ve temyiz incelemesine konu olduğu,

Merkez Bankası Denizli Şubesinin 30.01.2002 tarihli raporunda, altı adet 54894286 seri ve sıra numaralı banknotların orijinal banknotlardan farklı olan 13 özelliğine göre sahte olduğunun bildirildiği,

Merkez Bankası Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü Sahte Banknot ve Efektif İnceleme Komisyonunun 14.03.2002 gün ve 859 sayılı raporunda, suç konusu paraların sahte olduğu, aldatma kabiliyetinin bulunduğu, sahteliğinin ilk bakışta kolay olarak anlaşılamayacağı, para destesi veya paketi içinde yer alması durumunda sahte olduğunun anlaşılmasının mümkün olmadığı, uzmanlar ya da veznedar gibi para işinin bir parçası olan kişilerce sahte olduğunun anlaşılabilmesinin belirtildiği, sanığın aşamalarda sekiz adet sahte on milyon lirasının olduğunu, bunlardan üç tanesini tedavüle koyduğunu, beş tanesinin de üzerinde ele geçirildiğini söylediği,

Olay ve yakalama tutanağına göre sanıkta beş adet sahte para ele geçirildiği, ancak altı adet aynı seri numaralı sahte on milyon liranın adli emanete alındığı, altıncı sahte on milyon liraya ne şekilde el konulduğuna ilişkin bir tutanağın olmadığı, ancak S. ve eşinin ifadelerinden altıncı sahte on milyon liranın kendilerinden temin edilen para olabileceğinin anlaşıldığı,

Tanık Ş. A.'nın; ..ben D54894286 seri numaralı on milyonların sahte olduğunu duyunca gezdiğim bakkallara bu numarayı dağıttım hatta Akalan Kasabası'nda O. K.'ta da bu paradan gördüm ve ona söyledim dediği, Tanık O. Koç'un; E. E. bana bir gün gelerek ekmek ve çaybardağı alıp 10 milyon vermiş, ben de paranın üstünü ona vermişim. Olay günü de Ş. A. bana gelerek ortaklıkta sahte paralar dolaşiyor dedi, benimkileri inceledik, sahte olduğu bildirilen seri numaradan bir 10 milyon çıktı. Şenol ayrıldıktan sonra ben kahvehaneye gittim okey oynadık kaybedince o para ile ödeme yaptım, para şu an F. A.'dadır, bende sahte para vardı ve E. E. benden alışveriş yaparak on milyon vermişti ama sahte on milyonu onun verdiğini kesin olarak söyleyemem şeklinde anlatımda bulunduğu, Tanık O.'dan F.'a geçen sahte on milyon liranın kimde olduğunun belirlenemediği, F. A.'nın ifadesinin alınmadığı,

Tedavüle konulmayan beş adet sahte on milyon liranın bir zarara neden olmadığı, ancak piyasadan S.' a geçerek sonradan görevlilere teslim edilen altıncı sahte on milyon liranın S.'in zararına neden olduğu ve zararın giderildiğine ilişkin bir kaydın bulunmadığı, tanık O. K.'tan kahvehanede oyun sırasında F.'a geçen ve halen nerede olduğu bilinmeyen yedinci sahte on milyon lira ile ele geçmeyen sekizinci sahte on milyon liranın da tedavülde bulunduğu ve kimin zararına neden olduğunun belirlenemediği,

Piyasaya sürülen paralarla ilgili olarak zararın giderilmesi yönünde bir iradenin dosyaya yansımadağı, anlaşılmaktadır. Zararın belirlenmesinde hâkim, ceza yargılamasında şahsi hak davasına yer verilmediği gerçeğini de göz önünde bulundurmak koşuluyla kanaat verici basit bir araştırma yapmalı, hukuk hâkimi gibi gerçek zararı tam anlamıyla tespiti çalışmamalıdır. Zira 5271 sayılı CYY'nin 231. maddesindeki düzenleme, kişinin ileride hukuk mahkemesinde şahsi hak davası açmasına ve giderilmediğini düşündüğü gerçek zararının kalan kısmına da hükmedilmesini isteme yönünden bir engel oluşturmamaktadır.

Diğer taraftan, bazı olaylarda zarar miktarının herkes tarafından kolaylıkla belirlenebilmesi olanaklı ise de, bazı olaylarda zararın tespiti teknik bilgi gerektirdiğinden, ancak konunun uzmanı bilirkişiler

Öte yandan, sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı bu niteliğini bilerek tedavüle koyan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Görüldüğü üzere, düzenlemedeki diğer fıkralardan farklı olarak bu fıkroda ayrıca adli para cezası öngörülmemiştir. Buna göre, belirtilen hapis cezası, kısa süreli olduğundan açıklandığı haliyle, kanunda yer alan şartların bulunması koşuluyla, adli para cezası ya da diğer yaptırımlara çevrilebilecektir.

4.3.2.1 Etkin Pişmanlık

Kanunkoyucu, etkin pişmanlık kurumu ile, bazı suçlar açısından, suç tamamlandıktan sonra, henüz soruşturma başlamadan önce, soruşturma evresinde, hüküm verilmeden önce ve hatta cezanın infazı sürecinde etkin pişmanlık gösterilerek işlenen haksızlığın neticelerinin mümkün olduğunca giderilmesi veya azaltılması hallerinde; duruma göre,

aracılığıyla belirlenebilmektedir. Bu gibi durumlarda zararın miktarı hâkim tarafından belirlenemiyorsa, bilirkişi incelemesi yaptırılmalı ve zararın karşılanması konusunda iradesini gösteren sanıktan belirlenen bu miktar zararını giderip gidermeyeceği açıkça sorulduktan sonra, sonucuna göre hükmün açıklanmasının geri bırakılıp bırakılmayacağı tartışılmalıdır. Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde;

Suç konusu sekiz adet sahte on milyon liradan üç adedi tedavüle konulmuş olup, parada sahtecilik eylemi sahte paranın tedavüle konulması şeklinde gerçekleştirilmiş olduğundan maddi zararın meydana geldiği görülmektedir. Sahte paraların üç adedini elinden çıkardığını söyleyen ve suç tarihi itibarıyla toplam 30 milyon lira maddi zarara neden olduğunu bilen sanığın, aşamalarda zararı karşılayacağına dair herhangi bir savunmada bulunmadığı gibi, zararı ödeme yönünde bir irade ortaya koymadığı, konuya ilişkin bozma ilamı kendisine tebliğ edildikten sonraki ifadelerinde de zararı giderme ya da ödeme yönünde bir açıklamada bulunmadığı anlaşıldığından, olayda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının objektif koşullarından birisi olan mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tamamen giderilmesi koşulu yerine getirilmemiştir.

Kaldı ki, yerel mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun sanık hakkında uygulanmayacağı yönündeki takdir açıklanırken, zararın giderilmemesi gerekçesine ek olarak, sanığın suç işleme hususundaki eğilimlerine göre de olumlu bir kanaatin oluşmadığı belirtilmiştir. Yargılama süreci boyunca maddi gerçeğe ulaşma ve adaleti sağlama yolunda çaba harcayan, sanığı birebir gözlemleyen yerel mahkemece, 5271 sayılı CYY'nın 231. maddesinin 6. fıkrasının (b) bendi uyarınca sanığın kişilik özellikleri ve duruşmadaki tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak, yeniden suç işlemeyeceği hususunda olumlu kanaate ulaşılmadığı açıklanarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının subjektif koşulunun da oluşmadığı belirtilmiş olup bu kabul dosya kapsamına uygun ve yerindedir.

Bu itibarla, suçtan zarar doğup doğmadığının ve doğmuş ise giderilip giderilmediğinin araştırılması gerektiği ve buna göre de sanık hakkında 5271 sayılı CYY'nın 231/5. maddesinin uygulanmamasına ilişkin gerekçenin yasal ve yeterli olmadığına ilişkin Özel Daire bozma kararı isabetsiz olup, usul ve yasaya uygun bulunan yerel mahkeme direnme hükmünün onanmasına karar verilmelidir.' (CGK., 09.10.2012, E. 2012/8-525, K. 2012/1805. Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programlarından temin edilmiştir.)

faile hiç ceza verilmemesini veya cezasında belli bir miktar indirim yapılmasını öngörmektedir⁴⁷⁴.

Parada sahtecilik suçu açısından da kanunkoyucu, TCK md. 201’de ‘‘etkin pişmanlık’’ hükümleri öngörmüştür. Kanuna bu suç için, böyle bir cezasızlık sebebinin konulmasındaki amaç, bu suçu ortaya çıkarmada yaşanan güçlüklerin yanı sıra, kamu güveni ve hazineye karşı beliren tehlikeyi gerektiğinde bizzat failin yardımıyla bertaraf edip bu güveni ve hazineyi mümkün olduğu kadar koruyabilmek ve tehlikenin zarara dönüşmesine engel olmaktır⁴⁷⁵.

Bu açıdan, bu suçun birinci ve ikinci fıkraları bakımından TCK md. 201 hükümleri uygulama alanı bulabilecektir. Şöyle ki, sahte olarak para üreten, ülkeye sokan, nakleden, muhafaza eden veya kabul eden kişi, bu paraları tedavüle koymadan ve resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve sahte paranın üretildiği veya saklandığı yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını ve sahte olarak üretilen paranın ele geçirilmesini sağlaması halinde, bu kişi hakkında cezaya hükmolunamayacaktır.

Buna göre, cezasızlık sebebinin kabulü için kanunun aradığı şartlar ise şöyle sıralanabilir:

1. Fail, cezasızlık sebebinden yararlanabilmek için sahte paraların tedavüle konmasına engel olmalıdır. Failin neticelere engel olmak için başvurduğu çareler önemli değildir. Bu bakımdan, kanun, samimi bir pişmanlığı değil, neticelere mani olan müspet bir hali göz önünde bulundurmıştır. Bu sebepten dolayıdır ki, faili bu suretle hareket etmeye iten asıl saik, korku, suçu başaramayacağını anlamak ve elverişli bir zamanda tekrar başlamak niyeti olsa bile, fail bu cezasızlık sebebinden yararlanır⁴⁷⁶. Bunun aksi de geçerlidir. Tamamıyla samimi bir pişmanlık duygusu ile hareket etmiş olmasına rağmen eğer fail sahte üretime,

⁴⁷⁴ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 629-630.

⁴⁷⁵ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368) s. 98.

⁴⁷⁶ Erman, Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368) s. 100-101.

tedavüle konulmaya mani olamamış ise etkin pişmanlık hükmü tatbik edilemeyecektir⁴⁷⁷.

2. Neticeye engel olma hali, failin kendi rızasıyla yaptığı bir hareketin sonucu olmalıdır. Bu yüzden, failin iradesi dışında veya iradesine karşı, bahsedilen neticelerin gerçekleşmemelerinden suçlu yararlanamaz. Buna karşılık, etkin pişmanlık hükmünün uygulanması noktasında mağdurun rızası aranmaz⁴⁷⁸.
3. Failin neticeye engel olması gereklidir. Bu kapsamda, verdiği bilgiyle sahte paranın dolaşıma konmasına gerçekten engel olamayan fail, bu cezasızlık sebebinden yararlanamayacaktır. Failin, neticelere mücbir sebep veya kaza dolayısıyla engel olmaması halinde bile durum böyledir⁴⁷⁹. Bununla beraber cüz'i bir miktarın tedavüle konulmasına mani olamamış, büyük kısmın tedavüle konulmasına mani olabilmiş kimsenin ise hükümden istifade etmesi gerekir. Zira büyük zararın önlenmiş olması, kanunun maksadına uygundur⁴⁸⁰.
4. Fail, bu pişmanlığı resmi makamlar haber almadan önce gerçekleştirmelidir. Bu bakımdan, yetkili merci tarafından olayın haber alınmasından sonra, failin sırf cezadan kurtulmak amacıyla, çaba sarfetmesinin bir yararı dokunmayacaktır.

Öte yandan, failin, suçun ya da suçluların açığa kavuşması yönünde göstermiş olduğu gayretin etkin bir pişmanlık olup olmadığının değerlendirilmesi yetkili mahkeme tarafından yapılacak olup bu hususun göz ardı edilmesi usul ve yasaya aykırılık teşkil edecektir⁴⁸¹.

⁴⁷⁷ **Erem**, “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*”, s. 118.

⁴⁷⁸ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 446.

⁴⁷⁹ **Erman**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368) s. 101.

⁴⁸⁰ **Erem**, “*Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*”, s. 118.

⁴⁸¹ (...) “*Sanıklar ... ve ... hakkında kurulan hükümlerin temyiz incelemesinde: Yapılan yargılamaya, dosya içeriğine, toplanıp karar yerinde gösterilen ve değerlendirilen delillere, oluşa ve mahkemenin soruşturma sonucunda oluşan inanç ve takdirine, suçun oluşumuna ve niteliğine uygun kabul ve uygulamasına, hukuka uygun, yasal ve yeterli olarak açıklanan gerekçeye göre sanık ... yönünden sanık müdafinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddine, ancak: 1- Dosyada mevcut 15.08.2013 tarihli Olay Yakalama-Muhafaza Altına Alma tutanağı içeriğine göre; sanık ...'nin, 15.08.2013 günü gece saat 00.30 sıralarında ... İlçe Emniyet Müdürlüğüne gelerek erkek arkadaşı olan sanık ... tarafından darp edilmesinden dolayı şikayetçi olduğu sırada sanık ... ve diğer suç*”

4.3.3. Güvenlik Tedbirleri

4.3.3.1. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma

Sanık hakkında hükmedilen hapis cezasının sonucu olarak hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar sanığın belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmasını ifade edilmektedir⁴⁸². TCK'nin 53. maddesinde bu hususa ilişkin; bazı hakları kullanmaktan yoksun bırakılma, meslek ve sanatın icrasının yasaklanması ve sürücü belgesinin geri alınması şeklinde üç tedbire yer verilmiştir.

Bu kapsamda, parada sahtecilik suçu bakımından hükmedilen hapis cezasının bir yansıması olarak, sanık mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanana dek TCK md. 53/1'de belirtilen hakları⁴⁸³ kullanmaktan yoksun bırakılacaktır. Mahkemece hak yoksunluğuna hükmedilmemiş olma hali ise sanık lehine kazanılmış hak doğurmayacaktır⁴⁸⁴.

ortaklarının parada sahtecilik suçunu işlediklerini kendiliğinden görevlilere açıklayarak, üzerinde bulunduğu sahte paraları görevlilere teslim ettiği, bu sebeple başlatılan soruşturma kapsamında diğer sanıkların da tespit edildiği ve sanık ...'den sahte paraların ele geçirildiğinin anlaşılması karşısında; sanık hakkında TCK.nun 201. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, (...)'' (Yar. 8. CD. 15.03.2018, E. 2017/24926, K. 2018/2839 <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb> 13.06.2018).

⁴⁸² Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 624.

⁴⁸³ Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma

Madde 53-

(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

b) Seçme ve seçilme ehliyetinden (...),

c) Velayet hakkından; vesayet veya kayımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten,

Yoksun bırakılır.

⁴⁸⁴ “Sanıklar hakkında TCY'nin 53. maddesi ile uygulama yapılırken, her bir ceza için ayrı ayrı hüküm kurulması gerekirken, sonuç ceza üzerinden bir defa hüküm kurulması ve kendi alt soyları üzerindeki velayet, vesayet ve kayımlık yetkileri açısından, koşullu salıverilme tarihine kadar kısıtlılıklarına karar verilebileceği gözetilmeden, aynı maddenin 3. fıkrasına aykırı davranılması bozmayı gerektirmiştir.” (Yar. 6. C.D. 16.05.2007, E. 2006/21283 K. 2007/5924. Karar, Kazancı İçtihat Bankasından temin edilmiştir.)

4.3.3.2. Müsadere

Müsadere, suçla ilgili eşya veya suçtan elde edilen kazancın mülkiyetinin tamamının ya da bir kısmının, kişi ya da kişilerin aidiyetinden çıkartılarak devletin mülkiyetine devrini düzenleyen bir yaptırım türüdür⁴⁸⁵. Müsadere, kanunda, eşya müsaderesi (TCK md. 54) ve kazanç müsaderesi (TCK md. 55) olmak üzere ikili bir ayırım çerçevesinde yer almaktadır⁴⁸⁶.

Parada sahtecilik suçu açısından da özel bir müsadere hükmü düzenlenmediğinden genel müsadere hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bu yüzden, bu suçun işlenmesinde, paraların üretiminde kullanılan ya da kullanılmak üzere hazırlanan alet, malzeme veya araçlar ve suç konusu sahte paralar eşya müsaderesi hükümlerine göre müsadere edilecektir.

Ayrıca, bu suça ilişkin olarak, Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemeler tarafından, CMK'nın 73. maddesi⁴⁸⁷ uyarınca, müsadere edilen paraların hepsi, bu paraların asıllarını tedavüle koyan kurumlara gönderilir ve inceleme yaptırılır⁴⁸⁸. Daha sonra, sahteliği mahkeme kararı ile kesinleşen sahte paralar; banknot niteliğindeyse, 5320 sayılı “*Ceza Muhakemesi Kanunununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun*”un⁴⁸⁹ 17. maddesi⁴⁹⁰ uyarınca hazırlanan “*Sahte Banknotların İncelenmesi ve Değerlendirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*”⁴⁹¹ ile imha

⁴⁸⁵ Hakeri, s. 687.

⁴⁸⁶ Bu konuda gibi bkz. Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 635 vd.

⁴⁸⁷ Sahte para ve değerler üzerinde yapılacak incelemeler

Madde 73 - (1) Para ve Devlet tarafından çıkarılan tahvil ve Hazine bonusu gibi değerler üzerinde işlenen sahtecilik suçlarında, el konulan para ve değerlerin hepsi, bunların asıllarını tedavüle çıkaran kurumların merkez veya taşra birimlerine incelettirilir.

(2) Yabancı devletlerin paraları ve değerleri hakkında da, yetkili Türk makamların görüşlerinin alınmasına karar verilir.

⁴⁸⁸ “...Suça konu sahte paraların 5237 sayılı TCK'nin 54. Maddesi uyarınca müsaderesine hükmolunduktan sonra Merkez Bankasına gönderilmesine de karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırıdır.” (8. CD, 27.09.2006, 2006/6956, 2006/7018).

⁴⁸⁹ RG, 31.03.2005/ 25772.

⁴⁹⁰ **Parada sahtecilikle ilgili bilgilerin toplanması**
Madde 17. - (1) Parada sahtecilik suçundan dolayı elkonulan sahte paralar ve bunlara ilişkin bilgiler, Cumhuriyet başsavcılıkları ve mahkemeler tarafından paraların asıllarını tedavüle çıkaran kurumca oluşturulacak sistemde incelenmek ve değerlendirilmek üzere paraların asıllarını tedavüle çıkaran kurumun ilgili birimine gönderilir. Gönderilen bilgilerin içeriği ve bildirim sureti, paraların asıllarını tedavüle çıkaran kurum ile İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

⁴⁹¹ RG, 09.08.2005/ 25901.

edilmek üzere Merkez Bankası'na gönderilir⁴⁹²⁴⁹³. Madeni para olmaları durumunda, ‘‘Sahte Madeni Paraların ve Sikkelerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’’⁴⁹⁴ doğrultusunda imha edilmek üzere Darphane sahtecilik birimine gönderilir⁴⁹⁵. Ancak, bu noktada, suçtan zarar gören konumunda olan kurumların resmi bilirkişi olmalarını Bilirkişilik Yönetmeliği'nde⁴⁹⁶ açıkça belirtilen bağımsızlık⁴⁹⁷, dürüstlük ve tarafsızlık ilkelerine⁴⁹⁸ aykırılık teşkil edeceği ve ‘‘adil yargılanma hakkı’’nın ihlal edileceği gerekçeleriyle hukuka aykırı bulmaktayız. Nitekim, AB üyesi ülkelerde, kâğıt paraların incelenmesi tamamen bağımsız kuruluş olan Ulusal Analiz Merkezi (NAC), madeni paraların ise Ulusal Madeni Para Analiz Merkezi (NCAC) tarafından gerçekleştirilmektedir⁴⁹⁹. Bu doğrultuda ülkemizde de

⁴⁹² Sahte banknotların imhası

Madde 16 — Sahteliği mahkeme kararı ile kesinleşen sahte banknotlar, kararın kesinleşmesinden itibaren imha edilmek üzere en kısa sürede Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası merkez veya taşra birimlerine gönderilir.

Bu maddenin birinci fıkrasına göre gönderilen sahte banknotlar içerisinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası merkez birimi tarafından üretim özelliği bakımından önemli bulunan sahte banknotlar ayrılarak saklanabilir. Diğer sahte banknotlar ise imha edilir.

⁴⁹³ ‘‘...Suça konu sahte paranın 5237 sayılı TCK'nin 54. maddesi uyarınca müsadere karar verildikten sonra 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 17. maddesi uyarınca çıkarılan **Sahte Banknotların İncelenmesi ve Değerlendirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 16. maddesi gereğince işlem yapılmak üzere T.C. Merkez Bankasına gönderilmesine karar verilmesi gerekirken, müsadere kararı verilmeksizin ve sahte paraların imha edilmek üzere Merkez Bankasına gönderilmesine denilmesi...’’ (8. CD, 22.09.2014, 2014/6495, 2014/20468).**

⁴⁹⁴ RG, 09.05.2006/ 26183.

⁴⁹⁵ Sahte madenî para ve sikkelerin imhası

Madde 16 - Sahteliği mahkeme kararı ile kesinleşen sahte madenî para ve sikkeler, imha edilmek üzere kesinleşmiş karar örneğinin onaylı bir sureti ile birlikte en kısa sürede Darphane sahtecilik birimine gönderilir.

⁴⁹⁶ RG. 03.08.2017/30143.

⁴⁹⁷ Bağımsızlık

Madde 8 – (1) Bilirkişi, görevlendirmeyi yapan mercie, davanın taraflarına ve kendi işverenine karşı bağımsız olup, görevini yalnızca uzmanlık alanındaki bilimsel verilere göre yerine getirir.

(2) Bilirkişi, bağımsızlığına zarar verebilecek veya böyle bir izlenim uyandırabilecek her türlü davranış ve ilişkiden uzak durur.

⁴⁹⁸ Dürüstlük ve tarafsızlık

Madde 9 – (1) Bilirkişi, görevini dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapmaksızın dürüstlük ve tarafsızlık ilkeleri doğrultusunda yerine getirir.

(2) Bilirkişi, görev süresince doğrudan veya dolaylı olarak uyuşmazlığın taraflarından gelen uzman görüşü, danışmanlık, hakemlik ya da buna benzer bir görevi kabul edemez.

(3) Bilirkişi, yakınlarının veya iş ilişkisinin bulunduğu kişi, kurum veya kuruluşların, tarafı olduğu ya da ilgili bulunduğu davalarda görevlendirmeyi kabul edemez.

⁴⁹⁹ 6 Aralık 2001 tarihli ve 2001/887/JHA sayılı AB Konsey Kararı 2. Madde ile, üye devletler, kalpazanlık ve Avro kalpazanlığıyla ilgili suçlar hakkındaki soruşturmalar bağlamında, şu hususları temin etmişlerdir:

(a) Şüpheli sahte kâğıt paralar hakkında gerekli uzman analizinin, (AT) 1338/2001 sayılı Tüzüğü'nün 4. maddesinin 1. paragrafı uyarınca görevlendirilen veya kurulan Ulusal Analiz Merkezi (NAC) tarafından gerçekleştirilmesi;

sahte olduğundan şüphelenilen paraların incelenmesinin direkt olarak suçtan zarar gören sıfatındaki kurumlara değil, tarafsız ve bağımsız sadece analiz için oluşturulacak kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Belirtmek gerekir ki, Merkez Bankası ya da darphanenin sahtecilik birimleri tarafından yapılan incelemede üretimi belli özelliğe sahip bu yönüyle önemli görülen sahte paralar ise, imha edilmeyip ayrılarak saklanabilmektirler⁵⁰⁰.

4.3.3.3. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri

Ceza hukukunda tüzel kişiler açısından ceza yaptırımına hükmedilemez ancak, işlenmiş bir suç dolayısıyla bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenen suç nedeniyle o tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilebilmektedir⁵⁰¹. Bu kapsamda, tüzel kişi aleyhine güvenlik tedbirine hükmedilebilmesinin koşulları, TCK'nin 60. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, özel hukuk tüzel kişisi yararına işlenmiş bir suç olmalı, kanunda açıkça o suç için tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilebileceği belirtilmiş olmalı ve güvenlik tedbirine hükmedilmesi işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkmamalıdır⁵⁰². Buna göre, aynı maddede tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirleri, faaliyet izninin iptali ve müsadere olarak belirtilmiştir.

Bu doğrultuda, para sahtecilik suçu açısından, kanunda açıkça adına ya da yararına sahte para üreten ya da üretilen tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmedileceğine dair bir düzenleme ise bulunmamaktadır. Ancak, yararına sahte para

(b) Şüpheli sahte madeni paralar hakkında gerekli uzman analizinin, (AT) 1338/2001 sayılı Tüzüğü'nün 5. maddesinin 1. paragrafı uyarınca görevlendirilen veya kurulan Ulusal Madeni Para Analiz Merkezi (NCAC) tarafından gerçekleştirilmesi.

Söz konusu kararın tam metni için bkz. ccvista.taix.be/fulcrum/ccvista/TR/32001D0887-TR.doc 21.01.2019.

⁵⁰⁰ **Sahte Banknotların İncelenmesi ve Değerlendirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik md. 16/2** - Bu maddenin birinci fıkrasına göre gönderilen sahte banknotlar içerisinden Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası merkez birimi tarafından üretim özelliği bakımından önemli bulunan sahte banknotlar ayrılarak saklanabilir. Diğer sahte banknotlar ise imha edilir.

Sahte Madeni Paraların ve Sikkelerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik md.16/2- Bu maddenin birinci fıkrasına göre gönderilen sahte madeni para ve sikkelerin içerisinden inceleme raporunda gösterilen ve Darphane tarafından üretim özelliği bakımından önemli bulunan sahte madeni para ve sikkeler ayrılarak saklanabilir. Diğer sahte madeni para ve sikkeler ise imha edilir veya para olarak kullanılmayacak hale getirilir.

⁵⁰¹ **Koca/Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 668.

⁵⁰² **Öztürk/Erdem**, s. 535.

üreten bir özel hukuk tüzel kişinin olma ihtimali karşısında, kanaatimizce parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak da TCK'de yer alan bazı suçlar için olduğu gibi (Örn: TCK md. 77, TCK md. 79, TCK md. 253 vb.) tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceğine dair uluslararası mevzuatta da yer aldığı üzere ayrıca bir düzenleme yapılması daha uygun olurdu. Nitekim, CMK md. 133 bağlamında⁵⁰³, bir şirketin faaliyeti kapsamında işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebepleri olması halinde ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli görüldüğünde; hâkim veya mahkemenin, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabileceğine ilişkin sayılan suçlar arasında parada sahtecilik suçu da düzenlenmiş olmasına rağmen⁵⁰⁴, TCK'de bu suç için tüzel kişilere güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi kanımızca isabetsiz olmuştur.

4.4. CEZA MUHAKEMESİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER

4.4.1. Soruşturma ve Kovuşturma

TCK'de soruşturma görevi yalnızca devletin tekelinde olup, soruşturmanın resen yapılması esas kuraldır. Ancak, kanun koyucu, bazı suçlar için soruşturma yapılmasını

⁵⁰³ **Şirket yönetimi için kayyım tayini**

Madde 133 – (1) Suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir.

⁵⁰⁴ **Madde 133**-(4) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir.

a) Türk Ceza Kanununda yer alan,

1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80),
2. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188),
3. Parada sahtecilik (madde 197),
4. Fuhuş (madde 227),
5. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228),
6. Zimmet (madde 247),
7. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282),
8. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315),
9. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337),

Suçları,

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları,

c) Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,

e) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

şikâyete ya da izne bağlı tutabilmektedir. Bu gibi durumlara kovuşturma şartı denmektedir⁵⁰⁵.

Parada sahtecilik suçu da şikâyete bağlı bir suç değildir. Re'sen soruşturulması ve kovuşturulması yürütülür. Çünkü, TCK'de suçun soruşturulmasının şikâyete bağlı olduğu açıkça belirtilmelidir. Belirtilmediği müddetçe o suç kendiliğinden şikâyete bağlı hale gelmeyecektir⁵⁰⁶. Yine parada sahtecilik suçları, CMK'nın 253. maddesinde belirtilen uzlaştırmaya tabi suçlar arasında da yer almamaktadır.

Öte yandan, kanunun uygulama alanı bakımından, TCK'nin yer bakımından uygulanması bağlamında ana kural, Türkiye'de işlenen suçlara Türk kanunlarının uygulanması olarak belirtilmişken bir kişinin Türkiye'de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş ise bu kişi Türkiye'de tekrar yargılanacaktır.

Mülkilik ilkesi gereğince kabul gören bu kuralın istisnalarını yabancı ülkede işlenen görev suçları, vatandaş tarafından işlenen bazı suçlar, yabancı tarafından işlenen bazı suçlar ve TCK md. 13'de sayılan diğer suçlar oluşturmaktadır⁵⁰⁷. Buna göre, bazı suçlar şartların mevcut olması halinde yabancı ülkede işlenmiş olsa bile Türkiye'de tekrar yargılama yapılabilmektedir. Parada sahtecilik suçu da mülkilik ilkesinin istisnalarından birini oluşturması sebebiyle⁵⁰⁸, bu suçun yabancı ülkede işlenmesi durumunda, Türkiye'de yargılama yapılabilecektir. Şöyle ki, Türk ve yabancı paralarda sahtecilik

⁵⁰⁵ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 639.

⁵⁰⁶ Ünver, Yener/Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 14. Baskı, Ankara 2018, s. 94-95.

⁵⁰⁷ Bu konuda gbi. bkz. Akbulut, s.124-152.

⁵⁰⁸ Diğer suçlar

Madde 13- (1) Aşağıdaki suçların, vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk kanunları uygulanır:

- a) İkinci Kitap, Birinci Kısım altında yer alan suçlar.
- b) İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Bölümlerde yer alan suçlar.
- c) İşkence (madde 94, 95).
- d) Çevrenin kasten kirlenmesi (madde 181).
- e) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190).
- f) Parada sahtecilik (madde 197), para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti (madde 200), mühürde sahtecilik (madde 202).
- g) Fuhuş (madde 227).
- h) (Mülga : 26/6/2009 – 5918/1 md.)
- i) Deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması (madde 223, fıkra 2, 3) ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme (madde 152) suçları.

suçlarının evrensellik ilkesine dayanarak cezalandırılması hususu, 20.4.1929 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne⁵⁰⁹ dayanmaktadır. Söz konusu sözleşmeyi imza eden devletler,

“Md. 9: Dış ülkede bu uluslararası sözleşmenin üçüncü maddesinde ki suçlarıişleyen yabancılar, eğer iç hukuk sistemleri yurt dışında işlenmiş suçların cezai takibatı prensibini genel bir ilke olarak tanıyan bir ülkede iseler, bu suçları aynen o ülkede işlenmişler gibi cezalandırılabilirler.

Takibatı başlatmak zorunluluğu suçlunun iadesinin talep edilmesine ve suçlunun iadesi kendisinden talep edilen ülkenin işlenen suçla ilgisiz bir nedenden zanlıyı iade edememesine bağlıdır’⁵¹⁰.

Maddesiyle birlikte, bir yabancının yabancı ülkede işlediği para sahtekârlıkları suçlarının da memlekette işlenmiş gibi cezalandırılmasına izin verilerek (md. 9/1) açıkça evrensellik ilkesiyle bağlantı kurulmuştur⁵¹¹.

Ancak, ülkemiz mevzuatına göre, bu suçun yabancı ülkede işlenmesi durumunda, Türkiye’de yargılama yapılabilmesi için TCK md. 13/2 gereği, Adalet Bakanı’nın talebi gerekmektedir⁵¹². Buna göre, bu talep şartı gerçekleşmeden suçun kovuşturulması mümkün değildir.

Son olarak, önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi halinde, tekerrür hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması da gerekmez (TCK md. 58). Ayrıca, her ne kadar yabancı ülke mahkemelerinden verilen mahkumiyet hükümlerinin tekerrüre esas alınmayacağı

⁵⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çalışmamızın “*Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme*” başlıklı bölümü.

⁵¹⁰ **Kocaoğlu, S. Sinan**, “*Evrensel Yetki*”, TBB Dergisi, S. 60, 2005, s. 197.

⁵¹¹ **Turhan, Faruk**, “*Ceza Kanununun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (md. 13)*” Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 4, Ağustos 2005, s. 209.

⁵¹² **Madde 13-** (2) (Ek ikinci fıkra: 29/6/2005 – 5377/3 md.)

İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerde yer alanlar hariç; birinci fıkra kapsamına giren suçlardan dolayı Türkiye’de yargılama yapılması, Adalet Bakanının talebine bağlıdır.

hükme bağlanmış olsa da bu kuralın istisnalarından birini parada sahtecilik suçu⁵¹³ oluşturmaktadır⁵¹⁴. Dolayısıyla, parada sahtecilik suçuna ilişkin yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekrüre esas teşkil edecektir⁵¹⁵.

4.4.2. Koruma Tedbirleri

Koruma tedbirleri, hükmün infaz edilebilirliğini sağlamaya yönelik, veya maddi gerçeğin ortaya çıkmasını temin etmek amacıyla tatbik edilen, bazı temel hak ve özgürlükleri hükmün kesinleşmesinden önce kısıtlayan, geçici, gecikemez tedbirlerdir⁵¹⁶. Bu kapsamda uygulanacak tedbirler, kişilerin vücuduna, özgürlüğüne, mülkiyet hakkına, konut dokunulmazlığına ilişkin olabilir⁵¹⁷.

Öte yandan, bütün koruma tedbirleri, ihtiyaridir. Ayrıca, koruma tedbirleri, ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşılması için bir araçtır ve bu tedbirlere ihtiyaç olduğu sürece geçici olarak başvurulabilir⁵¹⁸.

Parada sahtecilik suçu bakımından da kişinin özgürlüğüne yönelik tutuklama, yakalama, vücuduna yönelik arama, mülkiyet hakkı ve zilyetliğine yönelik elkoyma vb. koruma

⁵¹³ Bu suçun istisna kapsamına alınmasının nedeni, Cenevre Sözleşmesi'nin 6. maddesiyle yabancı memleket mahkemelerinden verilen hükümlerin tekrüre esas olması kabul edilmiş olması ve bu hususların E-TCK'nin 87. maddesine eklenmiş olmasıdır.

Madde 87 - (Değişik madde: 09/07/1953 - 6123/1 md.)

Geçen maddelerin tatbikatında:

1) Kabahat fiilinden dolayı sadır olan hükümler bir cürüm vukuunda ve cürme mütaallik hükümler kabahat vukuunda;

2) Tedbirsizlik ve dikkatsizlik ve meslek va sanatın icrası hususunda tecrübesizlik ve emirlerle nizamla riayetsizlik neticesi olarak işlenen cürümler diğer cürümler mukabilinde ve sair cürümler bunlar mukabilinde;

3) Sırf askeri cürümler hakkında sadır olan hükümler;

4) Bu kanunun 6 ncı babının birinci faslındaki 316, 317, 318, 319, 320, 324 ve 331 inci maddeleriyle ikinci faslındaki 332 ve 333 üncü ve 7 nci babın 3 üncü faslındaki 403 ve 404 üncü maddelerde yazılı hususlardan dolayı verilen hükümler müstesna olmak üzere yabancı memleket mahkemelerinden verilen hükümler; tekrüre esas olamaz.

Bu konuda bkz. **Üzülmez, İlhan**, "Suçta Tekerrür" AÜEHFD, C. IV, S. 1-2, 2000, s. 310, 72 no'lu dn.

⁵¹⁴ **Madde 58-** (4) Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekrüre esas olmaz.

⁵¹⁵ Tekerrürün uygulanamayacağı hallere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat**, Suçta Tekerrür, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009, s. 112-129.

⁵¹⁶ **Toroslular, Nevzat/Feyzioğlu, Metin**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, 11. Baskı, Ankara, Eylül 2013, s. 217.

⁵¹⁷ **Ünver/Hakeri**, s. 300.

⁵¹⁸ **Ünver/Hakeri**, s. 301.

tedbirlerine başvurulması mümkündür. Ayrıca, şartların mevcut olması halinde, delil toplama ve suçun ortaya çıkarılması noktasında ‘*taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma (CMK md. 128)*’, ‘*şirkete yönetimi için kayyım atama (CMK md. 133)*’, ‘*iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması (CMK md. 135)*’, ‘*teknik araçlarla izleme (CMK md. 140)*’, ‘*kaçak sanığın duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye’de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına elkoyma (CMK md. 248)*’ şeklindeki koruma tedbirlerine de başvurulabilmektedir.

4.4.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Ceza mahkemelerinin görev ve yetkisine ilişkin hükümler, CMK 3. md. ‘*mahkemelerin görevleri kanunla belirlenir*’ hükmü yollamasıyla 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunla⁵¹⁹ düzenlenmiştir. Buna göre; mevcut ceza mahkemeleri, sulh ceza hakimlikleri, asliye ceza mahkemeleri ve ağır ceza mahkemeleri olarak sayılmıştır. Bu kanunun 11. maddesine göre sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemeleri tarafından bakılacağı öngörülmüştür⁵²⁰.

Buna göre, sulh ceza hakimlikleri; alanına giren dava ve işler yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bu işlere karşı yapılan itirazları incelemekle görevli kılınmıştır.

5235 sayılı Kanun’un 12. maddesinde ise, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren iş ve davalar belirtilmiştir. Şöyle ki, kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren

⁵¹⁹ RG, 07.10.2004/25606.

⁵²⁰ **Asliye ceza mahkemesinin görevi**

Madde 11- Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.

suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işler ağır ceza mahkemelerinin görev alanı olarak tesis edilmiştir. Görüldüğü üzere, kanunkoyucu, bazı suçlar için öngörülen cezaların üst sınırı 10 yıldan fazla olmamasına rağmen bu suçlara atfedilen önem sebebiyle bu suçların yargılamasında görevli mahkemenin Ağır Ceza Mahkemesi olduğuna hükmetmiştir.

Bu doğrultuda, parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak; görevli mahkemeyi belirlemek için öncelikle suçun hangi fıkra kapsamında kaldığının tespiti önemlidir. Buna göre, düzenlemenin ilk fıkrası için, paranın, sahte olarak üretilmesi, ülkeye sokulması, nakledilmesi, muhafaza edilmesi veya tedavüle koyulması hallerinde verilecek ceza on iki yıllık hapis cezasını gerektirebileceğinden görevli mahkeme; ağır ceza mahkemesi olacaktır.

Sahte paranın bilerek kabul edilmesi ya da sahteliği bilinmeden kabul edilen paranın bu niteliği bilinerek tedavüle koyulması halleri ise, ağırlaştırılmış müebbet, müebbet veya on yıldan fazla hapis cezası gerektirmediğinden ve 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesinde sayılan suçlar arasında olmadığından görevli mahkeme; asliye ceza mahkemesidir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, anılan suçlar arasındaki geçişler çok kolaydır ve failin kastına göre, asliye ceza mahkemesince görülen bir kamu davası oldukça kolay bir şekilde ağır ceza mahkemesine görevsizlik kararıyla sevk edilebilmektedir. Bu doğrultuda, sahte para sayısının fazlalığı, sahte parayla farklı zamanlarda, aynı yerde ya da birden fazla farklı yerde alışveriş gibi durumlar da suçun niteliğini değiştirebilecek hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır⁵²¹.

⁵²¹ “...Sanık hakkında sahteliğini bilmeden kabul ettiği parayı sahte olduğunu bilerek tedavüle koyma suçundan verilen mahkumiyet hükmüne yönelik temyiz itirazlarının incelenmesinde; a) Parada sahtecilik suçundan hüküm kurulurken, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nin 197/1. maddesi kapsamında sahte parayı tedavüle koyma suçunu oluşturabileceği, bu nedenle delillerin değerlendirilmesinin Ağır Ceza Mahkemesi'nin görevine girdiği gözetilmeksizin, görevsizlik kararı verilmesi yerine yargılamaya devamla yazılı şekilde karar verilmesi...” (Yar. 3. CD., 06.06.2017, E. 2016/14148, K. 2017/8066; Karar, Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programından temin edilmiştir).

Yer yönünden yetki ise, hakimin coğrafi alan olarak nerede işlenen suçlara bakma konusundaki yetkisini temsil eder. Esas olarak, yer yönünden yetki kuralı, CMK'nın 12. maddesinde düzenlendiği üzere, suçun işlendiği yer mahkemesidir. Buna göre, parada sahtecilik suçlarında sahte para veya değerlerin ele geçirildiği yer, suçun işlendiği yerdir. Bu kapsamda davaya bakma yetkisi de sahte para veya değerlerin ele geçirildiği yer mahkemesine aittir.

Ancak, sahte para üretimi hazırlığının yapılıp üretime başlanacağı sırada failerin yakalanması halinde suç, teşebbüs aşamasında kalmış olacağından CMK md. 12/2 *“teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.”* hükmü doğrultusunda son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi yetkili mahkeme olacaktır. Yine, suçun kesintisiz özellik gösterdiği sahte paraların nakline ya da muhafazasına ilişkin durumlarda, kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesi yetkili olacaktır.

Öte yandan, sahte para veya değerlerin üretildiği yerin belli olmaması durumunda CMK md. 13'te belirtilen özel yetki kuralları devreye girerken⁵²², parada sahtecilik suçunun yabancı ülkede işlenmesi durumunda ise yetkili mahkeme; CMK md. 14 gözönünde bulundurularak tayin edilecektir⁵²³.

⁵²² **Özel Yetki**

Madde 13 –

- (1) Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.
- (2) Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.
- (3) Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

⁵²³ **Yabancı Ülkede İşlenen Suçlarda Yetki**

Madde 14 –

- (1) Yabancı ülkede işlenen ve kanun hükümleri uyarınca Türkiye'de soruşturulması ve kovuşturulması gereken suçlarda yetki, 13'üncü maddenin birinci ve ikinci fıkralarına göre belirlenir.
- (2) Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya sanığın istemi üzerine Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın olan yer mahkemesine yetki verebilir.
- (3) Bu gibi suçlarda şüpheli veya sanık Türkiye'de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi yoksa; yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir.
- (4) Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağıışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.

4.4.4. Zamanaşımı

Ceza hukukunda zamanaşımı konusu, dava zamanaşımı ve ceza zamanaşımı olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmektedir. Bu doğrultuda, dava zamanaşımı, işlenen bir fiil sebebiyle kanunda belirtilen süreler içinde dava açılmaması ya da açılan davanın sona erdirilememesi olarak tanımlanmaktadır. Ceza zamanaşımı ise, bir kimse aleyhinde kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı bulunmasına rağmen, söz konusu mahkumiyet kararının hüküm tarihinden itibaren kanuni süreler içinde infaz edilememesidir⁵²⁴.

Dava zamanaşımının hesaplanmasında TCK 66. md. hükümleri esas alınmaktadır⁵²⁵. Buna göre, dava zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında suçun kanunda yer alan üst sınırı göz önünde bulundurulur ve seçimlik cezaların düzenlendiği suçlarda zamanaşımı açısından hapis cezası esas alınır⁵²⁶.

Buna göre, parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak, suçun birinci fıkra kapsamında gerçekleşmesi halinde dava zamanaşımı, hapis cezası üst sınırının on iki yıl olarak belirtilmesi nedeniyle TCK md. 66/1-d gereği on beş yıldır.

Sahte paranın bilerek kabul edilmesi ve sahteliği bilinmeden kabul edilen paranın bu niteliği bilinerek tedavüle koyulması hallerinde ise, kanunda öngörülen hapis cezası üst sınırlarının beş yılın altında olmasından dolayı dava zamanaşımı süresi, TCK md. 66/1-e gereği sekiz yıldır.

Ceza zamanaşımı süreleri tespit edilirken ise, hakim tarafından hükmedilen sonuç ceza miktarına bakmak gerekmektedir ve bu süreler, hakim tarafından verilen hükmün kesinleşmesinden veya cezanın infazının bir şekilde kesintiye uğramasından itibaren

⁵²⁴ **Kunter, Nurullah**, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1946, s. 118 vd.

⁵²⁵ **Madde 66-(1)** Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,

b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,

c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,

d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,

e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,

Geçmesiyle düşer.

⁵²⁶ **Madde 66-(4)** Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

başlayacaktır⁵²⁷. Şöyle ki, verilen somut ceza miktarına göre, hükmün kesinleşmesinden ya da infazın kesintiye uğramasından itibaren TCK md. 68’de belirtilen sürelerin geçmesiyle ceza zamanaşımı dolmuş olacaktır⁵²⁸. Bu kapsamda, parada sahtecilik suçu bakımından ilk fıkra için, ceza zamanaşımı süresi, TCK md. 68/1-d gereği yirmi yıl iken, ikinci ve üçüncü fıkralarda işlenen suçlar açısından TCK md. 68/1-e gereği, on yıl olarak öngörülmüştür.



⁵²⁷ **Madde 68-(5)** Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır.

⁵²⁸ **Ceza zamanaşımı**

Madde 68- (1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl.
- b) Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.
- c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl.
- d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.
- e) Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl.

SONUÇ

Deniz kabuklarından büyükbaş hayvanlara, değerli madenlerden bozuk paraya ve sonrasında kâğıt paraya doğru gelişen para, yaşanan teknolojik gelişimlerle birlikte fiziksel şeklini terketme eğilimindedir. Paranın kıymetini korumak için parayı kıymetli madenlere bağlamanın gerekli olmadığı düşüncesi de bu değişimde ve modern anlamda banknota geçilmesinde önemli rol oynamıştır. Ayrıca, para, geçirdiği süreç itibariyle, diğer kullanımlarından arınarak sadece işlevlerini yapar hale gelmiştir. Bu yüzden ödeme işlemlerinde teknolojinin kullanımına bağlı olarak plastik para, e-para, hatta kripto para gibi yeni ödeme araçlarıyla borçlar ifa edilebilir olmuştur.

Ancak, toplum tarafından yaratılıp da bireylerin gerçekliğine doğruluğuna inanmaları gereken değerlerin başında gelen paralar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de sahteciliğe maruz kalmaktan kurtulamamıştır. Bu çerçevede, paraların gerçek olmasında bütün insanların yararının olduğu düşünüldüğünde, paralarda sahtecilik suçunun çok geniş bir alana etkisi ve uluslararası boyutta tehlike yaratan özelliğinin mevcut olması nedeniyle, bu suçla mücadelenin de çok yönlü ve etkin olmasını gerekli kılmıştır. Buna göre, devletler arasında bir işbirliğinin kurulması zorunlu hale gelmiştir. Bugüne kadar, bu alanda atılan en esaslı adım ise, ülkemizin de taraf olduğu “*Kalpazanlığın Cezalandırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme*” ile olmuştur. Anılan sözleşmeye katılan ülkeler mevzuatlarını bu sözleşme ışığında düzenleme yoluna gitmişlerdir.

Ülkemiz açısından bakıldığında, tedavüldeki paraların sahteciliğe karşı korunması bağlamında cezai yaptırım bakımından yeterli bir sistemimiz olsa da mevzuatımızın bir çok yönden eksiklikler barındırdığı kanaatini taşımaktayız. Buna dair, çalışmamız kapsamında incelenen diğer yabancı ülke düzenlemelerinde sahteciliğin nispeten daha düşük olduğu Danimarka ve Hollanda gibi ülkelerde ceza miktarlarının daha düşük olduğu, buna karşılık sahtecilik vakalarının daha fazla olduğu Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkelerde de düzenlemelerin daha ayrıntılı ve ceza miktarlarının daha ağır olduğu gözlemlenmiştir.

Öte yandan, E-TCK’deki parada sahteciliğe ilişkin hükümler gözetildiğinde, kanun koyucunun bu suçu unsurlarını, yaptırımını önemli surette değiştirerek ve tek madde

halinde olabildiğince sade şekilde düzenlemesi ise, karışıklığı gidermesi bakımından isabetli olmuştur.

Sahte bir paranın üretilmesi ya da dolaşıma konulması, devlet veya birkaç kişiyi doğrudan zarara sokar ancak hem ülke içinde hem de ülke dışında o paranın gerçekliğine olan genel güveni de zedeler. Zaten, parada sahtecilik suçunun ayırt edici ve bu suçların mala karşı işlenmiş suçlardan sayılmalarına engel olan tarafı da bu unsurdur. Ayrıca, piyasada karşılıksız para dolaşması, o paranın gerek ülke içinde, gerekse yurt dışında değerinin, geçerliliğinin ve alım gücünün düşmesine yol açmaktadır. Bu bakımdan, TCK md. 197'deki düzenleme, kamu güvenini koruduğu gibi milli ekonomiyi de korumaktadır yani, incelenen suç, birden çok hukuki değeri koruyan bir suç tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, suçla korunan hukuki değer sadece kamu güveni olduğunu belirten görüşleri yerinde görmemekteyiz.

Parada sahtecilik fiilleri, kamu güvenine zarar verdiğinden bu suç, kanunkoyucu tarafından isabetli olarak TCK'nin “kamu güvenine karşı suçlar” başlıklı bölümü içerisinde düzenlenmiştir.

Parada sahtecilik suçu, kanuni düzenlemenin birinci fıkrası gözetildiğinde “*seçimlik hareketli*” bir suçtur. Zira, bu suçun oluşabilmesi için TCK'nin 197. maddesi incelendiğinde kanunen tedavülde bulunan parayı sahte olarak üretmek, ülkeye sokmak, nakletmek, muhafaza etmek veya tedavüle koymak suç olarak öngörülmüştür. Bu fiillerin hangi hareketlerle gerçekleştirileceği suçun kanuni tanımında belirtilmemiştir. Aynı zamanda bu suç, “*serbest hareketli*” bir suçtur. Ancak, kanunkoyucunun seçimlik hareketler arasında sahte paraları ülkeye sokmak fiiline yer verip de incelenen uluslararası düzenlemelerde olduğu gibi sahte paraların ülke dışına çıkarılması halini ayrıca saymamasını eksiklik olarak görmekteyiz. Bu doğrultuda, sahte paraların ihracına ilişkin bir durumda, bu halin nakletmek fiili altında ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

Düzenlemede sadece sahte olarak üretmek ifadesine yer verildiği için üretmek fiili, içerisinde taklit etmeyi ve tağyir etmeyi de barındırmaktadır.

Parada sahtecilik suçunun “*neticesiz suç*” lardan biri olması karşısında ve neticesiz suçlarda fiil ile netice arasında bir nedensellik bağından söz edilemeyeceğinden ötürü bu suç; nedensellik bağı unsuru açısından herhangi bir özellik arz etmemektedir.

Suçun konusunu oluşturan paranın kanunen tedavülde bulunması gerekir. Sahte paranın sürüm yeteneğine sahip olması gerekmektedir. Sürüm yeteneğinin bulunmadığı paraların üretilmesi ve sürülmüş olması halinde ise, işlenen eylem, diğer şartların da bulunması halinde dolandırıcılık suçunu oluşturabilecektir.

Sürüm yeteneği olmayan paranın üretilmesi bu suçun konusu olamayacaktır. Bu durumda, kanaatimizce, kalpazan tarafından teknik yetersizlik sonucu böyle bir yeteneğe sahip olmayan bir parayı üreten kişi, herhangi bir tehlikeye yol açmadığından sahte para üretme suçuna teşebbüsten de sorumlu tutulamayacaktır. Ancak, sürüm yeteneğine sahip olmayan sahte bir paranın üretilmesi halinin İsviçre gibi bazı Kıta Avrupası ülkelerinde olduğu üzere ‘*kabahat*’ olarak düzenlenmesi ve bu doğrultuda yaptırıma tabi tutulması kanaatimizce daha makul olabilirdi. Mevcut düzenlemeler bağlamında değerlendirildiği takdirde, somut olayda şartlar oluşmuşsa, fail, TCK md. 200’de yer alan suçtan dolayı cezalandırılabilir.

Kanunen tedavül etmesi gerekenden daha fazla sayıda paranın tedavülde bulunmasının ekonomik yaşam üzerinde yapacağı kötü etkiler göz önünde bulundurulursa, bu suçta vücut veren fiilerden dolayı toplumu oluşturan bütün bireylerin zarar göreceği açıktır. Bu yüzden parada sahtecilik suçunun geniş anlamda mağduru, toplumu oluşturan bütün bireyler; suçun dar anlamda mağduru ise, gerçek para sanarak sahte para alan kişiler olacaktır. Bununla birlikte, Yargıtay’ın da kararlarında belirttiği üzere, hazine, sahte para alan tüzel kişiler suçun mağduru değil, suçtan zarar gören konumunda yer almaktadır.

Parada sahtecilik suçunun maddi konusu, kanuni düzenlemeden de net bir şekilde anlaşılacağı üzere ‘*ülke içinde veya dışında hukuken tedavülde bulunan para*’dır. Suça konu paranın madeni ya da kâğıt para olması, Türk parası ya da yabancı para olması arasında fark gözetilmemiştir. Üzerinde Devlet otoritesinin alametini taşıyan kâğıt ya da maden parçası ancak kanunen tedavülde bulunduğu için ve tedavülde bulunduğu sürece ‘*para*’ adını taşıyabileceğinden bu kapsamda, herhangi bir kanuni dayanağı olmayan kripto paralar, bu suçun konusu olamayacaktır. Yine, kanuni dayanağı olmakla birlikte, devlet tarafından ve adına basılmayıp elektronik para ihraç eden kuruluşlar tarafından üretilen ve sadece dayanak kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için

kullanılıp ülkedeki bütün mal ve hizmetlerin değerini tespit etme yeteneğinden uzak, elektronik paralar da bu suçun konusu olamayacaktır.

Öte yandan, TCK md. 198'de ‘‘Paraya eşit sayılan değerler’’ başlığı altında, Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile milli ziynet altınlarının para hükmünde olduğu ifade edildiğinden, bu değerler de suçun konusunu oluşturacaktır. Yine, 3670 sayılı Milli Piyango Teşkilane Dair Kanun'da yer alan özel hüküm gereği, Milli Piyango biletlerine ilişkin sahtecilik halleri de parada sahtecilik suçunu oluşturacaktır.

E-TCK'den farklı olarak, parada sahtecilik suçuna ilişkin, suçun temel şeklinden başka cezanın artırılmasını ya da azaltılmasını öngören herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak, suçu ortaya çıkarmada yaşanan güçlükleri aşmak, kamu güveni ve hazineye karşı beliren tehlikeyi gerektiğinde bizzat failin yardımıyla bertaraf edip bu güveni ve hazineyi mümkün olduğu kadar koruyabilmek amacıyla bu suça ilişkin etkin pişmanlık hükmü vazedilmiştir.

Suçun oluşması için zararın oluşması yani bu paranın dolaşıma konması şart olmadığından böyle bir tehlikenin oluşması yeterli görülmüştür. Paranın sahte olarak üretilmesi ile de böyle bir tehlike ortaya çıkmaktadır. Failin bu parayı üretirken böyle bir niyeti olmasa bile, bu paranın tedavüle konma tehlikesi her zaman mevcut olduğundan genel kastın bu suç için yeterli olduğu kanaatini taşımaktayız.

Maddenin ilk fıkrasında yer alan suçların olası kastla da işlenmesi mümkün iken maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında tanımlanan suçlarda ‘‘bilme’’ unsuruna açıkça yer verildiğinden, bu suçlar, ancak doğrudan kastla işlenebilir.

Düzenlemenin ilk fıkrasında sayılan fiiller arasında yaptırım bakımından fark gözetilmemesi ise, kaanatimizce yerinde olmamıştır. Çünkü, sayılan fiillerin hepsi aynı vasfa sahip değildir. Bu bakımdan, örneğin, sahte paranın üretilmesi halinde öngörülen hapis cezasının alt sınırı, bu konudaki uluslararası düzenlemeler ve karşılaştırmalı hukuk gözönünde bulundurularak iki yıldan fazla olabilirdi. Yine, söz konusu fıkroda yer alan hapis cezasının alt ve üst sınırları arasındaki makas aralığının genişliği isabetli olmamıştır.

Öte yandan, suçlar arasında geçişlerin çok kolay olabilmesi karşısında ceza miktarları arasında bu kadar farklılık olması kanımızca hakkaniyete uygun düşmemektedir. Özellikle, birinci ve üçüncü fıkralar birlikte düşünüldüğünde, sahte parayı tedavüle koyan kişi, hükümler arasındaki benzerlik nedeniyle kolaylıkla Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanabilecektir.

Sahteliğinden şüphe edilip el konulan paraların hepsi, bu paraların asıllarını tedavüle koyan kurumlara gönderilip inceleme yaptırılması karşısında; aynı zamanda suçtan zarar gören konumunda olan kurumların resmi bilirkişi olmalarını Bilirkişilik Yönetmeliği'nde açıkça belirtilen bağımsızlık, dürüstlük ve tarafsızlık ilkelerine aykırılık teşkil edeceği ve "adil yargılanma hakkı"nın ihlal edileceği gerekçeleriyle hukuka aykırı bulmaktayız. Bu konuda ülkemizde sahte olduğundan şüphelenilen paraların incelenmesinin direkt olarak suçtan zarar gören sıfatındaki kurumlara değil, AB üyesi ülkelerde olduğu gibi, tarafsız ve bağımsız sadece analiz için oluşturulacak kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Ayrıca, parada sahtecilik suçu açısından, adına ya da yararına sahte para üreten ya da üretilen tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmedileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmaması ciddi bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yararına sahte para üreten bir özel hukuk tüzel kişinin olma ihtimali karşısında, kanaatimizce parada sahtecilik suçuna ilişkin olarak da TCK'de yer alan bazı suçlar için olduğu gibi tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceğine dair uluslararası mevzuatta da yer aldığı gibi ayrıca bir düzenleme yapılması daha uygun olurdu.

Nitekim, CMK md. 133 bağlamında, bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli görüldüğünde; şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atanabileceğine ilişkin sayılan suçlar arasında parada sahtecilik suçu da düzenlenmiş olmasına rağmen, TCK'de bu suç için tüzel kişilere güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi kanımızca kendi içinde bir çelişki yaratmış ve isabetsiz olmuştur.

Öte yandan yabancı ülke mahkemelerinden verilen mahkumiyet hükümlerinin tekerrüre esas alınmayacağı hükme bağlanmış olsa da bu kuralın istisnalarından birini parada

sahtecilik suçu oluşturmaktadır. Dolayısıyla, parada sahtecilik suçuna ilişkin yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas teşkil edecektir.

Son olarak, bu suçla mücadele noktasında ise, yaşanan sahtecilik faaliyetlerini önleme adına dünya üzerindeki ülkelerin bir çoğu, plastik paraya geçmiş olup bir çoğu da mevcut fiziki paralarını güvenlik başta olmak üzere çeşitli nedenlerle plastik paraya dönüştürme eğilimindedir. Plastik banknotların gerektiği zaman geliştirilebilen, yeni ve çeşitli güvenlik özelliklerine sahip olması, plastik banknotların sahte olup olmadığının anlaşılmasının kolaylığı, daha dayanıklı ve piyasada daha uzun süre kalabilmesi gibi özellikleri ülkelerin bu tercihlerinde önemli rol oynadığı görülmektedir.

Ülkemizde dolaşımda bulunan kâğıt paraların ise, emniyet birimleri raporlarında da belirtildiği üzere ofset baskı makinelerine gerek kalmaksızın mürekkep püskürtmeli yazıcılar kullanılmak kaydıyla dahi taklitlerinin yapılabilmektedir. Bu yüzden, plastik banknotların uzun vadede sağlayacağı maliyet avantajı ve üretiminde teknik uzmanlık gerektiren yapısının kalpazanların bu tip banknotları taklit etmesini zorlaştırması karşısında; ülkemizin de plastik paraya geçiş konusundaki kararını gözden geçirmesi gerektiği kanatındeyiz.

Bu minvalde, tedavüle konulan paranın güvenlik özelliklerinin halk tarafından daha fazla bilinmesi; bu suçla mücadele edilmesi ve bu suçun önlenmesi adına etkin bir yol olabilecektir. Çünkü, sahte paranın tedavüle konulup haksız kazanç elde edilmesi suçun nihai hedefini oluşturduğundan, bu parayla karşılaşan bireylerin bu konuda bilinçli oluşu, fail açısından caydırıcı olabilecektir.

Sonuç olarak, tarihte işlenen en eski suçlardan biri olan kalpazanlıkla mücadelede ülkemiz mevzuatındaki konuya dair çalışmamızda tespit edilen eksik hususların giderilmesi, toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi, bu suçun önlenmesine ilişkin klasik yöntemlerin aksine başka ülkelerde olduğu gibi daha cesur ve yenilikçi adımlar atılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ana Britannica, (1993). C. 25, Hürriyet Ana Yayıncılık.
- Akbulut, B. (2016). *Ceza Hukuku Genel Hükümler. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Akdağ, S. (1976). *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. Ankara:Olgaç Matbaası.
- Akyıldız, A., (1999) *Osmanlı Finans Sisteminde Kâğıt Para ve Sosyo-Ekonomik Etkileri*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Alacakaptan, U. (1970). *Suçun Unsurları*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Arslan, Ç. & Azizağaoğlu, B. (2004). *Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Arslan, Ç. & Kayançiçek, M. (2009). *Suçta Tekerrür, 1. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arslan, Ç. & Kırmızı, M. (2010). *Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar, 3. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık,
- Aslan, M. Y. (2018). *Askeri Ceza Kanunu'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda Sahtecilik Suçları*. İstanbul:Bilge Yayınları.
- Aslan, M. Y. (2015). *Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları*. Ankara Barosu Dergisi, Ankara: 149-172.
- Artuk, M. E., & Gökçen, A., & Yenidünya, C. (2013). *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yenilenmiş Gözden Geçirilmiş 7. Baskı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Artuk, M. E., & Gökçen, A., & Yenidünya, C. (2015). *Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yenilenmiş Gözden Geçirilmiş 15. Baskı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aydın, D. (2006). Suça Teşebbüs. *AÜHFD*, 55(1), Ankara: 85-113.
- Aydın, D. (2009). *Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Bahadır, M. (2003). *Paralarda Sahtecilik Suçları*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Baktaş, S. (2018). *Kripto Paraların Hukuki Durumu*. İstanbul.
- Barlas, N. (1991). *Para Borçlarının İfasında Temerrüt ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Baytimur, S. O. (2016). *Osmanlı Devletinde Kalpazanlık Faaliyetleri ve Uygulanan Cezalar (1789-1808)*. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi C. 5, S. 2, 249-256.

- Birincioğlu, İ. (2015). Diğer Sahtecilikler, 3. Tıp Hukuku Günleri: Adli Belge İncelemeleri. Prof. Dr. Hayrettin Dalokay Anısına, 1. Baskı, İstanbul: Türk Tabipleri Birliği İstanbul Tabip Odası.
- Bozer, A. (2007). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası.* Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Bozkurt, Yüksel, A. E. (2015). Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış. C. LXXIII, S. 2, İÜHFM, İstanbul: 173-220.
- Centel, N., & Zafer, H., & Çakmut, . (2016). *Türk Ceza Hukukuna Giriş, 9. Bası.* İstanbul: Beta Basım.
- Çağlayan, M. Muhtar,(1984). *En Son Değişiklikleri İle Birlikte Gerekçeli Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, C.1, B.3.* Ankara.
- Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Araştırma Raporu, Ankara.
- Çelebican, . K. (2004). *Roma Hukuku, 17. Basım.* Ankara: Turhan Kitabevi.
- Demir, T. (1998). *Cumhuriyet Dönemi Paralarında Siyaset ve İdeoloji, 75 yılda Paranın Serüveni.* İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Demirel, H. (1955). Ceza Kanunumuzun Sahtekârlık Hakkındaki Hükümleri. AÜHFD, C. 12, S. 3, Ankara.
- Demirel, M. (2017). Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Yardım Etme Hareketleri, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi-Journal of Penal Law and Criminology. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul: 5(2):119-161.
- Demirbaş, T. (2017). *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş 12. Baskı.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dinler, Z. (2000). *İktisada Giriş, 5. Basım.* Bursa: Ekin Kitabevi.
- Dülger, M. V. (2005). Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, İstanbul: 85-137.
- Erdener, Y. (2009). *Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları.* İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.
- Erdener, Y. (2015). *Yargıtay Kararları Işığı Altında Türk Ceza Kanunu (Genel Hükümler). C.2,* Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Eren, F. (2011). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 13. Bası.* İstanbul: Beta Yayınları.
- Erem, F. (1961). Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler. AÜHFD, C. 18, S. 1-4, Ankara.
- Erem, F. (1968). Suçun Konusu ve manist Doktrin. AÜHFD, 25(1-2), Ankara: 11-33.
- Erem, F. (1985). *Ümanist Doktrin Açıısından Türk Ceza Hukuku, 3. Baskı. C. IV.* Ankara: Seçkin Kitabevi.

- Erem, F. & Danişman, A., & Artuk, M. E. (1997). *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Tümüyle Gözden Geçirilmiş 14. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Erem, F. & Toroslu, N. (1994). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Ergin, F. (1989). *Para Politikası*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Ergün, M. (1983). Sahtekârlık, Yargıtay Dergisi, C. 9, S. 3, 260-271.
- Erman, S. (1970) *Sahtekârlık Cürümleri, Gözden geçirilmiş 3. Baskı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Erman, S. (1987). *Sahtekârlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku C. III*. İstanbul.
- Erman, S. (1951). Para, İtibarı Amme Kâğıtları, Kıymetli Damgalar ve Amme Nakliyat İşletmeleri Biletlerinin Taklidi Suçu. AÜHFD, C. 8, S.1-2, 256-303.
- Erman, S. (1996). *Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı Suçlar (TCK 316-368)*. İstanbul: Globus Dünya Basınevi.
- Esener, T. (1969). *Borçlar Hukuku. C. 1*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:246.
- Gökmen, M. K. (2019). Resmi Belgede Sahtecilik Suçu. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Göktürk, N. (2013). *Fikri İctima (Suçların İçtimalı)*. Ankara.
- Gözübüyük, A. P. (1970). Kalpazanlık Cürümleri. Adalet Dergisi, Ankara.
- Gündel, A. (2009). *5237 sayılı TCK'de Zimmet, Sahtecilik, Dolandırıcılık, Yağma, Hırsızlık, Güveni Kötüye Kullanma Suçları*. Ankara: Sözkese Yayinevi.
- Güngör, D. (2010). *Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Güven, Ö. (1984). *Para Teorisi*. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- Hafızoğulları, Z. & Özen, M. (2016). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar*. Ankara: U S-A Yayıncılık.
- Hakeri, H. (2017). *Ceza Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Helvacı, M., (2000). *Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- İçel, K. & Akıncı Sokullu, F. & Ünver, Y. & Erman Barış R. & Sınar, H. (2000). *Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türk Ceza Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Katoğlu, T. (2012). Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları. AÜHFD, 61(2), 657-693.

- Kaylan, K. (2004). *Belgelerde Sahtecilik Suçları, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap*. Ankara: TBB Yayınları.
- Karabınar, S. & Can, A. V. (2015). Sahte Para Olayının Vergi ve Muhasebe Açısından İncelenmesi: Sorunlar ve Öneriler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S. 25: 113:123.
- Keyman, S. (1982). Tipiklik ve Ceza Hukuku. *AÜHFD*, C. XXXVII, S. 1-4, Ankara: 59-105.
- Kılıç, A. (2004). Paralarda Sahtecilik Konusundaki Ülkemiz Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Bazı Ülke Düzenlemeleri. *Uzmanlık Yeterlilik Tezi*, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Emisyon Genel Müdürlüğü.
- Kılıç, O. (1999). XI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde Kalpazanlık Faaliyetleri. *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.3, Ankara.
- Koca, M. & Üzülmüş, İ. (2018). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koca, M. & Üzülmüş, İ. (2018). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kocaoğlu, S. S. (2005). Evrensel Yetki. S. 60, *TBB Dergisi*.
- Korhan, O. (1967). *Banka ve Sahte Paralar (Tanınması ve Cezai Müeyyideleri)*. Ankara: Yayla Yayınları.
- Kunter, N. (1949). *Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Kunter, N. (1954). *Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi (Hareket-Netice-Sebebiyet Alakası)*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Kunter, N. (1946). *Ceza Hukukunda Zamanaşımı*. Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul.
- Malkoç, İ. (1990). *Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar*. Ankara:Seçkin Yayınevi.
- Malkoç, İ. (2008). *Açıklamalı – İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu*, C. 2, 3.*Baskı*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Meran, N. (2008). *Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik – Malvarlığı – Bilişim Suçları İle Ekonomi ve Ticari Alanında Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Meraklı, S. (2017). *Ceza Hukukunda Kusur*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Meydan Larousse, (1969). C. 6, İstanbul: Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti.
- Nomer, N. H. (1999). Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarının BK 118/I Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas Edilebilirliği Problemi. *İÜHFM*, C. LVII, S. 1-2, 241 - 264.

- Öçal, T. (1985). *Para Teorisi ve Politikası*. No:66, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Özbek, V. Ö. (2016). *İnfaz Hukuku, Geliştirilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, V. Ö., & Doğan, K., & Bacaksız, P., & Tepe, İ. (2017). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özgenç, İ. (2002). *Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özgenç, İ. (2015). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Bası*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özkan, E., (2018). Ekonomilerde Plastik Banknot Kullanımı: Türkiye Ekonomisi İçin Çıkarımlar. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 2018, C: 1, 11-18.
- Öztürk, N. & Koç, A. (2006). Elektronik Para, Diğer Para Türleriyle Karşılaştırılması ve Olası Etkileri. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 207-243.
- Parasız, M. İ., (2009) *Para Teorisi ve Politikası, 2. Bası*. İstanbul: Ezgi Kitabevi.
- Pakalın, M. Z.,(1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. C. 2*, İstanbul.
- Parlar, A. & Hatipoğlu, M. (2010). *Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. 2*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Pekcanitez, H., (1998). *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yabancı Para Alacaklarının Tahsili*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Salihoğlu, H. & Parlar, A., (2018) *Parada-Mühürde-Belgede Sahtecilik Suçları, 1. Baskı*. Ankara:Aristo Hukuk Yayınevi.
- Sancar, T. (1998). *Çok Failli Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Savaş, V. & Mollamahmutoğlu, S., (1999). *Türk Ceza Kanunu Yorumu. C. 3*, Ankara:Seçkin Yayınları.
- Soyaslan, D. (1994). *Teşebbüs Suçu*. Ankara: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş.
- Soyaslan, D. (2014). *Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş 6. Baskı*. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Taneri, G. (2014). *Uygulama ve Doktrinden Kürsü'ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Sık Karşılaşılan Suçlar*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Taneri, G. (2017). *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları. 1. Baskı*, Ankara: Savaş Yayınevi.

- Taşdemir, K. & Özkepir, R. (2009). *5237 sayılı TCK'de Açıklamalı-İçtihatlı Sahtekârlık Suçları*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Tekeli, İ. & İlkin, S. (1997). *Para ve Kredi Sisteminin Oluşumunda Bir Aşama: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. 2. Basım*, Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- Toroslu, N. (2005). *Ceza Hukuku Genel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Toroslu, N. & Feyzioğlu, M., (2013). *Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Tozman, Ö. (2015). *Suçta Teşebbüs*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Töngür, A. R. (2015). Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolaylı Faillik ve Azmettirme. *Ceza Hukuku Dergisi*, C. 10, S. 28: 223-259.
- Turhan, F. (2005). Ceza Kanununun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (md. 13). S. 4, *Hukuki Perspektifler Dergisi*.
- Türk Ansiklopedisi, (1977). C. XXVI, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Türk, A. (2007). *Hukuki Yönden Banka Havalesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Ünver, Y. (2003). *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ünver, Y. & Hakeri, H. (2018). *Ceza Muhakemesi Hukuku. 14. Baskı*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Üzülmez, İ. (2000). Suçta Tekerrür. C. IV, S. 1-2, AÜEHFD.
- Yenisey, F. & Plagemann, G. (2015). *Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB), (Açıklamalar, Almanca Metin, Türkçe Çeviri ve Sözlük). 2. Baskı*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Yılmaz, E. (2010). *Hukuk Sözlüğü. Yenilenmiş 4. Baskı*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yurtçiçek, M. S. (2013). *Hukuki açıdan Elektronik Para. 1. Baskı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zarakolu, A. (1989). *Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Türkiye İş Bankası Vakfı.
- Zarakolu, A. (1981). *İktisat İlminin Temel İlkeleri*. Ankara: Olgaç Matbaası.
- Zarakolu, A. (1970). *Para, Kredi ve Bankalar*. Ankara: Sevinç Matbaası.

YARARLANILAN İNTERNET SİTELERİ

<http://www.austlii.edu.au>

<https://altaycoins.com>

<http://www.bbc.com>

<http://dergiler.ankara.edu.tr>

<https://acikders.ankara.edu.tr>

<https://www.ceza-bb.adalet.gov.tr>

<https://www.ccn.com/>

<https://ccvista.taie.x.be>

<https://www.darphane.gov.tr>

<http://dergiler.ankara.edu.tr>

<http://dergipark.gov.tr>

<https://dictionary.cambridge.org/tr>

<https://www.dw.com/tr>

<https://www.egitimler.info>

<https://www.europol.europa.eu>

<https://www.doviz.com>

<http://www.gazetevatan.com>

<https://www.haberturk.com>

<https://www.hukukihaber.net>

<http://www.hurriyet.com.tr>

<https://islamansiklopedisi.org.tr>

<https://www.jurix.com.tr>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<https://www.kom.pol.tr>

<https://medium.com>

<https://museum.rba.gov.au>

<https://ms.hmb.gov.tr>

<https://www.ntv.com.tr>

<https://www.sozcu.com.tr>

<http://www.spk.gov.tr>

<https://www.tcmb.gov.tr>

<https://www.tdk.gov.tr>

<https://www.trthaber.com>

<https://www.tuketicipostasi.com>

<http://www.yargitaydergisi.gov.tr/>

<https://www.youtube.com>

Ek 1: Orijinallik Raporu

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 17/09/2019

Tez Başlığı : Parada Sahtecilik Suçu

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 150 sayfalık kısmına ilişkin, 17.09.2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 7 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: ENGİN TEKİN
Öğrenci No: N14229154
Anabilim Dalı: KAMU HUKUKU
Programı: KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS

Tarih ve İmza

17.09.2019

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Çetin ARSLAN

Ek 2: Etik Kurul ya da Muafiyet İzni

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 17/09/2019

Tez Başlığı: Parada Sahtecilik Suçu

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: ENGİN TEKİN
Öğrenci No: N14229154
Anabilim Dalı: KAMU HUKUKU
Programı: KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

Tarih ve İmza

17.09.2019

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof. Dr. Çetin ARSLAN

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Engin TEKİN
Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul / 02.01.1991

Eğitim Durumu

Lise Öğrenimi : Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler
Lisesi/İstanbul
Lisans Öğrenimi : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi/Ankara
Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/
Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı/Ankara
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (İleri), Fransızca (Başlangıç)

İş Deneyimi

Stajlar : Keskin Hukuk Bürosu/Ankara
Projeler : Genç TEMA Sosyal Sorumluluk Projesi
Çalıştığı Kurumlar : Final Pazarlama Kitap Kırtasiye Yayın ve Bilişim
Hizmetleri Tic. Ltd. Şti. / İstanbul
Servus Legis Consultancy / İstanbul
Tekin Hukuk Bürosu / İstanbul

İletişim

E-Posta Adresi : av.engintekin@gmail.com

Tarih : 19.08.2019